

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sakon täytäntöönpanosta annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi sakon täytäntöönpanosta annettua lakia ja kymmentä muuta lakia.

Esityksessä ehdotetaan, että sakon täytäntöönpanosta annetun lain säännökset sakon muuntorangaistuksen määrittämisestä ja menettämisseuraamuksen täytäntöönpanosta uudistettaisiin. Tavoitteena on selkeyttää sääntelyä ja parantaa viranomaisten edellytyksiä huolehtia täytäntöönpanotehtävistä.

Lisäksi maksuajan myöntämistä koskevia säännöksiä muutettaisiin siten, että maksuajan myöntäminen voisi nykyistä paremmin tapahtua sähköisesti. Tämä helpottaisi maksuajan hakemista niin Oikeusrekisterikeskuksen kuin maksuvelvollisenkin kannalta.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan pääosin vuonna 2028. Eräät menettämisseuraamusten täytäntöönpanoa koskevat säännökset tulisivat kuitenkin voimaan jo syksyllä 2026.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
PERUSTELUT	5
1 Asian tausta ja valmistelu	5
1.1 Tausta	5
1.2 Valmistelu	5
2 Nykytila ja sen arviointi	6
2.1 Tietoja Oikeusrekisterikeskuksen täytäntöön panemista seuraamuksista	6
2.2 Seuraamusten täytäntöönpanosta vastaavat viranomaiset	8
2.3 Rahamääräisen saatavan perintä	10
2.3.1 Maksuajan myöntäminen ja muutoksenhaku	10
2.3.2 Muut saatavan täytäntöönpanoon liittyvät kysymykset	11
2.4 Sakon muuntorangaistuksen määrittäminen	12
2.4.1 Nykytila	12
2.4.2 Nykytilan arviointi	15
2.5 Menettämisseuraamusten täytäntöönpano	17
2.5.1 Viranomaisten tehtävänjako	17
2.5.2 Täytäntöönpanokelpoisuus kiireellisissä tilanteissa	19
2.5.3 Menettelysäännökset	20
3 Tavoitteet	25
4 Keskeiset ehdotukset ja niiden vaikutukset	25
4.1 Keskeiset ehdotukset	25
4.1.1 Seuraamusten täytäntöönpanosta vastaavat viranomaiset	25
4.1.2 Rahamääräisen saatavan perintä	27
4.1.2.1 Maksuajan myöntäminen	27
4.1.2.2 Muut saatavan täytäntöönpanoon liittyvät kysymykset	28
4.1.3 Sakon muuntorangaistus	29
4.1.4 Menettämisseuraamusten täytäntöönpano	32
4.1.4.1 Viranomaisten tehtävänjako	32
4.1.4.2 Täytäntöönpanokelpoisuus kiireellisissä tilanteissa	33
4.1.4.3 Menettelysäännökset	33
4.2 Pääasialliset vaikutukset	35
4.2.1 Taloudelliset vaikutukset	35
4.2.1.1 Tietojärjestelmäkustannukset	35
4.2.1.2 Vaikutukset viranomaisten määrärahoihin	36
4.2.1.3 Vaikutukset sakkotuloihin	37
4.2.2 Vaikutukset perus- ja ihmisoikeuksien toteutumiseen	37
4.2.3 Vaikutukset viranomaisiin	37
4.2.3.1 Yleistä	37
4.2.3.2 Oikeusrekisterikeskus	37
4.2.3.3 Ulosottolaitos	38
4.2.3.4 Tuomioistuimet ja syyttäjät	38
4.2.3.5 Poliisi ja muut esitutkintaviranomaiset	38
4.2.3.6 Rikosseuraamuslaitos	39
4.2.4 Tiedonhallintavaikutukset	39

4.2.5 Tietosuojavaikutukset	40
4.2.6 Vaikutukset rikollisuuteen	40
5 Muut toteuttamisvaihtoehdot	40
5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset	40
5.1.1 Yleistä	40
5.1.2 Sakkojen maksamisen edistäminen	40
5.1.3 Erillisestä muuntorangaistuksen määräämismenettelystä luopuminen	40
5.1.4 Syyttäjän rooli muuntorangaistusmenettelyssä ja kirjallisen menettelyn käyttö	41
5.2 Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailla käytetyt keinot	42
5.2.1 Ruotsi	42
5.2.2 Norja	43
5.2.3 Tanska	43
5.2.4 Saksa	44
6 Lausuntopalaute	45
6.1 Yleistä	45
6.2 Täytäntöönpanosta vastaavat viranomaiset	45
6.3 Sakon muuntorangaistuksen määrääminen	45
6.4 Menettämisseuraamuksen täytäntöönpano	46
7 Säännöskohtaiset perustelut	49
7.1 Laki sakon täytäntöönpanosta	49
7.2 Rikoslaki	69
7.3 Ulosottokaari	71
7.4 Tullilaki	71
7.5 Laki rikostorjunnasta Tullissa	71
7.6 Laki puutavaran ja puutuotteiden markkinoille saattamisesta	71
7.7 Autokiinnityslaki	71
7.8 Alusrekisterilaki	72
7.9 Laki huoneistotietojärjestelmästä	72
7.10 Laki liikenteen palveluista	72
7.11 Laki tuomioistuimen velvollisuudesta ilmoittaa eräistä ratkaisuksistaan	72
8 Lakia alemman asteinen sääntely	73
9 Voimaantulo	73
10 Toimeenpano ja seuranta	73
11 Esityksen riippuvuus muista esityksistä	73
12 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys	74
12.1 Täytäntöönpanoa koskevien menettelysäännösten ja muutoksenhakusäännösten täsmentäminen	74
12.2 Kotirauhan suoja ja henkilökohtainen koskemattomuus menettämisseuraamusten täytäntöönpanossa	74
LAKIEHDOTUKSET	76
1. Laki sakon täytäntöönpanosta annetun lain muuttamisesta	76
2. Laki rikoslain muuttamisesta	88
3. Laki ulosottokaaren 4 luvun 8 §:n muuttamisesta	90
4. Laki tullilain 80 §:n muuttamisesta	91
5. Laki rikostorjunnasta Tullissa annetun lain 2 luvun 11 §:n muuttamisesta	92

6. Laki puutavaran ja puutuotteiden markkinoille saattamisesta annetun lain 13 §:n muuttamisesta	93
7. Laki autokiinnityslain 15 §:n muuttamisesta	94
8. Laki alusrekisterilain 9 §:n muuttamisesta	95
9. Laki huoneistotietojärjestelmästä annetun lain 7 §:n muuttamisesta	96
10. Laki liikenteen palveluista annetun lain 219 §:n muuttamisesta	97
11. Laki tuomioistuimen velvollisuudesta ilmoittaa eräistä ratkaisuihin annetun lain muuttamisesta	98
LIITTEET	99
RINNAKKAISTEKSTIT	99
1. Laki sakan täytäntöönpanosta annetun lain muuttamisesta	99
2. Laki rikoslain muuttamisesta	124
3. Laki ulosottoaaren muuttamisesta	127
4. Laki tullilain 80 §:n muuttamisesta	128
5. Laki rikostorjunnasta Tullissa annetun lain 2 luvun 11 §:n muuttamisesta	129
6. Laki puutavaran ja puutuotteiden markkinoille saattamisesta annetun lain 13 §:n muuttamisesta	130
7. Laki autokiinnityslain 15 §:n muuttamisesta	131
8. Laki alusrekisterilain 9 §:n muuttamisesta	132
9. Laki huoneistotietojärjestelmästä annetun lain 7 §:n muuttamisesta	133
10. Laki liikenteen palveluista annetun lain 219 §:n muuttamisesta	134
11. Laki tuomioistuimen velvollisuudesta ilmoittaa eräistä ratkaisuihin annetun lain muuttamisesta	135

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

Sakon täytäntöönpanosta annetussa laissa (672/2002) säädetään sakon ja useiden muiden julkisoikeudellisten saatavien täytäntöönpanosta. Laki koskee erilaisia rikosoikeudellisia saatavia kuten sakkoa, rikesakkoa, menettämisseuraamusta tai rikosuhrimaksua. Lain nojalla peritään kuitenkin myös hallinnollisia seuraamusmaksuja ja erilaisia korvauksia. Viime vuosina on säädetty lukuisista uusista hallinnollisista seuraamusmaksuista, joista määrällisesti merkittävin on liikennevirhemaksu.

Rahamääräisten saatavien perinnän lisäksi laissa säädetään sakon muuntorangaistusmenettelystä ja menettämisseuraamusten täytäntöönpanosta.

Laki on ollut voimassa yli 20 vuotta. Tänä aikana siihen on tehty yksittäisiä muutoksia. Lain muutostarpeita ei ole kokonaisvaltaisesti arvioitu. Erityisesti hallinnollisten seuraamusmaksujen täytäntöönpanoa koskeva sääntely on hajanaista.

Lain nojalla perittävät saatavat käsitellään Oikeusrekisterikeskuksen perintäjärjestelmässä, jota kutsutaan Rajsaksi. Tietojärjestelmä on tulossa käyttöikänsä päähän ja Oikeusrekisterikeskuksessa on käynnissä hanke täytäntöönpanotietojärjestelmän uudistamiseksi. Tietojärjestelmähankkeen yhteydessä on arvioitu lainsäädännön muutostarpeita, joista osa on jo toteutettu lainmuutoksilla, jotka tulivat voimaan 1.1.2026 (HE 5/2025 vp ja EV 52/2025 vp). Tämä esitys sisältää ehdotukset sakon täytäntöönpanosta annetun lain niiden osien uudistamisesta, joita ei vielä ole muutettu.

Uuden tietojärjestelmän on tarkoitus tulla käyttöön kaikilta osin vuonna 2028. Myös nyt ehdotetut lainmuutokset tulisivat voimaan tuolloin.

1.2 Valmistelu

Oikeusministeriö asetti vuonna 2021 työryhmän, jonka tehtävänä oli arvioida sakon täytäntöönpanosta annetun lain muutostarpeet tietojärjestelmähankkeen yhteydessä. Työryhmä on laatinut hallituksen esitysluonnoksen, joka sisältää esityksen uudeksi sakon täytäntöönpanosta annettavaksi laiksi.

Työryhmän ehdotuksen keskeiset asiakokonaisuudet koskivat sakon täytäntöönpanosta annetun lain 1 luvun yleisiä säännöksiä, kuten lain soveltamisalaa, toimivaltaisia viranomaisia, saatavan täytäntöönpanokelpoisuutta ja raukeamista sekä 2 luvun säännöksiä saatavan perintämenettelystä, 3 lukua sakon muuntorangaistuksen määrittämisestä, 4 lukua menettämisseuraamusten täytäntöönpanosta ja 5 lukua täytäntöönpanorekistereistä. Lisäksi esitykseen sisältyy muutoksia lukuisiin muihin lakeihin, jotka liittyvät omaisuuteen kohdistuvien seuraamusten täytäntöönpanoon.

Ennen valmistelun käynnistämistä kaikille ministeriöille tehtiin kysely, jolla kartoitettiin niin sanottuihin rangaistusluonteisiin hallinnollisiin seuraamusmaksuihin liittyviä kysymyksiä. Työryhmävalmistelun aikana on kuultu erikseen eri tahoja, kuten Tullia ja Valtiokonttoria.

Työryhmän mietintö on ollut lausuntokierroksella keväällä ja kesällä 2024. Tiedot lausuntokierroksesta löytyvät suomeksi osoitteesta:

<https://www.lausuntopalvelu.fi/FI/Proposal/Participation?proposalId=bc9a8ff3-04e1-4f80-8cfd-5845c46189f0&out=1>

Mietinnöstä saatua lausuntopalautea käsitellään tarkemmin jäljempänä.

Kuten edellä on todettu, työryhmän mietinnön pohjalta on jo toteutettu lainmuutoksia, jotka ovat tulleet voimaan 1.1.2026. Lain yleiset säännökset, rahamääräisten saatavien perintää koskevat säännökset, rekisteritietojen käsittelyä ja luovuttamista koskevat säännökset sekä rikos-vahinkosaatavien täytäntöönpanoa koskevat säännökset on jo uudistettu mainituilla lainmuutoksilla.

Tämä esitys sisältääkin ehdotukset sakon täytäntöönpanosta annetun lain vielä uudistamattomien säännösten uudistamiseksi. Keskeiset asiakokonaisuudet koskevat sakon muuntorangaistuksen määräämismenettelyä ja menettämisseuraamusten täytäntöönpanoa. Lisäksi esitykseen sisältyy muita yksittäisiä säännösmuutoksia.

Ehdotetut muutokset edellyttävät tietojärjestelmämuutoksia. Sen vuoksi niiden voimaantulo tapahtuisi samaan aikaan Oikeusrekisterikeskuksen uuden täytäntöönpanotietojärjestelmän käyttöönoton kanssa vuonna 2028.

2 Nykytila ja sen arviointi

2.1 Tietoja Oikeusrekisterikeskuksen täytäntöön panemista seuraamuksista

Sakkojen ja seuraamusmaksujen täytäntöönpano

Sakon täytäntöönpanosta annetussa laissa säädetään sakkojen ja useiden muiden rangaistusluonteisten saatavien sekä valtiolle tuomittujen korvausten täytäntöönpanossa noudatettavasta menettelystä. Säännökset koskevat erityisesti rahamääräisiä rikosoikeudellisia rangaistuksia mutta myös erilaisia hallinnollisia seuraamusmaksuja, kuten liikennevirhemaksua.

Laissa on yleiset säännökset saatavien täytäntöönpanokelpoisuudesta, täytäntöönpanosta tehtävistä ilmoituksista, rahamääräisen saatavan perinnästä, omaisuuteen kohdistuvan menettämisseuraamuksen täytäntöönpanosta, sakon muuntorangaistuksen määräämisestä ja täytäntöönpanon aloittamisesta sekä sakkorekisteristä. Oikeusrekisterikeskus on toimivaltainen viranomaisena huolehtimaan laissa tarkoitettujen saatavien täytäntöönpanosta.

Vuonna 2024 määrällisesti suurin saapuneiden asioiden ryhmä olivat liikennevirhemaksut, joita saapui täytäntöön pantavaksi 156 648. Liikennevirhemaksu korvasi erityisesti aiemmin suurimpana saatavaryhmänä olleet rikesakot, joiden määrä oli 167 330 vuonna 2020 ja vain 2 668 vuonna 2024.

Toiseksi suurin saapuneiden asioiden asiaryhmä olivat rikosuhrimaksut, joita saapui täytäntöön pantavaksi 119 148 vuonna 2024. Sakkomääräyksiä ja rangaistusmääräyksiä saapui täytäntöön pantaviksi yhteensä 109 639 ja tuomioistuimen määräämiä sakkorangaistuksia 32 163. Valtiolle tuomittuja korvauksia saapui vuonna 2024 täytäntöön pantavaksi 27 059. Muiden asiaryhmien asiamäärät vaihtelivat yksittäisistä asioista joihinkin tuhansiin asioihin.

Rahamäärältään vuonna 2024 suurin yksittäinen asiaryhmä olivat sakkomääräykset ja rangaistusmääräykset, joita määrättiin yhteensä noin 36 miljoonan euroa. Liikennevirhemaksuja määrättiin yhteensä noin 15 miljoonaa euroa. Tuomioistuimen määräämiä

päiväsakkorangaistuksia määrättiin yhteensä lähes 18 miljoonaa euroa. Muita korvauksia ja menettämisseuraamuksia määrättiin yhteensä noin 75 miljoonaa euroa.

Liikennevirhemaksut maksetaan nopeasti. Vuoden 2024 lopussa samana vuonna määrätyistä liikennevirhemaksuista 90 prosenttia oli peritty maksuvelvollisilta. Myös sakkomääräysten perintäprosentti on lähes 90, kun tarkastelujaksona on viisi vuotta. Tuomioistuimen määräämien sakkojen ja rangaistusmääräyssakkojen perintäprosentti vaihtelee 70–80 prosentin välillä, kun tarkastelujaksona on viisi vuotta. Sen sijaan esimerkiksi valtiolle tuomittujen vahingonkorvausten ja rikosvahinkolain nojalla perittävien korvausten perintäprosentit ovat verrattain matalia, sillä vain 20–30 prosenttia näistä saatavista saadaan maksuvelvolliselta perittyä, kun tarkastelujaksona on viisi vuotta.

Liikennevirhemaksun lisäksi Oikeusrekisterikeskus panee täytäntöön lukuisia muitakin rangaistusluonteisia hallinnollisia seuraamuksia. Näissä vuosittaiset asiamäärät vaihtelevat huomattavasti yksittäisistä asioista joihinkin satoihin asioihin. Jotkin yksittäiset hallinnolliset seuraamukset voivat kuitenkin olla suuruudeltaan huomattavia.

Sakon muuntorangaistuksen täytäntöönpano

Sakon täytäntöönpanosta annetussa laissa on myös säännökset sakon muuntorangaistuksen määräämisestä ja täytäntöönpanosta. Laissa säädetään maksuvelvollisen haastamisesta muuntorangaistusmenettelyyn ja muuntorangaistusasian käsittelystä tuomioistuimessa. Lisäksi laissa on säännöksiä muuntorangaistuksen täytäntöönpanon käynnistämisestä. Muuntorangaistuksen suorittamisesta vankilassa säädetään puolestaan vankeuslaissa (767/2005). Sakon muuntorangaistusmenettely on useissa selvityksissä todettu runsaasti useita viranomaisia työllistäväksi ja se on edelleen valtaosin manuaalista.

Sakon muuntorangaistuksen määräämiseksi oikeudenkäyntiin haastetaan noin 10 000–11 000 henkilöä vuodessa. Vuonna 2021 tämä määrä laski kuitenkin noin 7500 henkilöön. Voidaan arvioida, että vuonna 2021 koronapandemia laski muuntorangaistushaasteiden määrää, sillä vuosina 2022–2024 muuntorangaistusmenettelyyn on jälleen haastettu noin 10 000 henkilöä vuodessa.

Tuomioistuimen tuomitsemia muuntorangaistuksia on puolestaan ollut esimerkiksi vuonna 2024 noin 6 000.

Muuntorangaistuksen täytäntöönpanossa Oikeusrekisterikeskus on lähettänyt vuosittain 5000–7 000 maksukehotusta ja muuntorangaistuja on etsintäkuulutettu noin 3 000–4 000 vankilaan toimittamiseksi. Vankilassa täytäntöön pantuja muuntorangaistuksia on vuosittain ollut noin 2 000. Vuonna 2021 kuitenkin vain noin 1 000.

Vuoden 2021 alussa voimaan tulleet lainmuutokset ovat osaltaan vaikuttaneet muuntorangaistuksen täytäntöönpanomääriin vuodesta 2021 alkaen. Myös koronaepidemian vuoksi säädetyt vankilaan ottamisrajoitukset ovat vaikuttaneet muuntorangaistuksen täytäntöönpanoon vuosina 2020–2022.

Muuntorangaistusten täytäntöönpanossa on keskeistä se, että muuntorangaistusmenettelyyn käynnistämisen jälkeen valtaosa sakoista maksetaan.

Menettämisseuraamusten täytäntöönpano

Sakon täytäntöönpanosta annetussa laissa on säännökset menettämisseuraamuksen täytäntöönpanosta. Menettämisseuraamus voi olla rahamääräinen, jolloin täytäntöönpanossa sovelletaan saatavan perintää koskevia säännöksiä. Menettämisseuraamus voi myös kohdistua muihin esineisiin, jolloin valtio voi esimerkiksi myydä tai hävittää esineen. Tällaisista täytäntöönpanotoimista huolehtii yleensä poliisi. Laissa säädetään myös erikseen eläimen tappamismääräyksen ja verkkoviestin poistamis- ja hävittämismääräyksen täytäntöönpanosta.

Rahamääräisiä menettämisseuraamuksia on tullut täytäntöön pantaviksi vuosittain noin 2 000–3 000 ja muihin esineisiin kohdistuvia menettämisseuraamuksia noin 2 200–2 400. Eläimen tappamismääräyksiä on annettu vuosittain yksittäisiä ja eläimeen kohdistuvia menettämisseuraamuksia joitakin kymmeniä. Lisäksi Rajavartiolaitoksen ja Tullin täytäntöönpantavina on vuosittain vaihteleva määrä menettämisseuraamuksia.

Esineeseen kohdistuvista menettämisseuraamuksista valtaosa koskee esimerkiksi erilaisia rikoksentekovälineitä kuten puukkoja tai huumausaineita. Kuitenkin menettämisseuraamuksena valtiolle voidaan tuomita myös kiinteistöjä, ajoneuvoja tai muuta arvokkaampaa omaisuutta.

Rikosvahinkoasioiden täytäntöönpano

Rikosvahinkolain (1204/2005) nojalla rikoksen takia vahinkoa kärsineelle voidaan maksaa korvaus valtion varoista. Valtiolle syntyy takautumisoikeus rikoksen tekijää kohtaan. Valtio voi siten periä maksamansa korvauksen rikoksentekijältä. Oikeusrekisterikeskus huolehtii tällaisten takautumissaatavien perinnästä rikosvahinkolaissa säädettyssä järjestyksessä. Vuosittain asioita on noin 5 000.

Valtion maksama korvaus voidaan periä takaisin vahingonkärsijältä, jos hän on saanut korvauksen myös rikoksentekijältä tai muuten. Myös tästä säädetään rikosvahinkolaissa. Tällaisia takaisinperintäasioita on vuodessa noin 50–100.

Rikosvahinkolain mukaisia perintäasioita koskevia säännöksiä muutettiin edellä mainituilla lainmuutoksilla 1.1.2026 alkaen.

2.2 Seuraamusten täytäntöönpanosta vastaavat viranomaiset

Seuraavissa jaksoissa 2.2–2.5 käsitellään niitä asiakokonaisuuksia, joita tässä esityksessä ehdotetaan muutettavaksi.

Sakon täytäntöönpanosta annetun lain 3 §:n 1 momentin mukaan Oikeusrekisterikeskus vastaa kyseisessä laissa tarkoitetusta täytäntöönpanosta ja käyttää valtion puhevaltaa Oikeusrekisterikeskuksen täytäntöön pantavina oleviin seuraamuksiin liittyvissä asioissa.

Pykälän 2 momentin mukaan valtion viranomainen, jonka tehtävänä on valvoa valtion etua asiassa, voi kuitenkin ottaa huolehtiakseen valtiolle tai mainitulle viranomaiselle tuomittavan rikokseen perustuvan vahingonkorvauksen ja oikeudenkäyntikulujen korvauksen perimisen. Viranomaisesta on tuolloin etsintäkuuluttamista lukuun ottamatta voimassa, mitä Oikeusrekisterikeskuksesta 2 luvussa säädetään. Tätä menettelyä kutsutaan laissa itseperinnäksi.

Lain 53 §:n 1 momentin mukaan, jos valtion viranomainen ottaa huolehtiakseen sille tuomittavan vahingonkorvauksen tai oikeudenkäyntikulujen korvauksen perimisestä, siitä on ennen oikeudenkäynnin päättymistä ilmoitettava asianmukaisella tavalla rikosasiaa ensimmäisenä oikeusasteena käsittelevälle tuomioistuimelle. Jos korvausvaatimus hylätään

alemmassa tuomioistuimessa, ilmoitus voidaan tehdä muutoksenhakutuomioistuimelle. Ilmoitusta ei voida tehdä enää myöhemmin. Pykälän 2 momentin mukaan tuomioistuimen on tarvittaessa otettava selvää, periikö oikeudenkäynnissä valtion puhevaltaa käyttävä viranomainen korvauksen itse, ja ratkaisussaan mainittava tuomioistuimelle tehdystä itseperintäilmoituksesta.

Viranomaisten suorittamasta itseperinnästä ei ole saatavilla kattavia tietoja. Oikeusministeriö lähetti kesällä 2021 kyselyn eri viranomaistahoille, jotka mahdollisesti käyttävät itseperintää. Kyselyyn vastasivat Kansaneläkelaitos (Kela), Tulli, Valtiokonttori ja Verohallinto.

Kaikki kyselyyn vastanneet viranomaiset ilmoittivat käyttävänsä itseperintää.

Kelan tapauksessa kyse ei kuitenkaan ole sakon täytäntöönpanosta annetussa laissa tarkoitetusta itseperinnästä. Kela on itsenäinen julkisoikeudellinen laitos, jolla on oma varallisuuspiiri. Kelalle tuomitut korvaukset tuomitaan maksettaviksi Kelalle eikä yleisesti valtiolle. Näin ollen Kela ei ole sakon täytäntöönpanosta annetussa laissa tarkoitettu viranomainen, ja Kelan suorittama perintä tapahtuu sitä koskevien säännösten mukaan. Kelassa perintää käytetään etuuksien väärinkäytöstapauksissa, joissa hakijalle on maksettu perusteettomasti Kelan etuutta hakijan tahallisen ja tarkoituksellisen menettelyn seurauksena, sekä tapauksissa, joissa peritään saatavaa Kelan omaisuuteen kohdistuneeseen vahinkoon liittyen. Väärinkäytöstapauksissa Kela voi esittää vahingonkorvausvaatimuksen ajalle, jolta liikamaksua ei voida periä takaisin etuuslakien takaisinperintäsäännösten nojalla. Kela arvioi väärinkäytöstapausten euromääräksi vuonna 2020 yhteensä noin 6,5 miljoonaa euroa. Perittävien summien määrät vaihtelevat tapauksittain tyypillisesti tuhansista euroista kymmeniin tuhansiin.

Valtiokonttori käyttää itseperintää periessään tiettyjä maksamiaan korvauksia sekä Valtiokonttorille oikeudenkäynnin osapuolena tuomittuja oikeudenkäyntikuluja. Lisäksi itseperintää käytetään vahingonkorvauksissa, jotka tuomioistuin on määrännyt yhteisvastuullisesti valtion virkamiehen ja valtion tai Valtiokonttorin maksamaan vahingon kärsineelle, jolloin Valtiokonttori yleensä maksaa koko summan ja perii sitten vahingon aiheuttaneelta virkamieheltä tämän osuuden. Lisäksi itseperintää käytetään myös oikeudenkäyntikuluihin liittyvissä ja aiheuttomasti maksettuihin rikosvahinkokorvauksiin liittyvissä tapauksissa. Valtiokonttori arvioi itseperintätapausten määrän olevan vuosittain joistain kymmenistä alle kahteensataan.

Verohallinto käyttää itseperintää rikostuomioihin perustuvia vahingonkorvaussaatavia perittäessä. Verohallinto käyttää tapauksissa puhevaltaa veronsaajien (valtio, kunnat, seurakunnat ja Kela) puolesta Verohallinnosta annetun lain (503/2010) 28 §:n mukaisesti. Tällä hetkellä Verohallinnolla on perittäviä tuomioon perustuvia saatavia vireillä noin 3 800 kappaletta. Yksittäisten tapausten rahamäärät vaihtelevat muutamista tuhansista muutamiin miljooniin euroihin.

Tulli käyttää itseperintää tuomiosaataviensa perinnässä pääsääntöisesti aina. Vuosittaiset perinnässä olevien rikosperusteisten vahingonkorvaustuomioiden lukumäärät ovat vaihdelleet 20–70 kappaaleen välillä vuosien 2016–2020 aikana.

Viranomaisten vastausten perusteella oli jossain määrin epäselvää, sovelletaanko itseperinnässä aina sakon täytäntöönpanosta annettua lakia.

Itseperintää koskeva sääntely perustuu tällä hetkellä siihen, että viranomainen voi itse kussakin yksittäisessä asiassa päättää, huolehtiiko se saatavan täytäntöönpanosta. Muussa tapauksessa

saatavan täytäntöönpano jää Oikeusrekisterikeskuksen tehtäväksi. Sääntelyä voidaan pitää ongelmallisena viranomaisten välisen tehtävänjaon kannalta.

Viranomaisten itseperintään on myös havaittu liittyvän joitain käytännön ongelmia. Tieto viranomaisen itseperinnästä ei aina tule Oikeusrekisterikeskukselle, mikä on voinut johtaa saatavan kaksinkertaiseen perintään. Lisäksi sakon täytäntöönpanosta annetun lain säännösten soveltaminen itseperintään on ollut käytännössä epäselvää.

Olisikin perusteltua säätää laissa nykyistä täsmällisemmin siitä, missä tilanteissa sakon täytäntöönpanosta annetun lain soveltamisalaan kuuluvan saatavan täytäntöönpanosta huolehtii muu viranomainen kuin Oikeusrekisterikeskus.

2.3 Rahamääräisen saatavan perintä

2.3.1 Maksuajan myöntäminen ja muutoksenhaku

Sakon täytäntöönpanosta annetun lain 5–23 a §:ssä säädetään rahamääräisen saatavan perinnästä.

Säännökset on pääosin uudistettu lailla 416/2025, joka tuli voimaan 1.1.2026. Seuraavassa käsitellään sääntelyä siltä osin kuin säännöksiä ehdotetaan tässä esityksessä uudistettavaksi. Keskeiset muutostarpeet koskevat maksuajan myöntämistä koskevia säännöksiä.

Luvun 14–18 §:ssä säädetään maksuajan myöntämisestä.

Lain 14 §:ssä on perussäännökset maksuajan myöntämisen edellytyksistä. Pykälän 1 momentin nojalla maksuaikaa voidaan myöntää maksuvelvolliselle, joka sairauden, työttömyyden, asevelvollisuuden suorittamisen tai muun vastaavan syyn vuoksi ei kykene maksamaan saatavaa. Maksuaikaa voidaan myöntää enintään vuosi. Erittäin painavista syistä maksuaikaa voidaan myöntää pitemmäksikin aikaa. Pykälän 2 momentissa kielletään maksuajan myöntäminen, jos on aihetta olettaa, ettei maksuvelvollinen maksuajasta huolimatta kykene maksamaan saatavaa.

Lain 15 §:ssä säädetään maksuajan myöntämismenettelystä. Maksuajan myöntää ulosotto-perinnässä ulosottomies ja muuten Oikeusrekisterikeskus. Laissa säädettyä maksuaikamenettelyä sovelletaan siten myös ulosottokaaren mukaisessa täytäntöönpanossa. Tämä merkitsee poikkeusta ulosottokaaren (705/2007) 4 luvun 6 §:ssä säädetystä maksuajan myöntämisestä.

Lain 16 §:ssä säädetään maksusuunnitelman laatimisesta yli vuoden mittaiselle maksuajalle. Säännöksen nojalla tällainen maksusuunnitelma voidaan sisällyttää ulosottoasioita varten laadittuun maksusuunnitelmaan.

Lain 17 §:ssä säädetään maksuajan peruuttamisesta ja muuttamisesta. Maksuaika voidaan peruuttaa tai sitä voidaan muuttaa kolmesta syystä: 1) jos maksuvelvollinen laiminlyö maksuajan myöntämistä koskevaan päätökseen sisältyvän ehdon täyttämisen, 2) jos on käynyt ilmeiseksi, ettei maksuvelvollinen tule täyttämään ehtoa tai kykene täyttämään maksuvelvollisuuttaan, tai 3) jos muuttamiseen tai peruuttamiseen on muu erityinen syy. Pykälän 2 momentin mukaan maksuajan peruuttaminen ja muuttaminen tehdään 15 §:n mukaisessa menettelyssä. Maksuvelvollista ei kuitenkaan tarvitse säännöksen mukaan kuulla, jos tästä on ilmoitettu maksuaikapäätöksessä.

Lain 18 §:ssä säädetään muutoksenhakukiellosta maksuaikaa koskevaan päätökseen.

Maksuajan myöntämistä koskeva säännös on varsin jäykkä ja maksuajan myöntäminen työllistää Oikeusrekisterikeskusta, vaikka päätöksenteossa käytetään jo jossain määrin automaattista päätöksentekoa. Maksuajan myöntämisen joustavoittamista ja automaattisen päätöksenteon laajentamisen mahdollisuuksia tulisi arvioida.

Nykyisiä säännöksiä maksuajan myöntämisestä ja maksusuunnitelmasta sovelletaan myös ulosottomenettelyssä. Olisi perusteltua arvioida, voitaisiinko saatavan ulosottooperinnässä maksuajan myöntämiseen soveltaa ulosottokaaren säännöksiä.

Maksuajan myöntämistä koskevaan päätökseen on säädetty muutoksenhakukielto. Lain esitöiden (HE 218/2001 vp. s. 33) mukaan muutoksenhakukieltoa perusteltiin sillä, että perintäkäytännössä maksuvelvollisten maksuaikaa koskeviin pyyntöihin suhtaudutaan suopeasti. Esitöiden mukaan maksuvelvollisella on aina myös mahdollisuus pyytää uudelleen maksuaikaa tai maksuaikaan liittyvien ehtojen muuttamista, jolloin hän voi esittää uusia näkökohtia ja perusteita pyyntönsä tueksi. Suhtautuminen muutoksenhakukieltoihin on muuttunut lain säätämisen jälkeen. Muutoksenhakukiellon hyväksyttävyyys tulisi arvioida uudelleen. Lain muutoksenhakusäätelyä tulisi ylipäänsä tarkastella erityisesti hallintolain oikaisuvaatimusta koskevien säännösten ja oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain säännösten kannalta.

2.3.2 Muut saatavan täytäntöönpanoon liittyvät kysymykset

Lain 21 §:n mukaan Oikeusrekisterikeskus saa luopua laissa säädettyssä järjestyksessä täytäntöön pantavan vähäisen saatavan, saatavan vähäisen maksamatta olevan osan taikka kauan tuloksettomassa perinnässä olleen saatavan tai sen osan täytäntöönpanosta siten kuin valtioneuvoston asetuksella tarkemmin säädetään. Sakon täytäntöönpanosta annetun valtioneuvoston asetuksen 9 §:n mukaan Oikeusrekisterikeskus saa luopua täytäntöönpanosta, jos sakon täytäntöönpanosta annetussa laissa säädettyssä järjestyksessä täytäntöön pantava saatava tai sen maksamatta oleva osa on pienempi kuin 10 euroa. Täytäntöönpanosta saadaan luopua myös, jos saatava tai sen maksamatta oleva osa on pienempi kuin 350 euroa, saatavaa koskevan lainvoimaisen tuomion tai muun lopullisen viranomaisratkaisun antamisesta tai julistamisesta on kulunut viisi vuotta ja perintätoimenpiteiden perusteella on todennäköistä, ettei maksamatta olevaa määrää saada perittyä.

Lain 22 §:n mukaan, jos saatavan maksamiseksi suoritettu rahamäärä on kokonaan tai osaksi maksettava maksuvelvolliselle takaisin ylemmän tuomioistuimen lainvoimaiseksi tulleen ratkaisun johdosta tai muusta syystä, rahamäärän vastaanottaneen viranomaisen on palautettava rahamäärä ja maksettava sille korkoa kuusi prosenttia vuodessa suorituspäivästä takaisinmaksupäivään. Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää, että palautusta tai korkoa ei makseta, jos se on säädettyä rahamäärää pienempi.

Säännöstä koskevassa hallituksen esityksessä (HE 218/2001 vp) kiinteää, kuuden prosentin korkokantaa perusteltiin muun muassa sillä, että esityksen antamisen aikaan valtiovarainministeriön vahvistama peruskorko (1.7.-31.12.2001) oli 4,5 prosenttia vuodessa. Samaan aikaan korkolain (633/1982) 3 §:n 2 momentin ennalta määrittämätöntä korkoa koskeva, kolmen kuukauden markkinakoron vuosikeskiarvoa vastaava valtiovarainministeriön vahvistama viitekorko oli vuoden 2001 alusta lukien vielä pienempi eli 4 prosenttia vuodessa. Esitöissä todettiin myös, että valtiovarainministeriön vahvistama peruskorko oli kuitenkin ollut pääsääntöisesti nousussa. Nykyinen 6 %:n korko koskee palautusta riippumatta siitä, onko korvaus maksettu viranomaiselle vai ulosottoon. Takaisin maksettavan saatavan perusteena voi

olla muukin kuin tuomion muuttuminen esimerkiksi valituksen takia. Näitä syitä voivat olla esimerkiksi konkurssipesän tilitys tai yhteisvastuullisen velallisen suoritusten liiakertymä.

Säännöksen tulkinnassa on ollut epäselvää, minkä viranomaisen tehtäviin palautuksen ja koron maksaminen kuuluu. Käytännössä ulosottomies palauttaa ulosmittaamansa pääoman, muttei maksa palautuskorkoa, vaan Oikeusrekisterikeskus vastaa koron maksamisesta.

Täytäntöönpanosta luopumista ja maksujen palauttamista koskevien säännösten täsmentämistä olisi perusteltua arvioida.

Lain 21 §:n mukaan täytäntöönpanosta luopumiselle on kaksi vaihtoehtoista perustetta: saatavan vähäisyys tai saatavan kauan tuloksettomassa perinnässä oleminen. Asetuksessa mainittu toinen kriteeri ei kuitenkaan perustu suoranaisesti pitkään jatkuneeseen tuloksettomaan perintään, vaan kriteereiksi on asetettu se, että saatava on alle 350 euroa, ratkaisun antamisesta on yli viisi vuotta ja on todennäköistä, ettei saatavaa saada perittyä.

Laissa ja asetuksessa mainitut edellytykset eivät siten täysin vastaa toisiaan. Sääntelyä olisi tarkoituksenmukaista selkeyttää siten, että täytäntöönpanosta luopumisen edellytykset olisivat mahdollisimman selkeästi kirjattu lain tasolle.

Lain 22 §:ssä säädettyä palauttamisvelvollisuutta ja mahdollisuutta poiketa siitä voidaan lähtökohtaisesti pitää tarkoituksenmukaisena. Asianmukaisena voidaan myös pitää sitä, että valtion hallussa perusteetta olleelle rahamäärälle suoritetaan palauttamisen yhteydessä korkoa. Nykyisessä tilanteessa, kun viitekorot ovat vakiintuneet aiempaa matalammalle tasolle, ei voida pitää tarkoituksenmukaisena mainitun kiinteän 6 %:n koron maksamista. Rahamäärän palautukseen liittyvä korko olisi aiheellista sitoa esimerkiksi korkolain 12 §:n mukaiseen viitekorkoon mahdollisin kiinteämääräisin lisäyksin. Olisi myös perusteltua täsmentää säännöksiä siitä, mikä viranomainen palauttaa rahamäärän ja sille maksettavan koron.

2.4 Sakon muuntorangaistuksen määrääminen

2.4.1 Nykytila

Muuntorangaistusmenettelyn käynnistäminen

Sakon muuntorangaistuksen määräämisessä noudatettavasta menettelystä säädetään sakon täytäntöönpanosta annetun lain 3 luvussa. Laissa on säännökset muuntorangaistuksen määräämisestä tuomioistuimessa ja muuntorangaistuksen täytäntöönpanoon ryhtymisestä.

Sakon täytäntöönpanosta annetun lain 24 §:n mukaan maksuvelvollinen on haastettava muuntorangaistuksen määräämiseksi oikeudenkäyntiin, jos vankeudeksi muunnettavissa olevaa täytäntöönpanokelpoista sakkoa ei saada täysimääräisesti häneltä perittyä eikä ilmene syytä jatkaa kysymyksessä olevan seuraamuksen perintää. Muuntorangaistusmenettelyyn viedään vain sellaiset sakot ja uhkasakot, jotka on mahdollista muuntaa vankeudeksi rikoslain 2 a luvun 4 §:n nojalla.

Lain 24 §:n 2 momentin mukaan esteen muuntorangaistusmenettelyyn haastamiselle muodostavat se, jos maksuvelvollinen on suorittamassa asevelvollisuutta, on reservin kertausharjoituksessa tai palvelemissa aseettomana tai siviilipalvelusmiehenä taikka se, jos maksuvelvolliselle on myönnetty yksityishenkilön velkajärjestely. Asevelvollisuuslaissa (1438/2007) ei ole säännöksiä siitä, että mainittujen palvelusvelvollisuuksien aikana

muuntorangaistusta ei voitaisi panna täytäntöön. Sen sijaan yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain (57/1993) 18 §:n 3 momentin mukaan sakon muuntorangaistusta ei saa panna täytäntöön, jos yksityishenkilön velkajärjestely on alkanut.

Lain 25 §:n mukaan maksuvelvollisen haastaa muuntorangaistuksen määräämistä koskevaan oikeudenkäyntiin haastemieslain 1 tai 6 §:ssä tarkoitettu haastamiseen oikeutettu virkamies.

Käytännössä haastaminen tapahtuu siten, että jos sakkoa ei saada perityksi ulosottomenettelyssä, ulosottoviranomainen toimittaa Oikeusrekisterikeskukselle ilmoituksen sakotetun varattomuudesta tai muusta syystä, jonka vuoksi perintä ei ole onnistunut ja haastaa, mikäli mahdollista, sakotetun muuntoprosessiin. Tällaisia ulosottomiehen toimittamia haasteita on vuosittain pieni osuus kaikista haasteista. Useimmiten haastaminen tapahtuu siten, että Oikeusrekisterikeskus pyytää haastamista poliisilta, joka toimittaa haasteen, kun tapaa maksuvelvollisen. Enemmistö muuntorangaistusmenettelyyn tapahtuvista haastamisista toteutetaan näin.

Lain 25 §:n mukaan haasteessa maksuvelvollinen kutsutaan saapumaan tuomioistuimeen vastaamaan syyttäjän vaatimukseen muuntorangaistuksen määräämisestä ja ilmoitetaan käsittelyajankohta ja -paikka. Haastetulle on haastamisen yhteydessä ilmoitettava, että asia voidaan ratkaista hänen poissaolostaan huolimatta ja että hän voi toimittaa kirjallisen vastineensa tuomioistuimelle ennen asian käsittelyä. Maksuvelvolliselle myös ilmoitetaan mahdollisuudesta maksaa sakko ja annetaan maksamista varten tarvittavat tiedot. Käsittelypäivä määrätään vähintään kuukauden päähän haastamisesta. Käytännössä haasteen toimittava viranomainen määrittelee käsittelypäivän tuomioistuinten etukäteen ilmoittamista sakon muuntorangaistusistuntopäivistä. Useimmiten haastamisen ja istunnon väliaika on 2–3 kuukautta.

Sakon täytäntöönpanosta annetun valtioneuvoston asetuksen 11–13 §:ssä säädetään haastamisesta ilmoittamisesta. Haastamiseen suorittaneen virkamiehen on ilmoitettava toimittamastaan haasteesta syyttäjälle ja Oikeusrekisterikeskukselle. Syyttäjälle on toimitettava myös sakon maksutilannetta ja haastamisen jälkeistä maksamista koskevat tiedot.

Muuntorangaistusmenettely tuomioistuimessa

Lain 30 §:n mukaan syyttäjä käyttää valtion puhevaltaa muuntorangaistusasiassa. Saatuaan tiedon haastamisesta syyttäjä saattaa asian vireille tuomioistuimessa esittämällä vaatimuksensa sakon muuntamiseksi vankeudeksi. Lain 28 §:n edellytysten täytyessä syyttäjä voi myös luopua muuntorangaistusvaatimuksen esittämisestä. Edellytykset luopumiselle ovat samat kuin, joilla tuomioistuin voi jättää sakon muuntamatta. Käytännössä syyttäjät käyttävät luopumismahdollisuutta hyvin harvoin.

Lain 29 §:ssä säädetään toimivaltaisesta tuomioistuimesta ja sen kokoonpanosta. Muuntorangaistusasia käsitellään maksuvelvollisen asumis- tai tapaamispaikan käräjäoikeudessa. Käräjäoikeus on toimivaltainen ratkaisemaan asian yhden tuomarin kokoonpanossa.

Lain 30 §:ssä säädetään tarkemmin menettelystä tuomioistuimessa. Asia käsitellään suullisessa istunnossa. Se voidaan ratkaista maksuvelvollisen poissaolosta huolimatta. Maksuvelvollisen on saavuttava paikalle istuntoon, jos hän haluaa tulla kuulluksi asiassa. Hän voi kuitenkin toimittaa tuomioistuimelle myös kirjallisen vastineen ennen istuntoa. Käsittelyssä voidaan myös käyttää oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 8 luvussa tarkoitettua etäyhteyttä.

Lain 31 §:ssä säädetään istutokäsittelyn lykkäämisestä. Lykkääminen on mahdollista kahdella perusteella. Ensinnäkin lykkääminen voi olla tarpeen sakon maksutilanteen selvittämistä varten. Tätä perustetta sovelletaan, jos on varmistettava, että sakon maksaminen on tapahtunut, mutta maksu ei ole vielä kirjautunut Oikeusrekisterikeskuksen tietojärjestelmään. Toiseksi lykkääminen voi olla tarpeen sakotetun taloudellisen tilanteen tai muiden sakon muuntamatta jättämisen edellytysten selvittämiseksi. Aiemmin tuomioistuimien saattoi lykätä istuntoa varataksaan maksuvelvolliselle mahdollisuuden maksaa sakko. Tästä menettelystä luovuttiin vuonna 2019.

Syyttäjällä on lain 30 a §:n nojalla oikeus saada ulosottomieheltä selvitys maksuvelvollisen taloudellisesta tilanteesta.

Lain 31 §:ssä säädetään tuomioistuimen ratkaisun sisällöstä ja ratkaisusta ilmoittamisesta Oikeusrekisterikeskukselle.

Lain 32 §:ssä säädetään ratkaisun oikaisemisesta. Tällainen oikaisu voidaan tehdä, jos käy ilmi, että sakko on kokonaan tai osittain maksettu ennen muuntorangaistuksen määräämistä. Näissä tilanteissa tuomioistuin voi syyttäjän tai Oikeusrekisterikeskuksen ilmoituksen perusteella oikaista muuntorangaistuksen vastaamaan maksamatta olevaa määrää.

Muilta osin tuomioistuinkäsittelyssä noudatetaan rikosasioiden oikeudenkäynnistä säädettyä.

Muuntorangaistuksen täytäntöönpano

Lain 34 §:n mukaan muuntorangaistuksen määräämisen jälkeen sakon perintää ulosotto-toimin ei saa jatkaa. Kuitenkin jos muuntorangaistus on jätetty määräämättä, perintää voidaan jatkaa sakon raukeamiseen saakka. Myös muuntokelvottomien sakkojen perintää voidaan jatkaa niiden raukeamiseen saakka. Maksuvelvolliselle on lain 35 §:n mukaan muuntorangaistuksen määräämisen jälkeenkin mahdollisuus maksaa sakko muuntorangaistuksen täytäntöönpanon alkamiseen saakka. Muuntorangaistuksen tuomitsemisen jälkeen muunnetut sakot on maksettava kokonaisuudessaan. Jos tällaiset sakot maksetaan osittain, Oikeusrekisterikeskuksen on palautettava maksu maksuvelvolliselle.

Lain 36 §:n 1 momentin mukaan Oikeusrekisterikeskuksen on lähetettävä maksuvelvolliselle maksukehoitus muuntorangaistuksen määräämistä koskevan ratkaisun tultua täytäntöönpanokelpoiseksi. Maksuvelvolliselle voidaan vielä tässä vaiheessa myöntää enintään kuusi kuukautta maksuaikaa lain 2 luvussa säädetyn edellytyksin.

Muuntorangaistuksen täytäntöönpanoon on ryhdyttävä, jollei maksuvelvollinen maksukehotuksen tai myönnetyn maksuajan kuluessa maksa sakkoa.

Sakon muuntorangaistuksen täytäntöönpano käynnistyy lain 36 §:n nojalla siten, että Oikeusrekisterikeskus lähettää muuntorangaistuksen ulosottomiehelle täytäntöön pantavaksi.

Ulosottomies lähettää muuntorangaistukseen tuomitulle postitse kutsun saapua asetettuun määräpäivään mennessä ulosottovirastoon vankilaan sijoittamista ja rangaistusajan suunnittelua koskevan ilmoituksen laatimiseksi. Kutsun mukana lähetetään tilisiirtolomake, jossa todetaan, että muuntorangaistus raukeaa, jos tuomittu maksaa suorittamatta olevan rahamäärän kokonaisuudessaan.

Jollei tuomittu noudata kehotusta tai jos hänen olinpaikkansa on tuntematon, ulosottomies palauttaa asian Oikeusrekisterikeskukselle etsintäkuuluttamista varten. Oikeusrekisterikeskus laatii etsintäkuulutuksen maksuvelvollisen toimittamiseksi vankilaan. Oikeusrekisterikeskus voi tehdä etsintäkuulutuksen ilman ulosottomiehen antamaa estetodistusta, jos Oikeusrekisterikeskuksen käytettävissä olevien tietojen mukaan maksuvelvollinen on vailla vakinaista osoitetta, asuu ulkomailla tai jos ulosottomiehen mahdollisuutta tavoittaa maksuvelvollinen voidaan muista vastaavista syistä pitää huonona.

Tuomitun noudattaessa kehotusta ulosottomies antaa hänelle määräyksen ilmoittautua suljettuun vankilaan määrättyinä päivinä. Sijoitusvankilan määräytyy tällöin Rikosseuraamuslaitoksen laatiman sijoitusohjeen (2/50/2009) mukaisesti. Ulosottomies ilmoittaa määräystä ilmoittautumispäivästä Rikosseuraamuslaitokselle, jossa tieto kirjataan tietojärjestelmään. Ulosottovirasto lähettää tiedon asiasta postitse tai sähköpostilla. Jos tuomittu ilmoittaa haluavansa avolaitokseen ja antaa päihitteettömyysitoumuksen, arviointikeskuksen ratkaistavaksi on saatettava kysymys siitä, sijoitetaanko tuomittu avolaitokseen.

Lain 37 §:n 1 momentin nojalla ulosottomiehen on tiedusteltava maksuvelvolliselta, onko hänelle aloitettu yksityishenkilön velkajärjestely. Yksityishenkilön velkajärjestely estää muuntorangaistuksen täytäntöönpanon. Ulosottomiehen on tiedusteltava myös, suorittaako maksuvelvollinen asevelvollisuutta. Tällä on pyritty varmistamaan se, ettei asevelvollisuus keskeydy sakon muuntorangaistuksen täytäntöönpanon vuoksi. Myös poliisin tulee tiedustella maksuvelvolliselta näitä asioita, jos hänet otetaan kiinni etsintäkuulutuksen perusteella.

Lain 37 §:n 2 momentissa säädetään erikseen, että etsintäkuulutetun kiinniottaneen poliisin on ilmoitettava ulosottomiehelle, jos maksuvelvollinen ilmoittaa hakevansa lykkäystä täytäntöönpanoon. Poliisin on myös selvittävä, onko maksuvelvollinen hoidettavana päihdehuoltolaitoksessa. Tämän säännöksen tarkoituksena on varmistaa se, että voitaisiin arvioida muuntorangaistuksen täytäntöönpano niin sanottuna ulkopuolisena laitossijoituksena ja ettei päihdehoito keskeydy muuntorangaistuksen täytäntöönpanon vuoksi.

Tuomitulla on myös mahdollisuus hakea lykkäystä täytäntöönpanoon vankeuslain 2 luvussa säädetyillä perusteilla.

Kun tuomittu ilmoittautuu vankilaan tai toimitetaan sinne etsintäkuulutuksen perusteella, Rikosseuraamuslaitos pyytää Oikeusrekisterikeskuksesta muuntorangaistuksen täytäntöönpanomääräyksen. Jollei tuomittu ilmoittaudu vankilaan määräaikana, Rikosseuraamuslaitos voi lähettää ulosottomiehelle tai suoraan Oikeusrekisterikeskukselle pyynnön tuomitun etsintäkuuluttamiseksi vankilaan toimittamista varten.

Viimeisin ajankohta maksaa sakko on vankilassa. Vielä vankilaan saapumisen jälkeenkin muuntorangaistukseen tuomitulla on vankeuslain 2 luvun 7 §:n nojalla viisi arkipäivää aikaa maksaa sakko. Aiemmin sakon maksamiseen voitiin myöntää tietyissä tapauksissa maksuaikaa kaksi kuukautta, mutta tästä menettelystä luovuttiin huhtikuussa 2022.

2.4.2 Nykytilan arviointi

Muuntorangaistusmenettelyyn liittyviä kysymyksiä on käsitelty useissa eri yhteyksissä. Oikeusministeriön työryhmän raportissa Sakon muuntorangaistusjärjestelmän kehittäminen (Oikeusministeriö, työryhmämietintö 2009/21) ehdotettiin useita toimenpiteitä muuntoprosessin keventämiseksi. Samoin selvitysmiehen raportissa Selvitys sakon muuntorangaistusjärjestelmän kehittämisestä 19.6.2013 ehdotettiin useita toimenpiteitä menettelyn keventämiseksi.

Eduskunta on vastauksessaan EV 363/2014 vp. antanut seuraavan lausuman:

”Eduskunta edellyttää, että hallitus viipymättä selvittää mahdollisuudet keventää ja yksinkertaistaa sakon muuntorangaistusmenettelyä ja sitä edeltäviä vaiheita ja valmistelee tarvittavat ehdotukset annettavaksi samanaikaisesti eduskunnalle sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain voimaannpanoa koskevan lakiehdotuksen kanssa.”

Käsitellessään hallituksen esitystä eduskunnalle sakon muuntorangaistuksen määräämistä koskevan sääntelyn muuttamiseksi (HE 178/2018 vp.) lakivaliokunta kiirehti näiden menettelysääntöjen muutosten valmistelua (LaVM 16/2018 vp.).

Osin selvityksissä ehdotetut muutokset onkin toteutettu. Kuten edellä on todettu, muuntorangaistusmenettelyn aikaista maksuajan myöntämistä selkeytettiin vuonna 2019 voimaan tulleilla lainmuutoksilla. Sakon maksamista vankilassa puolestaan selkeytettiin huhtikuussa 2022 voimaan tulleilla lainmuutoksilla. Vuonna 2019 mahdollistettiin myös muuntoasian käsittely videoyhteyden välityksellä.

Muiden edellä mainituissa raporteissa ehdotettujen muutosten valmistelu on kuitenkin odottanut tuomioistuinten, Oikeusrekisterikeskuksen ja Rikosseuraamuslaitoksen tietojärjestelmähankkeiden etenemistä.

Keskeisin ongelma nykyisessä muuntorangaistusmenettelyssä on asioiden käsittelyn manuaalisuus. Muuntoasian käynnistäminen tuomioistuimessa ei ole mahdollista tietojärjestelmien välityksellä. Syyttäjä tai tuomioistuin eivät voi tarkastaa sakkojen maksutilannetta tietojärjestelmistä, vaan tämä tehdään käytännössä soittamalla Oikeusrekisterikeskukseen. Myöskään tuomioistuimen ratkaisua ei voida toimittaa Oikeusrekisterikeskukselle suoraan tietojärjestelmässä. Esityksen jatkovalmistelussa on arvioitu, että muuntorangaistuksen määräämisvaiheessa tuomioistuinten resursseja kuluu noin 5 henkilötyövuotta, syyttäjien noin 2–2,5 henkilötyövuotta ja Oikeusrekisterikeskuksen noin 3,5 henkilötyövuotta vuodessa. Kokonaisuutena muuntorangaistuksen määräämisestä aiheutuu siten näille viranomaisille noin 10,5–11 henkilötyövuotta työtä.

Vastaavanlaisia ongelmia on muuntorangaistuksen täytäntöönpanovaiheessa. Asian käsittelyä Oikeusrekisterikeskuksesta ja ulosotosta Rikosseuraamuslaitokselle ei voida toteuttaa tietojärjestelmien välityksellä.

Tietojärjestelmien puutteet aiheuttavat paitsi runsaasti viranomaistyötä myös erilaisia oikeusturvaongelmia. Edellä kuvatussa Oikeusrekisterikeskuksen täytäntöönpanotietojärjestelmän uudistamishankkeessa on tarkoitus parantaa tietojen automaattista siirtoa viranomaisten välillä. Jo yksin tämä muutos yksinkertaistaa muuntorangaistusasioiden käsittelyä merkittävästi ja sen avulla saavutetaan säästöjä viranomaisten resurssienkäyttöön.

Tämän lisäksi on perusteltua arvioida edellä mainituissa raporteissa esitettyjen lainsäädännön muutosten toteuttamismahdollisuudet siltä osin kuin muutoksia ei vielä ole tehty. Seuraavassa esitellään keskeiset nykytilanteen muutostarpeet.

Yhtenä ongelmana muuntorangaistusmenettelyssä on se, että sakkoja maksetaan runsaasti vielä muuntorangaistusmenettelyn aikana. Olisi tarkoituksenmukaisempaa, että sakkojen maksu tapahtuisi jo ennen muuntorangaistusmenettelyn alkamista. Olisikin selvítettävä, voidaanko aikaisempaa maksamista edistää lainsäädännöllä tai muuten viranomaisten toimin.

Toisena ongelmana menettelyssä on se, että erillinen muuntorangaistusistunto työllistää sekä Oikeusrekisterikeskusta, syyttäjää että tuomioistuinta. Sinällään aiemmissa selvityksissä on katsottu, että muuntorangaistuksen määrääminen on perustelluinta tehdä erillisessä menettelyssä. Menettelyn keventämiseksi on kuitenkin ehdotettu syyttäjän tehtävien siirtämistä osittain tai kokonaan Oikeusrekisterikeskukselle ja kirjallisen menettelyn käyttöä.

Kolmantena ongelmana menettelyssä on se, että muuntorangaistuksen täytäntöönpanoon osallistuvat Oikeusrekisterikeskus, ulosotto ja Rikosseuraamuslaitos. Jo aiemmin ulosoton roolista muiden vankeusrangaistusten ja yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanossa on luovuttu ja Rikosseuraamuslaitos huolehtii näiden rangaistusten täytäntöönpanosta kokonaan itse. Vastaava menettely olisi tarkoituksenmukaisin myös sakon muuntorangaistuksen täytäntöönpanossa. Aiemmin muutoksen esteenä on kuitenkin ollut muuntorangaistusasioiden manuaalinen käsittely. Tietojärjestelmä uudistukset tarjoavat aiempaa paremmat mahdollisuudet arvioida tämän muutoksen toteuttamista.

Lisäksi muuntorangaistusmenettelyä koskevista säännöksistä on useita yksittäisiä muutostarpeita, joiden toteuttamista on perusteltua arvioida.

2.5 Menettämisseuraamusten täytäntöönpano

2.5.1 Viranomaisten tehtävän jako

Tuomioistuin voi tuomita rikoslain 10 luvun säännösten nojalla menettämisseuraamuksen. Myös sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain nojalla poliisi tai syyttäjä voivat määrätä enintään 1000 euron arvoisen menettämisseuraamuksen. Menettämisseuraamus tarkoittaa sitä, että esimerkiksi rikoksella saatu hyöty tai rikoksentekoväline tuomitaan menetetyksi valtiolle.

Menettämisseuraamuksen määränneellä viranomaisella on sakon täytäntöönpanosta annetun lain 4 §:n nojalla velvollisuus ilmoittaa menettämisseuraamusta koskevasta ratkaisustaan Oikeusrekisterikeskukselle. Sen sijaan laissa ei ole säännöksiä siitä, että menettämisseuraamuksen määräämisestä tulisi ilmoittaa esimerkiksi kiinteistö- tai ajoneuvorekisteriin. Menettämisseuraamuksen määräämistä usein edeltävästä takavarikosta puolestaan tulee tehdä tarvittavat rekisteri-ilmoitukset pakkokeinolain 7 luvun 10 §:n nojalla.

Menettämisseuraamuksen täytäntöönpanoa koskevia säännöksiä on muutettu 2000-luvun alussa (HE 218/2001 vp). Aiemmin Oikeusrekisterikeskus haki menettämisseuraamuksen täytäntöönpanoa ulosottomieheltä. Käytännössä kuitenkin menetetyksi tuomittu omaisuus oli yleensä poliisiviranomaisen hallussa takavarikoituna, jolloin ulosottomies välitti täytäntöönpanopyynnön poliisille, joka sitten toimitti ulosottomiehelle selvityksen toimenpiteistään. Ulosottomies toimitti tämän jälkeen edelleen Oikeusrekisterikeskukselle tiedot menettämisseuraamuksen täytäntöönpanosta.

Sakon täytäntöönpanosta annetussa laissa (HE 218/2001 vp) menettelyä muutettiin siten, että täytäntöönpanotoimenpiteistä huolehtiminen siirrettiin pääosin suoraan poliisille. Myös Tullin ja Rajavartiolaitoksen toimivaltaan sisällytettiin menettämisseuraamusten täytäntöönpano näiden toimialaan liittyvissä asioissa, jotka on laissa tarkemmin määritelty.

Nykyisin sakon täytäntöönpanosta annetun lain 3 §:n mukaan Oikeusrekisterikeskuksen tehtävänä on huolehtia menettämisseuraamuksen täytäntöönpanosta ja käyttää valtion puhevaltaa menettämisseuraamusten täytäntöönpanossa.

Menettämisseuraamukset jaetaan rahamäärään kohdistuviin ja omaisuuteen kohdistuviin. Käytännössä menettämisseuraamukset ohjautuvat viranomaisten ilmoitustietojen perusteella joko rahamääräisen menettämisseuraamuksen täytäntöönpanoprosessiin tai muuhun omaisuuteen kohdistuvan menettämisseuraamuksen täytäntöönpanoprosessiin.

Rahamääräiset menettämisseuraamukset ovat sellaisia, joissa tuomioistuin on tuominnut menetettäväksi tietyn suuruisen rahamäärän. Jos tuomioistuin on määrännyt menetettäväksi muuta omaisuutta, kyse on omaisuuteen kohdistuvasta menettämisseuraamuksesta. Tyypillisesti tällaista omaisuutta ovat rikoksentekovälineet ja muut vastaavat esineet. Myös viranomaisen hallussa oleva takavarikoitu käteinen raha on vakiintuneesti katsottu muuhun omaisuuteen kohdistuvaksi menettämisseuraamukseksi.

Viranomaisten tehtävänjako riippuu siitä, kumpaan ryhmään menettämisseuraamus kuuluu.

Rahamääräisen menettämisseuraamuksen täytäntöönpanossa sovelletaan sakon täytäntöönpanosta annetun lain 2 luvun mukaista menettelyä. Täytäntöönpano käynnistyy siten Oikeusrekisterikeskuksen maksuvelvolliselle lähettämällä maksukehotuksella. Jos maksua ei vapaaehtoisesti saada, Oikeusrekisterikeskus hakee täytäntöönpanoa ulosotto-toimin. Menettely vastaa siten esimerkiksi sakon täytäntöönpanoa.

Sen sijaan muuhun omaisuuteen kohdistuvan menettämisseuraamuksen täytäntöönpanosta sakon täytäntöönpanosta annetun lain 4 luvussa on omat säännöksensä. Lain 41 §:n mukaan Oikeusrekisterikeskus hakee täytäntöönpanoa siltä poliisilaitokselta, jonka hallussa menetetyksi tuomittu omaisuus on tai jonka toimialueella omaisuus muuten on. Lain 38 §:n mukaan poliisilaitos panee menettämisseuraamuksen täytäntöön. Lain 42 §:n mukaan täytäntöönpanotoimista määrää Poliisihallitus, joka voi oikeuttaa poliisilaitoksen määräämään toimenpiteistä.

Lain 38 §:n 3 momentin nojalla tullirikosasiassa täytäntöönpanosta vastaa poliisin sijasta Tulli ja Rajavartiolaitoksen tutkimassa rikosasiassa Rajavartiolaitos. Lain 42 §:n mukaan Tulli määrää täytäntöönpanotoimista tullirikosasiassa ja Rajavartiolaitoksen esikunta rajavartiolaitoksen tutkimassa rikosasiassa. Myös Puolustusvoimat panee täytäntöön vähäisessä määrin menettämisseuraamuksia, jotka liittyvät sen tutkimiin rikosasioihin.

Lain 45 a §:ssä säädetään erikseen eläimen tappamismääräyksen täytäntöönpanosta. Siitä vastaa poliisi.

Lain 45 b §:ssä säädetään erikseen verkkoviestin poistamis- ja hävittämismääräyksen täytäntöönpanosta. Siitä vastaa ulosottomies.

Rikoslain 10 luvun 7 §:ssä säädetään niin sanotusta ehdollisesta menettämisseuraamuksesta. Säännöksen mukaan tuomioistuin voi menettämiskaatumuksen ratkaistessaan vastaajan suostumuksella määrätä, että menettämisseuraamus raukeaa, jos 4 tai 5 §:ssä tarkoitettuun esineeseen tai omaisuuteen tehdään määräajassa tuomiossa mainittavat muutokset tai sen suhteen muuten menetellään tuomiossa mainitulla tavalla, joka tekee menettämisseuraamuksen tarpeettomaksi. Säännöksen nojalla ulosottomies valvoo tuomiossa mainittujen velvoitteiden noudattamista ja päättää menettämisen raukeamisesta.

Kuten edellä on todettu rahamääräisen menettämisseuraamuksen täytäntöönpanosta vastaavat Oikeusrekisterikeskus ja Ulosottolaitos. Muuhun omaisuuteen kohdistuvien menettämisseuraamusten täytäntöönpanosta vastaavat poliisi, sekä Tulli ja Rajavartiolaitos kunkin tutkimissa rikosasioissa. Käytännössä aina ei ole tuomiolauselman perusteella täysin

selvää, kummasta menettämisseuraamustyyppistä on kyse, sillä tuomiolauselmissa esimerkiksi takavarikoidun omaisuuden käsittelystä voi olla epäselviä lausumia tai kannanotto takavarikoidun omaisuuden osalta on puutteellinen. Sääntelyä olisikin perusteltua täsmentää siten, että asiat ohjautuvat aina oikeaan täytäntöönpanomenettelyyn. Lisäksi olisi syytä säätää siitä, että menettämisseuraamuksen määräämisestä tehdään vastaavat rekisteri-ilmoitukset kuin rekisteröitävän esineen takavarikostakin.

Rahamääräiseen omaisuuteen sovelletaan sakon täytäntöönpanosta annetun lain 2 luvun säännöksiä saatavan täytäntöönpanosta siltä osin kuin menetetyksi tuomittu rahamäärä ei ole viranomaisen hallussa ja 4 luvussa ei toisin säädetä. Rahamääräisten menettämisseuraamusten osalta oikeustilaa voidaan pitää melko selkeänä ja ongelmattomana, joskin tiedonkulussa on ajoittain ongelmia. Oikeusrekisterikeskus ei välttämättä saa aina tietoa esimerkiksi poliisin hallussa olevista rahamääräistä, ja saatavaa saatetaan periä siitä huolimatta, että rahamäärä on jo viranomaisen hallussa.

Pääosin viranomaisten nykyinen tehtävänjako myös esineisiin kohdistuvien menettämisseuraamusten täytäntöönpanossa on koettu toimivaksi, sillä valtaosassa tapauksia menetettäväksi tuomittu omaisuus tai tätä vastaavat varat ovat laissa mainittujen viranomaisten hallussa. Omaisuutta hallussaan pitävän viranomaisen on yleensä yksinkertaisinta suorittaa täytäntöönpanotoimet. Käytännössä tiettyjen omaisuuserien myyminen on kuitenkin poliisille, Tullille ja Rajavartiolaitokselle haastavaa. Tällaisia omaisuuseriä ovat erityisesti kiinteistöt, asunto-osakkeet ja muut vastaavat omaisuuserät. Tällaisten omaisuuserien myynti voisi olla perusteltua siirtää Ulosottolaitoksen tehtäväksi, sillä ulosotossa on vakiintuneet toimintatavat ja tarvittava osaaminen myynnistä huolehtimiseen.

Tullirikosasioissa Tullin täytäntöönpanovastuuta puoltaa myös se, että Tulli voi huolehtia kolmannen maan tavarain tullaudesta täytäntöönpanotoimien yhteydessä. Käytännössä tullirikosasioissa on kuitenkin osoittautunut ongelmalliseksi, että täytäntöönpanoasiat menevät tuomioistuimesta suoraan Tullille eikä Oikeusrekisterikeskus saa tietoa määrätystä menettämisseuraamuksesta. Tämä vaikeuttaa esimerkiksi kertyneen rahamäärän tilittämistä. Onkin epäselvää, tuleeko myynnistä saadut varat tilittää Oikeusrekisterikeskukselle, vai suoraan valtion tulotilille. Sääntelyä olisi tältä osin perusteltua täsmentää.

Ehdollisen menettämisseuraamuksen valvonnasta on käytännössä vastannut poliisi, sillä menettämisseuraamuksen kohteena oleva esine on useimmiten takavarikoituna poliisin hallussa. Olisikin syytä arvioida viranomaisten välistä tehtävänjakoa tältä osin.

2.5.2 Täytäntöönpanokelpoisuus kiireellisissä tilanteissa

Menettämisseuraamuksen täytäntöönpanokelpoisuuteen sovelletaan sakon täytäntöönpanosta annetun lain 2 §:n yleisiä säännöksiä seuraamuksen täytäntöönpanokelpoisuudesta. Lähtökohtana on siten se, että menettämisseuraamus on täytäntöönpanokelpoinen lainvoimaisena. Tästä poiketen rahamääräinen menettämisseuraamus voidaan panna täytäntöön vailla lainvoimaa. Eläimeen kohdistuvan menettämisseuraamuksen täytäntöönpanokelpoisuudesta säädetään puolestaan rikoslain 17 luvun 23 a §:n 4 momentissa ja eläimen tappamismääräyksen rikoslain 44 luvun 15 §:n 2 momentissa.

Sakon täytäntöönpanosta annetun lain 39 §:ssä säädetään poikkeuksesta lain 2 §:ssä säädettyyn omaisuuteen kohdistuvan menettämisseuraamuksen täytäntöönpanokelpoisuudesta kiiretilanteissa. Lain 39 §:n nojalla omaisuuteen kohdistuvan menettämisseuraamuksen täytäntöönpanotoimesta voidaan määrätä, vaikka menettämisseuraamus ei olekaan 2 §:n nojalla täytäntöönpanokelpoinen, jos menetetyksi tuomittu omaisuus on helposti pilaantuvaa, arvoltaan

nopeasti alenevaa tai huomattavia hoitokustannuksia aiheuttavaa tai jos muut vastaavat syyt edellyttävät kiireellisiä toimenpiteitä. Sääntely vastaa pääosin pakkokeinolain 7 luvun 13 §:n 3 momenttia, jossa säädetään takavarikoidun omaisuuden myymisestä vastaavista syistä.

Lisäksi lain 40 §:ssä säädetään, että kun on pantu täytäntöön lainvoimaa vailla oleva ratkaisu omaisuuden tai rahamäärän valtiolle menettämisestä, täytäntöönpano ei myöhemmin annetun ratkaisun vuoksi peräydy ennen sen lainvoimaiseksi tulemistä.

Käytännössä niin takavarikon aikana kuin omaisuuteen kohdistuvan menettämisseuraamuksen tuomitsemisen jälkeenkin voi tulla tilanteita, joissa myyntiin tai muihin täytäntöönpanotoimiin on perusteltua ryhtyä jo ennen tuomiota tai ennen tuomion täytäntöönpanokelpoisuutta. Nykyinen sääntely olisikin perusteltua säilyttää.

2.5.3 Menettelysäännökset

Voimassa oleva sääntely

Menettämisseuraamuksen määräämisen yleisistä edellytyksistä säädetään rikoslain 10 luvussa. Sen sijaan menettämisseuraamuksen täytäntöönpanoa koskevat säännökset sisältyvät sakon täytäntöönpanosta annetun lain 4 lukuun.

Sakon täytäntöönpanosta annetun lain 38 § sisältää pääsäännön menettämisseuraamuksen täytäntöönpanosta. Pykälän 1 momentin mukaan, kun omaisuuden valtiolle menetetyksi tuomitsemista koskeva ratkaisu on tullut täytäntöönpanokelpoiseksi, omaisuus on asianomaisen valtion viranomaisen määräyksen mukaisesti otettava valtion käyttöön, myytävä tai hävitettävä (*täytäntöönpanotoimi*). Menettämisseuraamuksen panee täytäntöön poliisilaitos. Täytäntöönpanoa varten tapahtuvasta omaisuuden haltuun ottamisesta on laadittava pöytäkirja noudattaen soveltuvin osin pakkokeinolain (806/2011) 7 luvun 12 §:ää.

Säännöksen 2 momentin mukaan rahamääräisen menettämisseuraamuksen täytäntöönpanoon 4 luvun säännöksiä sovelletaan vain joiltakin osin. Rahamääräisen menettämisseuraamuksen täytäntöönpanoon sovelletaan 2 luvun säännöksiä saatavan täytäntöönpanosta siltä osin kuin menetetyksi tuomittu rahamäärä ei ole poliisiviranomaisen hallussa ja 4 luvussa ei toisin säädetä. Säännöksen 3 momentin mukaan tullirikosasiassa ja Rajavartiolaitoksen tutkimassa rikosasiassa määrätyn menettämisseuraamuksen täytäntöönpanosta on lisäksi voimassa, mitä niistä erikseen säädetään.

Lain 41 §:n mukaan Oikeusrekisterikeskuksen tulee hakea menettämisseuraamuksen täytäntöönpanoa valtioneuvoston asetuksessa säädettävällä tavalla siltä poliisilaitokselta, jonka hallussa menetetyksi tuomittu omaisuus on tai jonka toimialueella omaisuus muuten on. Lain esitöiden mukaan menetetyksi tuomittu omaisuus ei välttämättä ole rahamääräistä tai takavarikoituna tai muuten valmiiksi menettämisseuraamuksen täytäntöön panevan poliisilaitoksen hallussa. Tuolloin täytäntöönpanon eli omaisuuden haltuun ottamisen ja sen jälkeen tapahtuvan käyttöön ottamisen, myymisen tai hävittämisen hoitaa se poliisilaitos, jonka alueella omaisuuden tiedetään olevan. Lain esitöiden mukaan poliisilla on tuolloin täytäntöönpanotehtävää täyttäessään käytössään poliisilain (493/1995) mukaiset toimivaltuudet (HE 218/2001 vp, s. 47/II).

Lain 42 §:n mukaan menetetyksi tuomittua omaisuutta koskevista täytäntöönpanotoimista määrää Poliisihallitus, joka voi oikeuttaa poliisilaitoksen määräämään toimenpiteistä. Tulli määrää tullirikosasiassa ja Rajavartiolaitoksen esikunta Rajavartiolaitoksen tutkimassa

rikosasiassa menetetyksi tuomitun omaisuuden täytäntöönpanotoimista. Täytäntöönpanotoimesta määrääminen käsittää mainittujen toimenpiteiden edellytyksistä ja menettelytavoista määräämisen siltä osin kuin lailla ei toisin säädetä.

Lain 43 §:n mukaan valtiolle menetetyksi tuomittu omaisuus on arvioitava ennen kuin täytäntöönpanotoimeen ryhdytään, jos ratkaisu omaisuuden menettämisestä ei ole tullut lainvoimaiseksi tai kysymys on kolmannen henkilön oikeudesta ja jos kummassakaan tapauksessa ei asianomaisen viranomaisen ja omaisuuden omistajan tai kolmannen henkilön kesken ole sovittu omaisuuden arvosta. Arvioimismenettelystä säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Lain 44 §:n mukaan menettämisseuraamukseen tuomitun kuoltua täytäntöönpano on keskeytettävä sen jälkeen, kun omaisuus on otettu valtion haltuun. Täytäntöönpanoa on jatkettava, jos asianomaiselle poliisilaitokselle ei neljän kuukauden kuluessa haltuun ottamisesta toimiteta todistusta siitä, että täytäntöönpanon raukeamista koskeva asia on rikoslain 8 luvun 15 §:n mukaisesti saatettu käräjäoikeuden ratkaistavaksi, tai jos raukeamista koskeva hakemus on lainvoimaisesti hylätty. Lisäksi, jos haltuun otettu omaisuus on sellaista kuin 39 §:ssä säädetään, täytäntöönpanoa on 1 momentin estämättä jatkettava omaisuuden arvioimisen jälkeen.

Lain 45 §:n 1 momentin mukaan, jos tuomioistuin on lainvoimaisella tuomiolla hylännyt omaisuuden menetetyksi tuomitsemista koskevan vaatimuksen, omaisuus on pyynnöstä palautettava omistajalle tai sille, jolla siihen muuten on oikeus. Asianomaisella on oikeus saada omaisuudesta korvaus, jos sen palauttaminen ei täytäntöönpanotoimen suorittamisen tai muun syyn vuoksi ole enää mahdollista. Oikeusrekisterikeskus vahvistaa 43 §:n mukaiseen arvioon perustuen kirjallisesta hakemuksesta korvauksen ja suorittaa sen asianomaiselle. Lisäksi 2 momentin mukaan, korvausta koskevaan päätökseen tyytymättömällä on oikeus ajaa kannetta kantajan kotipaikan tai Helsingin käräjäoikeudessa. Kanne on puhevallan menettämisen uhalla saatettava vireille kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun Oikeusrekisterikeskuksen vahvistama korvaus on suoritettu asianomaiselle. Vastaajana asiassa on valtio, jota edustaa Oikeusrekisterikeskus.

Lain 45 a ja 45 b § sisältävät säännökset eläimen tappamismääräyksen ja verkkoviestin poistamis- ja hävittämismääräyksen täytäntöönpanosta. Lain 45 a §:n mukaan poliisilaitos panee täytäntöön rikoslain 44 luvun 15 §:n 2 momentissa tarkoitetun eläimen tappamismääräyksen. Poliisin on pyydettävä eläinsuojelulain (247/1996) 36 §:ssä tarkoitetulta eläinlääkäriltä virka-apua eläimen tappamismääräyksen täytäntöön panemiseksi, jollei asian kiireellisyydestä tai muusta painavasta syystä muuta johdu. Täytäntöönpanossa noudatetaan lisäksi soveltuvien osin, mitä tässä laissa säädetään omaisuutta koskevan menettämisseuraamuksen täytäntöönpanosta. Lain 45 b §:n mukaan sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä annetun lain 22 §:n 3 momentissa tarkoitetun verkkoviestin poistamis- ja hävittämismääräyksen panee täytäntöön ulosottomies ulosottokaareissa säädettyssä järjestyksessä. Käytännössä täytäntöönpanossa on noudatettu ulosottokaaren tekemisvelvollisuutta koskevia säännöksiä.

Myös muissa laeissa on erityissääntelyä menettämisseuraamuksen täytäntöönpanosta. Lain puutavaran ja puutuotteiden markkinoille saattamisesta (897/2013) 13 § sisältää sääntelyä laitonta puutavaraa tai puutuotetta koskevan menettämisseuraamuksen täytäntöönpanosta. Lain mukaan laiton puutavara tai puutuote, joka tuomitaan valtiolle menetetyksi, voidaan myydä julkisella huutokaupalla. Säännöksen toisen momentin mukaan toimijan on suoritettava valtiolle ne kustannukset, jotka aiheutuvat puutavaran tai puutuotteiden varastoinnista takavarikoinnin aikana. Kolmannen momentin mukaan 2 momentissa tarkoitetut kustannukset saadaan vähentää

julkisella huutokaupalla myydyn puutavaran tai puutuotteiden hinnasta. Toimijan on kuitenkin suoritettava valtiolle ne kustannukset, joita ei saada katetuiksi myydessä puutavara tai puutuotteet julkisella huutokaupalla. Säännöksen esitöiden (HE 97/2013 vp) mukaan pykälän taustalla on puutavara-asetuksen 27 johdantolause, joka koskee jäsenvaltioiden velvoitetta säätää seuraamuksista. Mainitussa johdantolauseessa todetaan, ettei "kyseistä puutavaraa ja puutuotteita tarvitse välttämättä hävittää, vaan niitä voidaan sen sijaan käyttää tai ne voidaan loppukäsitellä julkisen edun mukaisesti". Pykälän 2 ja 3 momentin osalta, siltä osin kuin varastointikustannuksia ei saataisi perittyä julkisen huutokaupan yhteydessä, niistä vastaisi toimija. Jos puutavara tai puutuotteet on takavarikoitu ja myöhemmin käy ilmi, että takavarikoinnin edellytyksiä ei ole olemassa, toimija vastaisi varastoinnin kustannuksista näissäkin tapauksissa. Toimija olisi velvollinen maksamaan varastointikustannukset valtiolle sen vuoksi, että puutavara-asetuksen mukaan juuri toimija on velvollinen noudattamaan asianmukaisen huolellisuuden järjestelmää ja on siihen liittyen velvollinen huolehtimaan markkinoille saatettavien puutavaran ja puutuotteiden laillisesta alkuperästä ja sen riittävästä dokumentoinnista.

Rikoslain 17 luvun 23 a §:ssä on erityissääntelyä eläimiin kohdistuvan menettämisseuraamuksen täytäntöönpanosta. Pykälän 3 momentin mukaan tuomioistuin voi määrätä, että asianosaiselle varataan tilaisuus itse myydä tai muuten luovuttaa omistamansa kiellossa tarkoitetut eläimet. Jos menettämisseuraamus kohdistuu eläimiin, jotka omistaa kokonaan tai osaksi muu kuin eläintenpitokieltoon määrätty, tälle voidaan varata tilaisuus noutaa eläimet korvauksetta itselleen. Tuomiossa on asetettava määräaika, jonka kuluessa eläimet on luovutettava tai noudettava. Jos eläimet noudetaan tai luovutetaan tuomion mukaisesti, menettämisseuraamus raukeaa. Lisäksi eläinten hyvinvoinnista annetun lain (693/2023) 90 §:ssä säädetään kunnaneläinlääkärin velvollisuudesta antaa virka-apua eläimeen kohdistuvan menettämisseuraamuksen täytäntöönpanossa.

Rikoslain 10 luvun 11 §:n 3 momentissa säädetään tapauksista, joissa menetettäväksi tuomittuun omaisuuteen kohdistuu pantti- tai muu vakuusoikeus. Säännöksen mukaan vilpittömässä mielessä panttioikeuden tai muun vakuusoikeuden 4 tai 5 §:ssä tarkoitettuun, menetetyksi tuomittuun esineeseen tai omaisuuteen saanut voi saada maksun sen arvosta saamisen erääntymisestä riippumatta. Kanne siitä on nostettava kantajan kotipaikan tai Helsingin käräjäoikeudessa viiden vuoden kuluessa siitä päivästä, jona menettämisseuraamusta koskeva tuomio sai lainvoiman. Muussa tapauksessa vakuusoikeus raukeaa.

Rikoslain 10 luvun 2 §:n 6 momentin mukaan hyötyä ei tuomita menetetyksi siltä osin kuin se on palautettu tai tuomittu taikka tuomitaan suoritettavaksi loukatulle vahingonkorvauksena tai edunpalautuksena. Jos korvaus- tai edunpalautusvaatimusta ei ole esitetty tai se on vielä ratkaisematta silloin, kun menettämiskaatimuksesta annetaan ratkaisu, menettämisseuraamus on tuomittava. Luvun 11 §:n 2 momentin mukaan, jos korvausta taikka edunpalautusta on suoritettu tai tuomittu suoritettavaksi 2 §:n 6 momentissa tarkoitetun menettämisseuraamusta koskevan ratkaisun antamisen jälkeen, menettämisseuraamus voidaan panna täytäntöön vastaavalla määrällä vähennettynä. Jos menettämisseuraamus on jo pantu täytäntöön, Oikeusrekisterikeskus voi asianomaisen henkilön kirjallisesta hakemuksesta päättää, että vastaava määrä suoritetaan valtion varoista. Sen estämättä, mitä muualla laissa säädetään salassapitovelvollisuudesta, asianomaisella henkilöllä on oikeus saada hakemuksen tekemistä varten Oikeusrekisterikeskukselta tietoja edellä tarkoitetun menettämisseuraamuksen täytäntöönpanosta. Jos samaan rikokseen perustuvia hakemuksia tehdään useampia kuin yksi, hakemukset on ratkaistava samalla kertaa, jollei siitä aiheudu kohtuutonta haittaa hakijoille. Jollei täytäntöön pantu menettämisseuraamus riitä kaikkien saatavien maksamiseen, maksu suoritetaan saatavien suuruuden mukaisessa suhteessa noudattaen, mitä konkurssilain (120/2004) 17 ja 18 luvussa säädetään. Oikeusrekisterikeskuksen päätökseen

tyytymättömällä on oikeus ajaa kannetta kantajan kotipaikan tai Helsingin kärjäoikeudessa. Kanne on nostettava kuukauden kuluessa Oikeusrekisterikeskuksen päätöksestä. Jos samaan rikokseen perustuvien hakemusten takia nostetaan useampi kanne, kanteet tutkitaan siinä kärjäoikeudessa, jossa ensimmäinen kanne tuli vireille. Muun kuin mainitun kärjäoikeuden on siirrettävä kanne asianomaisen kärjäoikeuden käsiteltäväksi. Vastaajana asiassa on valtio, jota edustaa Oikeusrekisterikeskus.

Rikoslain 10 luvun 7 §:ssä säädetään niin sanotusta ehdollisesta menettämisseuraamuksesta. Säännöksen mukaan tuomioistuin voi menettämisvaatimuksen ratkaistessaan vastaajan suostumuksella määrätä, että menettämisseuraamus raukeaa, jos 4 tai 5 §:ssä tarkoitettuun esineeseen tai omaisuuteen tehdään määrääjässä tuomiossa mainittavat muutokset tai sen suhteen muuten menetellään tuomiossa mainitulla tavalla, joka tekee menettämisseuraamuksen tarpeettomaksi. Ulosottomies valvoo tuomiossa mainittujen velvoitteiden noudattamista ja päättää menettämisen raukeamisesta. Menettämisseuraamukseen tuomittu voi valittaa päätöksestä siinä järjestyksessä kuin ulosottovalituksesta säädetään. Ulosottomies voi erityisestä syystä jatkaa 1 momentissa tarkoitettua määräaika. Menettämisseuraamuksen raukeamisesta on ilmoitettava Oikeusrekisterikeskukselle. Menettämisseuraamukseen tuomittu vastaa kustannuksista, jotka aiheutuvat muutostöistä ja muutoin tuomion täytäntöönpanosta.

Soveltamiskäytäntö

Nykykäytännön mukaan tilanteissa, joissa viranomaisilla ei ole tekijän omaisuutta takavarikoituna, tuomioistuin ohjaa rahamääräisen menettämisseuraamuksen sakon täytäntöönpanosta annetun lain 2 luvun mukaiseen menettelyyn.

Jos viranomaisella on takavarikoituna tekijän omaisuutta (mukaan lukien käteinen raha), hakee Oikeusrekisterikeskus täytäntöönpanoa täytäntöönpanoviranomaiselta, joka tarvittaessa myy omaisuuden ja tilittää saadut varat Oikeusrekisterikeskukselle. Tällaiseen täytäntöönpanoon sovelletaan lain 4 luvun säännöksiä. Jos taas menettämisseuraamus koskee muuta kuin rahamääräistä omaisuutta, joka ei ole viranomaisen hallussa, hakee Oikeusrekisterikeskus täytäntöönpanoa poliisilta tai Rajavartiolaitokselta, joka panee menettämisseuraamuksen täytäntöön lain 4 luvun ja mm. sen 42 §:n valtuutussäännöksen perusteella.

Poliisin toimittaman selvityksen mukaan poliisi käsittelee hyvin monenlaisia omaisuuslajeja koskevia menettämisseuraamuksia. Esimerkkeinä näistä ovat autot, lääkkeet, data, virtuaalivaluutat, foliopussit, eläimet, taidevääreennökset ja kiinteistöt.

Rajavartiolaitoksen selvityksen mukaan käytännössä kaikki sen täytäntöön panemat tapaukset liittyvät Rajavartiolaitoksen toimittamiin esitutkintoihin, joiden osalta tuomioistuin on tuominnut omaisuuden valtiolle menetettäväksi. Pääosin tämä omaisuus on rahaa, jonka Rajavartiolaitos on ottanut takavarikkoon jo esitutkinnan aikana ja on fyysisesti tutkintayksikön hallussa tai tallennettuna Rajavartiolaitoksen asiaan tarkoitettulle pankkitilille. Rajavartiolaitos huolehtii tuon rahamäärän säilyttämisestä, kunnes saa Oikeusrekisterikeskukselta täytäntöönpanomääräyksen.

Rajavartiolaitoksen selvityksen mukaan rahan lisäksi täytäntöönpanomääräykset käsittävät jossakin määrin valtiolle tuomittua muuta omaisuutta. Tämän kaltaisen omaisuuden määrät ovat varsin pieniä käsittäen mm. ajoneuvoja ja muuta varastettua omaisuutta (kätkemisrikokset rajanylityspaikoilla), vääreennettyjä asiakirjoja, puhelimia tai muita päätelaitteita (laiton maahantulo pääosin rajanylityspaikoilla), riistaa ja aseita (metsästysrikokset). Tätä omaisuutta huutokaupataan tilittäen saadut varat Oikeusrekisterikeskukselle, otetaan viranomaisille

koulutuskäyttöön (esim. väärät asiakirjat) tai hävitetään. Isosta osasta arvottomampaa omaisuutta (tutkanpaljastimet, sähköpamput jne.) tutkinnanjohtajat tekevät itsenäisesti pakkokeinolain mukaisen hävittämispäätöksen heti esineen haltuunoton jälkeen. Valtiolla menetettäväksi tuomittua omaisuutta voidaan myydä esimerkiksi julkisella huutokaupalla. Huutokauppajärjestelyissä voidaan tarvittaessa tukeutua myös muiden viranomaisten järjestämiin julkisiin huutokauppatilaisuuksiin niistä asianomaisen viranomaisen kanssa erikseen sovittavalla tavalla. Asianomainen hallintoyksikkö sopii järjestelyistä Rajavartiolaitoksen esikunnan teknillisen osaston kanssa.

Tullin toimittaman selvityksen mukaan tullilain 80 § 3 mom. mukaan tavara voidaan vain poikkeuksellisesti myydä tai hävittää ilman lainvoimaista tuomiota. Valtiolla menetetyksi tuomitun tavaran osalta on päätettävä tullilain 81 § mukaan, myydäänkö vai hävitetäänkö tavara. Päätöksestä ei ole linjauksia vaan asiaa on arvioitu tapauskohtaisesti esim. henkilöautojen kohdalla. Tullilaki tuntee vain ns. perinteisen tullihuutokaupan. Tulli on kokeillut valtiolle tuomittujen autojen myyntiä nettihuutokaupassa, kun kyse on ollut EU-tavarasta.

Nykytilan arviointi

Rahamääräisen menettämisseuraamuksen täytäntöönpanossa sovelletaan 2 luvun säännöksiä saatavan täytäntöönpanosta siltä osin kuin menetetyksi tuomittu rahamäärä ei ole viranomaisen hallussa ja 4 luvussa ei toisin säädetä. Viranomaiset toimittavat hallussaan olevat rahamääräiset varat Oikeusrekisterikeskukselle. Rahamääräisten menettämisseuraamusten osalta oikeustilaa voidaan pitää melko selkeänä ja ongelmattomana, joskin tiedonkulussa on havaittu ajoittain haasteita. Tämän vuoksi Oikeusrekisterikeskus ei välttämättä saa aina tietoa esimerkiksi poliisin hallussa olevista rahamääräistä, ja saatavaa saatetaan täten periä siitä huolimatta, että omaisuutta on jo viranomaisen hallussa.

Muuhun kuin rahamääräiseen omaisuuteen kohdistuvaa menettämisseuraamusta koskevassa täytäntöönpanosäätelyssä puolestaan on muutostarpeita. Laissa on niukasti sääntelyä esineeseen kohdistuvan menettämisseuraamuksen täytäntöönpanosta, joten menettely on osin perustunut käytäntöihin. Sakon täytäntöönpanosta annetun lain 4 luvussa säädetään lähinnä velvollisuudesta laatia pöytäkirja ja antaa esineen hallussapitäjälle todistus takavarikosta. Laissa ei ole säännöksiä esimerkiksi omaisuuden haltuunotosta, noutamisesta ja säilyttämisestä, ja on epäselvää, onko täytäntöönpanosta vastaavilla viranomaisilla nykytilanteessa lakiin perustuvaa oikeutta hakea omaisuutta menettämisseuraamuksen täytäntöönpanoa varten kotirauhan suojaamasta paikasta.

Käytännössä ongelmallisiksi on havaittu myös tilanteet, joissa omaisuuteen kohdistuu pantti- tai vakuusoikeuksia. Nykyistä rikoslain 10 luvun 11 §:n 3 momentin sääntelyä voidaan pitää epäselvänä ja vaikeatulkintaisena. Järjestelyä, jossa pantti- tai vakuusoikeuden haltija on joutunut nostamaan kanteen saadakseen maksun omaisuudesta, voidaan pitää raskaana. Käytännössä tilanteessa, jossa omaisuuteen on kohdistunut rekisteriin merkitty, asianmukainen pantti- tai vakuusoikeus, on tähän oikeuteen perustuva maksu voitu suorittaa oikeudenhaltijalle myös ilman kanteen nostamista. Laissa ei myöskään ole säännöksiä varojen jaon etusijajärjestyksestä tilanteissa, joissa menetettäväksi tuomittuun omaisuuteen kohdistuu rikoslain 10 luvun 11 §:n 3 momentissa tarkoitettu oikeus ja lisäksi 2 momentissa tarkoitettu korvausvaade. Ottaen huomioon, että pantti- ja vakuusoikeutta koskeva kanneaika on viisi vuotta, voi myös rikoslain 10 luvun 11 §:n 2 momentissa tarkoitettun korvauksen maksu venyä huomattavasti, mikäli pantti- ja vakuusoikeudelle annetaan etusija.

Sakon täytäntöönpanossa annetussa laissa ei myöskään ole säännöksiä, jotka mahdollistaisivat täytäntöönpanokustannusten vähentämisen ennen varojen tilitystä Oikeusrekisterikeskukselle. Täytäntöönpanoa suorittavat viranomaiset ovat kuitenkin voineet antaa asiasta omia ohjeistuksia lain 42 §:n nojalla, joten käytännöt eri viranomaisten välillä ovat vaihdelleet. Koska täytäntöönpanokulut voivat muodostua huomattaviksi arvokkaiden omaisuuserien osalta, voidaan täytäntöönpanokulujen vähentämistä pitää tarkoituksenmukaisena.

Jonkin verran epäselvyyttä on aiheuttanut myös myydystä omaisuudesta saatujen varojen tilittäminen. Esimerkiksi Tulli on pitänyt epäselvänä sitä, tuleeko myynnistä saadut varat tilittää Oikeusrekisterikeskukselle, vai suoraan valtion tulotilille.

Ongelmakohdaksi on havaittu menettämisseuraamuksen raukeaminen nykyisen rikoslain 10 luvun 7 §:n mukaisesti erityisesti tilanteissa, jotka koskevat tietokoneilla olevia tiedostoja. Tuomiossa on saatettu määrätä, että menettämisseuraamus raukeaa, kun tiedostot on poistettu tietokoneelta. Poliisilta saadun selvityksen mukaan on kuitenkin käytännössä mahdotonta varmistua siitä, että tietokoneelta on poistettu täysin kaikki hävitettäväksi määrätty aineisto. Lain sanamuoto ei myöskään vastaa nykytilannetta, jossa menettämisseuraamuksen täytäntöönpanoa valvoo käytännössä poliisi eikä ulosottoviranomainen.

Sääntelyä olisikin perusteltua täsmentää edellä mainituilta osin.

3 Tavoitteet

Esityksen tavoitteena on selkeyttää ja yhtenäistää sakon täytäntöönpanosta annetun lain nojalla täytäntöön pantavien seuraamusten täytäntöönpanosäännöksiä.

Tavoitteena on myös yksinkertaistaa saatavien perintämenettelyä. Voimassa olevat säännökset perustuvat pitkälti manuaalisesti tapahtuvaan perintään. Edellä mainitun tietojärjestelmähankkeen yhteydessä täytäntöönpano on tarkoitus mahdollisimman pitkälle automatisoida ja manuaalisista menettelyistä luopua. Myös säännöksiä pyritään muuttamaan siten, että sähköinen täytäntöönpanomenettely olisi mahdollista. Maksuajan myöntämistä koskevilla muutoksilla parannettaisiin Oikeusrekisterikeskuksen mahdollisuuksia hyödyntää automaattista päätöksentekoa selvissä maksuaikaa koskevissa asioissa.

Vastaavalla tavalla selkeytettäisiin muuntorangaistusmenettelyä ja menettämisseuraamusten täytäntöönpanoa. Erityisesti menettämisseuraamusten täytäntöönpanossa myös viranomaisten tehtävänjakoa on tarkoitus selvittää. Muutoksilla parannettaisiin viranomaisten edellytyksiä huolehtia täytäntöönpanotehtävistä ja muutettaisiin viranomaisten välistä tehtävänjakoa nykyistä tarkoituksenmukaisemmaksi.

Sääntelyn selkeyttämisen lisäksi esityksen tavoitteena on parantaa maksuvelvollisten oikeusturvaa muun muassa säätämällä muutoksenhakuoikeudesta Oikeusrekisterikeskuksen päätöksiin ja täsmentämällä esimerkiksi maksuajan myöntämistä koskevaa sääntelyä.

4 Keskeiset ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

4.1.1 Seuraamusten täytäntöönpanosta vastaavat viranomaiset

Oikeusrekisterikeskus vastaa sakon täytäntöönpanosta annetussa laissa tarkoitettujen seuraamusten täytäntöönpanosta. Laissa tarkoitetuista seuraamuksista ilmoitetaan siten

Oikeusrekisterikeskukselle, joka huolehtii täytäntöönpanotoimien käynnistämisestä. Nykysääntelyssä viranomaisille on kuitenkin säädetty mahdollisuus ottaa huolehtiakseen saatavan perintä rikosvahinkoperusteisia saatavia ja oikeudenkäyntikuluja koskevista tapauksista, jos ne käyttävät valtion puhevaltaa asiassa. Tällöin perinnästä vastaa kyseinen viranomainen eikä Oikeusrekisterikeskus.

Esityksessä rajoitettaisiin muiden viranomaisten oikeutta huolehtia täytäntöönpanotoimista itsenäisesti Oikeusrekisterikeskuksen sijasta.

Sääntelyä muutettaisiin siten, että sakon täytäntöönpanosta annetussa laissa säädettäisiin tyhjentävästi niistä tilanteista, joissa muu viranomainen kuin Oikeusrekisterikeskus vastaisi täytäntöönpanosta. Tällaisiksi viranomaisiksi ehdotetaan ainoastaan Tullia ja Verohallintoa, jotka nykyisinkin soveltavat niin sanottua itseperintämenettelyä. Lisäksi säännös koskisi vain rikokseen perustuvan vahingonkorvauksen ja oikeudenkäyntikulujen perintää sellaisessa asiassa, jossa Tulli tai Verohallinto käyttää valtion puhevaltaa. Koska velvollisuus perintään seuraisi suoraan laista, poistettaisiin laista vastaavasti velvollisuus ilmoittaa menettelyn käytöstä. Ehdotus olisi perusteltu seuraavista syistä.

Oikeusministeriön selvityksen perusteella itseperintämenettelyä nykyään käyttävistä viranomaisista Verohallinto ja Tulli pitivät perintämahdollisuuden säilyttämistä tärkeänä, kun taas Valtiokonttori ei pitänyt itseperintämenettelyn säilyttämistä tarpeellisena.

Verohallinnon osalta vahingonkorvausten taustalla olevien verojen kertymät ja veron määrää vähentävät muutokset on vähennettävä perittävänä olevan vahingonkorvauksen saldosta. Verohallinnon on tilittävä vahingonkorvauksena maksetut määrät veronsaajille samassa suhteessa kuin rikoksella vältettyjen verojen verolajit. Veroerän seuranta ja tilitykset on käytössä olevassa Gentax-järjestelmässä yhdistetty tuomiosaatavaperintään.

Tullin toimivaltaan kuuluvissa asioissa samaan velkomisasiin liittyy useimmissa tapauksissa sekä hallintomenettelyssä vahvistettu verotuspäätös että rikosprosessuaalisessa järjestyksessä annettu vahingonkorvaustuomio. Tällöin sekä hallinnollisessa menettelyssä vahvistetuista tulleista ja veroista että rikosprosessissa vahvistetusta vahingonkorvauksesta vastaavat pääsääntöisesti sama henkilö tai samat henkilöt. Näiden saatavalajien yhteensovittaminen on lähtökohtaisesti erittäin haastavaa, koska vahingonkorvaustuomio sisältää laajemmissa rikoskokonaisuuksissa usein runsaastikin sellaisia tulleja ja/tai veroja, joiden jälkikanto- tai jälkiverotusoikeus on vanhentunut, jolloin perittävät summat ovat kyseisissä vastuuperusteissa sangen usein eri suuruiset. Lisäksi viivästyskoron alkamisaika poikkeaa näiden saatavatyyppien välillä olennaisesti toisistaan.

Edellä todetun perusteella Verohallinnon ja Tullin itse perimiin rikosasian vahingonkorvauksiin ja oikeudenkäyntikuluihin liittyy sellaisia seikkoja, että niiden täytäntöönpanotehtävät on perusteltua säilyttää kyseisillä viranomaisilla. Sen sijaan muihin rikosvahinkokorvauksiin tai oikeudenkäyntikuluihin ei tyypillisesti liity sellaisia yhteensovittamisperinteitä, jotka edellyttäisivät poikkeavaa sääntelyä.

Selvityksen perusteella kyseiset viranomaiset perivät säännöksessä tarkoitetut saatavansa valtaosassa tai kaikissa säännöksessä tarkoitetuissa tapauksissa itse. Nykyistä sääntelyä, jonka mukaan viranomaisen on ilmoitettava erikseen itseperinnästä jokaisessa yksittäisessä asiassa, voidaan pitää siten epätarkoituksenmukaisena. Nykyinen sääntely on myös ongelmallista Oikeusrekisterikeskuksen ja muiden viranomaisten toimivallanjoon kannalta, koska toimivalta määräytyy yksittäistapauksittain. Ehdotettu sääntelyn selkeyttäminen poistaa riskin tiedonkulun

ongelmista, jotka voisivat muutoin johtaa saatavan kaksinkertaiseen perintään Oikeusrekisterikeskuksen sekä muiden perintää harjoittavien viranomaisten toimesta.

Esityksessä täsmennettäisiin myös sitä, miltä osin sakon täytäntöönpanosta annetun lain säännökset soveltuvat Tullin ja Verohallinnon suorittamaan perintään. Esimerkiksi säännöksiä maksukehotuksesta ja ulosoton hakemisesta sovellettaisiin. Keskeinen muutos nykytilaan olisi se, että maksuajan myöntämiseen liittyviä säännöksiä ei sovellettaisi Tullin ja Verohallinnon perinnässä. Tämä olisi perusteltua, koska maksuja voi olla tarpeen sovittaa yhteen maksamattomien verojen tai tullien perinnän kanssa, jolloin maksuaikaan liittyvät kysymyksetkin on perustelluina käsitellä verotusta ja tullausta koskevien säännösten mukaisesti. Lain 13 §:n maksujen kohdentamista koskeva säännös ei koske lainkaan Tullin ja Verohallinnon periimiä saatavia, joten myös se rajattaisiin soveltamisalan ulkopuolelle.

Kuten edellä on todettu, Kela on puolestaan itsenäinen julkisoikeudellinen laitos, jolla on oma varallisuuspiiri. Kelan suorittamassa perinnässä ei siten ole ollut kyse sakon täytäntöönpanosta annetussa laissa tarkoitetusta itseperinnästä, vaan perintä on tapahtunut Kelaan velvoittavan muun lainsäädännön nojalla. Tätä oikeustilaa ei ehdoteta muutettavaksi.

4.1.2 Rahamääräisen saatavan perintä

4.1.2.1 Maksuajan myöntäminen

Esityksessä ehdotetaan uudistettavaksi maksuajan myöntämistä koskevat säännökset.

Ensinnäkin ehdotetaan, että Oikeusrekisterikeskus voisi maksuvelvollisen hakemuksesta antaa saatavan maksamiselle määräaika enintään kolme kuukautta. Edellytyksenä olisi se, että maksuvelvollinen todennäköisesti maksaa saatavan saatuaan maksuaikaa. Säännös mahdollistaisi nykyistä joustavammin lyhyen määräajan antamisen. Tällaisissa tilanteissa ei laadittaisi maksusuunnitelmaa, vaan saatava olisi maksettava kokonaisuudessaan määräaikaan mennessä.

Toiseksi ehdotetaan eräitä muutoksia varsinaiseen maksuajan myöntämistä koskevaan sääntelyyn. Maksuaikaa voitaisiin myöntää maksuvelvollisen henkilökohtaiseen tilanteeseen tai terveydentilaan liittyvästä syystä enintään vuosi. Säännös kattaisi esimerkiksi työttömyyden, sairastumisen ja asevelvollisuuden suorittamisen kuten nykyisinkin. Muutos aikaisempaan olisi se, että myös enintään vuoden pituiselle maksuajalle laadittaisiin maksusuunnitelma. Tämä helpottaisi maksujen etenemisen seurantaa niin maksuvelvollisen kuin Oikeusrekisterikeskuksenkin kannalta.

Edelleen säilytettäisiin myös mahdollisuus erityisen painavista syistä myöntää maksuaikaa pidemmäksi ajaksi.

Maksamisen määräajan antaminen tai maksuajan myöntäminen ei olisi mahdollista, jos täytäntöön pantavana on uhkasakkolain nojalla tuomittu uhkasakko. Uhkasakon tarkoituksena on tyypillisesti saada sen kohde täyttämään jokin viranomaisen määräämä velvoite. Maksuajan myöntäminen uhkasakon maksamiseksi voisi käytännössä viivästyttää myös varsinaisen velvoitteen noudattamista. Tästä syystä uhkasakot olisi perusteltua rajata maksuaikasäännösten ulkopuolelle.

Hallintolain (434/2003) 8 b lukuun on lisätty säännökset automaattisesta päätöksenteosta. Tulevaisuudessa maksukehotuksen määräajan siirtämistä ja maksuajan myöntämistä koskevat

päätökset olisi mahdollista tehdä nykyistä useammin automaattisesti, jos hallintolaissa säädetyt edellytykset täyttyvät.

Säännöksiä maksuajan myöntämisestä muutettaisiin lisäksi siten, että niitä sovellettaisiin vain Oikeusrekisterikeskuksen myöntäessä maksuaikaa. Jos saatava on siirretty ulosottomenettelyyn, ulosottomiehen myöntämään maksuaikaan sovellettaisiin ulosottokaaren säännöksiä. Muutos selkeyttäisi sakon täytäntöönpanosta annetun lain ja ulosottokaaren suhdetta ja poistaisi tarpeen sovittaa erikseen yhteen ulosotossa mahdollisesti laaditun maksusuunnitelman ja sakon täytäntöönpanossa laaditun maksusuunnitelman. Muutos tarkoittaisi kuitenkin myös sitä, että ulosottovaiheessa maksuaikaa voisi saada vain ulosottokaaren 4 luvun 6 §:ssä säädetyin ajan. Mainitun pykälän mukaisen maksuajan saamisen edellytyksenä ei olisi hakijan eli Oikeusrekisterikeskuksen suostumus, vaan ulosottomies voisi myöntää sen tiedustelematta asiasta Oikeusrekisterikeskuksesta.

Laissa säädettäisiin myös maksuaikaa koskevien ratkaisujen muuttamisesta ja peruuttamisesta. Maksuaika raukeaisi aina, jos maksuvelvollinen ei noudattaisi maksusuunnitelmaa. Tämä olisi perusteltua, koska näissä tilanteissa täytäntöönpanon jatkamiseen ei sisälly harkintaa, vaan Oikeusrekisterikeskuksen on aina käynnistettävä täytäntöönpanotoimet, jos maksuja ei suoriteta maksusuunnitelman mukaisesti. Esityksen valmistelun aikana on arvioitu myös vaihtoehtoa, jossa Oikeusrekisterikeskus tekisi näissä asioissa päätöksen kuulematta maksuvelvollista. Koska kyse on kuitenkin suuresta asiämäärästä eikä ratkaisuun sisälly harkintaa, säädettäisiin maksuajan raukeamisesta suoraan lain nojalla.

Oikeusrekisterikeskuksella olisi edelleen myös mahdollisuus muuttaa maksuaikapäätöstä tai peruuttaa se, jos maksuajan myöntämisen edellytykset eivät enää täyttyisi. Näissä tilanteissa Oikeusrekisterikeskuksella olisi harkintavaltaa ja niistä tehtäisiin hallintopäätös.

Lisäksi ehdotetaan, että Oikeusrekisterikeskuksen tekemiin päätöksiin saatavan perinnästä voisi jatkossa hakea oikaisua. Muutoksenhakumahdollisuus koskisi erityisesti maksuajan myöntämistä koskevia päätöksiä, joihin ei nykyisin voi hakea muutosta. Muutoksenhakumahdollisuus olisi perusteltu, koska perustuslain 21 §:n nojalla lähtökohtana voidaan pitää sitä, että myös saatavan täytäntöönpanoa koskeviin viranomaispäätöksiin on mahdollisuus hakea muutosta. Oikaisuvaatimusmahdollisuudella turvattaisiin myös muutoksenhakumahdollisuus automaattisella päätöksenteolla tehtyihin päätöksiin.

4.1.2.2 Muut saatavan täytäntöönpanoon liittyvät kysymykset

Esityksessä ehdotetaan, että maksujen palauttamiselle maksettava korko muutettaisiin nykyisestä kiinteästä laissa mainitusta 6 %:n korosta sidottavaksi korkolain 12 §:n mukaiseen viitekorkoon 2 %:n lisäyksellä. Korot ovat erityisen alttiita taloudellisten suhdanteiden muutoksille, eikä kiinteää palautuskoron määrää voida pitää tarkoituksenmukaisena, koska korkotaso voi vaihdella huomattavastikin. Lisäksi palauttamista koskeva sääntelyä selvennettäisiin. Nykyisenä käytäntönä on se, että maksun vastaanottanut viranomainen palauttaa rahamäärän ja Oikeusrekisterikeskus maksaa palautukselle koron. Tätä menettelyä ei voida pitää tarkoituksenmukaisena sen enempää maksuvelvollisen kuin viranomaistenkaan kannalta. On selkeämpää, jos yksi viranomainen huolehtii palauttamisesta kokonaisuudessaan. Esityksessä ehdotetaan, että jatkossa Oikeusrekisterikeskus palauttaisi sekä pääoman että maksaisi sille koron.

Säännöstä täytäntöönpanotoimista luopumisesta ehdotetaan esityksessä selkeytettävän. Täytäntöönpanotoimista luopumisen sijaan käytettäisiin käsitettä täytäntöönpanotoimien lepäämään jättäminen. Lepäämään jättämisellä tarkoitettaisiin sitä, ettei Oikeusrekisterikeskus

suorittaisi täytäntöönpanotoimia. Asia voisi kuitenkin aktivoitua esimerkiksi maksuvelvollisen itse suorittaman maksun tai käynnistyvän velkajärjestelyn vuoksi. Esityksen valmistelussa on arvioitu myös käsitteen täytäntöönpanotoimien keskeyttäminen käyttämistä. Jatkovalmistelussa on kuitenkin katsottu, että tämä käsite voisi sekoittaa tuomioistuimen mahdollisuuteen keskeyttää täytäntöönpano. Ehdotetulla muutoksella selkeytettäisiin eroa täytäntöönpanon lakkaamista koskevaan säännökseen. Lisäksi nykyisin asetuksessa säädetyt kriteerit täytäntöönpanosta luopumiselle eivät täysin vastaa laissa mainittuja edellytyksiä, joten sääntelyä selkeytettäisiin myös kirjaamalla täytäntöönpanon keskeyttämisen edellytykset tyhjentävästi lakiin.

4.1.3 Sakon muuntorangaistus

Oikeusrekisterikeskuksen tietojärjestelmäuudistuksen merkitys

Kuten edellä on todettu, muuntorangaistusmenettelyn sujuvuutta saadaan lainmuutoksia tehokkaammin parannettua sillä, että asioiden käsittely tapahtuu tietojärjestelmien avulla. Kuten edellä on todettu, Oikeusrekisterikeskuksen täytäntöönpanotietojärjestelmää ollaan uudistamassa ja samalla on tarkoitus toteuttaa sakon muuntorangaistusasian käsittely tietojärjestelmissä. Tietojärjestelmäuudistuksessa on tarkoitus toteuttaa viranomaisten välisen tiedonvaihto sähköisesti ja luopua manuaalisesta käsittelystä muuntorangaistusmenettelyssä.

Muuntorangaistuksen määräämisvaiheessa on tarkoitus varmistaa se, että syyttäjät ja tuomioistuimet saavat tietojärjestelmistä tiedot sakkojen maksutilanteesta ja mahdollisuuksien mukaan muuntamatta jättämisen edellytysten olemassaolosta. Myös muuntorangaistuksen pituuden laskeminen on tarkoitus automatisoida. Muuntorangaistuksen määräämistä varten tarvittavien asiakirjojen toimittaminen Oikeusrekisterikeskuksesta syyttäjälle ja tuomioistuimelle ja tuomioistuimen ratkaisun toimittaminen Oikeusrekisterikeskukselle on tarkoitus toteuttaa tietojärjestelmissä. Yksinomaan menettelyn digitalisoimisella voidaan saavuttaa viranomaisille kustannussäästöjä.

Muuntorangaistuksen täytäntöönpanovaiheessa on tarkoitus toteuttaa tarvittavien asiakirjojen ja esimerkiksi maksutietojen toimittaminen Oikeusrekisterikeskuksen ja Rikosseuraamuslaitoksen välillä tietojärjestelmissä. Rikosseuraamuslaitoksen tietojärjestelmään on tarkoitus toteuttaa nykyistä toimivampi etsintäkuulutustoiminto, jota tarvitaan muuntorangaistukseen tuomittujen toimittamiseen vankilaan.

Muuntorangaistuksen määräämismenettely

Muuntorangaistuksen määräämistä koskeviin säännöksiin ei ehdoteta merkittäviä sisällöllisiä muutoksia. Muuntorangaistuksen määräämismenettely säilyisi siten pääosin ennallaan. Kuten nykyisinkin yleensä ulosottomies tai poliisi Oikeusrekisterikeskuksen tekemän etsintäkuulutuksen perusteella haastaisi maksuvelvollisen muuntorangaistusoikeudenkäyntiin. Tämän jälkeen syyttäjä esittäisi vaatimuksen muuntorangaistuksen määräämiseksi käräjäoikeudessa ja käräjäoikeus päättäisi muuntorangaistuksen määräämisestä.

Jaksossa toteuttamisvaihtoehdot on käsitelty mahdollisuutta luopua erillisestä muuntorangaistusmenettelystä kokonaan tai siirtää syyttäjän tehtäviä Oikeusrekisterikeskukselle taikka lisätä kirjallisen menettelyn käyttöä muuntorangaistusmenettelyssä. Kyseisessä luvussa esitetyistä syistä näitä muutoksia ei ehdoteta.

Seuraavassa käsitellään säännöksiin ehdotettavia muutoksia.

Ehdotetussa 24 §:n 2 momentissa ei enää säädettäisi siitä, ettei muuntorangaistusmenettelyä saa käynnistää, jos maksuvelvollinen on suorittamassa asevelvollisuutta, on reservin kertausharjoituksessa tai palvelemassa aseettomana tai siviilipalvelusmiehenä. Jatkossa näissäkin tilanteissa voitaisiin käynnistää muuntorangaistusmenettely ja määrätä muuntorangaistus. Ei kuitenkaan ole tarkoituksenmukaista, että muuntorangaistuksen täytäntöönpano vankilassa keskeyttäisi asevelvollisuuteen liittyvän palveluksen. Palveluksessa olo voisi siten jatkossakin olla perusteena muuntorangaistuksen täytäntöönpanon lykkäämiselle jäljempänä kerrotulla tavalla. Yksityishenkilön velkajärjestelyn alkaminen olisi edelleen sellainen peruste, joka estäisi muuntorangaistuksen määräämisen. Tämä olisikin perusteltua, koska velkajärjestelyn alettua velkajärjestelyyn kuuluvien saatavien maksamiseen ja perintään tulee rajoituksia. Myöskään sakon tai uhkasakon muuntamista vankeudeksi ei ole perusteltua jatkaa. Tätä koskevat säännösmuutokset yksityishenkilön velkajärjestelystä annettuun lakiin on jo toteutettu vuoden 2026 alussa voimaan tulleilla lainmuutoksilla (HE 5/2025 vp, EV 52/2025 vp).

Ehdotetussa 24 §:n 3 momentissa säädettäisiin nykyistä selvemmin menettelyn suhteesta oikeudenkäynnistä rikosasioissa säädettyyn. Lähtökohtana olisi se, että menettelyyn sovellettaisiin oikeudenkäynnistä rikosasioissa annettua lakia. Ehdotetun luvun 25 ja 26 §:n säännökset haastamisesta, 28 §:n 1 momentti syyttäjän vaatimuksesta sekä 29 ja 30 § tuomioistuinkäsittelystä merkitsisivät kuitenkin poikkeusta rikosasioiden käsittelymenettelystä. Kuten nykyisinkin nämä poikkeukset olisivat perusteltuja, koska muuntorangaistuksen määrääminen poikkeaa tavanomaisen rikosasian käsittelystä tuomioistuimessa.

Ehdotetussa 28 §:ssä säädettäisiin nykyistä selvemmin syyttäjän roolista muuntorangaistusasiassa. Pykälässä säädettäisiin siitä, että syyttäjän on esitettävä käräjäoikeudelle vaatimus sakon tai uhkasakon muuntamisesta vankeudeksi, kun maksuvelvollinen on haastettu oikeudenkäyntiin. Syyttäjä esittäisi vaatimuksen, jos hän katsoo rikoslain 2 a luvun 4 §:ssä säädettyjen edellytysten täyttyvän. Syyttäjällä olisi edelleen mahdollisuus jättää vaatimus esittämättä. Perusteet vaatimuksen esittämättä jättämiselle olisivat samat kuin rikoslain 2 a luvun 6 ja 7 §:ssä. Näin syyttäjä voisi kuten nykyisinkin jättää esittämättä muuntovaatimuksen samoilla perusteilla kuin tuomioistuin voi jättää sakon muuntamatta. Syyttäjän mahdollisuudesta peruuttaa päätöksensä olla vaatimatta muuntorangaistusta luovuttaisiin. Säännöstä ei ole käytännössä sovellettu. Muuntorangaistusmenettelyssä ei myöskään käytännössä tule esille sellaisia olennaisia muutoksia, joiden vuoksi syyttäjän ratkaisun muuttaminen voisi tulla kyseeseen.

Voimassa olevan lain 31 a §:ssä säädetään ulosottomiehen velvollisuudesta toimittaa syyttäjälle ja tuomioistuimelle tietoja maksuvelvollisen taloudellisesta asemasta. Säännöksestä luovuttaisiin, koska syyttäjällä on muuntovaatimusta koskevassa harkinnassaan muutenkin velvollisuus selvittää muuntamisen edellytysten täyttyminen ja Syyttäjälaitoksesta annetun lain 22 §:n nojalla oikeus saada ulosottolaitokselta virkatehtävänsä suorittamista varten tarpeelliset tiedot.

Lisäksi säännöksiin tehtäisiin eräitä kielellisiä ja teknisiä muutoksia.

Muuntorangaistuksen täytäntöönpano

Esityksessä ehdotetaan muutoksia muuntorangaistuksen täytäntöönpanoa koskevaan sääntelyyn. Keskeisin muutos olisi se, että Rikosseuraamuslaitos vastaisi jatkossa

muuntorangaistukseen tuomittujen vankilaan ilmoittautumisajan määäämisestä ja etsintäkuuluttamisesta. Nykyisin näistä tehtävistä vastaavat Ulosottolaitos ja Oikeusrekisterikeskus.

Muutos olisi perusteltu, koska tällöin vastuu vankilassa suoritettavien rangaistusten täytäntöönpanosta olisi kokonaisuudessaan Rikosseuraamuslaitoksella. Rikosseuraamuslaitoksella olisi paremmat edellytykset valmistella esimerkiksi muuntorangaistukseen tuomittujen päihdekuntoutukseen sijoittamista ja vankilaan ottamista verrattuna nykyiseen. Tämä koskisi erityisesti sellaisia tuomittuja, joille ilmoittautumisaika määrätään.

Esitys lisäisi Rikosseuraamuslaitoksen työtä siten, että se etsintäkuuluttaisi kaikki muuntorangaistukseen tuomitut, joita on vuosittain noin 3 000–4 000. Käytännössä suuri osa näistä henkilöistä maksaa sakkonsa ennen vankilaan toimittamista. Rikosseuraamuslaitoksen tietojärjestelmään on tarkoitus toteuttaa toiminto, jolla etsintäkuulutukset voidaan tehdä vähäisellä työmäärällä, kuten Oikeusrekisterikeskus tällä hetkellä tekee. Näin ollen henkilötyön määrä olisi vähäinen. Menettelyn toimivuus edellyttää jäljempänä kuvatulla tavalla sitä, että tiedot maksetuista sakoista tulevat Rikosseuraamuslaitokselle automaattisesti ja että Rikosseuraamuslaitoksen tietojärjestelmissä on toiminto, jolla etsintäkuulutukset voidaan tehdä.

Ehdotuksen mukaan muuntorangaistuksen täytäntöönpanomenettely tapahtuisi seuraavasti.

Oikeusrekisterikeskus lähettäisi muuntorangaistukseen tuomitulle ilmoituksen muuntorangaistuksesta ja varaisi samalla lyhyen maksuajan kuten nykyisinkin. Maksuvelvollisen hakemuksesta Oikeusrekisterikeskus voisi myöntää maksuvelvolliselle maksuaikaa enintään kuusi kuukautta, jonka aikana sakot tulisi maksaa kokonaisuudessaan.

Jos sakkoa ei edelleenkään maksettaisi Oikeusrekisterikeskus hakisi muuntorangaistuksen täytäntöönpanoa Rikosseuraamuslaitokselta. Enää Ulosottolaitos ei osallistuisi muuntorangaistuksen täytäntöönpanoon. Samalla kun Oikeusrekisterikeskus hakisi täytäntöönpanoa Rikosseuraamuslaitokselta, se lähettäisi maksuvelvolliselle kehotuksen ottaa yhteyttä Rikosseuraamuslaitokseen vankilaan ilmoittautumisajan määäämiseksi.

Rikosseuraamuslaitoksen saatua Oikeusrekisterikeskuksen täytäntöönpanopyynnön, se jatkaisi täytäntöönpanotoimia vankeuslain 2 luvussa säädetyssä järjestyksessä. Rikosseuraamuslaitos määääisi siten vankeuslain 2 luvun 1 §:n nojalla ilmoittautumisajan ja sijoitusvankilan niille tuomituille, jotka ottavat yhteyttä Oikeusrekisterikeskuksen lähettämän kehotuksen perusteella. Ellei tuomittu ottaisi yhteyttä, Rikosseuraamuslaitos etsintäkuuluttaisi tuomitun vankeuslain 2 luvun 2 a §:n nojalla.

Lainsäädäntöä muutettaisiin myös siten, että täytäntöönpanon lykkääminen tapahtuisi kokonaisuudessaan vankeuslain 2 luvun 3 ja 4 §:n nojalla. Sakon täytäntöönpanosta annetussa laissa ei enää säädettäisi ulosottomiehen tai poliisin velvollisuudesta tiedustella maksuvelvolliselta lykkäysperusteiden olemassaolosta. Tämä menettely on käytännössä ollut haastava, koska ulosottomiehellä tai poliisilla ei ole mahdollisuuksia selvittää lykkäysperusteiden olemassaoloa ja joka tapauksessa päätöksen täytäntöönpanon lykkäämisestä tekee Rikosseuraamuslaitos vankeuslain 2 luvun nojalla. Olisikin perusteltua, että Rikosseuraamuslaitos arvioi lykkäysperusteiden olemassaolon. Viime kädessä asia olisi mahdollista selvittää vielä siinäkin vaiheessa, kun poliisi toimittaa etsintäkuulutetun tuomitun vankilaan. Vielä tällöinkin olisi mahdollista selvittää, onko käsillä edellytyksiä lykätä täytäntöönpanoa esimerkiksi varusmiespalveluksen tai päihdelaitossijoituksen vuoksi.

Edelleen niin Oikeusrekisterikeskus kuin Rikosseuraamuslaitoskin tarkistaisivat, onko henkilölle aloitettu yksityishenkilön velkajärjestely, joka estäisi muuntorangaistuksen täytäntöönpanon. Nykyisin tämän selvittäminen perustuu vankilassa lähinnä siihen, että tuomitulta tiedustellaan asiasta. Tietojärjestelmiin on tarkoitus toteuttaa toiminto, jonka avulla alkaneet velkajärjestelyt voitaisiin tarkastaa suoraan velkajärjestelyrekisteristä.

4.1.4 Menettämisseuraamusten täytäntöönpano

4.1.4.1 Viranomaisten tehtävänjako

Tuomioistuimella ja muilla viranomaisilla on velvollisuus ilmoittaa Oikeusrekisterikeskukselle tuomitsemistaan seuraamuksista. Ilmoitusvelvollisuus koskee myös kaikkia menettämisseuraamuksia. Käytännössä menettämisseuraamusten täytäntöönpano ohjautuisi ilmoitustietojen perusteella oikeaan täytäntöönpanoprosessiin jäljempänä kuvatulla tavalla.

Sääntelyä täydennettäisiin myös siten, että menettämisseuraamuksen määränneellä tuomioistuimella tai muulla viranomaisella olisi velvollisuus ilmoittaa tiettyjä rekisteröitäviä esineitä koskevaan rekisteriin, esineen menettämisestä valtiolle. Käytännössä ilmoitusvelvollisuus koskisi tyypillisesti ajoneuvoja ja kiinteistöjä. Sääntely vastaisi asiallisesti pakkokeinolain 7 luvun 10 §:ää. Näin huolehdittaisiin siitä, että sekä takavarikosta että menettämisseuraamuksen tuomitsemisesta tehtäisiin jatkossa merkintä rekisteriin, jos kyse olisi rekisteröitävästä esineestä. Tämä lisäisi rekisterien luotettavuutta.

Ehdotetussa laissa Oikeusrekisterikeskus huolehtisi kaikkien menettämisseuraamusten täytäntöönpanoon ryhtymisestä. Jatkossa myös Tullin täytäntöönpanovastuulle kuuluvista menettämisseuraamuksista ilmoitettaisiin Oikeusrekisterikeskukselle, joka käynnistäisi täytäntöönpanon. Tällä poistettaisiin Tullin täytäntöönpanovastuulle kuuluviin menettämisseuraamuksiin nykyisin liittyvät tiedonkulun ongelmat ja täytäntöönpanomenettelyn epäselvyydet.

Oikeusrekisterikeskuksen velvollisuus olisi ensinnäkin huolehtia rahamääräisen menettämisseuraamuksen täytäntöönpanosta lain 2 luvun mukaisessa menettelyssä. Esityksessä ei tältä osin ehdotettaisi muutoksia nykytilanteeseen. Ehdotetussa lain 38 a §:ssä kuitenkin selvennettäisiin sitä, että takavarikoidun rahamäärän täytäntöönpanossa sovellettaisiin esineeseen kohdistuvaa menettämisseuraamusta koskevia säännöksiä. Näin välttäisiin tilanteilta, joissa Oikeusrekisterikeskus käynnistäisi 2 luvun mukaisen täytäntöönpanon, vaikka rahamäärä on takavarikon perusteella poliisin, Tullin tai Rajavartiolaitoksen hallussa. Käytännössä Oikeusrekisterikeskus hakisi näissä tilanteissa täytäntöönpanoa rahamäärää hallussaan pitävältä viranomaiselta, joka tilittäisi rahamäärän Oikeusrekisterikeskukselle.

Toiseksi Oikeusrekisterikeskus hakisi esineeseen kohdistuvien menettämisseuraamusten täytäntöönpanotoimia täytäntöönpanotoimista vastaavalta viranomaiselta.

Täytäntöönpanosta vastaavien viranomaisten tehtävänjakoa muutettaisiin nykyisestä. Edelleen lähtökohtana olisi se, että asian esitutkinnasta vastaava viranomainen eli poliisi, Tulli tai Rajavartiolaitos huolehtisi konkreettisista täytäntöönpanotoimista. Tämä olisi perusteltua, koska useimmiten menettämisseuraamuksen kohteena oleva omaisuus on näiden viranomaisten hallussa takavarikon perusteella. Lakiin lisättäisiin myös Puolustusvoimat täytäntöönpanotoimista huolehtivaksi viranomaiseksi silloin, kun on kyse Puolustusvoimien tutkimasta rikosasiasta. Nykyisin Puolustusvoimat on osin turvautunut täytäntöönpanossa poliisin apuun, joten Puolustusvoimille säädettäisiin mahdollisuus saada poliisilta virka-apua täytäntöönpanotehtävissä.

Esityksessä ehdotetaan kuitenkin tiettyjen esineryhmien siirtämistä Ulosottolaitoksen täytäntöön pantaviksi. Tällaisia olisivat kiinteään omaisuuteen, kiinnityskelpoiseen alukseen, ilma-alukseen tai autoon, huoneistoon tai rakennuksen hallintaan oikeuttavan osakeyhtiön osakkeeseen sekä muihin arvopapereihin kohdistuvat menettämisseuraamukset. Muutos olisi perusteltu, koska Ulosottolaitoksella on esitutkintaviranomaisia paremmat valmiudet huolehtia tällaisen omaisuuden myynnistä. Joiltain osin tällaisen omaisuuden myynnissä voitaisiin myös soveltaa ulosottokaaren säännöksiä.

Valmistelussa on arvioitu myös mahdollisuutta säilyttää nykytila. Tätä vaihtoehtoa ei ole pidetty tarkoituksenmukaisena, koska vaikeasti realisoitavan omaisuuden myynti ei ole esitutkintaviranomaisten keskeistä tehtäväaluetta eikä niillä ole kunnollisia valmiuksia huolehtia myynnistä. Toisena vaihtoehtona on arvioitu mahdollisuutta siirtää täytäntöönpanotehtävä kokonaisuudessaan takaisin Ulosottolaitoksella. Kaiken täytäntöönpanon siirtäminen Ulosottolaitokselle aiheuttaisi kuitenkin tarpeetonta byrokratiaa esimerkiksi tilanteissa, joissa omaisuus hävitetään. Valtaosa menettämisseuraamuksista koskee tällaista omaisuutta, kuten puukkoja, erilaisia astaloita ja huumausaineita, ja omaisuuden takavarikoivalle viranomaiselle on helpointa huolehtia täytäntöönpanosta.

Eläimen tappamismääräyksen täytäntöönpanovastuu noudattaisi edellä mainittua tehtävänjakoa. Täytäntöönpanosta huolehtisi se viranomainen, joka on tutkinut rikosasian. Samoin verkkoviestin hävittämismääräyksen täytäntöönpanovastuu säilyisi Ulosottolaitoksella.

Edellä mainituista syistä olisi perusteltua muuttaa viranomaisten tehtävänjakoa ehdotetulla tavalla.

Koska rikoslain 10 luvun 7 §:ssä tarkoitetun ehdollisen menettämisseuraamuksen täytäntöönpanon toteutumista valvoo käytännössä poliisi, Tulli tai Rajavartiolaitos, ehdotetaan, että tehtävä siirrettäisiin myös lain tasolla näille viranomaisille. Vastaavasti eläimeen kohdistuvan menettämisseuraamuksen täytäntöönpanon toteutumista valvoisivat nämä viranomaiset.

4.1.4.2 Täytäntöönpanokelpoisuus kiireellisissä tilanteissa

Esityksessä ehdotetaan, että nykyistä vastaavasti säädettäisiin mahdollisuudesta ryhtyä esineeseen kohdistuvan menettämisseuraamuksen täytäntöönpanoon ennen kuin menettämisseuraamusta koskeva tuomio olisi lain ehdotetun 5 §:n nojalla täytäntöönpanokelpoinen. Säännös koskisi niin sanottuja kiiretilanteita, joissa omaisuuden arvo laissa säädetyistä syistä voisi alentua, jos myyntiä viivytetään. Täytäntöönpanoon voitaisiin ryhtyä kuten nykyisinkin esimerkiksi, jos esine on herkästi pilaantuvaa.

Laissa säädettäisiin myös nykyistä vastaavasti siitä, että rahamäärä, esine tai sen myynnistä saatu rahamäärä on palautettava esineen omistajalle, jos menettämisseuraamusta koskeva tuomio kumoutuu ylemmässä oikeusasteessa. Tämä tapahtuisi kuitenkin vasta sitten, kun asiaa koskeva tuomio olisi lainvoimainen.

4.1.4.3 Menettelysäännökset

Esityksessä uudistettaisiin kokonaisuudessaan muiden kuin rahamääraisten menettämisseuraamusten täytäntöönpanoa koskevat säännökset. Ehdotetuissa säännöksissä säädettäisiin nykyistä kattavammin täytäntöönpanossa noudatettavasta menettelystä ja täytäntöönpanoviranomaisten toimivaltuuksista.

Ehdotuksen mukaan menettämisseuraamusten täytäntöönpanossa sovellettaisiin sakon täytäntöönpanosta annetun lain säännöksiä. Tämä koskisi myös ulosottoviranomaisten ja Tullin täytäntöönpanotehtäviä. Ulosottoviranomaisen täytäntöönpanossa sovellettaisiin kuitenkin ulosottoaaren säännöksiä siltä osin kuin asiasta ei säädetä sakon täytäntöönpanosta annetussa laissa. Tämä koskisi erityisesti menettelyä kiinteistön myynissä. Ulosottoaareen lisättäisiin myös nykyistä selkeämmät säännökset verkkoviestin hävittämismääräyksen täytäntöönpanosta, koska nykyiset tekemisvelvoitteen täytäntöönpanosäännökset soveltuvat huonosti verkkoviestin hävittämiseen. Tullilain säännöksiä sovellettaisiin Tullin täytäntöönpanotehtävissä siltä osin kuin täytäntöönpanoon liittyy tullausvelvoitteita. Muilta osin Tullinkin täytäntöönpano tapahtuisi sakon täytäntöönpanosta annetun lain nojalla.

Laissa säädettäisiin nykyistä täsmällisemmin siitä, miten menettämisseuraamus pantaisiin täytäntöön. Lähtökohtaisesti esine tai eläin myytäisiin, mutta tietyissä tilanteissa se olisi myös mahdollista luovuttaa muuten, hävittää tai ottaa valtion käyttöön.

Lakiin lisättäisiin myös säännökset esineen ottamisesta viranomaisen haltuun sekä etsimisestä. Täytäntöönpanoviranomaisille säädettäisiin oikeus etsiä esinettä henkilön hallusta ja myös kotirauhan piiristä. Sääntely olisi perusteltua, koska tällä hetkellä on epäselvää, millaisiin toimenpiteisiin viranomaiset voivat ryhtyä esineen etsimiseksi. Täytäntöönpanon onnistumisen kannalta olisi välttämätöntä, että tarvittaessa esine voidaan ottaa pois tuomitun henkilön tai sivullisen hallusta tai kotirauhan piirissä olevasta paikasta.

Laissa säädettäisiin myös myyntimenettelystä ja myyntitulon tilittämiseen, maksujen etusijajärjestykseen ja panttioikeuden huomioimiseen liittyvistä seikoista. Ehdotuksilla selvennettäisiin menettelyä ja ne vastaisivat keskeisiltä osiltaan nykyisiä käytäntöjä. Seuraavassa käsitellään tältä osin keskeisimpiä muutosehdotuksia.

Laissa ehdotettaisiin säädettäväksi menetetyksi tuomittua myytävää omaisuutta koskeva maksujen etusijajärjestys. Jatkossa esineeseen kohdistuvat panttisaatatavat vähennettäisiin myyntitulosta, ellei täytäntöönpanoviranomainen arvioisi panttijärjestelyn olevan keinoitekoinen. Lisäksi viranomaisella olisi oikeus vähentää myyntitulosta myynnistä aiheutuneet kustannukset ennen varojen tilittämistä Oikeusrekisterikeskukselle. Sääntely vaikuttaisi jossain määrin siihen, kuinka suuri osuus myyntitulosta tilittettäisiin Oikeusrekisterikeskukselle ja voisi vähentää myyntitulosta rikoslain 10 luvun 11 §:n 2 momentissa tarkoitettujen korvausten maksamiseen jääviä varoja. Ehdotus kuitenkin selkeyttäisi kokonaisuudessaan myyntitulojen käsittelyä ja yhtenäistäisi menettelyä eri viranomaisten kesken. Ehdotusta voidaan kokonaisuudessaan pitää perustelluimpana tapana järjestää myyntitulon käsittely.

Kuten jo edellä on todettu, sääntelyä myös ehdotettaisiin muutettavaksi siten, että päätöksen pantin tilittamisesta tekisi ensisijaisesti täytäntöönpanotoimista huolehtiva viranomainen. Jos viranomainen katsoisi, että kyseessä on keinoitekoinen vakuusjärjestely, päätös olisi mahdollista riitauttaa käräjäoikeudessa. Muutos keventäisi menettelyä huomattavasti ja edistäisi näin oikeudenhaltijoiden mahdollisuuksia saada maksu menetetyksi tuomitun omaisuuden arvosta sekä vähentäisi tuomioistuimiin päätyvien tapausten määrää.

Menettämisseuraamuksen niin sanottua ehdollista raukeamista koskevan rikoslain 10 luvun 7 §:n sääntelyä täsmennettäisiin siten, että tuomioistuimen tulisi nykyistä täsmällisemmin määritellä, millaisia muutoksia esineeseen voidaan ja tulee tehdä, että raukeaminen voisi tapahtua. Ehdotetut muutokset poistaisivat nykyisin erityisesti tietokoneella oleviin tiedostoihin liittyviä ongelmia. Ehdotettu muutos selkeyttäisi menettelyä ja varmistaisi, että menetetyksi

tuomitun omaisuuden lainmukaisuudesta voitaisiin olla varmoja ennen menettämisseuraamuksen raukeamista.

4.2 Pääasialliset vaikutukset

4.2.1 Taloudelliset vaikutukset

4.2.1.1 Tietojärjestelmäkustannukset

Esitys liittyy Oikeusrekisterikeskuksen täytäntöönpanotietojärjestelmän päivittämishankkeeseen, joka on parhaillaan käynnissä. Hankkeessa uudistetaan Oikeusrekisterikeskuksen täytäntöönpanotietojärjestelmä ja samalla toteutetaan nyt ehdotetuista lainmuutoksista aiheutuvat tietojärjestelmämuutokset. Tietojärjestelmähankkeen rahoittamisesta tuottavuuden edistämisen määrärahoista on sovittu oikeusministeriön ja valtionvarainministeriön kesken 8.11.2021. Arvio hankkeen kokonaiskustannuksista on tällä hetkellä noin 10 600 000 euroa.

Hanke on käynnistetty ja vuonna 2025 on otettu käyttöön ensimmäiset tietojärjestelmämuutokset. Tavoitteena on uudistaa koko tietojärjestelmä vuoteen 2028 mennessä. Nyt ehdotetut lainmuutokset liittyisivät tietojärjestelmän lopulliseen käyttöönottoon.

Tietojärjestelmähankkeen ja siihen liittyvien lainmuutosten tavoitteena on parantaa tuottavuutta ja taloudellisuutta. Tietojärjestelmähankkeessa uudistetaan täytäntöönpanojärjestelmä niin, että ylläpitokustannukset ja kehittämiskustannukset pienenevät merkittävästi. Nykyisen teknisesti vanhenevan täytäntöönpanojärjestelmän korvaamisella varmistetaan valtiolle määrättyjen rahamääräisten seuraamusten tehokkaampi täytäntöönpano esimerkiksi sähköistämällä käsittelyprosesseja Oikeusrekisterikeskuksen sisäisesti sekä eri viranomaisten välillä ja laajentamalla sähköisen asioinnin mahdollisuuksia niin kansalaisille kuin yhteisöille.

Oikeusrekisterikeskus arvioi, että täytäntöönpano tehostuu lainmuutosten ja uuden tietojärjestelmän käyttöönoton myötä siten, että täytäntöönpanokertymä lisääntyy vuositasolla noin yhden prosenttiyksikön verran. Uudistamalla täytäntöönpanojärjestelmä varmistetaan lisäksi täytäntöönpanotoiminnan jatkuvuus. Järjestelmää kehittämällä ja täytäntöönpanoprosessia virtaviivaistamalla saadaan täytäntöönpanotoiminta kokonaisuutena toimimaan tehokkaammin ja nopeammin.

Tietojärjestelmähankkeesta aiheutuvien tietojärjestelmämuutosten lisäksi ehdotetut lainmuutokset edellyttävät muutoksia muiden viranomaisten tietojärjestelmiin.

Ensinnäkin sakon muuntorangaistuksen määräämismenettelyn siirtäminen tietojärjestelmissä tapahtuvaksi edellyttää tietojärjestelmätoteutusta paitsi Oikeusrekisterikeskuksen tietojärjestelmiin myös Oikeusrekisterikeskuksen ja tuomioistuinten tietojärjestelmän välille. Tuomioistuinviraston ja Oikeusrekisterikeskuksen kesken arvioidaan tietojärjestelmätoteutuksen tapaa. Tältä osin tietojärjestelmätoteutukseen on jo aiemmin osoitettu 600 000 euron rahoitus. Rikosseuraamuslaitos on puolestaan arvioinut, että muuntorangaistuksen täytäntöönpanon edellyttämät tietojärjestelmämuutokset aiheuttavat noin 100 000 euron kustannukset. Mainitut tietojärjestelmämuutokset voidaan toteuttaa tavanomaisena tietojärjestelmien kehittämisenä ja kussakin viranomaisessa tietojärjestelmien kehittämiseen varattujen määrärahojen puitteissa.

Toiseksi muista lainmuutoksista aiheutuu paitsi Oikeusrekisterikeskuksen täytäntöönpanotietojärjestelmän muutostarpeita myös tarpeita tietojärjestelmämuutoksiin

erityisesti tuomioistuinten ja poliisin, ulosoton ja Rikosseuraamuslaitoksen tietojärjestelmissä. Nämä kustannukset ovat kuitenkin pieniä. Esimerkiksi Ulosottolaitos on arvioinut, että muutosten kustannukset olisivat noin 100 000 euroa. Koska kyse on tavanomaisesta tietojärjestelmien kehittämisestä ja muutosten aikataulu ajoittuu vuoteen 2028, muutokset toteutettaisiin kunkin viraston tietojärjestelmien kehittämiseen varattujen määrärahojen puitteissa ja sovitettaisiin Oikeusrekisterikeskuksentietojärjestelmähankkeen aikatauluun.

4.2.1.2 Vaikutukset viranomaisten määrärahoihin

Tietojärjestelmäkustannusten lisäksi esitys vaikuttaisi useiden viranomaisten toimintaan. Seuraavassa arvioidaan näiden muutosten vaikutusta viranomaisten määrärahoihin. Edellä on käsitelty koko tietojärjestelmähankkeesta Oikeusrekisterikeskukselle tuleviksi arvioituja kustannushyötyjä.

Yksittäisistä säännösmuutoksista muutoksenhakumahdollisuus Oikeusrekisterikeskuksen päätöksistä lisää jossain määrin henkilötyötä Oikeusrekisterikeskuksessa. Tästä ei kuitenkaan aiheudu merkittäviä kustannusvaikutuksia, koska samalla erityisesti maksuaikapäätösten tekemistä yksinkertaistetaan. Toisaalta uusi tietojärjestelmä mahdollistaa tiettyjen päätösten automatisoinnin, mikä vähentää Oikeusrekisterikeskuksen työmäärää.

Kuten edellä on todettu, sakon muuntorangaistuksen määräämismenettelyyn on kulunut yhteensä noin 10,5–11 henkilötyövuotta tuomioistuinten, syyttäjien ja Oikeusrekisterikeskuksen työpanosta. Oikeusrekisterikeskus on arvioinut, että sillä kuluu nykyisin muuntorangaistusasioihin noin 3,5 henkilötyövuotta. Syyttäjälaitos on arvioinut, että sillä kuluu nykyisin muuntorangaistusasioihin noin 2–2,5 henkilötyövuotta. Tuomioistuinlaitoksen ns. mittarityöryhmän raportin perusteella voidaan arvioida, että tuomioistuimilla kuluu muuntorangaistusasioihin noin 5 henkilötyövuotta.

Oikeusrekisterikeskus on arvioinut, että menettelyn digitalisoiminen säästäisi sen resursseja. Parhaimmillaan resurssinkäyttö voisi alentua 0,5–1 henkilötyövuoteen vuosittain. Koska myös syyttäjien ja tuomioistuinten työajankäytöstä kuluu tällä hetkellä merkittävä osa manuaaliseen paperien käsittelyyn, voidaan arvioida, että menettelyn digitalisointi säästäisi myös niiden työtä ainakin muutamilla henkilötyövuosilla. Varovaisesti arvioiden pelkästään muuntorangaistuksen määräämismenettelyn digitalisointi vähentäisi viranomaisten resurssinkäyttöä noin 5–6 henkilötyövuoteen, eli henkilöresurssien tarve puolittuisi nykyisestä.

Esityksestä aiheutuu myös muutoksia useiden viranomaisten välisiin tehtävänjakoihin. Muutokset olisivat kuitenkin vähäisiä ja tehtävien hoitamisessa pystyttäisiin hyödyntämään tietojärjestelmän automaatiota. Muutokset myös selkeyttäisivät käsittelyprosesseja, mikä osaltaan vähentää viranomaisten työtä. Esimerkiksi Rikosseuraamuslaitokselle siirtyvät sakon muuntorangaistuksen täytäntöönpanotehtävät voitaisiin pitkälti toteuttaa tietojärjestelmäautomaation avulla. Kokonaisuudessaan viranomaisille ei aiheutuisi lainmuutoksista mainittavia kustannuksia.

Kokonaisuutena arvioiden ehdotetut lainmuutokset voidaan toteuttaa valtion talousarvion ja valtiontalouden kehyksiin varattujen määrärahojen puitteissa. Lainmuutosten edellyttämät tietojärjestelmämuutokset toteutetaan kunkin viranomaisen tietojärjestelmiin ja Oikeusrekisterikeskuksen osalta osana edellä mainittua tietojärjestelmähanketta.

4.2.1.3 Vaikutukset sakkotuloihin

Tietojärjestelmähanke ja ehdotetut lainmuutokset tehostavat rahamääräisten seuraamusten perintää jossain määrin.

4.2.2 Vaikutukset perus- ja ihmisoikeuksien toteutumiseen

Ehdotetut lainmuutokset selkeyttävät seuraamusten täytäntöönpanomenettelyä. Muutokset parantavat siten maksuvelvollisten asemaa. Erityisesti muutoksenhakumahdollisuus Oikeusrekisterikeskuksen päätöksiin parantaa maksuvelvollisten oikeusturvaa.

Ehdotuksilla myös yksinkertaistetaan maksuaikaa koskevia säännöksiä. Jatkossa maksuvelvollisilla olisi aiempaa helpommin mahdollista saada lyhyt kolmen kuukauden maksuaika.

Sakon muuntorangaistuksen täytäntöönpanotehtävien siirtäminen ulosotolta Rikosseuraamuslaitokselle parantaisi täytäntöönpanon suunnitelmallisuutta ja voisi jossain määrin edistää muuntorangaistukseen tuomittujen pääsyä esimerkiksi päihdehuollon palveluihin muuntorangaistuksen aikana.

Menettämisseuraamusten täytäntöönpanoa koskevia säännöksiä täsmennettäisiin. Maksuvelvollisten oikeusturvaa parantaisivat esimerkiksi säännökset menetetyksi tuomitun esineen etsinnästä. Säännöksissä säädettäisiin edellytyksistä, joilla etsintä voidaan tehdä esimerkiksi kotirauhan piirissä.

4.2.3 Vaikutukset viranomaisiin

4.2.3.1 Yleistä

Ehdotetut muutokset selkeyttäisivät eri viranomaisten tehtävänjakoa seuraamusten täytäntöönpanossa. Tämä voisi jossain määrin nopeuttaa asioiden käsittelyä ja tehostaa täytäntöönpanon onnistumista.

Viranomaisten kannalta olennaisin muutos olisi se, että täytäntöönpanomenettely siirtyisi kaikilta osin manuaalisesta käsittelytavasta sähköiseksi.

4.2.3.2 Oikeusrekisterikeskus

Ehdotusten merkittävimmät muutokset koskisivat Oikeusrekisterikeskusta.

Oikeusrekisterikeskukselle uusi tietojärjestelmä yhdistettynä säädösmuutoksiin, mahdollistaa virtaviivaisemman ja kustannustehokkaamman seuraamusten täytäntöönpanon. Uuden järjestelmän ja teknologian avulla on mahdollista toteuttaa nykyistä paremmin viranomaisten välisiä tiedonsiirtoja siten kuin tiedonhallintalain (906/2019) 22 §:ssä edellytetään. Kansalaisille, yhteisöille ja yrityksille on mahdollista toteuttaa sähköisiä asiointipalveluita ja näin helpottaa viranomaisasiointia täytäntöönpanoasioissa. Uuden järjestelmän avulla sähköistetään täytäntöönpanoprosessia ja vähennetään manuaalista työtä vaativia vaiheita Oikeusrekisterikeskuksessa.

Itseperintämenettelystä luopuminen lisää jonkin verran Oikeusrekisterikeskuksen täytäntöön pantavaksi tulevien saatavien määrää. Muutoksenhakumahdollisuus Oikeusrekisterikeskuksen päätöksiin saatavia koskevissa asioissa lisää osaltaan Oikeusrekisterikeskuksen työtä.

Tietojärjestelmän automatisoinnin avulla näiden muutosten vaikutukset Oikeusrekisterikeskukseen ovat kuitenkin vähäisiä.

Oikeusrekisterikeskuksen tehtävät sakon muuntorangaistusmenettelyssä muuttuisivat siten, että Oikeusrekisterikeskus ei enää etsintäkuuluttaisi muuntorangaistukseen tuomittuja vankilaan toimittamista varten. Toisaalta Oikeusrekisterikeskus lähettäisi jatkossa maksuvelvollisille pyynnön ottaa yhteyttä Rikosseuraamuslaitokseen vankilaan ilmoittautumisajan määrittämiseksi.

Menettämisseuraamusten täytäntöönpanossa Oikeusrekisterikeskuksen tehtävät säilyisivät ennallaan. Säännökset kuitenkin selkeyttäisivät muiden viranomaisten tehtävänjakoa ja velvollisuuksia, mikä helpottaisi Oikeusrekisterikeskuksen tehtäviä.

Kokonaisuudessaan tehtävämuutokset parantaisivat Oikeusrekisterikeskuksen edellytyksiä huolehtia tehtävistään tehokkaasti.

4.2.3.3 Ulosottolaitos

Ulosottolaitoksen kannalta esitykseen liittyy kaksi mainittavaa muutosta.

Ensinnäkin Ulosottolaitoksen tehtävistä poistuisi vankilaan ilmoittautumisaikojen määrittäminen. Tehtävään käytetty työ määrä on kuitenkin ollut vähäinen, joten muutos ei olennaisesti vaikuttaisi Ulosottolaitoksen toimintaan.

Toiseksi Ulosottolaitokselle siirrettäisiin tiettyjen valtiolle menetetyksi tuomittujen esineryhmien täytäntöönpanotehtävät. Keskeisin tällainen esineryhmä olisivat valtiolle menetetyksi tuomitut kiinteistöt. Kyse olisi esineistä, joiden realisoimiseen Ulosottolaitoksella on vakiintuneet käytännöt ja osaaminen toisin kuin esimerkiksi poliisilla. Sinällään kyse on kuitenkin Ulosottolaitoksenkin täytäntöönpanossa työläistä täytäntöönpanotehtävistä. Muutos ei olennaisesti lisäisi Ulosottolaitoksen vuosittaista asiamäärää, koska Ulosottolaitoksen täytäntöönpanovastuulle siirtyvien esineiden vuotuinen määrä on pieni. Näistä syistä muutos ei olennaisesti vaikuttaisi Ulosottolaitoksen toimintaan.

4.2.3.4 Tuomioistuimet ja syyttäjät

Seuraamusten täytäntöönpanotehtäviä koskevat muutokset eivät olennaisesti vaikuttaisi tuomioistuinten tai syyttäjien toimintaan.

Sakon muuntorangaistuksen määrittämismenettelyn digitalisointi helpottaisi kuitenkin niin tuomioistuinten kuin syyttäjienkin tehtäviä. Esimerkiksi asiakirjojen käsittely ja maksutietojen saaminen helpottaisivat nykyisestä.

Tuomioistuinten tulisi jatkossa ilmoittaa tuomitsemastaan menettämisseuraamuksesta tietyille rekisteriviranomaisille ja huomioida ratkaisuissaan se, onko kyse Ulosottolaitoksen täytäntöönpanovastuulle kuuluvasta esineestä. Nämä seikat perustuisivat kuitenkin esitutkintaviranomaisilta saataviin tietoihin, joten muutos ei olennaisesti vaikuttaisi tuomioistuinten tehtäviin.

4.2.3.5 Poliisi ja muut esitutkintaviranomaiset

Ehdotetut muutokset eivät olennaisesti vaikuttaisi poliisin tai muiden esitutkintaviranomaisten tehtäviin.

Menettämisseuraamusten täytäntöönpanossa esitutkintaviranomaisilta siirtyisi Ulosottolaitokselle eräiden haastavien esineiden, kuten kiinteistöjen, täytäntöönpanotehtävä. Muutos yksinkertaistaisi näiden viranomaisten tehtäviä menettämisseuraamusten täytäntöönpanossa.

4.2.3.6 Rikosseuraamuslaitos

Rikosseuraamuslaitoksen tehtävät muuntorangaistuksen täytäntöönpanossa lisääntyisivät. Rikosseuraamuslaitos määräisi jatkossa ilmoittautumisajat muuntorangaistukseen tuomituille. Asiamäärä on kuitenkin verrattain pieni ja muutos myös parantaisi vankilaan ottamisen ennakkointia ja esimerkiksi päihdekuntoutukseen sijoittamista. Rikosseuraamuslaitos myös etsintäkuuluttaisi ne muuntorangaistukseen tuomitut, joille ilmoittautumisaikaa ei saada määrättyä. Tämä toteutettaisiin kuitenkin pitkälti automatisoidusti. Näin ollen muutokset eivät olennaisesti vaikuttaisi myöskään Rikosseuraamuslaitoksen työmäärään.

4.2.4 Tiedonhallintavaikutukset

Esityksellä olisi vaikutuksia Oikeusrekisterikeskuksen asiankäsittelyprosesseihin. Täytäntöönpanoasioiden käsittely Oikeusrekisterikeskuksessa on tällä hetkellä osittain manuaalista, mutta uuden tietojärjestelmän myötä asiankäsittelyprosessit ja tietoaineistojen säilytys tullaan sähköistämään. Oikeusrekisterikeskuksen täytäntöönpanotehtävien osalta on jo toteutettu uudistus tiedonhallintasuunnitelmaan, joka tukee sähköistä asiankäsittelyprosessia ja on näin ollen valmis tukemaan uuden täytäntöönpanojärjestelmän tiedonhallintaa asiankäsittelyprosesseissa. Tiedonohjaus asiakirjallisissa prosesseissa tulee toteutumaan tiedonohjausjärjestelmän kautta. Asiarekisteri tullaan muodostamaan tiedonhallintalain (906/2019) mukaisesti.

Asian- ja tiedonhallinnan kytkeminen prosessien taustalle mahdollistaa myös automaattisen ratkaisumenettelyn käyttämisen, jota olisi mahdollista hyödyntää maksukehotuksen määräajan siirtämistä ja maksuajan myöntämistä koskeissa Oikeusrekisterikeskuksen päätöksissä.

Täytäntöönpanoprosessien sähköistamisellä olisi merkittäviä myönteisiä vaikutuksia muun muassa viranomaistoiminnan tehokkuuteen, tietoturvalliseen tiedonsiirtoon sekä rekisteritietojen ajantasaisuuteen. Täytäntöönpanoprosessien automatisointi lyhentäisi niiden käsittelyaikoja.

Tietojärjestelmäuudistuksen toteutuminen mahdollistaa myös tietoaineistojen muodostamisen sähköiseksi nykyisen lainsäädännön vaatimusten mukaisesti.

Täytäntöönpanoprosessien tehostaminen ja sähköistäminen vaatii Oikeusrekisterikeskuksen uudelta täytäntöönpanojärjestelmältä hyvää rajapintakyvykkyyttä sekä uusia tietojärjestelmäintegraatioita muiden viranomaisten tietojärjestelmiin. Uudet integraatiot tukevat tiedonhallintalain mukaista sähköistä käsittelyä sekä sujuvoittavat täytäntöönpanoprosesseja.

Uuden täytäntöönpanojärjestelmän myötä Oikeusrekisterikeskuksen on mahdollista tehostaa saataviensa maksamisen valvontaa automatisaatiolla velkajärjestely-, yrityssaneeraus sekä konkurssimenettelyissä. Lisäksi uusi tietojärjestelmä mahdollistaa koko täytäntöönpanotoiminnan asiakirjojen käsittelyn sekä elinkaarenhallinnan. Tietojärjestelmähanke edellyttää datamigraatiota, jossa tietoja siirretään vanhasta täytäntöönpanojärjestelmästä uuteen. Huolellisella suunnittelulla mahdollistetaan, että siirrettävät tiedot säilyvät eheinä.

4.2.5 Tietosuojavaikutukset

Oikeusrekisterikeskuksen uuden tietojärjestelmän toteutus perustuu henkilötietojen käsittelyä koskevaan yleiseen lainsäädäntöön eli tietosuojasetukseen, tietosuojalakiin ja rikosasioiden tietosuojalakiin. Sakon täytäntöönpanosta annetun lain säännöksiä Oikeusrekisterikeskuksen tietojärjestelmästä ja rekistereistä on täsmennetty vuoden 2026 alussa voimaan tulleilla lainmuutoksilla (L 416/2025, HE 5/2025 vp).

Henkilötietojen käsittelyn käyttötarkoituksenmukaisuus varmistetaan tietojärjestelmä uudistuksessa teknisillä ja organisatorisilla keinoin käyttöoikeuksia rajaamalla, lokituksella, käyttäjien koulutuksella ja sisäisellä valvonnalla.

Täytäntöönpanotietojärjestelmässä on mahdollista hyödyntää automaattista ratkaisumenettelyä. Mikäli järjestelmässä käytettäisiin automaattista ratkaisumenettelyä, menettelylle luodaan tarkkaan määritellyt käsittelysäännöt ja valvontatoiminnot tiedonhallintalain ja hallintolain edellyttämällä tavalla. Lisäksi huolehditaan, että rekisteröityjä informoidaan lainsäädännön edellyttämällä tavalla.

Ehdotetuissa säännöksissä on otettu huomioon tietosuojan vaatimat seikat.

4.2.6 Vaikutukset rikollisuuteen

Esityksellä ei olisi mainittavia vaikutuksia rikollisuuteen. Muutokset voivat kuitenkin jossain määrin edistää seuraamusten maksamista ja perinnän tehokkuutta.

5 Muut toteuttamisvaihtoehdot

5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset

5.1.1 Yleistä

Vaihtoehtoisia ratkaisuja yksittäisille esityksessä ehdotetuille ratkaisuille on käsitelty edellä kunkin asiakokonaisuuden yhteydessä. Seuraavassa käsitellään eräitä sakon muuntorangaistusmenettelyn toteuttamisvaihtoehtoja.

5.1.2 Sakkojen maksamisen edistäminen

Esitystä valmisteltaessa on arvioitu sitä, voitaisiinko sakkojen maksamista aikaistaa Oikeusrekisterikeskuksen tai ulosottoviranomaisten toimenpiteillä. Valmistelussa on katsottu, että menettelyn summaarisuuden takia yksittäisten sakotettujen tavoittelemisen ei ole tarkoituksenmukaista. Käytännössä tällaiset toimenpiteet tarkoittaisivat yhtä uutta lisävaihetta menettelyyn ja on epäselvää, parantaisiko se maksamista. Kuten edellä on todettu, esityksessä ehdotetaan kuitenkin, että Oikeusrekisterikeskuksen maksukehotuksen ja ulosoton vireilletuloilmoituksen yhteydessä maksuvelvolliselle on ilmoitettava sakkojen ja uhkasakkojen muuntomahdollisuudesta.

5.1.3 Erillisestä muuntorangaistuksen määräämismenettelystä luopuminen

Lausuntopalautteessa useat tahot toivoivat, että muuntorangaistuksen määräämismenettelyä kevennettäisiin huomattavasti ehdotettua enemmän. Yksi ehdotuksista oli se, että tuomioistuimien määräämiä muuntorangaistuksen jo tuomitessaan sakon ja erillisestä muuntorangaistusmenettelystä luovuttaisiin kokonaan. Oikeusrekisterikeskus tai

Rikosseuraamuslaitos huolehtisi tuloksettomien perinnän jälkeen muuntorangaistusten toimittamisesta täytäntönpantaviksi.

Asiaa on selvitetty esityksen jatkovalmistelussa tarkemmin yhdessä Oikeusrekisterikeskuksen, Tuomioistuinviraston, Syyttäjälaitoksen ja Rikosseuraamuslaitoksen kanssa.

Selvityksessä nostettiin esille seuraavia etuja ja haittoja:

Vaihtoehdon tietojärjestelmätoteutus olisi jossain määrin yksinkertaisempi, koska muuntomenettely voitaisiin toteuttaa pelkästään Oikeusrekisterikeskuksen tietojärjestelmään.

Muuntomenettelystä luopuminen säästäisi tuomioistuimilta ja syyttäjiltä yhteensä noin 4 henkilötyövuotta sen lisäksi, mitä säästöjä muut tässä esityksessä ehdotetut muutokset tuottavat. Viranomaisille kokonaisuutena aiheutuvat kustannukset kuitenkin todennäköisesti kasvaisivat, koska jatkossa Oikeusrekisterikeskus tai Rikosseuraamuslaitos joutuisi selvittämään samat asiat kuin nykyisessäkin muuntomenettelyssä. Oikeusturvavasyistä viranomaisten tulisi myös tehdä päätös lopulta muunnettavista sakoista. Voidaan arvioida, että tällainen menettely hallintolain mukaisessa prosessissa olisi huomattavasti työläämpi kuin nykyinen menettely. Oikeusrekisterikeskus on arvioinut, että enimmillään menettelystä aiheutuisi sille 10 henkilötyövuoden kustannukset.

Ehdotuksessa olisi myös mainittava riski sakon muuntorangaistuksen vankilassa suorittamisen lisääntymisestä. Nykyisen erillisen muuntorangaistusmenettelyn aikana maksetaan valtaosa muunnettavista sakoista. Jos menettelystä luovuttaisiin, vähenisivät sakotetun maksumahdollisuudet. Tämä lisäisi riskiä siitä, että sakon maksamista selvitetäisiin vasta vankilassa. Tällöin sakotetun mahdollisuudet hankkia rahat sakon maksamiseen olisivat hyvin rajalliset, mikä lisäisi riskiä sakon suorittamiseen vankeutena.

Nykyinen muuntomenettely on ongelmaton perustuslain 3 ja 7 §:n kannalta. Perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännössä ei ole otettu kantaa siihen, olisiko ehdotetun kaltainen järjestely sopusoinnussa perustuslain 3 ja 7 §:n kanssa.

Edellä esitetyn perusteella ehdotukseen liittyisi riski rikosprosessin toimijoiden kokonaiskustannusten kasvusta ja siitä, että rahamääränä perittyjen sakkojen määrä pienenisä ja niitä suoritettaisiin maksun sijasta epätarkoituksenmukaisesti muuntorangaistuksena vankilassa. Ehdotuksen perustuslainmukaisuuteen liittyy myös kysymyksiä. Näistä syistä esityksessä ei ehdoteta erillisestä muuntomenettelystä luopumista.

5.1.4 Syyttäjän rooli muuntorangaistusmenettelyssä ja kirjallisen menettelyn käyttö

Esitystä valmisteltaessa on arvioitu sitä, voitaisiinko syyttäjän tehtäviä muuntorangaistusmenettelyssä siirtää Oikeusrekisterikeskukselle ja mahdollisuutta kirjallisen menettelyn käyttöön. Lausuntopalautteessa ehdotettiin näiden vaihtoehtojen arvioimista uudelleen. Esityksen jatkovalmistelussa on arvioitu näitä toteuttamisvaihtoehtoja edelleen ja seuraavassa esitettyä on täydennetty tuon arvioinnin perusteella.

Valmistelussa on katsottu, että periaatteelliset seikat puoltavat toimivallan säilyttämistä ennallaan. Koska muuntorangaistus on ehdoton vankeusrangaistus, perustelluinta on, että syyttäjä säilyy asiassa toimivaltaisena viranomaisena. Käytännössä toimivallan siirto ei myöskään vähentäisi viranomaisten resurssitarpeita, koska menettelyssä tarvittaisiin joka tapauksessa valtion puhevaltaa käyttävää viranomaistahoa. Koska jäljempänä esitetyllä tavalla

ei ehdoteta käsittelyn muuttamista kirjalliseksi, syyttäjä on myös käytännössä Oikeusrekisterikeskusta parempi taho hoitamaan tehtävää käräjäoikeuksissa.

Esitystä valmisteltaessa on arvioitu myös sitä, voitaisiinko muuntorangaistusasiat käsitellä kirjallisessa menettelyssä. Tätä mahdollisuutta ei ole pidetty perusteltuna, koska kirjallinen menettely edellyttää nykyisin sakotetun suostumusta, ja olisi epäselvää, saadaanko tällaista suostumusta maksuvelvollisilta. Muuntorangaistusmenettelyyn haastaminen myös poikkeaa tavanomaisen rikosasian haastamismenettelystä. Nykyisessä menettelyssä ei ole huomioitu mahdollisuutta suostumukseen perustuvaan kirjalliseen menettelyyn eikä kirjallista menettelyä ole käytännössä sovellettu. Suostumuksen tiedusteleminen lisäisikin haastamismenettelyyn yhden lisävaiheen. Jo nykyisin muuntorangaistuksen haastamismenettely on altis erilaisille virheille ja suostumuksen selvittäminen monimutkaistaisi sitä nykyisestä.

Kirjallinen menettely voisi soveltua muuntorangaistusasian käsittelyyn, jos käsittely voitaisiin toteuttaa kirjallisena ilman sakotetun suostumusta. Tällaiseen muutokseen liittyy perustuslaillisia kysymyksiä. Oikeusministeriössä on parhaillaan käynnissä rikosprosessin sujuvoittamishanke, jossa myös yleisiä kirjallisen menettelyn käyttöedellytyksiä arvioidaan. Hankkeessa on annettu eduskunnalle hallituksen esitys laeiksi esitutkintalain, oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain ja oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 3 b §:n muuttamisesta (HE 188/2025 vp). Myöhemmin on mahdollista arvioida, voitaisiinko kirjallisen menettelyn käyttöä laajentaa myös muuntorangaistusasioissa. Tämän esityksen yhteydessä ei kuitenkaan ole perusteltua esittää muutoksia tältä osin.

Käytännössä on myös huomattava, että yksittäisen muuntorangaistusasian käsittely suullisessa istunnossa on hyvin summaarista. Muuntorangaistusasioita käsitellään tyypillisesti useita kymmeniä lyhyessä istunnossa. Näin ollen menettely ei kuormita viranomaisia olennaisesti enempää kuin, jos se käsiteltäisiin kirjallisessa menettelyssä. Olisi epätodennäköistä, että siirtyminen osittain tai kokonaisuudessaan kirjalliseen menettelyyn säästäisi lainkaan viranomaisten resursseja.

5.2 Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailla käytetyt keinot

5.2.1 Ruotsi

Sakkojen täytäntöönpanosta on Ruotsissa annettu laki ja asetus (Bötesverkställighetslag, 1979:189 ja bötesverkställighetsförfordning, 1979:197). Uhkasakosta on annettu erillinen laki (Lag om viten, 1985:206). Pohjoismaisesta yhteistyöstä rangaistusten täytäntöönpanossa on annettu laki (Lag om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m., 1963:193).

Ruotsissa alkoi vuonna 2012 laajempi seuraamusjärjestelmää koskeva uudistus. Sakon täytäntöönpanosta annettua lakia on Ruotsissa muutettu loppuvuodesta 2020. Muutoksella tiukennettiin hieman mahdollisuuksia muuntaa sakkorangaistus vankeudeksi.

Sakkojen täytäntöönpanosta annetussa laissa säädetään sakkojen ja uhkasakkojen perinnästä (1 §). Laissa käytetään Suomen perintää vastaavalle ilmaisulle kahta eri termiä uppbörd ja indrivning. Sakon perintää koskevan asetuksen mukaan uppbörd on ensisijainen perintämuoto, jossa perijäviranomaisena toimii poliisi. Täytäntöönpanoa koskevan lain 2 §:n mukaan sakkojen kanton (uppbörd) aletaan heti kun päätös tai tuomio on annettu, mutta perintään (indrivning) ei saa alkaa ennen lainvoimaisuutta. Laissa säädetään myös mahdollisuudesta maksaa sakko ennakoon ennen tuomion antamista (2 § 2 mom.). Perintää (indrivning) koskevien säännösten

mukaan perintä (indrivning) aloitetaan, ellei sakon kanton (uppbörd) ryhdytä, tai ellei se ole johtanut täyteen maksuun.

Täytäntöönpanosta annetussa asetuksessa säädetään muun muassa tuomioistuimen velvollisuudesta ilmoittaa sakotetulle mahdollisuudesta vapaaehtoiseen maksamiseen (3 §), sekä poliisin velvollisuudesta pyytää sakkojen perintää sakkojen kannon jälkeen tai silloin kun kantoa ei ole suoritettu (6 §). Myös tuomioistuin tai muu viranomainen voi pyytää perintää ratkaisun tultua lainvoimaiseksi (8 §). Asetuksen 25 §:n mukaan perintää ei tarvitse pyytää aloitettavaksi saatavasta, joka on alle 100 kruunua ja jos perintä ei ole tarpeen yleisen edun vuoksi.

Sakkojen täytäntöönpanosta annetun lain mukaan kruununvoudinvirasto voi päättää, ettei sakon täytäntöönpanoa jatketa, mikäli periminen olisi erityisen haitallista sakotetulle tai tämän huollettavalle (12 §). Laissa on myös säännökset sakon muuntamisesta.

5.2.2 Norja

Norjan rikosprosessilaissa (Lov om rettergangsmåten i straffesaker, LOV-1981-05-22-25), säädetään tuomioiden täytäntöönpanemisesta siten, että tuomio voidaan panna täytäntöön lainvoimaisena (rettskraftig), ellei asiasta toisin säädetä. Lain 454 §:n mukaan sakkojen määräpäivä on heti kun ne on määrätty ja täytäntöönpano voidaan aloittaa tällöin suoraan. Jos sakko ei kuitenkaan ole vielä lainvoimainen ja siitä valitetaan, ei täytäntöönpanoa voida jatkaa ennen kuin asia on ratkaistu.

Poliisi vastaa muiden kuin ehdottomien vankeusrangaistusten täytäntöönpanon aloittamisesta (455 §). Lain mukaan sakkojen ja muiden rahamääräisten saatavien perinnästä vastaa Norjan perintätoimisto (Statens Innkrevingsentral), ellei ministeriö päättä toisin. Myös muille osapuolille rikosasioissa määrättävät korvaukset voidaan periä perintätoimiston toimesta, mikäli toinen taho sitä toivoo (456 §). Lain mukaan oikeusministeriö voi määrätä koron maksamisesta ja muista kuluista sakoille ja takavarikoille (456 §) ja kuningas voi määrätä tarkemmin sakkojen ja muiden rahamääräisten saatavien perinnästä (457 §). Laissa on myös säännökset armahdukseen liittyen (458 §).

Jos sakkoa ei makseta vapaaehtoisesti tai saada muuten perityksi, voidaan se määrätä täytäntöön pantavaksi muuntorangaistuksena.

Päätöstä täytäntöönpanosta ei käsitellä erikseen tuomioistuimessa. Sakon muuntosuhteesta vankeudeksi ei ole tarkkaa sääntelyä mutta useimmissa tapauksissa 1000 kruunua vastaa kaksi päivää vankeutta. Jos sakkoon tuomittu on maksanut osan sakosta, lyhentää tämä muunnettua vankeustuomiota.

Muuntorangaistus pannaan täytäntöön vain, jos sakkoon tuomittu maksukyvyystä huolimatta jättää sakon maksamatta tai yleinen etu sitä vaatii. Norjan rangaistusten täytäntöönpanosta annetun lain (Lov om gjennomføring av straff mv. (straffegjennomføringsloven) 16 a §:n nojalla sakon muuntorangaistus voidaan panna täytäntöön sakkopalveluna.

5.2.3 Tanska

Tanskan rikoslaissa (straffeloven) säädetään sakkorangaistuksen ja muuntorangaistuksen määräämisestä. Sakkorangaistuksen täytäntöönpanosta säädetään rangaistusten täytäntöönpanosta annetussa laissa (Bekendtgørelse af lov om fuldbyrdelse af straf m.v. LBK nr 1333 af 09/12/2019). Tarkempia säännöksiä sakkojen täytäntöönpanosta on annettu

sakkoasetuksessa (Bekendtgørelse om opkrævning af visse bøder, offerbidrag, konfiskationsbeløb, sagsomkostninger m.v. samt afgørelse om udståelse af forvandlingsstraf for bøde [bødebekendtgørelsen], BEK nr 1250 af 29/11/2019)) ja sakko-ohjeessa (vejledning om opkrævning af visse bøder, offerbidrag, konfiskationsbeløb og sagsomkostninger og om afgørelse om udståelse af forvandlingsstraf for bøde [bødevejledningen]).

Rangaistusten täytäntöönpanosta annetun lain mukaan sakko maksetaan poliisille, ellei päätöksessä toisin mainita. Oikeusministeriö voi säätää tarkempia ohjeita sakkojen täytäntöönpanosta. (90 §) Perinnästä annetun asetuksen mukaan poliisin on kerättävä säännöksen soveltamisalaan kuuluvat maksut heti, kun päätökset ovat täytäntöönpanokelpoisia. Maksu on suoritettava 20 tai 10 päivässä, ellei erityisiä syitä lyhyempään maksuaikaan ole (3 §). Poliisi voi myöntää maksun lykkäystä tai sopia osamaksuista. Lupaa ei voida antaa yli 6 kuukauden lykkäykselle tai osamaksun suorittamiselle yli 6 kuukauden ajassa (4 §). Mikäli maksua ei poliisin kehotuksesta suoriteta, siirtyy perintä perintäviranomaiselle (5 §).

Rangaistusten täytäntöönpanoa koskevan lain mukaan perintäviranomaisen (restanceinddrivelsesmyndigheden) tulee aloittaa perintä, jos sakkoja ei makseta. Perintä voidaan jättää aloittamatta, jos viranomainen katsoo perinnän olevan mahdotonta tai aiheuttavan olennaista haittaa henkilön elinehdoille. Perintäviranomainen voi myös sallia maksun lykkäämisen tai maksujärjestelyn. (91 §). Tarkempia säännöksiä perinnästä ja eri viranomaisten toimivallan jaosta on kirjattu sakko-ohjeeseen.

Tuomioistuimen tuomitessa sakon se tuomitsee samalla myös muuntorangaistuksen sakon maksamatta jättämisen varalle. Päiväsakkoina tuomitut sakot muunnetaan vankeudeksi siten, että yksi päiväsakko vastaa yhtä päivää vankeutta. Muuntorangaistuksen enimmäispituus on 60 päivää vankeutta.

Poliisin määräämät sakot 10 000 kruunuun saakka muunnetaan vankeudeksi suoraan laissa säädetyn taulukon nojalla. Poliisin määräämät yli 10 000 kruunun sakot muunnetaan vankeudeksi sakotetun kotipaikan tuomioistuimessa.

Perintäviranomainen voi palauttaa sakon poliisille muuntorangaistuksen määräämistä varten tietyin edellytyksin. Edellytyksenä on, että sakkoa tulee ensin periä kaikin käytettävissä olevin keinoin. Jos tämän jälkeen on epätodennäköistä, että sakko saadaan edes osittain perityksi, vaikka sakotettu on maksukykyinen, voidaan asia siirtää takaisin poliisille muuntorangaistusta varten.

5.2.4 Saksa

Saksassa sakkojen ja hallinnollisten seuraamusmaksujen perinnästä säädetään muun muassa hallinnollisia rikkeitä koskevassa laissa (Ordnungswidrigkeitengesetz), hallinnollista täytäntöönpanoa koskevassa laissa (Verwaltungs-Vollstreckungsgesetz) sekä rikosprosessilaissa (Strafprozeßordnung) ja oikeudellisessa perintälaissa (Justizbeitreibungsgesetz).

Hallinnollisia rikkeitä koskevan lain 90 §:n mukaan hallinnolliset sakot toimeenpannaan hallinnollista täytäntöönpanoa koskevan lain mukaan ja 91 §:n mukaan tuomioistuimen määräämien sakkojen toimeenpanoon sovelletaan rikosprosessilain säännöksiä. Hallinnollista täytäntöönpanoa koskevan lain mukaan täytäntöönpanoon voidaan ryhtyä, kun saatava on erääntynyt ja maksukehotuksesta tai tämän jälkeisestä erääntymisestä on kulunut vähintään viikko. Tämän jälkeen velallista on vielä muistutettava maksusta ja annettava viikko maksuaikaa. Saatavaan oikeutetun viranomaisen tulee antaa täytäntöönpanomääräys (3§).

Rikosprosessilain mukaan toimeenpanoviranomainen on syyttäjän virasto ja täytäntöönpanoon sovelletaan oikeudellista perintälakia. Perintä voidaan perintää koskevain lain mukaan aloittaa vasta, jos velallinen ei ole kahdessa viikossa maksupäätöksen jälkeen valittanut päätöksestä tai kun hän on saanut tiedon valituksensa ratkaisusta. Tämän jälkeen lähetetään vielä muistutus ennen perinnän aloittamista. Perintä voidaan aloittaa vasta kun maksun määräaika on kulunut umpeen. (5 §) Mikäli perintää vastustetaan, voi perintäviranomainen tilapäisesti keskeyttää perinnän (9§).

Saksassa maksamaton sakko voidaan muuntaa yhdyskuntaseuraamukseksi tai vankeudeksi.

6 Lausuntopalaute

6.1 Yleistä

Sakon täytäntöönpanosta annetun lain uudistamista valmistelleen työryhmän mietintö oli kokonaisuudessaan lausuntokierroksella keväällä ja kesällä 2024. Osa ehdotetuista lainmuutoksista on jo hyväksytty (EV 53/2025 vp, HE 5/2025 vp) ja hallituksen esityksessä HE 5/2025 vp on käsitelty lausuntopalautetta niiltä osin. Seuraavassa käsitellään lausuntopalautetta siltä osin kuin se koskee nyt annettavaan ehdotukseen sisältyviä säännöksiä.

Lausuntopalautteessa ehdotuksia kannatettiin laajasti. Lausunnoissa esitettiin muutosehdotuksia yksittäisiin ehdotuksiin. Seuraavassa käsitellään näitä huomioita.

6.2 Täytäntöönpanosta vastaavat viranomaiset

Kansaneläkelaitos vastusti ehdotusta siitä, että sen suorittamassa vahingonkorvausten ja oikeudenkäyntikulujen perinnässä sovellettaisiin sakon täytäntöönpanosta annettua lakia. Esitystä on tältä osin muutettu Kansaneläkelaitoksen ehdottamalla tavalla. Asiaa on käsitelty edellä.

Maanmittauslaitos esitti vielä harkittavaksi, voisiko nykyisenkaltaisen itseperintäsäännöksen säilyttää joihinkin tilanteisiin. Esityksen jatkovalmistelussa on katsottu, että täytäntöönpanosta vastaavat viranomaiset tulee määritellä yksiselitteisesti laissa eikä nykyisen kaltaista viranomaisen omaan harkintaan perustuvaa järjestelyä ole perusteltua säilyttää.

Verohallinto ehdotti, että ehdotetun 3 §:n 2 momentin sanamuotoa muutettaisiin siten, että säännöksen nojalla Tullin ja Verohallinnon tehtävänä olisi vain rikokseen perustuvan vahingonkorvauksen ja oikeudenkäyntikulujen periminen eikä yleisemmin sakon täytäntöönpanosta annetussa laissa tarkoitettuna täytäntöönpanoviranomaisena toimiminen. Lisäksi Verohallinto piti ongelmallisena sitä, jos Tullin ja Verohallinnon perintätehtävissä olisi noudatettava lain 2 luvun säännöksiä kokonaisuudessaan. Verohallinto ehdotti, että sovellettavaksi tulisivat ainoastaan 2 luvun säännökset maksukehotuksesta, ulosoton hakemisesta, ulosottoaaren soveltamisesta, täytäntöönpanotoimien keskeyttämisestä, rahamäärän palauttamisesta ja kuittaamisesta. Sen sijaan maksuajan myöntämistä koskevat säännökset soveltuvat huonosti Verohallinnon perintään. Esityksen jatkovalmistelussa Tullin ja Verohallinnon perintään sovellettavia säännöksiä on lausunnon ja eri toimijoiden kanssa käytyjen keskustelujen perusteella täsmennetty.

6.3 Sakon muuntorangaistuksen määrääminen

Lausunnoissa kannatettiin muuntorangaistusmenettelyn tietojärjestelmätoteutusta ja sinällään myös ajatusta menettelyn keventämisestä. Useissa lausunnoissa tehtiin kuitenkin erilaisia

keventämisehdotuksia muuntorangaistusmenettelyyn. Keskeiset ehdotukset koskivat erillisestä muuntorangaistusmenettelystä luopumista, syyttäjän tehtävien siirtämistä Oikeusrekisterikeskukselle ja kirjallisen menettelyn käyttöönottoa. Näitä ehdotuksia ja niiden merkitystä esityksen sisältöön tarkastellaan edellä esityksen keskeisiä ehdotuksia ja toteuttamisvaihtoehtoja koskevilla jaksoilla.

6.4 Menettämisseuraamuksen täytäntöönpano

Viranomaisten toimivallanjako

Suomen kihlakunnanvoudit ry totesi, ettei esityksessä ole arvioitu toimivallanjaon vaikutusta Ulosottolaitoksen määrärahoihin. Vaikka uusia täytäntöönpanotehtäviä siirtyy Ulosottolaitokselle määrällisesti vähän, kyse on vaativista täytäntöönpanoista. Jatkovalmistelussa yhdistyksen mainitsevat seikat on huomioitu.

Sisäministeriö, Rajavartiolaitos ja Poliisihallitus esittivät, että eläimiin kohdistuvan menettämisseuraamuksen täytäntöönpano voitaisiin siirtää eläinsuojeluviranomaisille. Samat tahot katsoivat myös, että eläimen tappamismääräyksen täytäntöönpanosta voisi huolehtia asiaa tutkinut esitutkintaviranomainen. Lausuntojen perusteella esitystä on muutettu siten, että kukin esitutkintaviranomainen huolehtii tutkimassaan asiassa myös eläimen tappamismääräyksen täytäntöönpanosta. Tätä voidaan pitää perusteltuna, koska näin täytäntöönpanosta huolehtisi se, jonka tutkimaan asiaan eläin liittyy. Sen sijaan eläimeen kohdistuvan menettämisseuraamuksen täytäntöönpanovastuuta ei ole pidetty perusteltuna siirtää muille viranomaisille, koska esimerkiksi eläinsuojeluviranomaisilla ei ole riittävää asiantuntemusta tällaisista täytäntöönpanotehtävistä. Ehdotetuilla säännöksillä kuitenkin turvataan se, että poliisi, Tulli ja Rajavartiolaitos voivat saada eläinlääkärin virka-apua asiassa.

Sisäministeriö ja Poliisihallitus esittivät, että Ulosottolaitoksen toimivaltaan kuuluisivat yleisesti ajoneuvolain 2 §:n 1 momentin 27 kohdassa tarkoitetut ajoneuvot. Esityksessä Ulosottolaitoksen toimivaltaa on rajattu koskemaan ainoastaan kiinnityskelpoisia autoja, joista säädetään autokiinnityslaissa. Jatkovalmistelussa ei ole pidetty perusteltuna laajentaa sääntelyä koskemaan kaikkia ajoneuvoja, koska niihin ei liity sellaisia erityispiirteitä, jotka edellyttäisivät Ulosottolaitoksen osaamista.

Eduskunnan apulaisoikeusasiamies kiinnitti huomiota siihen, että asumisoikeusasunnon hallintaan oikeuttava asiakirja on myös arvopaperi, joka voidaan pantata. Esityksen jatkovalmistelussa on katsottu, että Ulosottolaitoksen toimivaltaan on tarkoituksenmukaista säätää sellaiset omaisuuserät, joita käytännössä tuomitaan valtiolle menetetyksi. Laissa ei ole tarpeen pyrkiä täysin kattavaan luetteloon kaikista mahdollisista omaisuuseristä. Koska asumisoikeuden tuomitseminen menetetyksi valtiolle lienee verrattain poikkeuksellista, sitä ei lisättäisi Ulosottolaitoksen täytäntöönpanotavien omaisuuserien luetteloon.

Menettelysäännökset

Juristiliitto esitti, että ulosottoviranomaisten täytäntöönpanossa noudatettaisiin kaikilta osin ulosottokaarta, koska ulosottokaaren sääntely on täsmällisempää kuin ehdotetut sakon täytäntöönpanosta annetun lain säännökset. Myös Suomen kihlakunnanvoudit ry katsoi, että ulosoton täytäntöönpanossa tulisi soveltaa ulosottokaaren säännöksiä. Jatkovalmistelussa asiaa on arvioitu. Koska menettämisseuraamuksen täytäntöönpanossa on kyse ensi sijassa valtiolle tuomitun esineen ottamisesta valtion haltuun ja myynnistä tai hävittämisestä, ulosottokaaren säännösten soveltaminen kokonaisuudessaan ei ole tarkoituksenmukaista. Jatkovalmistelussa sääntelyä ei ole muutettu tältä osin.

Poliisihallitus katsoi, että omaisuuslajien käsitteet poikkeavat muusta lainsäädännössä, esimerkiksi pakkokeinolainsäädännöstä ja on vaarana, että tietyt omaisuuslajit tulkitaan jäävän kokonaan pois esitetyn lainsäädännön piiristä. Omaisuuslajien määritelmiä tulisi esitetyssä laissa tarkentaa esimerkiksi pakkokeinolain 7 luvun 1 §:n mukaiseksi, eli laissa viitattaisiin esineeseen, omaisuuteen ja asiakirjaan. Jatkovalmistelussa on arvioitu laissa käytettyjä käsitteitä. Koska säännösten tarkoituksena on erotella rahamäärään ja muuhun omaisuuden täytöntöönpano, laissa ei ole erikseen tarpeen määritellä muita omaisuuslajeja pakkokeinolakia vastaavalla tavalla. Ehdotetuissa säännöksissä muusta omaisuudesta käytetty käsite esineeseen kohdistuva menettämisseuraamus, kattaa Poliisihallituksen viittaamat pakkokeinolaissa tarkoitetut omaisuusryhmät.

Korkein oikeus ja Suomen tuomariliitto pitivät perusteltuna arvioida sitä, onko tarpeen säätää tuomioistuimille velvollisuus ilmoittaa tuomitusta menettämisseuraamuksesta tiettyihin rekistereihin rikoslain 10 luvun 9 a §:ssä. Joka tapauksessa säännös sopisi paremmin tuomioistuinten velvollisuudesta ilmoittaa eräistä asioista annettuun lakiin. Säännöksestä tulisi poistaa ehdotettu 6 kohta, koska tuomioistuimen ilmoitusvelvollisuudesta tulee säätää tyhjentävästi. Jatkovalmistelussa ehdotettu sääntely on siirretty mainittuun lakiin. Ilmoitusvelvollisuudesta ei ole perusteltua luopua, koska omaisuuden menetetyksi tuomitsemista koskevat merkinnät on syytä tehdä rekistereihin viipymättä. Tuomioistuimilla on parhaat edellytykset huolehtia tästä. Säännös vastaisi myös sitä, miten takavarikon rekisteri-ilmoituksista on säädetty. Luetteloa ei ole perusteltua muuttaa suppeammaksi kuin takavarikosta tehtäviä rekisteri-ilmoituksia, vaan kaikista sellaisista omaisuuseristä, joista takavarikon vuoksi on ilmoitettu asiaan liittyvään rekisteriin, on perusteltua ilmoittaa näihin rekistereihin myös tuomion jälkeen.

Maanmittauslaitos katsoi, että ilmoitusvelvollisuuden tulisi koskea sitä, että rekisteriin ilmoitetaan myös siitä, kun tuomio tulee lainvoimaiseksi. Jatkovalmistelussa on katsottu, että koska täytäntöönpanoviranomaiset selvittävät tuomion lainvoimaisuuden ja täytäntöönpanokelpoisuuden, ei tuomioistuimen ole erikseen tarpeen ilmoittaa tästä rekistereihin. Täytäntöönpanoviranomaiset huolehtivat asiaa koskevien tietojen ilmoittamisesta rekistereihin.

Korkein oikeus piti ehdotettua säännöstä pantti- ja vakuusoikeuksien huomioimisesta ongelmallisena, koska on epäselvää, mitä vilpillisellä mielellä tarkoitetaan. Korkein oikeus katsoi, että säännöstä tulisi soveltaa vain muiden viranomaisten kuin ulosottoviranomaisen suorittamassa täytäntöönpanossa. Edelleen korkein oikeus ehdotti, että säännös tulisi muotoilla siten, että panttioikeus tilitetään vain, jos oikeuden pätevyys on selvää. Muissa tapauksissa oikeudenhaltijan käytettäväksi voisi jäädä kannetie. Eduskunnan oikeusasiamies puolestaan esitti, että sääntelyssä tulisi huomioida ulosottokaaren keinotekoisia järjestelyjä koskeva sääntely. Maanmittauslaitos kiinnitti huomiota samoihin kysymyksiin vilpillisen mielen käsitteen tulkinnanvaraisuudesta ja keinotekoisista järjestelyistä. Jatkovalmistelussa säännöksiä on muutettu siten, että ne vastaavat ulosottokaaren 4 luvun 14 §:n säännöksiä keinotekoisista järjestelyistä. Täytäntöönpanoviranomainen voisi tilittää pantin, ellei katsoisi olevan kyse tällaisesta keinotekoisesta järjestelystä. Asiaa koskeva ratkaisu olisi mahdollista saattaa tuomioistuimen ratkaistavaksi.

Poliisihallitus piti jossain määrin epäselvänä, milloin takavarikoidun omaisuuden hallinta tulee siirtää esitutkintaviranomaiselta menettämisseuraamuksen täytäntöönpanosta vastaavalle ulosottoviranomaiselle. Poliisihallitus myös esitti, että siirron voisi tehdä jo esitutkinnan ollessa kesken. Esityksessä on lähdetty siitä, että esineen hallinta siirretään esitutkintaviranomaiselta ulosottoviranomaiselle siinä vaiheessa, kun Oikeusrekisterikeskus käynnistää täytäntöönpanotoimet, eli menettämisseuraamus on täytäntöönpanokelpoinen.

Jatkovalmistelussa esityksen perusteluja on täsmennetty tältä osin. Jatkovalmistelussa ei ole pidetty perusteltuna säätää poikkeuksia tähän jaotteluun, koska esineen hallinta on perusteltua siirtää täytäntöönpanoviranomaiselle vasta silloin, kun varsinaiset täytäntöönpanotoimet voidaan aloittaa.

Poliisihallitus esitti, että jos täytäntöönpanotoimiin ryhdytään ennen täytäntöönpanokelpoisuutta, tulisi säätää siitä ajankohdasta, jolloin omaisuuden arvo määritellään. Jatkovalmistelussa esityksen perusteluja on täsmennetty siten, että arvonmäärityksen ajankohta ei jää epäselväksi. Arvo määritellään siinä vaiheessa, kun täytäntöönpanotoimiin ryhdytään, jos menettämisseuraamus ei vielä ole täytäntöönpanokelpoinen.

Suomen kihlakunnanvoudit ry ehdotti, ettei verkkoviestin arvoa tarvitsisi arvioida, jos täytäntöönpanoon ryhdytään ennen tuomion täytäntöönpanokelpoisuutta. Arviointi on vaikeaa ja se olisi joka tapauksessa mahdollista tehdä myös jälkikäteen. Jatkovalmistelussa esineen arviointia koskevan säännöksen perusteluja on täsmennetty sillä, mitä esineen arvioinnilla tarkoitetaan. Arviointi voisi koskea esineen tarkan arvon määrittelemistä mutta myös sen ominaisuuksien kirjaamista siten, että jälkikäteen on mahdollista arvioida sen arvo.

Poliisihallitus katsoi, että ehdotetussa 45 b §:ssä jää epäselväksi, voiko poliisi saada hyvityksen esineen säilytyskustannuksista, jos täytäntöönpanosta vastaa Ulosottolaitos. Poliisihallitus esitti, että tällaisessa tilanteessa säilytyskustannukset tilitettäisiin säilytyksestä aiemmin huolehtineelle poliisille. Jatkovalmistelussa on katsottu, että täytäntöönpanosta aiheutuneet kulut on perusteltua vähentää vain menettämisseuraamuksen täytäntöönpanon ajalta. Tätä aikaisemmat kustannukset esimerkiksi takavarikon ajalta eivät liity menettämisseuraamuksen täytäntöönpanoon ja niitä koskevaa sääntelyä tulisi arvioida erikseen suhteessa pakkokeinolain muuhun sääntelyyn. Ehdotettua säännöstä ja perusteluja on täsmennetty siten, että vain menettämisseuraamuksen täytäntöönpanon aikaiset kustannukset voidaan vähentää tilitettävästä myyntitulosta.

Eduskunnan oikeusasiamies kiinnitti huomiota siihen, että ehdotetut säännökset kotirauhan piiriin kuuluviin tiloihin tai henkilöön kohdistuvista etsinnöistä eivät vastaa esimerkiksi pakkokeinolakia. Esityksessä tulisi selvittää ulosottokaaren vastaavien säännösten tulkintakäytäntöä. Esitystä on täsmennetty tältä osin.

Maanmittauslaitos kiinnitti huomiota siihen, että maakaaren ja huoneistotietojärjestelmästä annetun lain sääntely tuomioistuimen tuomion kirjaamisesta kyseisissä laeissa tarkoitettuun tietojärjestelmään poikkeaa toisistaan. Jatkovalmistelussa on katsottu, että kysymystä ei ole perusteltua arvioida tämän hankkeen yhteydessä.

Maanmittauslaitos katsoi myös, että nykyinen ja ehdotettu sääntely jättävät epäselväksi, milloin menetetyksi tuomitun kiinteistön tai huoneiston omistusoikeus siirtyy valtiolle kolmansiin osapuoliin ulottuvin oikeusvaikutuksin. Maanmittauslaitos kiinnitti huomiota siihen, että maakaaren ja huoneistotietojärjestelmästä annetun lain rekistereihin valtiota ei voida kirjata kiinteistön tai huoneiston omistajaksi ennen tuomion lainvoimaisuutta, mikä on ristiriidassa sakon täytäntöönpanosta annetun lain 5 §:n täytäntöönpanokelpoisuutta koskevan sääntelyn kanssa. Sääntelyä tulisi selvittää omistusoikeuden siirtymisen osalta sekä siltä osin, millaisia oikeusvaikutuksia käräjäoikeuden ei-lainvoimaisella tuomiolla on. Maanmittauslaitos viittaa tältä osin pakkokeinolain 7 luvun ja ulosottokaaren 4:37 ja 8:8 säännöksiin. Suomen kihlakunnanvoudit ry kiinnitti huomiota siihen, ettei pakkokeinolaissa ole ulosottokaaren 4 luvun 37 §:ää vastaavaa säännöstä takavarikon määräämiskieltovaikutuksesta. Jatkovalmistelussa on katsottu, ettei sääntelyä ole tältä osin tässä yhteydessä tarpeen täydentää.

Soveltamiskäytäntöä on kuitenkin seurattava ja arvioitava mahdollisesti myöhemmin säännösten täsmenmistarpeita, jos kiinteistön tai huoneiston lainvoimaisuuteen liittyviä ongelmia ilmenee.

7 Säännöskohtaiset perustelut

7.1 Laki sakon täytäntöönpanosta

1 §. *Lain soveltamisala.* Pykälän 3 momentin 8 kohdan viittaus rikosvahinkolain 42 §:ään korjataan vastaamaan 1.1.2026 muuttunutta sääntelyä.

3 §. *Täytäntöönpanosta vastaavat viranomaiset.* Pykälässä säädetään siitä, mikä viranomainen vastaa täytäntöönpanotoimista. Pykälän 1 momentin mukaan Oikeusrekisterikeskus vastaa pääsääntöisesti täytäntöönpanosta. Tätä lähtökohtaa ei ehdoteta muutettavaksi.

Pykälän 2 momenttia muutettaisiin siten, että siinä säädettäisiin kattavasti niistä tilanteista, joissa muu viranomainen vastaisi perintätehtävistä. Säännöksen nojalla Tulli ja Verohallinto huolehtisivat rikokseen perustuvien vahingonkorvaussaatavien ja oikeudenkäyntikulusaatavien perinnästä, jos ne käyttävät asiassa valtion puhevaltaa. Kyse olisi siten ainoastaan mainittujen saatavaerien perimisestä eikä laajemmasta toimivallasta laissa tarkoitetussa täytäntöönpanossa.

Ehdotus tarkoittaisi sitä, että nykyisenkaltaisesta kaikkien viranomaisten mahdollisuudesta päättää tapauskohtaisesti perinnästä huolehtimisesta luovuttaisiin. Säännöksestä poistettaisiin viranomaisia koskeva yleinen mahdollisuus päättää itse periä rikokseen perustuva vahingonkorvaussaatava tai tähän liittyvä oikeudenkäyntikulusaatava. Muutos tarkoittaisi siten sitä, että Tulli ja Verohallinto huolehtisivat aina mainittujen saatavien perinnästä ja kaikkien muiden sakon täytäntöönpanosta annetussa laissa tarkoitettujen seuraamusten täytäntöönpanosta vastaisi Oikeusrekisterikeskus. Koska säännöksessä nimettyjen viranomaisten velvollisuudeksi tulisi huolehtia täytäntöönpanosta aina säännöksessä mainituissa tilanteissa, poistettaisiin laista nykyisen 53 §:n itseperintämenettelyä koskeva ilmoitusvelvollisuus.

Riippumatta siitä, mikä viranomainen huolehtii perinnästä, sovelletaan kaikkiin saataviin sakon täytäntöönpanosta annetun lain säännöksiä täytäntöönpanokelpoisuudesta ja raukeamisesta.

Lisäksi momenttia täsmennettäisiin siltä osin, mitkä Oikeusrekisterikeskusta velvoittavat sakon täytäntöönpanosta annetun lain 2 luvun säännökset koskisivat myös Tullia ja Verohallintoa. Lain 6–9 §:n säännökset maksukehotuksesta, saatavan maksamisesta, ulosoton hakemisesta ja ulosottokaaren soveltamisesta koskisivat myös Tullia ja Verohallintoa samalla tavoin kuin Oikeusrekisterikeskusta. Samoin lain 21–23 §:n ja 23 a §:n säännökset, täytäntöönpanon keskeyttämisestä, rahamäärän palauttamisesta, kuittaamisesta ja täytäntöönpanon päättymisestä koskisivat myös Tullia ja Verohallintoa. Sen sijaan lain 13 §:n säännös maksujen kohdentamisesta ei voi tulla sovellettavaksi Tullin ja Verohallinnon perimissä saatavissa. Myöskään säännöksiä maksuajan myöntämisestä ei sovellettaisi, vaan Tulli ja Verohallinto myöntäisivät maksuaikaa maksuvelvolliselle verotusta koskevien säännösten nojalla. Näin voitaisiin käytännössä huomioida tarpeen yhteensovittaa korvauksen ja verojen perintä.

4 §. *Täytäntöönpanoilmoitukset.* Pykälän 3 momenttia täsmennettäisiin siten, että lain tasolla säädettäisiin myös muiden kuin oikeushallinnon viranomaisten ilmoittamismenettelystä. Osalle viranomaisista on toteutettu niin sanottu rajapinta tietojärjestelmien välille. Nämä viranomaiset ilmoittavat määräämistään seuraamuksista Oikeusrekisterikeskukselle tällaisen rajapinnan välityksellä. Kyse on sellaisista seuraamuksista, joita määrätään runsaasti vuosittain. Lisäksi

Oikeusrekisterikeskus on ottamassa käyttöön sähköisen palvelun, jonka kautta muut viranomaiset voivat ilmoittaa määräämistään seuraamuksista. Näin ilmoittamismenettely on muuttunut kokonaisuudessaan sähköiseksi.

Momentissa säädettäisiin siitä, että myös muut kuin oikeushallinnon viranomaiset tallentaisivat seuraamusta koskevat tiedot Oikeusrekisterikeskuksen täytäntöönpanotietojärjestelmään. Tämä tapahtuisi jommallakummalla yllä kuvatuista sähköisistä tavoista.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin selvytyden vuoksi 3 §:n 2 momentissa tarkoitetuista asioista ilmoittamisesta. Kyse olisi valtiolle tuomituista rikokseen perustuvista vahingonkorvauksista ja oikeudenkäyntikuluista, joiden perinnästä vastaa Oikeusrekisterikeskuksen sijasta Tulli tai Verohallinto. Näissä asioissa tuomioistuimien ei tekisi täytäntöönpanoilmoitusta Oikeusrekisterikeskukselle, vaan kyseiset viranomaiset vastaisivat täytäntöönpanosta saatuaan tiedon tuomioistuimen ratkaisusta.

2 luku Rahamääräisen saatavan täytäntöönpano

5 §. Maksutilaisuuden varaaminen. Pykälän viittaus itseperinnästä vastaavaan viranomaiseen muutettaisiin ehdotettua 3 §:n 2 momenttia vastaavasti koskemaan Tullia ja Verohallintoa.

8 §. Ulosoton hakeminen. Pykälän viittaussäännökset määräaikoihin ja maksuaikaan korjattaisiin vastaamaan 14 ja 15 §:ään ehdotettuja muutoksia.

9 §. Ulosottokaaren soveltaminen. Pykälässä säädettäisiin kuten nykyisinkin sakon täytäntöönpanosta annetun lain ja ulosottokaaren soveltamisesta sakon täytäntöönpanosta annetun lain mukaisten saatavien täytäntöönpanossa.

Pykälän 1 momenttia täsmennettäisiin siten, että pääsääntönä olisi, että rahamääräisen saatavan perintää koskevassa ulosottomenettelyssä noudatetaan ulosottokaaren säännöksiä. Sakon täytäntöönpanosta annetussa laissa ei enää säädettäisi ulosottokaaresta poikkeavia säännöksiä esimerkiksi maksuajan myöntämisestä tai maksusuunnitelmasta. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin kuitenkin eräistä ulosottomenettelyssä sovellettavista säännöksistä.

Lisäksi momentissa säädettäisiin selvytyden vuoksi, että saatavien täytäntöönpanokelpoisuuteen ja raukeamiseen sovellettaisiin sakon täytäntöönpanosta annetun lain ja rikoslain säännöksiä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin eräistä poikkeuksista ulosottokaaren säännöksiin. Kuten nykyisinkin säädettäisiin niistä tiedoista, jotka maksuvelvolliselle ulosottokaaren 3 luvun 33 §:ssä tarkoitettussa vireilletuloilmoituksessa on annettava. Vireilletuloilmoituksessa olisi säännöksen nojalla kerrottava mahdollisuudesta haastaa maksuvelvollinen muuntorangaistusmenettelyyn, jos kyse on muutokelpoisesta sakosta tai uhkasakosta eikä maksuvelvollinen maksa saatavaa.

Momenttia täydennettäisiin säännöksellä siitä, että ulosottokaaren 4 luvun 6 §:ssä tarkoitettuun maksuajan myöntämiseen ei tarvittaisi hakijan eli Oikeusrekisterikeskuksen suostumusta. Tämä olisi perusteltua, koska käytännössä Oikeusrekisterikeskuksen suostumuksen pyytäminen on sakon täytäntöönpanossa perittävien saatavien osalta tarpeetonta ja lisää viranomaisten työtä. Velallisen ei siten tarvitsisi selvittää ulosottomiehelle Oikeusrekisterikeskuksen suostumusta, jos hän hakee maksuaikaa ulosottokaaren 4 luvun 6 §:n nojalla.

14 §. Määräajan antaminen saatavan maksamiseen. Lain 14–18 §:n säännökset maksuajan myöntämisestä uudistettaisiin kokonaisuudessaan.

Ehdotetussa 14 §:ssä olisi uusi säännös määräajan antamisesta saatavan maksamiseen. Säännöksen nojalla maksuvelvollinen voisi saada enintään kolme kuukautta aikaa maksaa saatavan. Tällaiselle määräajalle ei laadittaisi maksusuunnitelmaa, vaan maksu olisi suoritettava kokonaisuudessaan määräaikaan mennessä. Maksuajan edellytyksenä olisi se, että maksuvelvollinen todennäköisesti maksaa saatavan määräajan kuluessa. Käytännössä kynnys määräajan myöntämiseen olisi matala. Määräajan pidentäminen voitaisiin evätä esimerkiksi, jos maksuvelvollisella on jo täytäntöön pantavana muita saatavia, joita ei ole saatu perityksi. Säännös soveltuisi sekä luonnollisiin henkilöihin että oikeushenkilöihin. Molemmilla olisi mahdollisuus hakea maksamiselle pidempi määräaika ehdotetun säännöksen nojalla.

Käytännössä määräajan myöntäminen korvaisi maksukehotuksessa asetetun maksamisen määräajan, jos maksukehotus olisi lähetetty. Estettä ei olisi sillekään, että määräaika annettaisiin, vaikka maksukehotuksessa asetettu määräaika olisi jo mennyt umpeen. Jos saatava olisi ulosottomenettelyssä, ulosottomiehen myöntämään maksuaikaan sovellettaisiin ulosottoaaren säännöksiä.

Määräaika laskettaisiin hakemuksen jättämisestä.

Määräajan pidentämisen hakeminen ei estäisi maksuvelvollista myöhemmin hakemasta maksuaikaa lain 15 §:n nojalla.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, ettei määräajan pidennystä voitaisi myöntää, jos täytäntöön pantavana on uhkasakkolain nojalla määrätty uhkasakko. Uhkasakkojen tarkoituksena on tehostaa maksuvelvolliselle määrätyn päävelvoitteen noudattamista, ja tämä voisi viivästyä, jos uhkasakoille olisi mahdollista saada maksuaikaa. Oikeusturvasyistä vankeudeksi muunnettavissa oleville uhkasakoille olisi kuitenkin mahdollista saada määräaika maksamiseen.

Momentissa säädettäisiin lisäksi, että määräaika myönnettäessä tulisi varmistaa, ettei täytäntöönpano raukea tai vanhene maksuajan vuoksi. Oikeusrekisterikeskus ei siten voisi pidentää määräaika niin paljon, että saatava raukeaisi tai vanhenisi lain 4 b §:n tai rikoslain nojalla.

15 §. Maksuajan myöntäminen. Pykälässä säädettäisiin varsinaisesta maksuajan myöntämisestä.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin maksuajan myöntämisen edellytyksistä. Maksuaikaa voitaisiin myöntää, jos maksuvelvollinen ei henkilökohtaisten olosuhteidensa tai terveydentilansa vuoksi kykene maksamaan saatavaa. Säännös kattaisi edelleen nykyisessä 14 §:ssä mainitut tilanteet kuten sairauden ja työkyvyttömyyden. Säännöksen kieliasua kuitenkin muutettaisiin yleisempään muotoon ja se jättäisi Oikeusrekisterikeskukselle nykyistä laajemman harkintavallan arvioida maksuvelvollisen henkilökohtaisten olosuhteiden merkitystä maksuajan myöntämisessä. Säännöksen sanamuoto vastaisi lain 28 §:ssä ja rikoslain 2 a luvussa sakon muuntorangaistusvaatimuksesta luopumisesta ja muuntorangaistuksen tuomitsematta jättämisestä säädettyä. Säännöksen soveltamisedellytykset liittyisivät luonnollisen henkilön olosuhteisiin, kuten terveydentilaan, joten oikeushenkilöt eivät voisi hakea maksuaikaa säännöksen nojalla.

Lisäksi edellytyksenä olisi, että voidaan pitää todennäköisenä, että maksuvelvollinen maksaa saatavan maksuajan kuluessa. Esimerkiksi aiemmat maksamattomat saatavat voisi olla peruste

arvioida, ettei maksuvelvollinen todennäköisesti maksa saatavaa. Edellytysten täyttyessä maksuaikaa voitaisiin myöntää enintään vuosi siitä, kun maksuaikaa koskeva päätös tehdään. Momentissa säilytettäisiin myös mahdollisuus myöntää maksuaikaa vuotta pidemmäksi ajaksi. Tämä edellyttäisi kuten nykyisinkin erityisen painavia syitä. Tällaisia voisi olla esimerkiksi työttömyyden tai sairauden jatkuminen tilanteessa, jossa maksuvelvollinen on kuitenkin pyrkinyt lyhentämään saatavaa.

Maksuaikaa voitaisiin siten myöntää yhdellä tai useammalla kerralla enintään vuosi. Jos maksuajan yhteiskesto ylittäisi vuoden, täytyisi maksuajan myöntämiselle olla erityisen painavat syyt. Säännöksissä ei asetettaisi maksuajalla ehdotonta enimmäiskestoa, mutta pykälän 2 momentin nojalla maksuaikaa myönnettäessä tulisi huolehtia siitä, ettei saatava raukea tai vanhene.

Maksuajan myöntäminen olisi mahdollista myös ulosottovaiheen jälkeen. Saatavan ulosottoperinnän aikana maksuajan myöntämisestä päättäisi kuitenkin ulosottomies ulosottokaaren säännösten nojalla.

Maksuajan myöntäminen voisi koskea samalla kertaa useampia saatavia.

Pykälän 2 momentti vastaisi sisällöltään 14 §:n 2 momenttia.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin maksusuunnitelman laatimisesta. Maksuvelvolliselle laadittaisiin aina maksusuunnitelma, jota noudattaen saatava tulisi maksaa. Maksusuunnitelmassa määriteltäisiin maksuaikataulu ja maksuerien suuruudet. Säännöksen nojalla maksuaika raukeaisi, jos maksuvelvollinen ei noudata maksusuunnitelmaa. Tämä tarkoittaisi sitä, että Oikeusrekisterikeskus ryhtyisi täytäntöönpanotoimiin kuten ulosoton hakemiseen, jos maksuja ei suoritettaisi sovitun suunnitelman mukaisesti. Käytännössä Oikeusrekisterikeskus huomioisi esimerkiksi maksujen välittämiseen liittyvät viiveet ennen täytäntöönpanotoimiin ryhtymistä.

16 §. *Hakemuksen vaikutus täytäntöönpanoon.* Lain 16 §:ssä säädettäisiin maksamisen määräaikaa tai maksuaikaa koskevan hakemuksen vaikutuksesta saatavan täytäntöönpanoon. Lähtökohtaisesti hakemuksen tekeminen ei keskeyttäisi täytäntöönpanoa, vaan täytäntöönpanotoimia voitaisiin jatkaa. Oikeusrekisterikeskus voisi kuitenkin päättää täytäntöönpanon keskeyttämisestä hakemuksen käsittelyn ajaksi. Säännöksellä varmistettaisiin se, ettei toistuvilla maksuaikahakemuksilla voisi viivyttää täytäntöönpanoa. Säännös ei sinällään estäisi hakemasta maksuaikaa uudelleen esimerkiksi maksuvelvollisen tilanteen muuttuessa, mutta Oikeusrekisterikeskus päättäisi keskeyttäisikö tällainen hakemus täytäntöönpanon.

17 §. *Maksuaikaa koskevan päätöksen muuttaminen ja peruuttaminen.* Pykälässä säädettäisiin maksuaikapäätöksen muuttamisesta ja peruuttamisesta. Säännös koskisi sekä maksamisen määräajan pidentämistä että varsinaisen maksuajan myöntämistä.

Pykälän nojalla muuttaminen tai peruuttaminen olisi mahdollista, jos maksuajan myöntämisen edellytykset eivät enää täyty. Tällaisia tilanteita voisi olla esimerkiksi se, jos maksuvelvollisen työttömyys tai sairaus päättyy eikä maksuaika ole enää tästä syystä perusteltu.

18 §. *Muutoksenhakukielto ja maksuaikaa koskevan asian saattaminen uuteen käsittelyyn.* Pykälässä säädetään nykyisin muutoksenhakukiellosta maksuaikaa koskeviin päätöksiin. Koska koko lukua koskevasta muutoksenhausta säädetään ehdotetussa 23 b §:ssä, pykälä kumottaisiin.

21 § Täytäntöönpanotoimien lepäämään jättäminen. Säännös sisältäisi edellytykset, joiden perusteella Oikeusrekisterikeskus voi jättää täytäntöönpanotoimet lepäämään. Nykyisessä pykälässä tästä on käytetty käsitettä täytäntöönpanotoimista luopuminen. Täytäntöönpanotoimien lepäämään jättäminen ei tarkoita saatavan raukeamista, vaan saatava tulisi olla edelleen mahdollista suorittaa, vaikka sitä koskevat täytäntöönpanotoimet olisi ehdotetun säännöksen nojalla jätetty lepäämään. Säännöksen nojalla Oikeusrekisterikeskuksen ei tarvitsisi tehdä aktiivisia täytäntöönpanotoimia, kuten hakea ulosottoa, vaan saatava jäisi passiiviseen tilaan. Saatavan täytäntöönpano voisi siten aktivoitua maksuvelvollisen itse maksaessa sen tai esimerkiksi silloin, jos se tulisi osaksi yksityishenkilön velkajärjestelyä. Muutoksen tarkoituksena olisi selkeyttää eroa täytäntöönpanon päättymiseen, josta säädetään lain 23 a §:ssä.

Täytäntöönpanon tehokas hoitaminen käytettävissä olevien voimavarojen tarkoituksenmukaisen kohdistamisen kautta edellyttää, että Oikeusrekisterikeskuksella on mahdollisuus jättää täytäntöönpanotoimet lepäämään vähäisten tai pitkään tuloksettomassa perinnässä olevien saatavien osalta.

Saatavan täytäntöönpanotoimista on nykyisen lain mukaan mahdollista luopua ensinnäkin, mikäli saatava olisi vähäinen. Asetuksessa vähäisyyden rajaksi on säädetty 10 euroa. Lepäämään jättämisen euromääräinen raja kirjattaisiin lakiin.

Nykysääntelyn mukaan luopuminen on mahdollista myös tapauksissa, joissa saatava on ollut kauan tuloksettomassa perinnässä. Asetuksessa on saatavan enimmäisrahamääräksi määritelty 350 euroa. Ehdotetussa säännöksessä kaikki täytäntöönpanotoimien lepäämään jättämisen edellytykset kirjattaisiin lakiin. Edellytykseksi määriteltäisiin, se että saatava on tullut täytäntöönpanokelpoiseksi yli 5 vuotta sitten ja että saatavan määrä ei ylitä 500 euroa. Lepäämään jättäminen koskisi siten käytännössä yhä saatavia, jotka ovat olleen kauan perintätoimien kohteena.

22 §. Rahamäärän palauttaminen. Pykälässä säädettäisiin rahamäärän palauttamisesta tilanteissa, joissa maksuvelvollinen on maksanut saatavan, mutta se on muutoksenhakutuomioistuimessa kumottu. Sääntelyä uudistettaisiin siten, että Oikeusrekisterikeskus palauttaisi maksetun rahamäärän ja maksaisi sille koron. Näin yksi viranomainen hoitaisi palauttamisen kokonaisuudessaan. Jos maksun olisi ottanut vastaan jokin muu viranomainen, kuten ulosottomies, tämän viranomaisen tulisi viipymättä tilittää rahamäärä Oikeusrekisterikeskukselle. Valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin tarkemmin siitä, mitä tietoja viranomaisten tulisi näissä tilanteissa ilmoittaa toisilleen.

Nykysääntelyn mukaan palautettavalle rahamäärälle on maksettava korkoa kuusi prosenttia suorituspäivästä takaisinmaksupäivään. Kuuden prosentin korkoa voidaan pitää nykyoloissa melko korkeana. Lisäksi yleinen korkotaso on altis suhdannevaihteluille ja vaikeasti ennustettavissa. Palautukselle maksettava korko ehdotettaisiinkin sidottavaksi korkolaissa mainittuun viitekorkoon siten, että korko olisi korkolain 12 §:n viitekorko korotettuna kahdella prosenttiyksiköllä. Korko vastaisi näin paremmin yleistä korkotasoa ja noudattaisi myös veronkatolaissa veronpalautuksille määritellyn koron määräytymisperusteita.

Nykyisin pienimmästä palautettavan rahamäärän summasta säädetään asetuksella. Ehdotetussa sääntelyssä palautusten minimimäärä kirjattaisiin lain tasolle. Palautusta ei maksettaisi, mikäli palautettava rahasumma olisi enintään 10 euroa. Määrä vastaisi veronkantolain 32 §:ssä määriteltyä veronpalautusten minimimäärää. Summaa puoltavat myös käytännön näkökulmat, sillä mikäli palautuksia ei voida suorittaa tilille, veloittavat pankit maksun välittämistä noin 10 euron maksun.

23 §. Kuittaaminen. Pykälään lisättäisiin uusi 2 momentti. Momentin nojalla kuittaamiseen voitaisiin käyttää myös varoja, jotka muuten olisi suoritettava maksuvelvolliselle menettämisseuraamusten täytäntöönpanoa koskevien säännösten nojalla. Kyse olisi ehdotetussa 42 §:ssä, 43 a §:ssä ja rikoslain 10 luvun 11 §:n 2 momentissa tarkoitetuista rahavaroista.

23 b §. Muutoksenhaku. Pykälässä säädettäisiin muutoksenhakumahdollisuudesta saatavan täytäntöönpanossa tehtäviin päätöksiin. Muutoksenhakukelpoisten päätösten ala määräytyisi hallinto-oikeuden yleissäännösten nojalla eikä laissa ehdoteta säädettäväksi muutoksenhakukieltoja. Keskeinen muutos nykyiseen olisi se, että maksuaikaa koskevat päätökset olisivat muutoksenhakukelpoisia.

Pykälän 1 momentin mukaan Oikeusrekisterikeskuksen päätökseen haettaisiin ensimmäisenä muutoksenhakuvaiheena oikaisua Oikeusrekisterikeskukselta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin muutoksenhausta hallintotuomioistuimeen. Oikaisuvaatimukseen annettuun ratkaisuun voisi valittaa hallinto-oikeuteen.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin oikaisuvaatimuksen tai valituksen vaikutuksesta täytäntöönpanon jatkamiseen maksamisen määräaika ja maksuajan myöntämistä koskevissa päätöksissä. Muutoksenhaku näihin päätöksiin ei lähtökohtaisesti keskeyttäisi saatavan täytäntöönpanoa. Kuitenkin Oikeusrekisterikeskus voisi oikaisuvaatimusta käsitellessään ja hallintotuomioistuin valitusta käsitellessään päättää täytäntöönpanon keskeyttämisestä. Säännöksellä varmistettaisiin se, ettei maksuaikahakemuksilla voisi viivyttää täytäntöönpanoa.

3 luku **Sakon muuntorangaistuksen määrääminen**

Luvun otsikko muutettaisiin kuvaamaan paremmin sen sisältöä.

24 §. Muuntorangaistusmenettelyyn ryhtyminen. Pykälässä säädettäisiin muuntorangaistusmenettelyyn ryhtymisestä ja menettelyyn sovellettavista säännöksistä.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin siitä, milloin maksuvelvollinen voitaisiin haastaa muuntorangaistusmenettelyyn. Haastamiseen voitaisiin ryhtyä, kun sakko tai uhkasakko on täytäntöönpanokelpoinen ja kun rikoslain 2 a luvun 4 §:ssä säädetty edellytykset sakon muuntamiselle vankeudeksi täyttyvät.

Vankeudeksi muunnettavissa olevan sakon tai uhkasakon täytäntöönpanokelpoisuus määräytyy ehdotetun lain 5 §:n nojalla. Tällaiset sakot ovat täytäntöönpanokelpoisia lainvoimaisina tai kun ne ovat pantavissa täytäntöön kuin lainvoimainen tuomio. Oikeudenkäymiskaaren 30 luvun 22 §:n mukaan hovioikeuden ratkaisu, jonka osalta muutoksenhakuun tarvitaan valituslupa, pannaan täytäntöön niin kuin lainvoimaisen tuomion täytäntöönpanosta on säädetty.

Periaatteessa vankeudeksi muunnettavissa olevan sakon tai uhkasakon täytäntöönpanoon voidaan siten ryhtyä hovioikeuden tuomion perusteella, vaikkei tuomio olisikaan vielä lainvoimainen. Kuitenkin ennen muuntorangaistusmenettelyn käynnistämistä sakkoa on peritty lain 2 luvussa säädettyssä menettelyssä, joten useimmiten tuomio on lainvoimainen siinä vaiheessa, kun muuntorangaistusmenettely käynnistetään. Poikkeuksen tästä voivat muodostaa asiat, joissa korkein oikeus on myöntänyt valituslupan. Näissä tapauksissa korkein oikeus voi oikeudenkäymiskaaren 30 luvun 23 §:n nojalla omasta aloitteestaan tai valittajan pyynnöstä kieltää tai keskeyttää sakon täytäntöönpanon, mikä käsittää myös sakon muuntorangaistusmenettelyyn ryhtymisen. Korkeimman oikeuden on ilmoitettava päätöksestään Oikeusrekisterikeskukselle.

Sakon muuntamisen edellytyksistä säädetään rikoslain 2 a luvun 4 §:ssä. Sen mukaan vankeudeksi voidaan muuntaa tuomioistuimen tuomitsema maksamaton sakko tai oikeudenkäynnin taikka ulosottomenettelyn turvaamiseksi tuomittu uhkasakko. Sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain mukaisessa menettelyssä määrättyä sakkoa tai muita uhkasakkoja ei voi muuntaa vankeudeksi. Vankeudeksi ei voi muuntaa alle 18-vuotiaana tehdystä rikoksesta tuomittua sakkoa eikä sakkoa, josta on maksamatta alle 16 päiväsakkoa vastaava rahamäärä.

Lisäksi maksamaton sakko voidaan muuntaa vankeudeksi vain, jos sitä ei ole saatu perityksi maksuvelvolliselta. Tämä tarkoittaa sitä, että ennen muuntorangaistusmenettelyyn ryhtymistä sakkoa on perittävä sakon täytäntöönpanosta annetun lain 2 luvun mukaisessa menettelyssä. Muuntomenettelyyn voidaan ryhtyä siinä vaiheessa, kun sakkoa ei ole saatu perittyä ulosottoimintaan. Jos sakko on osittain maksettu, muuntomenettelyssä voidaan muuntaa vankeudeksi vain maksamaton osa sakkorangaistuksesta.

Ennen muuntorangaistusmenettelyyn ryhtymistä on tarkastettava, että muunnettava sakko täyttää nämä edellytykset.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin yksityishenkilön velkajärjestelyn vaikutuksesta muuntorangaistuksen määräämiseen. Säännöksessä viitattaisiin yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain 18 ja 40 §:iin, joissa säädetään velkajärjestelyn vaikutuksesta muuntorangaistuksen määräämiseen. Kyseisten säännösten mukaan muuntorangaistusta ei saa määrätä eikä jo määrättyä muuntorangaistusta panna täytäntöön, jos yksityishenkilön velkajärjestely on aloitettu tai velkajärjestelyn maksuohjelma on käynnissä. Velkajärjestely keskeyttäisi siten muuntorangaistusmenettelyn.

Ulosottomiehen, Oikeusrekisterikeskuksen ja Rikosseuraamuslaitoksen tulisi huolehtia siitä, että mahdollinen velkajärjestelyn vaikutus muuntorangaistusmenettelyyn selvitetäisiin.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin siitä, että muuntorangaistusasian tuomioistuinkäsittelyyn sovellettaisiin oikeudenkäynnistä rikosasioissa annettua lakia. Tähän olisi kuitenkin eräitä poikkeuksia, joista säädettäisiin sakon täytäntöönpanosta annetussa laissa. Poikkeukset koskisivat haastamismenettelyä, josta säädettäisiin 25 ja 26 §:ssä, syyttäjän tehtäviä, joista säädettäisiin 28 §:n 1 momentissa sekä tuomioistuimen toimivaltaa ja istuntokäsittelyä, joista säädettäisiin lain 29 ja 30 §:ssä. Lisäksi lain 28 §:n 2 ja 3 momentissa ja 30–32 §:ssä olisi oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain säännöksiä täydentäviä säännöksiä.

Näiden säännösten sisältöä ja suhdetta tavanomaiseen rikosasian tuomioistuinkäsittelyyn käsitellään kunkin pykälän yhteydessä.

25 §. Haastaminen muuntorangaistuksen määräämistä koskevaan oikeudenkäyntiin. Pykälässä säädettäisiin haastamisesta muuntorangaistusmenettelyyn. Sääntely poikkeaisi tavanomaisesta rikosasian oikeudenkäyntiin haastamisesta, jossa tuomioistuin huolehtii haastamisesta saatuaan syyttäjän haastehakemuksen.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin haastamismenettelystä. Haastamismenettely vastaisi nykyistä. Muuntorangaistusmenettelyyn haastaminen tapahtuisi siten, että 24 §:ssä säädettyjen edellytysten täytyessä haastamiseen oikeutettu virkamies haastaisi sakotetun muuntorangaistusta koskevaan oikeudenkäyntiin. Haastamisen voisi suorittaa ulosottomies silloin, jos haastamisen edellytykset täyttyvät ja ulosottomies tavoittaa sakotetun. Jos sakotettua ei tavoiteta näin, Oikeusrekisterikeskus tekisi etsintäkuulutuksen sakotetun haastamiseksi muuntorangaistusmenettelyyn. Etsintäkuulutuksen perusteella poliisi tai eräät muut

haastamiseen oikeutetut viranomaiset haastaisivat sakotetun muuntorangaistusmenettelyyn, kun hänet tavoitetaan.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin niistä tiedoista, jotka sakotetulle on annettava haastamisen yhteydessä. Sakotetulle olisi ilmoitettava, että hänet kutsutaan vastaamaan muuntorangaistusvaatimukseen sekä asian käsittelyaika ja -paikka. Sakotetulle olisi myös ilmoitettava siitä, että asia voidaan ratkaista hänen poissaolostaan huolimatta ja että hän voisi halutessaan toimittaa tuomioistuimelle kirjallisen vastineen ennen käsittelyä.

Lisäksi sakotetulle olisi annettava tiedot maksamattomista sakoista ja uhkasakoista sekä ilmoitettava mahdollisuudesta maksaa sakot ennen oikeudenkäyntiä. Tätä varten sakotetulle annettaisiin myös tarvittavat tiedot sakon maksamiseksi.

Laissa ei enää erikseen säädettäisi haastetodistuksen antamisesta. Haasteen tiedoksiantoon sovellettaisiin rikosasian oikeudenkäynnistä annettuja säännöksiä.

26 §. Käsittelypäivän määrääminen. Pykälässä säädettäisiin nykyistä vastaavasti käsittelypäivän määräämisestä haastamisen yhteydessä. Kuten 25 §:n perusteluissa on todettu, haastamiseen oikeutettu virkamies päättäisi käsittelypäivän tuomioistuinten toimittamien istuntopäivälistojen perusteella. Tuomioistuin ei siten määräisi istuntopäivää, kuten tavanomaisen rikosasian käsittelyssä.

Pykälän 1 momentin nojalla käsittelypäivä olisi määrättävä siten, että maksuvelvollisella olisi vähintään kuukausi aikaa maksaa sakko tai uhkasakko. Haastamispäivän ja käsittelypäivän välin tulisi siten olla vähintään kuukausi. Säännös vastaisi nykyistä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin edelleen nykyistä vastaavasti poikkeuksista kuukauden maksumahdollisuuteen. Kuukauden aikaa ei tarvitsisi varata, jos maksuvelvollinen on jo haastettu muuntorangaistusoikeudenkäyntiin muista sakoista. Tällöin hänet voitaisiin haastaa samaan oikeudenkäyntiin myös uusista muunnettavista sakoista. Toiseksi oikeudenkäynnissä läsnä olevaan maksuvelvolliseen voitaisiin kohdistaa muuntorangaistusvaatimus ilman haastamista.

27 §. Maksutilaisuuden varaaminen. Pykälä kumottaisiin, koska maksutilaisuuden varaamiseksi annettavista tiedoista säädettäisiin 25 §:ssä.

28 §. Syyttäjän muuntorangaistusvaatimus. Syyttäjän rooli muuntorangaistuksen määräämistä koskevassa oikeudenkäynnissä vastaisi rikosasian käsittelystä säädettyä. Ehdotetussa pykälässä säädettäisiin kuitenkin eräistä muuntorangaistusasian käsittelyyn liittyvistä poikkeuksista.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin muuntorangaistusvaatimuksen esittämisestä, koska menettely poikkeaa tavanomaisen rikosasian käsittelystä. Muuntorangaistusmenettely ei käynnisty syyttäjän esittämästä haastehakemuksesta, vaan syyttäjä saa tiedon maksuvelvollisen haastamisesta muuntorangaistuksen määräämistä koskevaan oikeudenkäyntiin haastamisen suorittaneelta virkamieheltä. Tästä syystä momentissa säädettäisiin, että syyttäjän on esitettävä käräjäoikeudelle vaatimus sakon tai uhkasakon muuntamisesta vankeudeksi saatuaan tiedon maksuvelvollisen haastamisesta oikeudenkäyntiin.

Ennen vaatimuksen esittämistä syyttäjän tulisi arvioida, onko sakko tai uhkasakko muunnettavissa vankeudeksi rikoslain 2 a luvun 4 §:ssä säädetyllä tavalla. Toiseksi hänen tulisi arvioida se, onko käsillä edellytyksiä jättää muuntorangaistusvaatimus esittämättä pykälän 2 tai 3 momentin nojalla. Jos syyttäjä katsoisi, että muuntorangaistusvaatimus tulee esittää,

toimittaisi hän vaatimuksen käräjäoikeudelle. Valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin tarkemmin siitä, että syyttäjän tulisi ilmoittaa sekä Oikeusrekisterikeskukselle että käräjäoikeudelle, jos hän päättää jättää vaatimuksen esittämättä.

Pykälän 2 ja 3 momentissa säädettäisiin syyttäjän mahdollisuudesta luopua sakon muuntorangaistusvaatimuksen esittämisestä. Pykälän 2 momentti koskisi sakon muuntamatta jättämistä ja 3 momentti uhkasakon muuntamatta jättämistä.

Syyttäjän toimivalta jättää vaatimus esittämättä olisi sama kuin tuomioistuimen toimivalta jättää sakko muuntamatta. Säännökset vastaisivat rikoslain 2 a luvun 6 §:ää ja 7 §:ää. Sakon osalta vaatimatta jättämisen perusteet vastaisivat nykyistä. Uhkasakon osalta perusteita muutettaisiin. Perusteita käsitellään jäljempänä rikoslain 2 a luvun 7 §:n yhteydessä.

Pykälässä ei säädettäisi syyttäjän mahdollisuudesta peruuttaa päätöksensä jättää vaatimatta muuntorangaistusta. Syyttäjän ratkaisu olisi siten lopullinen eikä samaa asiaa enää voitaisi saattaa uudelleen muuntorangaistusoikeudenkäyntiin.

Pykälässä ei enää säädettäisi valtakunnansyyttäjän oikeudesta ottaa syyttäjän päätös uudelleen ratkaistavakseen. Valtakunnansyyttäjän toimivallasta säädetään Syyttäjälaitoksesta annetussa laissa. Lain 11 §:n 2 momentti koskee myös muuntorangaistusasioita.

29 §. Alueellisesti toimivaltainen käräjäoikeus ja sen kokoonpano. Pykälässä säädettäisiin pääosin nykyistä vastaavasti siitä, missä käräjäoikeudessa sakon muuntorangaistusasia käsitellään ja tuomioistuimen kokoonpanosta.

Pykälän 1 momentin mukaan asia käsiteltäisiin joko maksuvelvollisen asumis- tai tapaamispaikan käräjäoikeudessa.

Pykälän 2 momentin mukaan käräjäoikeuden päätösvaltainen kokoonpano olisi yksin puheenjohtaja. Nykyisin asia on ollut mahdollista käsitellä myös muissa rikosasian käsittelyssä päätösvaltaisissa kokoonpanoissa. Ehdotetun säännöksen nojalla tämä ei enää olisi mahdollista.

30 §. Asian käsittely tuomioistuimessa. Muuntorangaistusasian tuomioistuin käsittelyssä noudatettaisiin rikosasian käsittelystä säädettyä. Sakon täytäntöönpanosta annetun lain 30 §:ssä säädettäisiin kuitenkin eräistä poikkeuksista tähän.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin siitä, että käräjäoikeudessa muuntorangaistusasia käsitellään suullisessa pääkäsittelyssä. Momentissa säädettäisiin myös siitä, että maksuvelvollisen on saavuttava istuntoon, jos haluaa tulla kuulluksi ja siitä, että asia voidaan ratkaista ilman maksuvelvollisen läsnäoloa. Lisäksi säädettäisiin maksuvelvollisuuden oikeudesta toimittaa käräjäoikeudelle kirjallinen vastine ennen istuntoa. Sääntely vastaisi nykyistä. Muuntorangaistusasioissa ei voitaisi käyttää kirjallista menettelyä, koska muuntorangaistusmenettelyyn haastaminen poikkeaa tavanomaisesta eikä sakotetun suostumusta kirjalliseen menettelyyn ole tarkoituksenmukaista selvittää haastamisen yhteydessä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin siitä, että sakon tuomitsemiseen johtaneen rikosasian asianomistaja ei ole asianosainen muuntorangaistusmenettelyssä. Sääntely vastaisi nykyistä.

30 a §. Ulosottomieheltä hankittava selvitys. Pykälä kumottaisiin, koska syyttäjän tiedonsaantioikeudesta säädetään Syyttäjälaitoksesta annetussa laissa.

31 §. Tuomioistuinkäsittelyn lykkääminen. Pykälässä säädettäisiin tuomioistuinkäsittelyn lykkäämisestä.

Pykälän 1 momentin nojalla tuomioistuin voisi lykätä käsittelyä kahdella perusteella.

Ensinnäkin lykkääminen voitaisiin tehdä sakon maksutilanteen selvittämiseksi. Tämä peruste soveltuisi tilanteissa, joissa esimerkiksi maksutietojen saaminen ajantasaisina ei ole istunnossa mahdollista ja sakotettu esittää maksaneensa sakon.

Toiseksi lykkääminen voitaisiin tehdä rikoslain 2 a luvun 6 ja 7 §:ssä säädettyjen muuntamatta jättämisen edellytysten selvittämiseksi. Esimerkiksi sakotetun henkilökohtaisiin olosuhteisiin tai osallistumiseen sosiaali- ja terveydenhuollon toimenpiteisiin liittyviä seikkoja voi olla tarpeen selvittää tarkemmin, jos asia tulee esille vasta istutuskäsittelyssä.

Edellä mainituissa tilanteissa tuomioistuin voisi lykätä asian käsittelyä tarvittavan selvityksen ajaksi.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin siitä, että lykätessään käsittelyä tuomioistuimen tulisi ilmoittaa sakotetulle uusi käsittelyaika ja uhka poissaolon varalle. Kuten nykyisinkään ilmoitusta ei tarvitsisi tehdä poissaolevalle sakotetulle, jos käsittelyä lykättäisiin maksutilanteen selvittämistä varten.

32 §. Tuomioistuimen ratkaisu. Pykälässä säädettäisiin tuomioistuimen ratkaisusta. Kuten nykyisinkin tuomioistuimen ratkaisu muuntorangaistusasiassa olisi päätös. Päätöksen sisällöstä ei enää säädettäisi sakon täytäntöönpanosta annetussa laissa, vaan siihen sovellettaisiin oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain säännöksiä.

Pykälässä olisi lisäksi viittaussäännös lain 4 §:ään, jossa säädetään tuomioistuimen velvollisuudesta ilmoittaa ratkaisustaan Oikeusrekisterikeskukselle. Tuomioistuimen tulisi ilmoittaa Oikeusrekisterikeskukselle muuntorangaistuspäätöksestä samalla tavalla kuin muistakin Oikeusrekisterikeskuksen täytäntöön pantaviksi tulevista ratkaisuistaan.

34 §. Tuomioistuimen tai syyttäjän ratkaisun vaikutus täytäntöönpanoon. Pykälässä säädettäisiin siitä, miten tuomioistuimen tai syyttäjän muuntorangaistusasiassa tekemä ratkaisu vaikuttaa sakon tai uhkasakon perintään.

Pykälän 1 momentin mukaan sakon tai uhkasakon täytäntöönpanoa ei saa jatkaa ulosotossa sen jälkeen, kun muuntorangaistus on määrätty. Tämän jälkeen täytäntöönpanomenettely jatkuisi ehdotettujen 34–36 §:n mukaisessa menettelyssä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tilanteista, joissa syyttäjä jättää vaatimatta muuntorangaistusta lain 27 §:n 2 tai 3 momentin nojalla tai tuomioistuin jättää muuntorangaistuksen tuomitsematta rikoslain 2 a luvun nojalla. Näissä tapauksissa sakon tai uhkasakon perintää jatkettaisiin 2 luvun nojalla. Sakkoa tai uhkasakkoa olisi siten mahdollista periä ulosottotoimin sen raukeamisaikaan saakka. Tällaisessa asiassa muuntorangaistusmenettelyä ei kuitenkaan enää voida käynnistää uudelleen. Asiasta säädettäisiin selvyyden vuoksi laissa.

35 §. Vankeudeksi muunnetun sakon maksaminen. Pykälässä säädettäisiin vankeudeksi muunnetun sakon maksamisesta. Säännös vastaisi pääosin nykyistä.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin siitä, että muuntorangaistus raukeaa, jos maksuvelvollinen maksaa muunnetuista sakoista maksamatta olevan rahamäärän kokonaisuudessaan. Maksu pitäisi suorittaa ennen muuntorangaistuksen suorittamisen aloittamista vankilassa. Sen voisi suorittaa sakon täytäntöönpanosta annetun lain 13 §:ssä tarkoitetuilla tavoilla joko Oikeusrekisterikeskuksen tilille tai käteismaksuna ulosottomiehelle taikka etsintäkuulutuksen nojalla maksuvelvollisen kiinni ottavalle virkamiehelle.

Jos muuntorangaistuksia on tuomittu useampia, maksuvelvollinen voisi maksaa kokonaisuudessaan yhdenkin niistä, jolloin kyseinen muuntorangaistus raukeaisi.

Pykälän 2 momentiksi lisättäisiin selvyyden vuoksi viittaussäännös vankeuslain 2 luvun 7 §:ään, jossa säädetään 1 momenttia vastaavasti sakon maksamisesta vankilassa.

Muuntorangaistus raukeaisi siten, jos maksamatta olevat sakot maksettaisiin joko ennen täytäntöönpanoa vankilassa tai vankeuslain 2 luvun 7 §:ssä säädetyn maksuajan kuluessa vankilassa.

36 §. *Muuntorangaistuksen täytäntöönpanoon ryhtyminen.* Pykälässä säädettäisiin muuntorangaistuksen täytäntöönpanoon ryhtymisestä. Säännös kattaisi toimenpiteet, joita viranomaiset tekisivät ennen muuntorangaistukseen tuomitun toimittamista vankilaan.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin Oikeusrekisterikeskuksen velvollisuuksista, kun se saa tiedon tuomioistuimen määräämästä muuntorangaistuksesta. Oikeusrekisterikeskuksen tehtävänä olisi ilmoittaa muuntorangaistuksesta maksuvelvolliselle. Ilmoituksen lähettämisessä noudatettaisiin lain 2 luvun säännöksiä maksukehotuksesta. Oikeusrekisterikeskus varaisi siten maksuvelvolliselle vielä tässäkin vaiheessa lyhyen määräajan muuntorangaistuksen rahamäärän maksamiseen.

Laissa säilytettäisiin myös säännökset siitä, että Oikeusrekisterikeskus voisi myöntää maksuvelvolliselle vielä tässäkin vaiheessa enintään kuusi kuukautta maksuaikaa sakon maksamiseen. Maksuajan myöntämisessä noudatettaisiin 2 luvun säännöksiä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin menettelystä silloin, jos maksuvelvollinen ei edelleenkään maksaisi sakkoa Oikeusrekisterikeskuksen antaman ilmoituksen jälkeen tai saamansa maksuajan mukaisesti. Tässä tilanteessa Oikeusrekisterikeskuksen tulisi käynnistää varsinainen muuntorangaistuksen täytäntöönpano, eli ryhdyttäisiin muuntorangaistuksen täytäntöönpanoon. Täytäntöönpano käynnistettäisiin siten, että Oikeusrekisterikeskus esittäisi Rikosseuraamuslaitokselle pyynnön muuntorangaistuksen täytäntöön panemiseksi. Samalla Oikeusrekisterikeskus lähettäisi maksuvelvolliselle kehotuksen ottaa yhteyttä Rikosseuraamuslaitokseen vankilaan ilmoittautumisajan määräämiseksi.

Tämän jälkeen Rikosseuraamuslaitos jatkaisi muuntorangaistuksen täytäntöönpanoa vankeuslain 2 luvussa säädetyssä järjestyksessä. Rikosseuraamuslaitos määräisi siten vankeuslain 2 luvun 1 §:n nojalla maksuvelvolliselle ilmoittautumisajan vankilaan, jos hän ottaisi yhteyttä Oikeusrekisterikeskuksen kehotuksen mukaisesti. Muussa tapauksessa Rikosseuraamuslaitos etsintäkuuluttaisi maksuvelvollisen vankeuslain 2 luvun 2 a §:n nojalla.

Myös lykkäyksestä päätettäisiin vankeuslain 2 luvun 3 ja 4 §:n nojalla, kuten muidenkin vankeusrangaistusten täytäntöönpanossa. Rikosseuraamuslaitos voisi tarvittaessa selvittää esimerkiksi sen, muodostaako yksityishenkilön velkajärjestely esteen muuntorangaistuksen täytäntöönpanolle tai onko lykkäys perusteltua myöntää asevelvollisuuden suorittamisen vuoksi. Laissa ei enää säädettäisi esimerkiksi poliisimiehen velvollisuudesta tiedustella

lykkäysperusteiden olemassaolosta, koska Rikosseuraamuslaitos selvittäisi tällaiset perusteet ja päätösvalta asiassa on jo nykyisin Rikosseuraamuslaitoksella.

Käytännössä maksuvelvolliset maksavat sakkojaan usein vielä ennen vankilaan toimittamista. Tällaiset maksut maksettaisiin pääsääntöisesti suoraan Oikeusrekisterikeskukselle, mutta edelleen myös käteismaksu voitaisiin ottaa vastaan vielä vankilassakin. Oikeusrekisterikeskuksen ja Rikosseuraamuslaitoksen tietojärjestelmiä kehitettäisiin siten, että tieto maksetuista sakoista tulisi mahdollisimman pian myös Rikosseuraamuslaitokselle, jolloin muuntorangaistuksen täytäntöönpano raukeaisi.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin siitä, miten menetellään, jos maksuvelvollinen on maksanut muuntorangaistukseen sisältyvät sakot osittain. Koska määrätty muuntorangaistus raukeaa vain, jos sakkojen rahamäärä on maksettu kokonaan, Oikeusrekisterikeskus palauttaisi tällaisessa tilanteessa osittain maksetun rahamäärän. Momentissa säädettäisiin kuitenkin, ettei tällaiselle palautukselle maksettaisi 22 §:ssä tarkoitettua korkoa. Tämä olisi perusteltua, koska palautus johtuisi siitä, ettei maksuvelvollinen ole huolehtinut maksuvelvollisuudestaan sovituissa määräajassa.

37 §. *Muuntorangaistuksen täytäntöönpanon lykkäminen.* Pykälä kumottaisiin, koska muuntorangaistuksen käynnistämistehtävät siirrettäisiin Rikosseuraamuslaitokselle, ja käynnistämiseen sovellettaisiin vankeuslain 2 lukua. Lykkäämiseen sovellettaisiin jatkossa vankeuslain 2 luvun säännöksiä ja Rikosseuraamuslaitos selvittäisi ja päättäisi lykkäyksestä kuten muissakin vankeusrangaistuksissa.

4 luku **Menettämisseuraamuksen täytäntöönpano**

Luvun otsikko muutettaisiin kuvaamaan paremmin sen sisältöä.

38 §. *Rahamäärään kohdistuvan menettämisseuraamuksen täytäntöönpano.* Pykälässä säädettäisiin siitä, miten rahamäärään kohdistuva menettämisseuraamus pannaan täytäntöön. Täytäntöönpanossa noudatettaisiin ehdotetun lain 2 luvun säännöksiä. Täytäntöönpanossa noudatettaisiin siten saatavan täytäntöönpanoa koskevia säännöksiä ja täytäntöönpanovastuu olisi Oikeusrekisterikeskuksella ja Ulosottolaitoksella.

Tästä poikkeuksen muodostaisivat kuitenkin tilanteet, joissa viranomaisen hallussa on takavarikoituna tietty rahamäärä. Tällaisen rahamäärän täytäntöönpanossa sovellettaisiin esineeseen kohdistuvaa menettämisseuraamusta koskevia säännöksiä, eli lain 4 lukua. Täytäntöönpanovastuu määräytyisi siten ehdotetun 38 a §:n 2 momentin mukaan joko poliisille, Tullille tai Rajavartiolaitokselle. Koska rahamäärä olisi jo viranomaisen hallussa takavarikon perusteella, täytäntöönpanotoimena olisi vain se, että viranomainen tilittää rahamäärän Oikeusrekisterikeskukselle ehdotetun lain 45 b §:n nojalla.

Sääntely vastaisi nykyisiä käytäntöjä.

38 a §. *Muun menettämisseuraamuksen täytäntöönpano.* Pykälässä säädettäisiin muiden kuin rahamäärään kohdistuvien menettämisseuraamusten täytäntöönpanovastuusta. Säännös koskisi esineeseen kohdistuvan menettämisseuraamuksen, eläimen tappamismääräyksen ja verkkoviestin hävittämismääräyksen täytäntöönpanoa. Käsite esineeseen kohdistuva menettämisseuraamus kattaisi myös eläimeen kohdistuvan menettämisseuraamuksen. Eläimen kohdistuvan menettämisseuraamuksen täytäntöönpanotoimista säädettäisiin kuitenkin erikseen ehdotetussa 43 §:n 2 momentissa.

Pykälän 1 momentin mukaan Oikeusrekisterikeskuksen olisi haettava esineeseen kohdistuvan menettämisseuraamuksen, eläimen tappamismääräyksen tai verkkoviestin hävittämismääräyksen täytäntöönpanoa joko Ulosottolaitokselta, poliisilta, Tullilta, Rajavartiolaitokselta tai Puolustusvoimilta. Näistä viranomaisista käytettäisiin käsitettä täytäntöönpanosta vastaava viranomainen. Oikeusrekisterikeskus hakisi täytäntöönpanoa sen jälkeen, kun menettämisseuraamus on tullut täytäntöönpanokelpoiseksi. Täytäntöönpanokelpoisuus määräytyisi ehdotetun lain 5 §:n mukaisesti. Täytäntöönpanon hakeminen tarkoittaisi sitä, että Oikeusrekisterikeskus lähettäisi täytäntöönpanosta vastaavalle viranomaiselle pyynnön ryhtyä täytäntöönpanotoimiin asiassa. Sääntely tarkoittaisi sitä, että menettämisseuraamuksen täytäntöönpano käynnistyisi aina Oikeusrekisterikeskuksen kautta, ellei esinettä hallussaan pitävä viranomainen olisi ryhtynyt 39 §:ssä tarkoitettuihin kiireellisiin toimiin.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin siitä, minkä viranomaisen vastuulle varsinaiset täytäntöönpanotoimet kuuluvat.

Säännöksen nojalla Ulosottolaitos vastaisi kiinteään omaisuuteen, kiinnityskelpoiseen alukseen tai autoon, huoneiston tai rakennuksen hallintaan oikeuttavan osakeyhtiön osakkeeseen sekä muihin arvopapereihin kohdistuvan menettämisseuraamuksen täytäntöönpanosta. Käytännössä tällainenkin omaisuus on usein poliisin tai muun esitutkintaviranomaisen takavarikoimana, joten viranomaisten kesken olisi huolehdittava siitä, että vastuu omaisuuden hallinnasta siirtyisi Ulosottolaitokselle. Lisäksi Ulosottolaitos huolehtisi edelleen verkkoviestin hävittämismääräyksen täytäntöönpanosta.

Muiden esineeseen kohdistuvien menettämisseuraamuksen täytäntöönpanosta vastaisivat poliisi, Tulli, Rajavartiolaitos tai Puolustusvoimat sen mukaan, mikä viranomainen on vastannut rikosasian esitutkinnasta. Käytännössä tällaiset esineet ovat yleensä esitutkintaviranomaisen hallussa, joten täytäntöönpano toteutettaisiin niiden toimesta. Tyypillisesti tällaisia esineitä ovat esimerkiksi puukot, astalat ja huumausaineet. Myös takavarikoitu rahamäärä kuuluisi tähän ryhmään ehdotetun 38 §:n nojalla. Lisäksi mainitut viranomaiset vastaisivat eläimen tappamismääräyksen täytäntöönpanosta. Puolustusvoimille säädettäisiin mahdollisuudesta saada poliisilta virka-apua täytäntöönpanotehtäviin, koska näin on käytännössä nykyisinkin menetelty. Virka-apua olisi mahdollista saada samoin edellytyksin kuin sotilaskurinpitoasian selvittämiseenkin sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta Puolustusvoimissa annetun lain (89/2025) 186 §:n mukaisesti.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin siitä, että 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen menettämisseuraamusten täytäntöönpanossa noudatettaisiin luvun 39–50 §:n säännöksiä. Täytäntöönpano eroaisi siten rahamäärään kohdistuvista menettämisseuraamuksista, joiden täytäntöönpanossa noudatetaan 2 luvun säännöksiä.

Lisäksi Ulosottolaitoksen täytäntöön panemissa asioissa noudatettaisiin ulosottokaaren säännöksiä siltä osin kuin asiasta ei säädetä sakon täytäntöönpanosta annetussa laissa. Tämä koskisi erityisesti kiinteistön myyntiin liittyvää sääntelyä. Muilta osin ulosottomieskin soveltaisi täytäntöönpanossa sakon täytäntöönpanosta annettua lakia.

Myös Tullin täytäntöönpanotehtävissä sovellettaisiin jatkossa sakon täytäntöönpanosta annettua lakia. Tullilaista kumottaisiin menettämisseuraamuksen täytäntöönpanoa koskevat säännökset. Menetetyksi tuomittuihin esineisiin voi kuitenkin liittyä tullausvelvollisuuksia. Tältä osin sovellettaisiin tullilain 80 §:n 2 momenttia, 82 §:n 3 momenttia ja 84 §:ää. Myös muiden täytäntöönpanotoimista huolehtivien viranomaisten kuin Tullin tulisi soveltaa täytäntöönpanossa mainittuja säännöksiä, jos esineen myyntiin liittyisi tullausvelvollisuuksia.

39 §. *Esineeseen kohdistuvan menettämisseuraamuksen täytäntöönpano ennen tuomion täytäntöönpanokelpoisuutta.* Pykälässä säädettäisiin tilanteista, joissaesineeseen kohdistuvan menettämisseuraamuksen täytäntöönpanoon voidaan ryhtyä ennen tuomion täytäntöönpanokelpoisuutta. Sääntely vastaisi voimassa olevan lain 39 §:ää ja pakkokeinolain 7 luvun 13 §:n 3 momenttia. Koska pakkokeinolaissa on vastaavan sisältöinen säännös, joka koskee kiireellisiä toimenpiteitä takavarikon aikana, nyt ehdotetun säännöksen soveltamistilanteet olisivat verrattain harvinaisia. Käytännössä kiireellisiin toimenpiteisiin olisi ryhdyttävä jo esineen ollessa takavarikossa.

Täytäntöönpanoon voitaisiin ryhtyä, jos esine on helposti pilaantuva, pian häviävä tai arvoltaan nopeasti aleneva. Kyse olisi siten tilanteista, joissa esine menettäisi arvonsa, ellei sitä myytäisi heti. Tyypillisesti kyse voisi olla esimerkiksi pilaantuvista ruoka-aineista, joita ei voitaisi säilyttää.

Toiseksi täytäntöönpanoon voitaisiin ryhtyä, jos esineestä aiheutuu huomattavia säilytys- tai hoitokustannuksia. Näissä tilanteissa myynti olisi perusteltua silloin, jos säilytys- tai hoitokustannukset vähentäisivät olennaisesti esineen myynnistä saatavaa myyntituloa tai jos kustannukset muodostuisivat niin suuriksi, ettei myyntitulolla ylipäänsä olisi mahdollista kattaa niitä. Säilytyskustannuksilla tarkoitettaisiin esimerkiksi esineen varastointikustannuksia. Tällaisia kustannuksia voisi muodostua esimerkiksi suurten alusten säilyttämisestä.

Toimivaltainen viranomainen näissä tilanteissa olisi esinettä hallussaan pitävä viranomainen. Yleensä esineet olisivat esitutkintaviranomaisen hallussa, joten toimivalta olisi näillä. Toimivaltainen viranomainen olisi siten sama, joka voi päättää vastaavasta myynnistä takavarikon aikana pakkokeinolain 7 luvun 13 §:n 3 momentin nojalla.

Säännös ei koskisi rahamääräisen menettämisseuraamuksen, eläimeen kohdistuvan menettämisseuraamuksen tai eläimen tappamismääräyksen täytäntöönpanoa. Näiden seuraamusten täytäntöönpanoon voidaan muutenkin ryhtyä heti tuomion antamisen jälkeen.

40 §. *Myöhemmän ratkaisun vaikutus menettämisseuraamuksen täytäntöönpanoon.* Pykälään tehtäisiin kielellinen täsmennys siitä, että se koskee vain esineeseen kohdistuvien menettämisseuraamusten täytäntöönpanoa.

41 §. *Menetetyksi tuomitun omaisuuden arvioiminen.* Pykälässä säädettäisiin nykyistä vastaavasti siitä, että menetetyksi tuomittu esine, hävitettäväksi määrätty verkkoviesti tai tapettavaksi määrätty eläin olisi arvioitava, jos täytäntöönpanoon ryhdytään ennen tuomion lainvoimaisuutta tai jos kysymys on kolmannen henkilön oikeudesta. Arvioinnin tarkoituksena olisi määrittää esineen arvo tai arvon määrittämistä varten tarvittavat muut tiedot sitä varten, jos myöhemmän tuomioistuimen ratkaisun perusteella esineen arvo olisikin hyvitetävä omistajalle. Yleensä olisikin mahdollista määrittää esineen arvo, jos esine esimerkiksi myydään. Arviointi voisi kuitenkin tarkan arvon määrittämisen sijasta koskea esineen, verkkoviestin tai eläimen ominaisuuksien arviointia sitä varten, että jälkikäteen voidaan arvioida sen arvo. Esimerkiksi verkkoviestin arviointi voisi koskea viestin näkyvyyden tai katsojamäärien kirjaamista ja muita vastaavia tietoja, joiden avulla olisi jälkikäteen mahdollista arvioida tarkemmin viestin taloudellista arvoa. Arvioinnista vastaisi se viranomainen, joka suorittaa täytäntöönpanotoimet. Tarvittaessa arvioinnissa olisi käytettävä ulkopuolista asiantuntijaa. Arviointia ei tarvitsisi tehdä, jos osapuolten kesken sovittaisiin omaisuuden arvosta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin siitä, että viranomaisen on laadittava arvioinnista pöytäkirja. Pöytäkirjan sisällöstä säädettäisiin tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

42 §. Menettämisseuraamusta koskevan vaatimuksen hylkääminen. Pykälässä säädettäisiin menettelystä tilanteissa, joissa tuomioistuimien hylkäisi esineeseen kohdistuvaa menettämisseuraamusta koskevan vaatimuksen tai eläimen tappamismääräyksen. Säännös vastaisi pääosin nykyistä.

Lähtökohtana olisi, että kun tuomioistuimen asiaa koskeva tuomio on lainvoimainen, esine tai tapettavaksi määrätty eläin palautettaisiin omistajalle tai muulle henkilölle, jolle esine kuuluu. Rahamääräisen menettämisseuraamuksen täytäntöönpanossa noudatettaisiin 2 luvun säännöksiä saatavan palauttamisesta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tilanteista, joissa esineen tai tapettavaksi määrätyn eläimen palauttaminen ei ole enää mahdollista jo tehtyjen täytäntöönpanotoimien vuoksi. Tällöin asianosaiselle maksettaisiin esineen tai eläimen arvoon perustuva korvaus. Oikeusrekisterikeskus tekisi päätöksen korvauksen maksamisesta ja maksaisi korvauksen. Korvauksen suuruus perustuisi lähtökohtaisesti 41 §:ssä tarkoitettuun arviointiin. Oikeusrekisterikeskuksella olisi kuitenkin nykyistä selkeämmin harkintavaltaa korvauksen määrässä. Määrätty korvaus voisi poiketa 41 §:ssä mainitusta arviosta esimerkiksi tilanteessa, jossa arvio olisi ollut puutteellinen tai poikkeaisi huomattavasti esineen myynnistä saadusta hinnasta. Korvattavaksi määrättylle summalle ei maksettaisi korkoa ja korvaushakemukseen liittyviä kustannuksia ei myöskään määrättäisi korvattavaksi.

Momentissa säädettäisiin myös siitä, kuinka Oikeusrekisterikeskuksen päätöksestä voi valittaa. Kuten nykyisinkin asiasta tulisi nostaa kanne joko kantajan kotipaikan käräjäoikeudessa tai Helsingin käräjäoikeudessa. Kanteen nostamiselle varattua aikaa muutettaisiin siten, että määräaika laskettaisiin päätöksen tiedoksisaannista varojen suorittamisen sijaan. Muutos selkeyttäisi tilannetta siten, että varojen siirtoon kuluva aikaa ei tulisi arvioida kanneaikaa määriteltäessä. Kanneaikaa myös lyhennettäisiin kuudesta kuukaudesta 30 päivään. Oikeusrekisterikeskus kuulee käytännössä hakijaa jo ennen päätöksen tekoa ja tiedottaa tätä samalla myös omasta arviostaan korvauksen määrästä, joten puolen vuoden kanneaikaa ei voida pitää hakijan oikeusturvan kannalta välttämättömänä,

43 §. Täytäntöönpanotoimet. Pykälässä säädettäisiin siitä, millaisiin täytäntöönpanotoimiin täytäntöönpanotoimista huolehtivan viranomaisen tulisi ryhtyä, kun Oikeusrekisterikeskus olisi toimittanut viranomaiselle pyynnön menettämisseuraamuksen täytäntöön panemiseksi. Sääntely koskisi yhtä lailla kaikkia täytäntöönpanotoimista huolehtivia viranomaisia ja sitä sovellettaisiin myös Ulosottolaitoksen ja Tullin täytäntöönpanotehtävissä. Käytännössä viranomaisessa täytäntöönpanotehtävistä vastaava virkamies päättäisi siitä, mihin toimiin kussakin asiassa ryhdyttäisiin.

Pykälässä säädettäisiin nykyistä täsmällisemmin täytäntöönpanotoimien sisällöstä, joten enää ei olisi tarpeen antaa viranomaisten tarkempia määräyksiä siitä, miten asiassa meneteltäisiin.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin menetetyksi tuomitun esineen täytäntöönpanosta. Ensi sijassa esine tulisi myydä. Myynti olisi perusteltua silloin, jos esineestä olisi saatavissa myyntituloa. Esine voitaisiin myymisen sijasta hävittää, jos sitä ei voida myydä sen käyttöä tai myyntiä rajoittavan lainsäädännön tai muun esineen laatuun liittyvän syyn vuoksi taikka jos sen myynti on muusta syystä epätarkoituksenmukaista. Täytäntöönpanotoimista huolehtivalla viranomaisella olisi verrattain suuri harkintavaltaa siihen, myydäänkö vai hävitetäänkö esine. Esineen myymistä arvioitaessa tulisi ottaa huomioon myynnistä ja esineen säilyttämisestä aiheutuvat kustannukset ja muut seikat, jotka voisivat vaikuttaa siihen, onko esine perusteltua myydä vai hävittää. Esimerkiksi erilaiset vähäarvoiset lyömäaseet tai työkalut voitaisiin hävittää

kuten nykyisinkin. Hävittää voitaisiin myös esimerkiksi alkoholi tai erilaiset kemikaalit, joiden alkuperästä tai koostumuksesta ei olisi varmuutta.

Säännöksen nojalla esine olisi edelleen mahdollista myös ottaa valtion käyttöön. Tällaisen käyttöönoton perusteita täsmennettäisiin laissa. Käyttöönotto olisi mahdollista koulutusta, tutkimusta tai museotoimintaa varten taikka muusta näihin rinnastettavasta syystä. Esine voitaisiin esimerkiksi ottaa käyttöön poliisin tai muiden viranomaisten koulutukseen. Täytäntöönpanotoimista huolehtiva viranomainen päättäisi siitä, otetaanko esine valtion käyttöön.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin erikseen menetetyksi tuomitun eläimen täytäntöönpanosta. Myös eläin olisi ensi sijassa myytävä. Eläinten hyvinvoinnista annettua lakia (693/2023) vastaavasti eläin voitaisiin kuitenkin luovuttaa myös muuten tai lopettaa, jos sen arvo olisi vähäinen. Eläin voitaisiin luovuttaa muutoin tai lopettaa myös, jos sen myyminen olisi muusta syystä epätarkoituksenmukaista. Säännös mahdollistaisi esimerkiksi vähäarvoisen tai aggressiivisesti käyttäytyvän lemmikkieläimen luovuttamisen vastikkeetta eläinsuojeluyhdistykselle, jolloin sitä ei tarvitsisi lopettaa.

Momentissa säädettäisiin selvyyden vuoksi myös siitä, että tapettavaksi määrätty eläin tulisi lopettaa.

Täytäntöönpanotoimista huolehtivalla viranomaisella olisi oikeus saada virka-apua täytäntöönpanoon kunnaneläinlääkäriltä. Virka-apu voisi koskea esimerkiksi sen arvioimista, mihin täytäntöönpanotoimeen kyseisen eläimen suhteen olisi perusteltua ryhtyä ja tarvittaessa apua eläimen lopettamisessa. Eläimen lopettamisessa tulisi joka tapauksessa noudattaa eläinten hyvinvoinnista annetun lain säännöksiä.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin selvyyden vuoksi siitä, että hävitettäväksi määrätty verkkoviesti tulisi hävittää siten kuin tuomioistuin on määrännyt. Menettelystä verkkoviestin hävittämisessä säädetään tarkemmin ehdotetussa ulosottokaaren 7 luvun 16 a §:ssä.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin esimerkiksi tullilakia vastaavasti, ettei valtio vastaa menetetyksi tuomitun eläimen tai esineen puutteista tai virheistä eikä muistakaan ominaisuuksista. Esinettä myytäessä tai muuten luovutettaessa täytäntöönpanotoimista huolehtivan viranomaisen tulisi ilmoittaa tästä esineen tai eläimen ostajalle.

43 a §. Esineen haltuunotto ja säilyttäminen. Lakiin ehdotettaisiin lisättäväksi uusi säännös omaisuuden haltuunotosta ja säilyttämisestä. Säännös velvoittaisi täytäntöönpanotoimista huolehtivaa viranomaista ottamaan menetettäväksi tuomitun esineen tai tapettavaksi määrätyn eläimen haltuunsa. Haltuunotto tehtäisiin täytäntöönpanotoimien suorittamista varten.

Pykälän 1 momentin nojalla pääsäännöstä poiketen viranomainen voisi kuitenkin myös jättää esineen tuomitun haltuun joko lukittuun tilaan tai jos esineen hukkaamis- tai rikoksen jatkamisvaaraa ei ole, muutenkin tämän haltuun. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin vastaavasti mahdollisuudesta jättää esine sivullisen haltuun. Pykälän 3 momentin nojalla viranomaisen tulisi ottaa haltuunsa myös esineen omistusoikeutta koskevat asiakirjat.

Sääntely vastaisi pääosin ulosottokaaren 4 luvun 31 §:n 1–2 momenttia. Soveltamiskäytäntö vastaisi siten ulosottokaaren mainitun säännöksen soveltamista. Säännöksen neljäs momentti vastaisi pääosin nykyistä sakon täytäntöönpanosta annetun lain 38 §:n 1 momentissa säädettyä velvollisuutta pöytäkirjan laatimisesta. Säännöksestä kuitenkin poistettaisiin viittaus pakkokeinolakiin.

43 b §. *Esineen etsiminen asunnosta tai muista tiloista.* Lakiin ehdotettaisiin lisättäväksi uudet säännökset esineen tai tapettavaksi määrätyn eläimen etsimisestä. Lain 43 b §:ssä säädettäisiin esineen etsimisestä asunnosta ja muista tiloista. Lain 43 c §:ssä säädettäisiin esineen etsimisestä henkilön hallusta. Sääntely vastaisi osin ulosottokaaren 3 luvun 49 ja 50 §:ää, joten tältäkin osin noudatettaisiin ulosottokaaren soveltamiskäytäntöä.

Ehdotetun 43 b §:n 1 momentti koskisi esineen noutamista tuomitun tai sivullisen omistamista tai käytössä olevista tiloista. Tuomitun tiloista esinettä voitaisiin etsiä ilman erityistä kynnystä. Esineen etsiminen sivullisen asunnosta edellyttäisi sitä, että on aihetta olettaa esineen olevan siellä. Etsinnän tarkoitus olisi kuitenkin aina esineen haltuunotto.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin etsinnän tekemisestä pysyväisluonteiseen asumiseen tarkoitetuista tiloista. Etsinnän tekeminen tällaisiin tiloihin edellyttäisi aina perusteltua aihetta olettaa, että etsittävä esine tai eläin on kyseisessä tilassa. Viranomaisella tulisi siten olla perusteltu syy etsiä esinettä asumiseen tarkoitetuista tiloista. Sivullisen tiloissa etsinnän tekeminen edellyttäisi erittäin painavaa perustetta olettaa, että esine tai eläin on siellä. Kynnys kohdistaa toimenpiteitä sivullisen henkilön kotirauhan piiriin olisi siten korkeampi kuin tuomitulla.

Koska etsintä kohdistuisi kotirauhan suojaamiin tiloihin, tuomitulle tai sivulliselle tulisi ennen etsintää antaa mahdollisuus luovuttaa esine, ellei etsinnän tekeminen välittömästi ole välttämätöntä.

43 c §. *Esineen etsiminen henkilön hallusta.* Ehdotetussa 43 c §:ssä säädettäisiin esineen etsimisestä henkilön hallusta.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin esineen etsimisestä tuomitun hallusta. Sääntely vastaisi ulosottokaaren 3 luvun 50 §:ää, joten tältäkin osin noudatettaisiin ulosottokaaren soveltamiskäytäntöä.

Momentin nojalla täytäntöönpanotehtävää suorittava virkamies voisi kehottaa tuomittua luovuttamaan yllään tai vaatteissaan olevan esineen. Jollei tätä kehotusta noudateta, virkamiehellä olisi oikeus ottaa esine haltuunsa, jos hänen tiedossaan olisi, että esine on tuomitun hallussa. Myös perusteltu aihe olettaa esineen olevan tuomitun hallussa riittäisi. Esineen pois ottamisessa ei kuitenkaan saisi loukkaavalla tavalla puuttua tuomitun henkilökohtaiseen koskemattomuuteen. Tämä tarkoittaisi esimerkiksi sitä, ettei toimenpiteellä puututa henkilön koskemattomuuteen tarpeettomasti eikä etsintää suoriteta sivullisten nähden.

Pykälän 2 momentti koskisi esineen ottamista sivullisen hallusta. Tällaisen toimenpiteen edellytyksenä olisi, että virkamies tietää esineen olevan sivullisen hallussa.

43 d §. *Voimakeinot.* Pykälässä säädettäisiin täytäntöönpanotoimista huolehtivien viranomaisten oikeudesta käyttää voimakeinoja esineen tai tapettavaksi määrätyn eläimen haltuun ottamisessa.

Pykälän 1 momentin nojalla viranomaisilla olisi oikeus avauttaa lukkoja ja ovia tai käyttää muita vastaavia voimakeinoja esineen haltuun ottamiseksi. Voimakeinojen käytön tulisi olla oikeasuhtaista. Ensi sijassa voimakeinojen kohteelle tulisi ennen voimankäyttöä varata tilaisuus toimia itse, ellei tilaisuuden varaaminen vaaranna täytäntöönpanoa.

Pykälän 2 momentissa olisi viittaussäännös siihen, että muilta osin kunkin viranomaisen virkamiehillä olisi täytäntöönpanotehtävässä oikeus käyttää voimakeinoja siten kuin kyseistä

viranomaista koskevassa lainsäädännössä säädetään. Tällaisia säännöksiä on poliisilain 17 §:ssä, tullilain 22 §:ssä, rajavartiolaiton 35 §:ssä ja ulosottokaaren 3 luvun 83 §:ssä. Mainituissa säännöksissä tarkoitettuja voimakeinoja voitaisiin siten käyttää myös täytäntöönpanotehtävän suorittamiseksi.

44 §. *Menettämisseuraamukseen tuomitun kuoleman vaikutus täytäntöönpanoon.* Pykälä vastaisi nykyistä sakon täytäntöönpanosta annetun lain 44 §:ää vähäisin kielellisin korjauksin.

45 §. *Esineen myynti.* Lakiin ehdotettaisiin lisättävän säännös esineen myynnistä. Pykälää sovellettaisiin silloin, jos viranomainen päättäisi täytäntöönpanotoimena myydä esineen.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin esineen myyntitavasta. Momentti vastaisi ulosottokaaren 5 luvun 1 §:n 1 momenttia. Mitään myyntitapaa ei suljettaisi ulkopuolelle, vaan myynti olisi lähtökohtaisesti mahdollista suorittaa julkisella huutokaupalla, tai muulla tavoin kuten toimeksiannolla tai vähittäin.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tarkemmin seikoista, jotka tulisi ottaa huomioon myyntitavan valinnassa. Huomioon tulisi ottaa saatava myyntihinta, myynnistä ja säilyttämisestä aiheutuvat kustannukset ja myynnin viemä aika. Säännös vastaisi pääosin ulosottokaaren 5 luvun 2 §:n 1 momenttia, mutta se edellyttäisi myös säilytyskustannusten huomioimista.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin, että myynti tulisi suorittaa ilman aiheetonta viivytystä.

45 a §. *Pantti- ja vakuusoikeudet.* Lain 45 a §:ään ehdotettaisiin lisättäväksi uusi pantti- ja muita vakuusoikeuksia koskeva säännös. Samalla asiaa koskeva sääntely kumottaisiin rikoslain 10 luvun 11 §:n 3 momentista. Pantti- ja vakuusoikeuksien huomioimista koskevaa sääntelyä muutettaisiin siten, että täytäntöönpanotoimista huolehtiva viranomainen selvittäisi tällaiset oikeudet ja tilittäisi maksun panttivelkojalle, jollei sille olisi pykälässä säädettyä estettä.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin täytäntöönpanotoimista huolehtivan viranomaisen velvollisuudesta selvittää mahdolliset pantti- ja vakuusoikeudet. Yleensä tällainen oikeus olisi tullut viranomaisten tietoon jo rikosprosessin aikana. Täytäntöönpanoviranomaisen tulisi tarkistaa mahdolliset oikeudet myös sellaisista rekistereistä, joihin merkintä oikeudesta voidaan merkitä. Tällaisia tilanteita olisivat esimerkiksi kiinteistöä tai asunto-osaketta koskeva menettämisseuraamus. Lisäksi, jos olisi aiheutta epäillä, että omaisuuteen kohdistuu muita oikeuksia, kuten ehdolliseen luovutukseen perustuvaa kauppahintasaatavaa tai vuokraoikeutta, tulisi myös nämä oikeudet selvittää. Tällaiseen epäilykseen voisi antaa aiheutta esimerkiksi omaisuuden tosiasiallinen hallinta. Muita kuin rekisteriin kirjattuja oikeuksia tulisi selvittää ensisijaisesti tiedustelemalla asiaa tuomitulta. Oikeuksia voitaisiin selvittää myös esimerkiksi omaisuuden tosiasialliselta haltijalta.

Säännöksen 2 ja 3 momentin mukaan pantti- ja muun vakuusoikeuden saanut haltija saisi maksun menetetyksi tuomitun esineen myyntihinnasta. Tämä perussääntö vastaisi pääosin nykytilaa. Sääntelyä muutettaisiin kuitenkin nykyisestä siten, että maksun saaminen olisi pääsääntö, josta poikettaisiin, mikäli täytäntöönpanoviranomainen arvioisi, että mainittu oikeus on saatu keinotekoisilla järjestelyillä. Tältä osin säännös vastaisi asiallisesti ulosottokaaren 4 luvun 14 §:ää. Oikeudenhaltijan ei siten tarvitsisi enää lähtökohtaisesti nostaa kannetta käräjäoikeudessa saadakseen maksun omaisuuden arvosta, vaan pätevästi saatun panttioikeuteen perustuva maksu suoritettaisiin täytäntöönpanoviranomaisen toimesta automaattisesti.

Nykysääntelyssä maksun saamisesta poikkeamista on arvioitu pantinsaajan vilpittömän mielen avulla. Kuten edellä on todettu, vilpittömään mieleen perustuvaa arviointia voidaan pitää haastavana. Tästä syystä asiaa arvioitaisiin samoin perustein kuin ulosottokaaren 4 luvun 14 §:ssä. Ulosottokaaren 4 luvun 14 § sisältää säännöksen omaisuuden ulosmittaamisesta siitä huolimatta, että on esitetty väite omaisuuden kuulumisesta sivulliselle. Säännöksen mukaan ulosmittaus ei esty, jos oikeus perustuu sellaiseen varallisuus- tai muuhun järjestelyyn, jolle annettu oikeudellinen muoto ei vastaa asian varsinaista luonnetta tai tarkoitusta, kun otetaan huomioon tuomitun järjestelystä saamat edut ja muut vastaavat seikat ja sellaista oikeudellista muotoa ilmeisesti käytetään ulosoton välttämiseksi tai omaisuuden pitämiseksi velkojien ulottumattomissa. Hallituksen esityksen 13/2005 (ks. myös HE 83/2006) mukaan mainittu säännös on toiminut pääosin hyvin, eikä esimerkiksi laajoja oikeusturvaongelmia ole tullut esille. Ehdotetun säännöksen nojalla keinotekoisia järjestelyjä arvioitaisiin siten samoilla perusteilla kuin mainitussa ulosottokaaren säännöksessä.

Vastaavalla tavalla kuin yllä mainitussa ulosottokaaren säännöksessä keskeisenä tekijänä voitaisiin pitää järjestelyä, jolla pyrittäisiin mitätöimään tai pienentämään menettämisseuraamuksen taloudellisia tai tosiasiallisia vaikutuksia tuomitulle. Arvioinnissa huomiota voitaisiin kiinnittää esimerkiksi pantti- tai muun vakuusoikeuden saamisen ajankohtaan. Keinotekoisiiin järjestelyihin voisi viitata esimerkiksi se, että oikeus olisi saatu esineen jo ollessa takavarikossa, tai mikäli oikeuden saaja olisi ollut oikeuden saannin hetkellä tietoinen tuomitun menettelyn rikollisesta luonteesta ja jonka olisi näin ollen tullut pitää omaisuuden menetetynä tuomitsemista varten otettavana tai todennäköisenä vaihtoehtona. Pantti- tai vakuusoikeutta, jota ei ole merkitty asianmukaisten velvoitteiden mukaisesti rekisteriin voitaisiin pitää lähtökohtaisesti myös keinotekoisena järjestelynä. Tarvittaessa täytäntöönpanotoimista huolehtiva viranomais voisi myös kuulla tuomittua tai oikeuden haltijaa asiassa. Täytäntöönpanotoimista huolehtiva viranomais tekisi päätöksen oikeuden raukeamisesta, jos katsoisi sen perustuvan keinotekoiseen järjestelyyn.

Oikeudenhaltijan oikeusturva järjestettäisiin siten, että oikeudenhaltijalla olisi oikeus saattaa raukeamispäätös tuomioistuimen ratkaistavaksi. Raukeamispäätöstä koskevan kanteen nostolle asetettaisiin kuitenkin säännöksessä 30 päivän kanneaika, jolla edistettäisiin asian lopullisen ratkaisun joutuisuutta. Aikarajaa olisi mahdollista pidentää hakemuksesta, jos tälle olisi hyväksyttävä syy. Kanteen nostamisen aikarajaa koskeva sääntely olisi yhdenmukaista ulosottokaaren 10 luvun 12 §:n 1 momentissa säädetyn täytäntöönpanoriitakannetta koskevan sääntelyn kanssa. Määräjän pidentämiseen liittyvän hyväksyttävän syyn vaatimusta voitaisiinkin arvioida samoin perustein kuin mainitussa ulosottokaaren säännöksessä.

45 b §. Varojen tilittäminen. Lain 45 b §:ään lisättäisiin uusi varojen tilittämistä koskeva säännös.

Pykälän 1 momentti sisältäisi yleismääräyksen esineen myynnistä saatujen varojen tilittämisestä Oikeusrekisterikeskukselle. Täytäntöönpanoviranomais tilittäisi myyntitulon Oikeusrekisterikeskukselle viipymättä myynnin jälkeen. Jos esine olisi myyty 39 §:n nojalla ennen kuin menettämisseuraamus on tullut täytäntöönpanokelpoiseksi, säilyttäisi täytäntöönpanotoimista huolehtiva viranomais myyntituloa ja tilittäisi sen Oikeusrekisterikeskukselle saatuaan täytäntöönpanopyynnön.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tilityksestä tehtävistä vähennyksistä. Viranomais voisi vähentää myyntituloista myynnistä ja säilytyksestä aiheutuneet kustannukset. Tällaisia kuluja voisivat olla esimerkiksi asunnon myynnissä käytetyn välittäjän palkkiot ja varastoinnista aiheutuneet kustannukset. Säännös koskisi vain sellaisia kustannuksia, jotka ovat syntyneet menettämisseuraamuksen täytäntöönpanon aikana. Säännös ei koskisi kustannuksia, joita

viranomaisille on voinut syntyä esimerkiksi takavarikoidun omaisuuden säilyttämisestä. Tullaukseen liittyvän tullivelan maksamisesta säädetään tullilain 84 §:ssä, jota myös sovellettaisiin menettämisseuraamuksen täytäntöönpanossa.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin siitä, että ennen tilitystä myyntitulosta maksettaisiin 45 a §:ssä tarkoitettu pantti- tai vakuusoikeus.

Pykälä sisältäisi asiallisesti myös menettämisseuraamukseen liittyvien saatavien etusijajärjestyksen. Myynnistä saaduista tuotoista saataisiin ensin vähentää myynnistä ja säilytyksestä aiheutuneet kustannukset, jonka jälkeen jäljelle jäävästä summasta suoritettaisiin pantti- ja vakuusoikeuteen liittyvät maksut siten kuin 45 a §:ssä säädetään. Tämän jälkeen jäljelle jäävä myyntitulo tilitettäisiin Oikeusrekisterikeskukselle. Oikeusrekisterikeskus huolehtisi tämän jälkeen mahdollisten rikoslain 10 luvun 11 §:n 2 momentissa tarkoitettujen korvausten maksamisesta sille tilitetystä myyntitulosta. Näiden erien jälkeen jäävä tuotto jäisi valtiolle. Sääntely noudattaisi pääperiaatteeltaan ulosottoaaren 5 luvun 47 §:ssä säädettyä etuoikeusjärjestyksestä sekä velkojien maksunsaantijärjestyksestä annetussa laissa (1578/1992) säädettyä maksunsaantijärjestyksestä. Molemmissa mainituissa laeissa panttioikeudella turvatulla saatavalla on vahva etusija muihin saataviin nähden. Ulosottoaaren mukaan ennen tällaista saatavaa omaisuuden arvosta saadaan kuitenkin vähentää täytäntöönpanokustannukset. Vastaavalla tavalla säädettäisiin myös menettämisseuraamuksen tilityksestä.

45 c §. *Menettämisseuraamuksen täytäntöönpanon päättyminen.* Pykälässä säädettäisiin pitkälti lain 23 a §:ää vastaavasti muun kuin rahamääräisen menettämisseuraamuksen täytäntöönpanon päättymisestä. Rahamääräisen menettämisseuraamuksen täytäntöönpano päättyisi lain 23 a §:n mukaisesti.

Muiden menettämisseuraamusten täytäntöönpano päättyisi, kun täytäntöönpanotoimista huolehtiva viranomainen olisi suorittanut täytäntöönpanotoimet ja tilittänyt mahdollisen myyntitulon Oikeusrekisterikeskukselle. Viranomaisen tulisi muutenkin ilmoittaa Oikeusrekisterikeskukselle täytäntöönpanotoimien suorittamisesta loppuun. Muodollisesti täytäntöönpano päättyisi vasta menettämisseuraamuksen tultua lainvoimaiseksi, jos täytäntöönpanotoimiin olisi ryhdytty ennen tuomion lainvoimaisuutta.

Toiseksi täytäntöönpano voisi päättyä seuraamuksen raukeamiseen tilanteissa, joissa täytäntöönpanotoimia ei syystä tai toisesta olisi voitu tehdä ennen täytäntöönpanokelpoisuuden raukeamista tai jos kyse olisi niin sanotusta ehdollisesta menettämisseuraamuksesta.

Kolmanneksi täytäntöönpano voisi päättyä, jos muualla laissa olisi säädetty peruste, joka päättäisi täytäntöönpanon yksittäisessä asiassa.

53 §. *Itseperintään liittyvä tuomioistuinmenettely.* Pykälässä säädetään niin sanottuun itseperintämenettelyyn liittyvästä ilmoittamisesta tuomioistuimelle. Koska Tullin ja Verohallinnon perittäväksi tulevat saatavat määriteltäisiin lain tasolla ehdotetussa 3 §:n 2 momentissa, säännös olisi tarpeeton ja se kumottaisiin.

54 §. *Tarkemmat säännökset.* Pykälän asetuksenantovaltuuksia täsmennettäisiin.

Pykälän 1 kohdasta poistettaisiin asetuksenantovaltuus muiden kuin oikeushallinnon viranomaisia koskevasta ilmoitusmenettelystä. Tätä koskevat säännökset lisättäisiin lain tasolle ehdotettuun 4 §:ään.

Pykälän 4 kohdassa säädettäisiin asetuksenantovaltuus muuntorangaistuksen määräämistä koskevien tietojen toimittamisesta syyttäjälle ja tuomioistuimelle. Asetuksella voitaisiin säätää menettelystä, jossa esimerkiksi haastamista ja sakkojen maksutilannetta koskevat tiedot toimitetaan syyttäjälle ja tuomioistuimelle.

Pykälän nykyinen 4 kohta siirrettäisiin 5 kohdaksi.

Siirtymäsäännökset. Lakiin sisältyisi kolme siirtymäsäännöstä. Ensinnäkin jos rahamääräiselle seuraamukselle olisi myönnetty maksuaikaa ennen lain voimaantuloa, tällaiseen maksuaikaan sovellettaisiin kumotun sakon täytäntöönpanosta annetun lain säännöksiä. Maksuaika jatkuisi siten aiemmin tehdyn päätöksen mukaisesti. Vastaavasti jos sakon muuntorangaistuksen täytäntöönpano olisi ulosotossa vireillä ennen tämän lain voimaantuloa, noudatettaisiin täytäntöönpanossa aiemmin voimassa olleita säännöksiä. Ulosottomies huolehtisi siten tällaisessa asiassa täytäntöönpanon alkamisajankohdan määräämisestä, jos tavoittaisi tuomitun. Kolmanneksi menettämisseuraamuksen täytäntöönpanosta huolehtisi edelleen se viranomainen, jolla asia on vireillä lain tullessa voimaan. Täytäntöönpanovastuuta ei siten siirrettäisi vireillä jo olevissa asioissa viranomaiselta toiselle.

7.2 Rikoslaki

2 a luku **Sakosta, muuntorangaistuksesta ja rikesakosta**

7 §. Uhkasakon muuntamatta jättäminen. Pykälässä säädettäisiin kuten nykyisin siitä, milloin tuomioistuin voisi jättää muuntokelpoisen uhkasakon muuntamatta vankeudeksi. Säännöksen sisältöä muutettaisiin nykyisestä.

Ensinnäkin muuntamatta jättämisen edellytyksenä olisi se, että muuntorangaistusta voidaan pitää kohtuuttomana ja tarpeettomana pykälässä luetelluista syistä. Säännös vastaisi tältä osin luvun 6 §:ää sakon muuntamatta jättämisestä.

Pykälän 1 kohdan mukaan muuntaminen voisi olla kohtuutonta ja tarpeetonta sakotetun henkilökohtaisten olosuhteiden tai terveydentilan vuoksi. Säännös vastaisi luvun 6 §:n 1 momentin 1 kohtaa. Sakotetun henkilökohtaiset olosuhteet tai terveydentila voisivat siten olla perusteena uhkasakon muuntamatta jättämiselle samalla tavoin kuin sakonkin muuntamatta jättämiselle. Kohtuuserusteina voitaisiin ottaa huomioon sakotetun henkilöön liittyvät tai sakon määräämisen jälkeiset tapahtumat, joilla arvioidaan olevan vaikutusta sakon maksamatta jättämiseen. Henkilökohtaisiin olosuhteisiin kuuluisivat esimerkiksi pitkäaikainen työttömyys tai muusta vastaavasta syystä johtunut varattomuus. Terveystilaan perustuvilla syillä tarkoitettaisiin vakavaa päihdeongelmaa, pysyvää sairautta tai vakavaa vammautumista.

Pykälän 2 kohdan mukaan muuntaminen voisi olla kohtuutonta ja tarpeetonta silloin, jos sakotetulle tuomittu rangaistus samassa oikeudenkäynnissä, jossa uhkasakkokin on tuomittu. Tuomioistuin voisi siten kohtuullisuussyistä jättää niin sanotun poissaolouhkasakon muuntamatta vankeudeksi, jos saman asian käsittelyssä sakotetulle on tuomittu rangaistus rikoksesta.

Pykälässä ei enää säädettäisiin muuntamatta jättämisestä muista päävelvoitteen noudattamiseen liittyvistä syistä. Tällaiset perusteet ovat voineet liittyä muihin kuin oikeudenkäynnin tai ulosottomenettelyn turvaamiseksi määrättyihin uhkasakkoihin, joita ei enää nykyisin voida muuntaa vankeudeksi.

10 luku **Menettämisseuraamuksista**

7 §. Menettämisseuraamuksen raukeaminen. Pykälän 1 momentissa säädetään tuomioistuimen mahdollisuudesta määrätä menettämisseuraamus raukeamaan, jos esineeseen tehdään sellaiset muutokset, jotka tekevät menettämisseuraamuksen tarpeettomaksi. Momenttia ehdotettaisiin muutettavaksi siten, että omaisuuteen tehtävät muutokset, joiden takia menettämisseuraamus voisi raueta, lueteltaisiin säännöksessä tyhjentävästi. Omaisuus voitaisiin tehdä lain mukaiseksi joko merkitsemällä se väärennetyksi, poistamalla tai korjaamalla väärä alkuperämerkintä tai muu merkintä tai tekemällä se käyttökelvottomaksi. Tuomioistuinten ei siten olisi enää mahdollista määrätä vapaasti muista muutoksista, eikä raukeaminen voisi tapahtua muilla kuin laissa säädetyillä tavoilla.

Nykyisin käytännössä esimerkiksi tietokoneessa olevien tiedostojen osalta on katsottu olevan mahdotonta varmistaa, että nämä on täydellisesti poistettu siten, että niiden palauttaminen on mahdotonta. Ehdotetun säännöksen mukaan tapauksessa, jossa tietokone olisi tuomittu menetettäväksi, koska siltä olisi löytynyt lainvastaista materiaalia, tulisi tietokone tehdä käyttökelvottomaksi, jotta menettämisseuraamus voitaisiin määrätä raukeavaksi. Tällainen toimenpide voitaisiin tehdä esimerkiksi poistamalla tai tuhoamalla tietokoneen kovalevy ja muut tietokoneen muistiin ja tiedostojen säilyttämiseen mahdollisesti liittyvät osat.

Pykälän 2 ja 3 momentissa säädettäisiin raukeamisen täytäntöönpanosta kuten nykyisinkin. Momenttia muutettaisiin siten, että ulosottomiehen sijasta raukeamista edellyttävien muutosten toteuttamista valvoisi se viranomainen, joka panee menettämisseuraamuksen täytäntöön. Tavanomaisesti valvontavastuu olisi siten sillä viranomaisella, jonka hallussa esine on muutenkin ollut takavarikon ja menettämisseuraamuksen täytäntöönpanon vuoksi. Muutostoiimenpiteille varatun ajan jälkeen viranomainen tekisi päätöksen raukeamisesta. Päätökseen tyytymätön voisi nostaa asiassa kanteen kotipaikkansa käräjäoikeudessa tai Helsingin käräjäoikeudessa. Kanteen määräaika olisi 30 päivää ja valtion puhevaltaa asiassa käyttäisi päätöksen tehnyt täytäntöönpanotoimista huolehtiva viranomainen.

Muilta osin pykälän 2 ja 3 momenttia ei muutettaisi.

11 §. Erinäisiä säännöksiä. Pykälän 3 momentti ehdotettaisiin poistettavaksi ja asiaa koskeva sääntely siirrettäväksi sakon täytäntöönpanosta annetun lain 45 a §:ään.

17 luku Rikoksista yleistä järjestystä vastaan

23 a §. Eläinsuojelurikokseen liittyvä menettämisseuraamus. Pykälän 3 momenttiin lisättäisiin säännös siitä, että momentissa tarkoitetun eläimen menettämisseuraamuksen raukeamisen valvontaan sovellettaisiin rikoslain 10 luvun 7 §:n 2 ja 3 momenttia. Toisin sanoen, täytäntöönpanosta vastaava viranomainen valvoisi sitä, että tuomioistuimen määräystä myydä eläimet noudatettaisiin määräajassa.

32 luku Kätkemis- ja rahanpesurikoksista

12 §. Menettämisseuraamus. Pykälän 1 momentista poistettaisiin viittaus kumottavaksi ehdotettuun 10 luvun 11 §:n 3 momenttiin. Sääntely panttioikeuksien huomioimisesta siirrettäisiin menettämisseuraamuksen täytäntöönpanossa viranomaisaloitteisesti tehtäväksi, joten enää ei olisi tarpeen lisätä momentissa tarkoitettujen menettämisseuraamusten osalta erillistä viittaussäännöstä panttioikeuksia koskevien vaatimusten esittämiseen. Selvytyden vuoksi säännökseen lisättäisiin viittaus rikoslain 10 luvun ja sakon täytäntöönpanosta annetun lain soveltamiseen.

7.3 Ulosottokaari

4 luku Ulosmittaus

8 §. *Ulosmittauksen kohde.* Pykälään lisättäisiin uusi 3 momentti. Momentissa säädettäisiin ulosmittauksen ja menettämisseuraamuksen suhteesta. Momentin mukaan omaisuutta ei voitaisi ulosmitata, jos se olisi tuomittu menetetyksi valtiolle rikoslain 10 luvun nojalla. Jos menetetyksi tuomittuun omaisuuteen olisi kohdistunut ulosmittaus, se raukeaisi. Säännös selkeyttäisi nykyistä oikeustilaa erityisesti tapauksissa, joissa menettämisseuraamuksen täytäntöönpanosta huolehtisi ulosottoviranomainen. Koska menettämisseuraamusmääräyksen myötä omaisuuden omistusoikeus siirtyy tuomitulta valtiolle, omaisuutta ei voitaisi tämän jälkeen ulosmitata tuomitun veloista. Samoin omaisuuteen jo kohdistunut ulosmittaus raukeaisi, jos omaisuus tuomittaisiin menetetyksi. Mahdollisesta omaisuuteen kohdistuvasta pantti- tai muusta vakuusoikeudesta säädettäisiin sakon täytäntöönpanosta annetussa laissa.

7.4 Tullilaki

80 §. *Tullihuutokaupalla tai muulla tavoin myytävät tavarat.* Pykälän 1 momentin 1 kohta valtiolle menetetyksi tuomitun omaisuuden myymisestä poistettaisiin, koska myös Tulli soveltaisi menettämisseuraamuksen täytäntöönpanossa sakon täytäntöönpanosta annettua lakia. Ehdotettu sakon täytäntöönpanosta annettu laki sisältää kattavat säännökset täytäntöönpanoon. Muiden kohtien numerointia muutettaisiin vastaavasti.

Tästä syystä pykälään lisättäisiin uusi 4 momentti, jossa todettaisiin, että menettämisseuraamuksen täytäntöönpanosta säädetään sakon täytäntöönpanosta annetussa laissa. Kuitenkin tullilain 80 §:n 2 momenttia ja 84 §:ää sovellettaisiin myös näissä tilanteissa, koska ne koskevat tuontikieltojen huomioimista ja tullausta.

7.5 Laki rikostorjunnasta Tullissa

2 luku Tullin toimivaltuudet tullirikostorjunnassa

11 §. *Täytäntöönpano.* Pykälän 1 momenttia muutettaisiin. Siinä todettaisiin, että menettämisseuraamuksen täytäntöönpanosta säädetään sakon täytäntöönpanosta annetussa laissa. Kyseisessä laissa säädetään myös siitä, milloin Tulli huolehtii menettämisseuraamuksen täytäntöönpanosta, joten asiaa koskeva sääntely poistettaisiin rikosentorjunnasta Tullissa annetusta laista.

7.6 Laki puutavaran ja puutuotteiden markkinoille saattamisesta

13 §. *Menettämisseuraamus ja takavarikoinnin kustannukset.* Pykälästä poistettaisiin maininnat valtiolle menetetyksi tuomitun puutavaran myymisestä julkisella huutokaupalla. Samoin poistettaisiin maininta siitä, että laitton puutavara saadaan myydä. Maininnat olisivat tarpeettomia, koska menettämisseuraamuksen täytäntöönpanosta säädetään kattavasti sakon täytäntöönpanosta annetussa laissa. Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin viittaus sakon täytäntöönpanosta annettuun lakiin. Pykälän 2 ja 3 momentin erityissääntelyä puutavaran varastointikustannuksista ei muutettaisi.

7.7 Autokiinnityslaki

15 §. Pykälään lisättäisiin maininta siitä, että rekisteriin voidaan takavarikon ja vakuustakavarikon ohella tehdä merkintä menetetyksi tuomitsemisesta.

7.8 Alusrekisterilaki

9 §. *Rekisteriin tehtävät merkinnät.* Pykälään lisättäisiin maininta siitä, että rekisteriin voidaan takavarikon ja vakuustakavarikon ohella tehdä merkintä menetetyksi tuomitsemisesta.

7.9 Laki huoneistotietojärjestelmästä

7 §. *Ulosmittaus, turvaamistoimenpide, konkurssi ja yrityksen saneeraus.* Pykälään lisättäisiin maininta siitä, että rekisteriin voidaan takavarikon ja vakuustakavarikon ohella tehdä merkintä menetetyksi tuomitsemisesta.

7.10 Laki liikenteen palveluista

219 §. *Yleiset liikenneasioiden rekisteriin tallennettavat tiedot.* Pykälän 3 momentin 4 kohtaan lisättäisiin maininta siitä, että rekisteriin voidaan takavarikon ja vakuustakavarikon ohella tehdä merkintä menetetyksi tuomitsemisesta.

7.11 Laki tuomioistuimen velvollisuudesta ilmoittaa eräistä ratkaisuistaan

1 a §. *Velvollisuus ilmoittaa menettämisseuraamusta koskevasta ratkaisusta.* Lakiin lisättäisiin uusi 1 a §, jossa säädettäisiin tuomioistuimen velvollisuudesta ilmoittaa menettämisseuraamuksen tuomitsemisesta tiettyihin rekistereihin. Sääntely vastaisi asiallisesti pääpiirteissään takavarikosta pakkokeinolain nojalla tehtäviä rekisteri-ilmoituksia. Käytännössä tilanne olisikin useimmiten sellainen, että rekisteriin on jo ilmoitettu esineen takavarikosta siinä vaiheessa, kun menettämisseuraamus tuomitaan.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin siitä, mihin rekistereihin ilmoitukset tulisi tehdä. Ilmoittaminen olisi tehtävä heti tuomion antamisen jälkeen pitkälti vastaavasti kuin takavarikoinninkin yhteydessä. Tällaisia rekisterejä olisivat momentin 1 kohdan nojalla esimerkiksi kiinteistöjen osalta lainhuuto- ja kiinnitysrekisteri, kiinnityskelpoisten ajoneuvojen, alusten ja ilma-alusten kiinnitysrekisteri. Momentin 2 kohdan nojalla tällainen rekisteri olisi osakehuoneistorekisteri. Momentin 3 kohdan nojalla tällaisia rekisterejä olisivat patenttia ja muita immateriaalioikeuksia koskevat rekisterit. Momentin 4 ja 5 kohdan nojalla ilmoitukset tulisi tehdä myös arvo-osuusrekisteriin ja optioiden ja termiinien johdannaistiliä hoitavalle välittäjälle tai muulle optioyhteisölle. Momentin 6 kohdan nojalla ilmoitus tulisi tehdä muuhunkin rekisteriin, jos tieto menettämisestä voidaan merkitä sinne. Tällainen rekisteri olisi esimerkiksi ajoneuvorekisteri.

Käytännössä poliisin ja syyttäjän tulisi huolehtia siitä, että takavarikon yhteydessä tehdyt rekisteri-ilmoitukset tulisivat myös tuomioistuimen tietoon. Näin varmistettaisiin se, että rekisteri-ilmoitukset voitaisiin tehdä samoihin rekistereihin.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin takavarikkoa vastaavasti siitä, että rekisteriin olisi ilmoitettava myös menettämisseuraamusta koskevan tuomion kumoamisesta. Tällöin ilmoitus tehtäisiin kuitenkin vasta kumoamista koskevan tuomion tultua lainvoimaiseksi, koska sakon täytäntöönpanosta annetun lain 40 §:n nojalla täytäntöönpano peräytyy vasta tällaisen tuomion tultua lainvoimaiseksi.

8 Lakia alemman asteinen sääntely

Ehdotetun sakon täytäntöönpanosta annetun lain 54 §:n asetuksenantovaltuuksia täydennettäisiin. Valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin uutena säännöksenä muuntorangaistuksen määräämistä koskevien tietojen toimittamisesta syyttäjälle ja tuomioistuimelle.

Lain voimassa olevien asetuksenantovaltuuksien nojalla annettaisiin tarkemmat säännökset menettämisseuraamusten täytäntöön panoon liittyvien viranomaisten välisestä tiedonvaihdosta ja viranomaisten kirjausvelvollisuuksista.

9 Voimaantulo

Ehdotetaan, että lait tulevat voimaan alkuvuodesta 2028. Täytäntöönpanoon liittyvien tietojärjestelmämuutosten voidaan arvioida valmistuvan tuohon ajankohtaan mennessä. Asiassa on kuitenkin varauduttava tietojärjestelmähankkeen mahdollisiin viivästyksiin. Jos tällaista viivästymistä tapahtuu, tarvittaessa on arvioitava tarve myöhemmin säätää erikseen voimaantuloajankohdan siirtämisestä lailla.

Osa menettämisseuraamusten täytäntöönpanoa koskevista säännöksistä koskee käytännön toimenpiteitä menettämisseuraamuksen täytäntöönpanossa. Kyse on sakon täytäntöönpanosta annetun lain 39 §:ssä tarkoitetuista toimenpiteistä ennen menettämisseuraamuksen täytäntöönpanokelpoisuutta sekä lain 43 a-43 d §:n toimivaltuuksia esineen ottamisessa viranomaisen haltuun. Koska näillä säännöksillä ei ole liityntää tietojärjestelmän uudistamiseen ja säännökset selkeyttävät täytäntöönpanoviranomaisten toimivaltuuksia, ne tulisivat voimaan jo syksyllä 2026. Mainitut säännökset kytkeytyvät myös Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2024/1260 varojen takaisinmaksusta ja menetetyksi tuomitsemisesta kansalliseen täytäntöönpanoon, joka on tarkoitus toteuttaa 23.11.2026 mennessä (ks. tarkemmin <https://oikeusministerio.fi/hanke?tunnus=OM062:00/2023>).

10 Toimeenpano ja seuranta

Lainmuutosten toimeenpano liittyy Oikeusrekisterikeskuksen täytäntöönpanotietojärjestelmän uudistukseen. Ennen lakien voimaantuloa toteutettaisiin tarvittavat tietojärjestelmämuutokset ja tietojärjestelmäintegraatiot muiden viranomaisten tietojärjestelmiin.

Lainmuutosten vaikutuksia seurattaisiin oikeusministeriössä virkatyönä.

11 Esityksen riippuvuus muista esityksistä

Esitys kytkeytyy edellä jaksossa 9 käsiteltyyn hankkeeseen, jossa uudistetaan menettämisseuraamuksia koskevia säännöksiä (<https://oikeusministerio.fi/hanke?tunnus=OM062:00/2023>). Ehdotetut lainmuutokset on tarvittavin osin sovitettava yhteen.

12 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

12.1 Täytäntöönpanoa koskevien menettelysäännösten ja muutoksenhakusäännösten täsmentäminen

Ehdotus on merkityksellinen erityisesti perustuslain 2 §:n 3 momentin, 8 §:n ja 21 §:n kannalta. Perustuslain 2 §:n 3 momentin mukaan julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin. Perustuslain 8 §:n säädetään rikosoikeudellisesta laillisuusperiaatteesta, johon sisältyy muun muassa vaatimus rikosoikeudellisten rangaistusten täytäntöönpanoa koskevien säännösten täsmällisyydestä. Perustuslain 21 §:n mukaan jokaisella on oikeus hakea muutosta oikeuttaan tai velvollisuuttaan koskevaan viranomaispäätökseen.

Perustuslakivaliokunta on esimerkiksi lausunnossaan PeVL 49/2017 vp. asiallisesti rinnastanut rangaistusluonteisen taloudellisen seuraamuksen rikosoikeudelliseen seuraamukseen (ks. myös. PeVL 2/2017 vp, s. 4—5, PeVL 14/2013 vp, PeVL 17/2012 vp, PeVL 9/2012 vp, s. 2/I). Hallinnollisen seuraamuksen yleisistä perusteista on säädettävä perustuslain 2 §:n 3 momentin edellyttämällä tavalla lailla, koska sen määrittämiseen sisältyy julkisen vallan käyttöä. Valiokunta on myös katsonut, että kyse on merkittävästä julkisen vallan käytöstä. Laissa on täsmällisesti ja selkeästi säädettävä maksuvelvollisuuden ja maksun suuruuden perusteista sekä maksuvelvollisen oikeusturvasta samoin kuin täytäntöönpanon perusteista (ks. esim. PeVL 17/2012 vp, PeVL 9/2012 vp, s. 2/I, PeVL 57/2010 vp, s. 2/II). Perustuslain 8 §:ssä turvattu rikosoikeudellinen laillisuusperiaate edellyttää myös seuraamusten täytäntöönpanoa koskevilta säännöksiltä täsmällisyyttä ja tarkkarajaisuutta.

Esitys sisältää lukuisia säännösmuutoksia sakon täytäntöönpanosta annettuun lakiin. Säännöksillä täsmennettäisiin rahamääräisten saatavien perinnän maksuaikaa koskevia säännöksiä, sakon muutorangaistuksen määrittämismenettelyä koskevia säännöksiä sekä menettämisseuraamusten täytäntöönpanoa koskevia säännöksiä. Lisäksi laajennettaisiin rahamääräisten saatavien perintään liittyvää muutoksenhakuoikeutta ja täsmennettäisiin menettämisseuraamusten täytäntöönpanoon liittyvää muutoksenhakusääntelyä. Ehdotukset toteuttaisivat perustuslain vaatimukset täytäntöönpanoa koskevien säännösten lakitasoisuudesta ja täsmällisyydestä sekä viranomaisten toimivallan perustumisesta lakiin. Ehdotetut muutokset selkeyttäisivät ja täsmenäisivät lainsäädäntöä. Muutosten voidaan siten katsoa selkeyttävän maksuvelvollisten asemaa ja oikeusturvaa.

12.2 Kotirauhan suoja ja henkilökohtainen koskemattomuus menettämisseuraamusten täytäntöönpanossa

Esityksessä ehdotetaan menettämisseuraamuksen täytäntöönpanosta vastaaville viranomaisille toimivaltuuksia etsiä valtiolle menetetyksi tuomittua esinettä tai tapettavaksi määrättyä eläintä henkilön käytössä olevista tiloista tai hänen yltään. Toimivaltuudet koskisivat ensi sijassa poliisia, joka voisi etsiä menetetyksi tuomittua irtainta omaisuutta sen haltuun ottamiseksi. Tyypillisesti tällainen omaisuus on takavarikoitu jo rikosasian esitutinnan aikana, mutta aina näin ei ole. Sääntelyllä pyrittäisiin varmistamaan se, että tuomioistuimen ratkaisu esineen menetetyksi tuomitsemisesta voidaan viime kädessä tosiasiallisesti panna täytäntöön.

Ehdotetut säännökset ovat merkityksellisiä perustuslain 10 §:ssä turvattun kotirauhan ja perustuslain 7 §:ssä turvattun henkilökohtaisen koskemattomuuden kannalta.

Perustuslain 10 §:n 3 momentin mukaan lailla voidaan säätää perusoikeuksien turvaamiseksi tai rikoksen selvittämiseksi välttämättömistä kotirauhan piiriin ulottuvista toimenpiteistä.

Perustuslakivaliokunta on lausunnoissaan käsitellyt kotirauhan piiriin ulottuvia toimenpiteitä usein. Esimerkiksi lausunnossaan PeVL 12/2002 vp. valiokunta piti kotirauhan piiriin ulottuvia ulosmittaustoimenpiteitä hyväksyttävänä muun muassa siksi, että velkojan oikeusturvan kannalta on välttämätöntä, että esimerkiksi tuomio ei jää vaille tosiasiallisia vaikutuksia, vaan on julkisen vallan toimesta tehokkaasti täytäntöön pantavissa. Valiokunta piti toimenpiteitä hyväksyttävänä myös julkisoikeudellisten saamisten perinnässä. Toimenpiteiden käyttö tuli kuitenkin sitoa jonkinlaiseen moitittavaan käytökseen.

Perustuslakivaliokunta on käsitellyt kotirauhan piiriin ulottuvia toimenpiteitä myös useissa viranomaisten tarkastustoimivaltuuksia koskevissa lausunnoissaan. Valiokunta on korostanut sitä, että kotirauhan piiriin ulottuvat toimenpiteet eivät voi perustua henkilön suostumukseen (esim. PeVL 37/2005 vp.). Lisäksi valiokunta on korostanut sitä, että tavallisen lain tasolla täsmennetään niitä "perusoikeuksien turvaamiseksi välttämättömiä toimenpiteitä", joihin perustuslain säännös viittaa. Laista tulee käydä ilmi, mitä perusoikeuksien turvaamisella kulloisessakin sääntely-yhteydessä tarkoitetaan (esim. PeVL 37/2005 vp.). Valiokunta on lausunnoissaan pitänyt hyväksyttävänä perusoikeuksien turvaamisena esimerkiksi onnettomuustutkintatoimenpiteitä (PeVL 62/2010 vp), palotarkastusta (PeVL 31/1998 vp) ja terveydensuojelun vuoksi tehtäviä tarkastustoimenpiteitä (esim. PeVL 37/2005 vp.)

Ehdotetussa sakon täytäntöönpanosta annetun lain 43 b §:ssä kotirauhan piiriin ulottuvat toimenpiteet koskisivat tilanteita, joissa täytäntöönpanoviranomainen etsisi valtiolle menetetyksi tuomittua esinettä tai tapettavaksi määrättyä eläintä. Kyse olisi siten perustuslakivaliokunnan lausunnossa PeVL 12/2002 vp. vastaavasta tilanteesta eli sen varmistamisesta, että tuomioistuimen ratkaisu voidaan panna tehokkaasti täytäntöön. Kyse voi olla myös esineistä, joita voidaan käyttää rikoksentekevälaineinä ja jotka näin ollen voivat tuomitun hallussa vaarantaa muiden henkilöiden perusoikeuksien toteutumista. Näistä syistä ehdotetuille kotirauhan piiriin ulottuville toimenpiteille olisi hyväksyttävä peruste.

Laissa säädettäisiin täsmällisesti ja tarkkarajaisesti siitä, milloin toimenpide voidaan tehdä kotirauhan piirissä. Toimenpiteen tekeminen ei perustuisi esimerkiksi tuomitun suostumukseen, vaan viranomaisen tulisi harkita toimenpiteen tekemistä laissa säädettyjen edellytysten perusteella. Tuomitun kohdalla edellytyksenä olisi paitsi tuomitun esineen haltuunoton varmistaminen, myös se, että esineen olisi perusteltua olettaa sijaitsevan kyseisessä tilassa. Sivulliseen kohdistuvien toimenpiteiden edellytyksenä olisi erityisen painava peruste olettaa esineen sijaitsevan hänen asunnossaan. Näin ollen sääntelyä voitaisiin pitää myös riittävän täsmällisenä, tarkkarajaisena ja oikeasuhtaisena.

Ehdotus olisi kokonaisuudessaan sopusoinnussa perustuslain 10 §:n 3 momentin kanssa.

Edellä mainituilla perusteilla myös saman lain 43 c §:ään ja 43 d §:ään ehdotetut säännökset esineen ottamisesta henkilön hallusta ja voimakeinojen käytöstä olisivat sopusoinnussa perustuslain 7 §:n kanssa.

Hallituksen käsityksen mukaan lakiehdotukset voidaan säätää tavallisessa lainsäätämisjärjestyksessä.

Ponsi

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

sakon täytäntöönpanosta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan sakon täytäntöönpanosta annetun lain (672/2002) 18, 27, 30 a, 37 ja 53 §, sellaisina kuin niistä ovat 30 a § laeissa 985/2005 ja 462/2011 sekä 37 § laissa 604/2019, *muutetaan* 1 §:n 3 momentin 8 kohta, 3 §:n 2 momentti, 4 §:n 3 ja 4 momentti, 5 §:n 1 momentti, 8, 9, 14–17, 21 ja 22 §, 23 §:n 2 momentti, 3 luvun otsikko, 24–26, 28–32, 34–36, 4 luvun otsikko, 38, 39–45, 45 a, 45 b ja 54 §,

sellaisina kuin niistä ovat 1 §:n 3 momentin 8 kohta, 4 §:n 3 ja 4 momentti, 5 §:n 1 momentti, 8 ja 9 §, 23 §:n 2 momentti sekä 54 § laissa 416/2025, 25 § osaksi laissa 462/2011, 28 § laeissa 462/2011 ja 604/2019, 30 § osaksi laeissa 462/2011 ja 889/2024, 31 ja 36 § laissa 425/2018, 38 § osaksi laeissa 816/2011 ja 756/2014, 41 § laissa 816/2011, 42 § laeissa 1407/2009 ja 756/2014, 44 § osaksi laissa 816/2011 sekä 45 a ja 45 b § laissa 348/2013, sekä

lisätään lakiin uusi 23 b, 38 a, 43 a–43d ja 45 c §, seuraavasti:

1 §

Lain soveltamisala

Tässä laissa säädetään seuraavien muiden rahamääräisten seuraamusten, maksujen ja korvausten täytäntöönpanosta:

8) rikosvahinkolain (1204/2005) 31 §:n mukaiseen valtion takautumisoikeuteen perustuva saatava vahingosta vastuussa olevalta ja mainitun lain 42 §:ssä tarkoitettuun takaisinperintää koskevaan päätökseen perustuva saatava korvauksen saajalta.

3 §

Täytäntöönpanosta vastaavat viranomaiset

Tulli ja Verohallinto huolehtivat 1 momentissa säädetystä poiketen valtiolle tai mainitulle viranomaiselle tuomitun rikokseen perustuvan vahingonkorvauksen ja oikeudenkäyntikulujen korvauksen perimisestä, jos niiden tehtävänä on valvoa valtion etua asiassa. Tulliin ja Verohallintoon sovelletaan tuolloin, mitä Oikeusrekisterikeskuksesta 6–9, 21–23 ja 23 a §:ssä säädetään.

4 §

Täytäntöönpanoilmoitukset

Muu kuin oikeushallinnon viranomainen ilmoittaa ratkaisustaan tallentamalla sitä koskevat tiedot Oikeusrekisterikeskuksen täytäntöönpanotietojärjestelmään. Tietojärjestelmään tallennetaan täytäntöönpanoa varten tarpeelliset tiedot.

Edellä 3 §:n 2 momentissa tarkoitetuissa asioissa tuomioistuimen on tämän pykälän 1 ja 2 momentissa säädetystä poiketen ilmoitettava ratkaisustaan Oikeusrekisterikeskuksen sijasta Tullille tai Verohallinnolle.

2 luku

Saatavan täytäntöönpano

5 §

Maksutilaisuuden varaaminen

Saatavan ensimmäisenä asteena maksettavaksi määränneen tuomioistuimen tai viranomaisen on varattava maksuvelvolliselle tilaisuus saatavan maksamiseen. Maksutilaisuuden varaa kuitenkin Oikeusrekisterikeskus 1 §:n 3 momentin 8 kohdassa tarkoitettua saatavaa täytäntöön pantaessa, Tulli tai Verohallinto 3 §:n 2 momentissa tarkoitettua saatavaa täytäntöön pantaessa ja sakkovaatimuksen antava virkamies sakkovaatimuksen käyttämisen yhteydessä.

8 §

Ulosoton hakeminen

Oikeusrekisterikeskuksen on haettava ulosottoa, jos maksukehotusta ei lähetetä tai jos saatavaa ei ole maksettu 6 tai 14 §:ssä tarkoitettussa määräajassa taikka 15 §:ssä tarkoitettussa maksuajassa.

9 §

Ulosottokaaren soveltaminen

Saatavan ulosottotoimin tapahtuvaan täytäntöönpanoon sovelletaan, mitä ulosottokaarella säädetään. Saatavan täytäntöönpanokelpoisuuteen ja raukeamiseen sovelletaan kuitenkin tämän lain ja rikoslain 8 luvun säännöksiä.

Ulosottokaaren 3 luvun 33 §:n mukaisessa vireilletuloilmoituksessa on ulosottokaarella säädetyn lisäksi ilmoitettava, että jollei vankeudeksi muunnettavissa olevaa sakkoa tai uhkasakkoa saada ulosottotoimintaan perityksi, maksuvelvollinen tullaan haastamaan muuntorangaistuksen määräämistä koskevaan oikeudenkäyntiin. Ulosottokaaren 4 luvun 6 §:ssä tarkoitettun maksuajan myöntäminen ei edellytä hakijan suostumusta.

14 §

Määräajan antaminen saatavan maksamiseen

Oikeusrekisterikeskus voi maksuvelvollisen hakemuksesta antaa saatavan maksamiseksi enintään kolmen kuukauden määräajan, jos maksuvelvollinen todennäköisesti maksaa saatavan määräajan kuluessa.

Määräaikaa ei kuitenkaan saa antaa, jos täytäntöön pantavana on uhkasakkolain nojalla tuomittu uhkasakko. Määräaikaa annettaessa on huolehdittava siitä, ettei saatava raukea tai vanhene.

15 §

Maksuajan myöntäminen

Oikeusrekisterikeskus voi maksuvelvollisen hakemuksesta myöntää saatavalle maksuaikaa enintään vuoden, jos maksuvelvollinen ei henkilökohtaisten olosuhteidensa tai terveydentilansa vuoksi kykene ilman maksuaikaa maksamaan saatavaa ja jos maksuvelvollinen todennäköisesti maksaa saatavan maksuajan kuluessa. Erittäin painavista syistä maksuaikaa voidaan myöntää pitemmäksikin aikaa.

Maksuaikaa ei kuitenkaan saa myöntää, jos täytäntöön pantavana on uhkasakkolain nojalla tuomittu uhkasakko. Maksuaikaa myönnettäessä on huolehdittava siitä, ettei saatava raukea tai vanhene.

Maksuaikaa myönnettäessä maksuvelvolliselle laaditaan maksusuunnitelma. Maksuvelvollisen on noudatettava maksusuunnitelmaa. Jos maksuvelvollinen ei noudata maksusuunnitelmaa, maksuaika raukeaa.

16 §

Hakemuksen vaikutus täytäntöönpanoon

Maksamisen määräaikaa tai maksuaikaa koskevan hakemuksen vireilletulo ei keskeytä saatavan täytäntöönpanoa, ellei Oikeusrekisterikeskus päättää täytäntöönpanon keskeyttämisestä hakemuksen käsittelyn ajaksi.

17 §

Maksuaikaa koskevan päätöksen muuttaminen ja peruuttaminen

Oikeusrekisterikeskus voi muuttaa maksamisen määräaikaa tai maksuaikaa koskevaa päätöstä tai peruuttaa sen, jos maksamisen määräajan tai maksuajan myöntämisen edellytyksiä ei enää ole.

21 §

Täytäntöönpanotoimien lepäämään jättäminen

Oikeusrekisterikeskus saa jättää tässä luvussa tarkoitetut täytäntöönpanotoimet lepäämään, jos:

- 1) saatava on enintään 10 euroa; tai
- 2) saatava on enintään 500 euroa ja on kulunut yli viisi vuotta saatavan täytäntöönpanokelpoiseksi tulemisesta.

22 §

Rahamäärän palauttaminen

Jos saatavan maksamiseksi suoritettu rahamäärä on kokonaan tai osaksi maksettava maksuvelvolliselle takaisin ylemmän tuomioistuimen lainvoimaiseksi tulleen ratkaisun takia tai muusta syystä, Oikeusrekisterikeskuksen on palautettava rahamäärä ja maksettava palautetulle rahamäärälle korkoa, joka on kutakin kalenterivuotta edeltävänä puolivuotiskautena voimassa oleva korkolain (633/1982) 12 §:ssä tarkoitettu viitekorko korotettuna kahdella prosenttiyksiköllä vuodessa suorituspäivästä takaisinmaksupäivään. Palautusta tai korkoa ei makseta, jos se on enintään 10 euroa. Rahamäärän vastaanottaneen viranomaisen on viipymättä tilitettävä palautettava rahamäärä Oikeusrekisterikeskukselle.

23 §

Kuittaaminen

Kuittaamiseen saadaan käyttää myös varoja, jotka olisi suoritettava maksuvelvolliselle tämän lain 42 §:n ja 45 a §:n tai rikoslain 10 luvun 11 §:n 2 momentin perusteella.

23 b §

Muutoksenhaku

Tässä luvussa tarkoitettuun Oikeusrekisterikeskuksen päätökseen saa vaatia oikaisua. Oikaisuvaatimuksesta säädetään hallintolaissa (434/2003).

Muutoksenhausta hallintotuomioistuimeen säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa.

Oikaisuvaatimus tai valitus maksamisen määräajan antamista koskevaan päätökseen tai maksuaikaa koskevaan päätökseen taikka päätökseen näiden päätösten peruuttamisesta tai muuttamisesta ei keskeytä saatavan täytäntöönpanoa.

3 luku

Sakon muuntorangaistuksen määrääminen

24 §

Muuntorangaistusmenettelyyn ryhtyminen

Maksuvelvollinen on haastettava muuntorangaistuksen määräämistä koskevaan oikeudenkäyntiin, jos täytäntöönpanokelpoinen sakko tai uhkasakko voidaan rikoslain 2 a luvun 4 §:n nojalla muuntaa vankeudeksi.

Muuntorangaistuksen määräämisestä ja täytäntöönpanosta yksityishenkilön velkajärjestelyn aikana säädetään yksityishenkilön velkajärjestelystä annetussa laissa (57/1993).

Muuntorangaistusmenettelyssä noudatetaan oikeudenkäynnistä rikosasioissa annettua lakia (689/1997) jäljempänä 25 ja 26 §:ssä, 28 §:n 1 momentissa sekä 29 ja 30 §:ssä säädetyin poikkeuksin.

25 §

Haastaminen muuntorangaistuksen määräämistä koskevaan oikeudenkäyntiin

Maksuvelvollisen kutsuu muuntorangaistuksen määräämistä koskevaan oikeudenkäyntiin haastemieslain (505/1986) 1 tai 6 §:ssä tarkoitettu virkamies antamallaan haasteella.

Haasteessa maksuvelvolliselle ilmoitetaan tiedot:

- 1) siitä, että hänet kutsutaan saapumaan tuomioistuimeen vastaamaan syyttäjän vaatimukseen muuntorangaistuksen määräämisestä;
- 2) muuntorangaistusvaatimuksen perusteena olevista maksamattomista sakoista ja uhkasakoista;
- 3) käsittelyajankohdasta- ja paikasta;
- 4) siitä, että asia voidaan ratkaista hänen poissaolostaan huolimatta;
- 5) siitä, että hän voi toimittaa kirjallisen vastineen tuomioistuimelle ennen asian käsittelyä;
- 6) mahdollisuudesta maksaa sakko tai uhkasakko ennen oikeudenkäyntiä;
- 7) sakon tai uhkasakon maksamista ja maksusuorituksen oikeaa kohdentamista varten tarvittavat tilitiedot ja muut tiedot.

26 §

Käsittelypäivän määrääminen

Asian käsittelypäivä on määrättävä siten, että maksuvelvolliselle jää ennen oikeudenkäyntiä vähintään kuukausi aikaa maksaa muunnettavana oleva sakko tai uhkasakko.

Jos maksuvelvollinen on jo haastettu muuntorangaistuksen määräämistä koskevaan oikeudenkäyntiin, hänet saadaan muusta sakosta haastaa samaan oikeudenkäyntiin 1 momentissa mainittua lyhyemmälläkin ajalla. Oikeudenkäynnissä läsnä olevaan maksuvelvolliseen voidaan ilman haastamistakin kohdistaa vaatimus muuntorangaistuksen määräämisestä.

28 §

Syyttäjän muuntorangaistusvaatimus

Syyttäjä esittää käräjäoikeudelle vaatimuksen maksamattoman sakon tai uhkasakon muuntamisesta vankeudeksi, kun maksuvelvollinen on haastettu muuntorangaistuksen määräämistä koskevaan oikeudenkäyntiin.

Syyttäjä voi jättää vaatimatta muuntorangaistuksen määräämistä maksamattoman sakon sijaan, jos muuntorangaistusta on pidettävä kohtuuttomana tai tarkoituksettomana ottaen huomioon:

- 1) sakotetun henkilökohtaiset olosuhteet tai terveydentila;
- 2) sakotetun osallistuminen sosiaali- ja terveydenhuollon toimenpiteisiin; tai
- 3) sakotetulle muusta rikoksesta tuomittu vankeusrangaistus tai yhdyskuntaseuraamus.

Syyttäjä voi jättää vaatimatta muuntorangaistuksen määräämistä maksamattoman uhkasakon sijaan, jos muuntorangaistusta on pidettävä kohtuuttomana tai tarkoituksettomana ottaen huomioon:

- 1) sakotetun henkilökohtaiset olosuhteet tai terveydentila; tai
- 2) sakotetulle tuomittu rangaistus samassa oikeudenkäynnissä, jossa uhkasakko on tuomittu.

29 §

Alueellisesti toimivaltainen käräjäoikeus ja sen kokoonpano

Muuntorangaistuksen määräämistä koskeva asia käsitellään maksuvelvollisen asumis- tai tapaamispaikan käräjäoikeudessa.

Muuntorangaistuksen määräämistä koskevassa asiassa käräjäoikeus on päätösvaltainen, kun siinä on yksin puheenjohtaja.

30 §

Asian käsittely tuomioistuimessa

Muuntorangaistuksen määräämistä koskeva asia käsitellään käräjäoikeudessa suullisessa pääkäsittelyssä. Maksuvelvollisen on saavuttava käräjäoikeuden suulliseen pääkäsittelyyn, jos hän haluaa tulla kuulluksi. Jos maksuvelvollinen on laillista estettä ilmoittamatta poissa, asia voidaan ratkaista hänen poissaolostaan huolimatta. Maksuvelvollinen voi ennen asian käsittelyä toimittaa kirjallisen vastineen käräjäoikeudelle.

Sakon tuomitsemiseen johtaneen rikosasian asianomistaja ei ole asianosainen muuntorangaistuksen määräämistä koskevassa oikeudenkäynnissä.

31 §

Tuomioistuinkäsittelyn lykkääminen

Tuomioistuin voi lykätä muuntorangaistuksen määräämistä koskevan asian:

- 1) sakon maksutilanteen selvittämistä varten; tai
- 2) rikoslain 2 a luvun 6 §:ssä tai 7 §:ssä tarkoitettujen seikkojen selvittämistä varten.

Käsittelyn tultua lykättyksi 1 momentin nojalla tuomioistuimen on ilmoitettava maksuvelvolliselle uusi käsittelyajankohta ja uhka poissaolon varalta. Ilmoittamista käsittelystä poissa olleelle maksuvelvolliselle ei tarvitse tehdä, jos asiaa lykätään maksutilanteen selvittämistä varten.

32 §

Tuomioistuimen ratkaisu

Tuomioistuimen ratkaisu muuntorangaistuksen määräämistä koskevassa asiassa on päätös.

Tuomioistuimen velvollisuudesta ilmoittaa ratkaisustaan Oikeusrekisterikeskukselle säädetään 4 §:ssä.

34 §

Tuomioistuimen tai syyttäjän ratkaisun vaikutus täytäntöönpanoon

Muuntorangaistuksen määräämisen jälkeen vankeudeksi muunnetun sakon tai uhkasakon täytäntöönpanoa ei saa jatkaa ulosottomenettelyssä.

Jos syyttäjä jättää vaatimatta muuntorangaistuksen määräämistä 28 §:n 2 tai 3 momentin nojalla tai tuomioistuin jättää sakon tai uhkasakon muuntamatta rikoslain 2 a luvun 6 tai 7 §:n nojalla, täytäntöönpanoa jatketaan 2 luvussa säädettyssä menettelyssä. Tällaiseen sakkoon tai uhkasakkoon tuomittua ei saa haastaa uudelleen muuntorangaistusmenettelyyn.

35 §

Vankeudeksi muunnetun sakon maksaminen

Muuntorangaistus raukeaa, jos muuntorangaistukseen tuomittu ennen muuntorangaistuksen suorittamisen aloittamista maksaa muunnetuista sakoista suorittamatta olevan rahamäärän kokonaan. Jos täytäntöön pantavana on useita muuntorangaistuksia, tuomitulla on oikeus maksaa sakkonsa kokonaan yhdenkin muuntorangaistuksen osalta, jolloin se muuntorangaistus raukeaa.

Muunnetun sakon tai uhkasakon maksamisesta vankilassa säädetään vankeuslain (767/2005) 2 luvun 7 §:ssä.

36 §

Muuntorangaistuksen täytäntöönpanoon ryhtyminen

Kun muuntorangaistuksen määräämistä koskeva ratkaisu on tullut lainvoimaiseksi tai on pantavissa täytäntöön kuten lainvoimainen tuomio, Oikeusrekisterikeskuksen on lähetettävä maksuvelvolliselle ilmoitus muuntorangaistuksesta noudattaen, mitä 7 §:ssä säädetään maksukehotuksesta. Ennen jäljempänä 2 momentissa tarkoitettua muuntorangaistuksen täytäntöönpanoon ryhtymistä Oikeusrekisterikeskus voi myöntää maksuvelvolliselle maksuaikaa enintään kuusi kuukautta noudattaen, mitä 15–17 §:ssä säädetään.

Oikeusrekisterikeskuksen on ilman aiheetonta viivästystä haettava Rikosseuraamuslaitokselta muuntorangaistuksen täytäntöönpanoa, jos maksuvelvollinen ei täytä maksuvelvollisuutta kokonaisuudessaan 1 momentissa tarkoitettua ilmoituksessa asetetussa määräajassa tai mainitun momentin nojalla myönnetyn maksuajan kuluessa. Oikeusrekisterikeskuksen on kehotettava maksuvelvollista ottamaan yhteyttä Rikosseuraamuslaitokseen muuntorangaistuksen täytäntöön panemiseksi. Rikosseuraamuslaitoksen on ryhdyttävä muuntorangaistuksen täytäntöönpanoon noudattaen, mitä vankeuslain 2 luvussa säädetään.

Jos Oikeusrekisterikeskus on hakenut muuntorangaistuksen täytäntöönpanoa Rikosseuraamuslaitokselta, sen on palautettava osittain suoritettu maksu maksuvelvolliselle. Palauttamisesta säädetään 22 §:ssä. Palautettavalle rahamäärälle ei kuitenkaan makseta mainitussa pykälässä tarkoitettua korkoa.

4 luku

Menettämisseuraamuksen täytäntöönpano

38 §

Rahamäärään kohdistuvan menettämisseuraamuksen täytäntöönpano

Rahamäärään kohdistuvan menettämisseuraamuksen täytäntöönpanoon sovelletaan tämän lain 2 luvun säännöksiä. Takavarikoituun rahamäärään kohdistuvan menettämisseuraamuksen täytäntöönpanoon sovelletaan kuitenkin tämän luvun esineeseen kohdistuvaa menettämisseuraamusta koskevia säännöksiä.

38 a §

Muun menettämisseuraamuksen täytäntöönpano

Oikeusrekisterikeskuksen on haettava esineeseen kohdistuvan menettämisseuraamuksen, verkkoviestin hävittämismääräyksen ja eläimen tappamismääräyksen täytäntöönpanoa 2 momentissa tarkoitettulta täytäntöönpanotoimista huolehtivalta viranomaiselta, kun seuraamus on tullut täytäntöönpanokelpoiseksi.

Ulosottolaitos huolehtii kiinteään omaisuuteen, kiinnityskelpoiseen alukseen, kiinnityskelpoiseen ilma-alukseen, kiinnityskelpoiseen autoon tai huoneiston tai rakennuksen hallintaan oikeuttavaan osakeyhtiön osakkeeseen taikka muuhun arvopaperiin kohdistuvan menettämisseuraamuksen sekä verkkoviestin hävittämismääräyksen täytäntöönpanosta. Poliisi, Tulli, Rajavartiolaitos tai Puolustusvoimat huolehtivat muun esineeseen kohdistuvan menettämisseuraamuksen ja eläimen tappamismääräyksen täytäntöönpanosta kunkin viranomaisen tutkimissa rikosasioissa. Puolustusvoimilla on oikeus saada poliisilta virka-apua menettämisseuraamuksen täytäntöönpanossa sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta Puolustusvoimissa annetun lain (89/2025) 186 §:ssä säädetyillä edellytyksillä.

Tässä pykälässä tarkoitetun menettämisseuraamuksen täytäntöönpanoon sovelletaan 39–43, 43 a–43 d, 44, 45 ja 45 a–45 c §:ää. Ulosottolaitoksen täytäntöön panemissa asioissa sovelletaan lisäksi ulosottokaaren säännöksiä. Menetetyksi tuomitun esineen tullaukseen sovelletaan lisäksi tullilain (304/2016) 80 §:n 2 momenttia, 82 §:n 3 momenttia ja 84 §:ää.

39 §

Esineeseen kohdistuvan menettämisseuraamuksen täytäntöönpano ennen tuomion täytäntöönpanokelpoisuutta

Menetetyksi tuomittua esinettä hallussaan pitävä viranomainen voi ryhtyä menettämisseuraamuksen täytäntöönpanoon, vaikka menettämisseuraamusta koskeva ratkaisu ei ole täytäntöönpanokelpoinen, jos esine on helposti pilaantuva, pian häviävä tai arvoltaan nopeasti aleneva taikka siitä aiheutuu huomattavia säilytys- tai hoitokustannuksia.

40 §

Myöhemmän ratkaisun vaikutus menettämisseuraamuksen täytäntöönpanoon

Jos esineeseen kohdistuva menettämisseuraamus on pantu täytäntöön lainvoimaa vailla olevan ratkaisun perusteella, täytäntöönpano ei myöhemmin annetun ratkaisun vuoksi peräydy ennen sen lainvoimaiseksi tulemistä.

41 §

Menetetyksi tuomitun omaisuuden arvioiminen

Valtiolle menetetyksi tuomittu esine, hävitettäväksi määrätty verkkoviesti tai tapettavaksi määrätty eläin on arvioitava ennen kuin täytäntöönpanotoimeen ryhdytään, jos asiaa koskeva ratkaisu ei ole tullut lainvoimaiseksi tai kysymys on kolmannen henkilön oikeudesta ja jos kummassakaan tapauksessa ei asianomaisen viranomaisen ja omaisuuden omistajan tai kolmannen henkilön kesken ole sovittu esineen, verkkoviestin tai eläimen arvosta.

Arvioinnista on laadittava pöytäkirja.

42 §

Menettämisseuraamusta koskevan vaatimuksen hylkääminen

Jos tuomioistuin on lainvoimaisella tuomiolla hylännyt esineeseen kohdistuvaa menettämisseuraamusta tai eläimen tappamismääräystä koskevan vaatimuksen, esine tai tapettavaksi määrätty eläin on palautettava omistajalle tai sille, jolla siihen muuten on oikeus.

Edellä 1 momentissa tarkoitetulla henkilöllä on oikeus saada esineestä tai tapettavaksi määrätystä eläimestä korvaus, jos sen palauttaminen ei täytäntöönpanotoimen suorittamisen tai muun syyn vuoksi ole enää mahdollista. Oikeusrekisterikeskus tekee päätöksen korvauksesta ja suorittaa valtion varoista korvauksen henkilölle. Korvausta koskevaan päätökseen tyytymättömällä on oikeus ajaa kannetta kotipaikkansa kärjäoikeudessa tai Helsingin kärjäoikeudessa. Kanne on saatettava vireille 30 päivän kuluessa siitä, kun asiaa koskeva päätös on annettu henkilölle tiedoksi. Vastaajana asiassa on valtio, jota edustaa Oikeusrekisterikeskus.

43 §

Täytäntöönpanotoimet

Täytäntöönpanotoimista huolehtiva viranomainen voi myydä menetetyksi tuomitun esineen. Esine voidaan hävittää, jos sitä ei voida myydä sen käyttöä tai myyntiä rajoittavan lainsäädännön tai muun esineen laatuun liittyvän syyn vuoksi taikka jos sen myynti on epätarkoituksenmukaista. Esine voidaan myös ottaa valtion käyttöön, jos se on perusteltua koulutusta, tutkimusta tai museotoimintaa varten taikka muusta vastaavasta syystä.

Täytäntöönpanotoimista huolehtiva viranomainen voi myydä menetetyksi tuomitun eläimen. Eläin voidaan myös luovuttaa muutoin tai lopettaa, jos eläimen rahallinen arvo on vähäinen tai jos myyminen on muusta syystä epätarkoituksenmukaista. Tapettavaksi määrätty eläin on lopetettava. Eläimen lopettamisesta säädetään eläinten hyvinvoinnista annetussa laissa (693/2023). Kunnaneläinlääkäriin antamasta virka-avusta säädetään eläinten hyvinvoinnista annetun lain 90 §:n 2 momentissa.

Hävitettäväksi määrätty verkkoviesti on hävitettävä tuomioistuimen määräyksen mukaisesti.

Valtio ei vastaa tämän lain nojalla myydyin tai muutoin luovutetun esineen tai eläimen puutteista tai virheistä eikä muistakaan ominaisuuksista.

43 a §

Esineen haltuunotto ja säilyttäminen

Täytäntöönpanotoimista huolehtiva viranomainen ottaa menetettäväksi tuomitun esineen tai tapettavaksi määrätyn eläimen haltuunsa. Jollei siitä aiheudu tuomitulle tuntuva haittaa, esine voidaan jättää lukittuun tilaan tai lukittuina tuomitun luokse. Jollei ilmeistä hukkaamis- tai rikoksen jatkamisvaaraa ole, esine tai tapettavaksi määrätty eläin voidaan myös jättää tuomitun haltuun.

Myös sivullisen hallussa oleva, menetettäväksi tuomittu esine tai tapettavaksi määrätty eläin tulee ottaa viranomaisen haltuun menettämisseuraamuksen täytäntöönpanoa varten. Viranomainen voi vaihtoehtoisesti kieltää sivullista luovuttamasta esinettä edelleen tai sopia sivullisen kanssa esineen tai tapettavaksi määrätyn eläimen säilyttämisestä.

Viranomaisen tulee ottaa haltuunsa myös tuomitulle kuuluvat asiakirjat, joista käy ilmi omistusoikeus menetettäväksi tuomittuun esineeseen tai tapettavaksi määrättyyn eläimeen, sekä kirjalliset panttikirjat ja muut vastaavat menetettäväksi tuomittua omaisuutta koskevat asiakirjat.

Täytäntöönpanoa varten tapahtuva haltuun ottaminen on kirjattava.

43 b §

Esineen etsiminen asunnosta tai muista tiloista

Täytäntöönpanotehtävää suorittava virkamies saa etsiä menetetyksi tuomittua esinettä tai tapettavaksi määrättyä eläintä tuomitulle kuuluvista tai hänen käytössään olevista tiloista 43 a §:ssä tarkoitettua haltuun ottamista varten. Etsintä saadaan tehdä myös sivulliselle kuuluvissa tai hänen käytössään olevissa tiloissa, jos on aihetta olettaa, että menetetyksi tuomittu esine tai tapettavaksi määrätty eläin on siellä.

Tuomitulle kuuluvassa tai hänen käytössään olevassa pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävässä tilassa etsintä saadaan tehdä vain, jos on perusteltua aihetta olettaa, että menetetyksi tuomittu esine tai tapettavaksi määrätty eläin on siellä. Sivulliselle kuuluvassa tai hänen käytössään olevassa pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävässä tilassa etsintä saadaan tehdä vain, jos on erittäin perusteltua aihetta olettaa, että menetetyksi tuomittu esine tai tapettavaksi määrätty eläin on siellä. Tuomitulle tai sivulliselle on ennen etsintää varattava tilaisuus luovuttaa esine tai tapettavaksi määrätty eläin, jollei välittömiä etsimistoimia voida pitää välttämättöminä.

43 c §

Esineen etsiminen henkilön hallusta

Täytäntöönpanotehtävää suorittava virkamies saa kehottaa tuomittua luovuttamaan yllään tai vaatteissaan olevan menetetyksi tuomitun esineen. Jollei kehotusta noudateta, virkamies saa ottaa esineen haltuunsa, jos hän tietää tai on perusteltua aihetta olettaa, että menetetyksi tuomittu esine on tuomitun yllä tai vaatteissa, ja haltuun ottaminen voi tapahtua puuttumatta loukkaavalla tavalla tuomitun henkilökohtaiseen koskemattomuuteen.

Mitä 1 momentissa säädetään, koskee myös menetetyksi tuomittua esinettä, jonka täytäntöönpanotehtävää suorittava virkamies tietää olevan sivullisen yllä tai vaatteissa.

43 d §

Voimakeinot

Täytäntöönpanotehtävää suorittavalla virkamiehellä on menetetyksi tuomitun esineen tai tapettavaksi määrätyn eläimen haltuun ottamiseksi tarvittaessa oikeus avata tai määrätä avaamaan lukkoja ja ovia sekä käyttää muita vastaavia voimakeinoja siinä määrin kuin niitä voidaan olosuhteet huomioon ottaen pitää perusteltuina. Voimakeinojen kohteena olevalle henkilölle on kuitenkin varattava tilaisuus toimia itse, jollei täytäntöönpano sen vuoksi vaarannu.

Täytäntöönpanotehtävää suorittavalla virkamiehellä on oikeus käyttää täytäntöönpanotehtävän suorittamiseksi voimakeinoja noudattaen, mitä kutakin viranomaista koskevassa lainsäädännössä säädetään.

44 §

Menettämisseuraamukseen tuomitun kuoleman vaikutus täytäntöönpanoon

Menettämisseuraamukseen tuomitun kuoltua täytäntöönpano on keskeytettävä sen jälkeen, kun esine on otettu valtion haltuun. Täytäntöönpanoa on jatkettava, jos täytäntöönpanotoimista huolehtivalle viranomaiselle ei neljän kuukauden kuluessa haltuunottamisesta toimiteta

todistusta siitä, että täytäntöönpanon raukeamista koskeva asia on rikoslain 8 luvun 16 §:n mukaisesti saatettu käräjäoikeuden ratkaistavaksi, tai jos raukeamista koskeva hakemus on lainvoimaisesti hylätty.

Täytäntöönpanoa on 1 momentissa säädetyn estämättä jatkettava esineen arvioimisen jälkeen, jos täytäntöönpanoon sovelletaan 39 §:ää,

45 §

Esineen myynti

Menetetyksi tuomittu esine voidaan myydä julkisella huutokaupalla, toimeksiannolla tai vähittäin taikka muulla tavalla.

Myyntissä tulee pyrkiä hyvään tulokseen. Myyntitavan valinnassa tulee ottaa huomioon saatavissa oleva kauppahinta, myynti- ja säilytyskustannukset ja myynnin vaatima aika.

Myynti tulee suorittaa ilman aiheetonta viivytystä.

45 a §

Pantti- ja vakuusoikeudet

Ennen esineeseen kohdistuvan menettämisseuraamuksen täytäntöönpanoa täytäntöönpanotoimista huolehtivan viranomaisen tulee selvittää asianomaiseen rekisteriin kirjatut pantti- ja vakuusoikeudet ja erityiset oikeudet, jos myytävänä on esine, johon saattaa kohdistua kirjattu oikeus, sekä vastaavat rekisteriin kirjaamattomat oikeudet, jos on todennäköistä, että esineeseen kohdistuu tällainen oikeus.

Panttioikeuden tai muun vakuusoikeuden rikoslain 10 luvun 4, 5 tai 5 a §:ssä tarkoitettuun, menetetyksi tuomittuun esineeseen saanut saa maksun sen arvosta saamisen erääntymisestä riippumatta. Maksun saamisesta säädetään jäljempänä 45 b §:ssä.

Täytäntöönpanotoimista huolehtiva viranomainen tekee päätöksen pantti- tai muun vakuusoikeuden raukeamisesta eikä tee 2 momentissa tarkoitettua tilitystä, jos viranomainen katsoo, että pantti- tai vakuusoikeus perustuu sellaiseen varallisuus- tai muuhun järjestelyyn, jolle annettu oikeudellinen muoto ei vastaa asian varsinaista luonnetta tai tarkoitusta, ja että sellaista oikeudellista muotoa ilmeisesti käytetään menettämisseuraamuksen täytäntöönpanon välttämiseksi. Järjestelyn luonnetta arvioitaessa on otettava huomioon menettämisseuraamukseen tuomitun käytettävissä oleva omistajan määräysvaltaan verrattava valta, omistajan toimiin verrattavat toimet sekä menettämisseuraamukseen tuomitun järjestelystä saamat edut ja muut vastaavat seikat.

Raukeamispäätöstä koskeva asia voidaan kanteesta käsitellä riita-asiana Helsingin käräjäoikeudessa tai kantajan kotipaikan käräjäoikeudessa. Vastaajana asiassa on valtio, jota edustaa täytäntöönpanotoimista huolehtiva viranomainen. Raukeamispäätöstä koskeva kanne on nostettava 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista, muutoin pantti- tai muu vakuusoikeus raukeaa. Täytäntöönpanotoimista huolehtiva viranomainen voi kirjallisesta hakemuksesta pidentää määräaikaa, jos siihen on hyväksyttävä syy. Määräajan pidentämistä koskevaan päätökseen ei saa hakea muutosta.

45 b §

Varojen tilittäminen

Täytäntöönpanotoimista huolehtiva viranomainen tilittää esineen mahdollisesta myynnistä saadut varat Oikeusrekisterikeskukselle.

Ennen varojen tilitystä Oikeusrekisterikeskukselle varoista saadaan vähentää esineen säilytyksestä ja myynnistä menettämisseuraamuksen täytäntöönpanon aikana aiheutuneet kustannukset.

Jos esineeseen on kohdistunut 45 a §:ssä tarkoitettu oikeus, täytäntöönpanoviranomainen tilittää maksun mainitun oikeuden haltijalle 2 momentissa tarkoitettujen vähennysten jälkeen.

45 c §

Menettämisseuraamuksen täytäntöönpanon päätyminen

Edellä 38 a §:ssä tarkoitetun menettämisseuraamuksen täytäntöönpano päättyy, kun:

- 1) täytäntöönpanotoimet on suoritettu loppuun, mahdollinen myyntitulo on tilitetty Oikeusrekisterikeskukselle ja menettämisseuraamuksen määräämistä koskeva ratkaisu on tullut lainvoimaiseksi;
- 2) menettämisseuraamuksen täytäntöönpanokelpoisuus on rauennut; tai
- 3) täytäntöönpanon päättymiseen on muu laissa säädetty peruste kuin 1 ja 2 kohdassa tarkoitettu peruste.

54 §

Tarkemmat säännökset

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset:

- 1) täytäntöönpanoilmoitukseen 4 §:n 3 momentin nojalla kirjattavista tiedoista;
- 2) maksuvelvolliselle 5 §:n 2 momentin ja 6 §:n 3 momentin nojalla annettavista tiedoista;
- 3) viranomaisten keskinäisestä ilmoitusvelvollisuudesta ja asioiden selvittämisestä;
- 4) muuntorangaistuksen määräämisessä tarvittavien tietojen toimittamisesta syyttäjälle ja syyttäjältä edelleen käräjäoikeudelle;
- 5) täytäntöönpanotoimenpiteiden kirjaamisesta ja niistä ilmoittamisesta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . Tämän lain 39 ja 43 a–43 d § tulevat kuitenkin voimaan jo 23 päivänä marraskuuta 2026.

Ennen tämän lain voimaantuloa myönnettyyn maksuaikaan sovelletaan ennen tämän lain voimaantuloa voimassa olleita säännöksiä. Ennen tämän lain voimaantuloa vireille tulleeseen sakon muuntorangaistuksen täytäntöönpanoasiaan sovelletaan ennen tämän lain voimaantuloa voimassa olleita säännöksiä, jos tuomitun vankilaan toimittaminen on ollut ulosottomiehen käsiteltävänä tämän lain voimaan tullessa tai jos muuntorangaistukseen tuomitulle on jo määrätty ilmoittautumisaika vankilaan tämän lain voimaan tullessa. Ennen tämän lain voimaantuloa vireille tulleen menettämisseuraamuksen täytäntöönpanotoimista huolehtii se viranomainen, jonka täytäntöönpantavana menettämisseuraamus oli ennen tämän lain voimaantuloa.

2.

Laki

rikoslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan rikoslain (39/1889) 10 luvun 11 §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on laissa 356/2016, sekä

muutetaan 2 a luvun 7 §, 10 luvun 7 §, 17 luvun 23 a §:n 3 momentti ja 32 luvun 12 §:n 1 momentti,

sellaisina kuin ne ovat 2 a luvun 7 § laissa 550/1999, 10 luvun 7 § laissa 875/2001, 17 luvun 23 a §:n 3 momentti laissa 14/2011 ja 32 luvun 12 §:n 1 momentti laissa 187/2012, seuraavasti:

2 a luku

Sakosta, muuntorangaistuksesta ja rikesakosta

7 §

Uhkasakon muuntamatta jättäminen

Tuomioistuin voi jättää maksamattoman uhkasakon sijasta tuomittavan muuntorangaistuksen määräämättä, jos muuntorangaistusta on pidettävä kohtuuttomana tai tarkoituksettomana ottaen huomioon:

- 1) sakotetun henkilökohtaiset olosuhteet tai terveydentila;
- 2) sakotetulle tuomittu rangaistus samassa oikeudenkäynnissä, jossa uhkasakko on tuomittu.

10 luku

Menettämisseuraamuksista

7 §

Menettämisseuraamuksen raukeaminen

Tuomioistuin voi menettämisvaatimuksen ratkaistessaan vastaajan suostumuksella määrätä, että menettämisseuraamus raukeaa, jos 4 tai 5 §:ssä tarkoitettuun esineeseen tai omaisuuteen tehdään määräajassa tuomiossa mainittavat muutokset, joilla omaisuus tehdään lain mukaiseksi joko merkitsemällä se väärennetyksi, poistamalla tai korjaamalla väärä alkuperämerkintä tai muu merkintä tai tekemällä se käyttökelvottomaksi.

Sakon täytäntöönpanosta annetun lain 38 a §:n 2 momentissa tarkoitettu täytäntöönpanotoimista huolehtiva viranomainen valvoo tuomiossa mainittujen velvoitteiden noudattamista ja päättää menettämisseuraamuksen raukeamisesta. Menettämisseuraamukseen tuomittu voi valittaa päätöksestä nostamalla asiasta kanteen Helsingin käräjäoikeudessa tai kantajan kotipaikan käräjäoikeudessa. Kanne on nostettava 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Vastajana asiassa on valtio, jota edustaa täytäntöönpanotoimista huolehtiva viranomainen. Täytäntöönpanotoimista huolehtiva viranomainen voi erityisestä syystä jatkaa 1

momentissa tarkoitettua määräaika. Menettämisseuraamuksen raukeamisesta on ilmoitettava Oikeusrekisterikeskukselle.

Menettämisseuraamukseen tuomittu vastaa kustannuksista, jotka aiheutuvat muutostöistä ja muutoin tuomion täytäntöönpanosta.

17 luku

Rikoksista yleistä järjestystä vastaan

23 a §

Eläinsuojelurikokseen liittyvä menettämisseuraamus

Tuomioistuin voi määrätä, että asianosaiselle varataan tilaisuus itse myydä tai muuten luovuttaa omistamansa kiellossa tarkoitetut eläimet. Jos menettämisseuraamus kohdistuu eläimiin, jotka omistaa kokonaan tai osaksi muu kuin eläintenpitokieltoon määrätty, tälle voidaan varata tilaisuus noutaa eläimet korvauksetta itselleen. Tuomiossa on asetettava määräaika, jonka kuluessa eläimet on luovutettava tai noudettava. Jos eläimet noudetaan tai luovutetaan tuomion mukaisesti, menettämisseuraamus raukeaa. Menettämisseuraamuksen raukeamiseen sovelletaan lisäksi 10 luvun 7 §:n 2 ja 3 momenttia.

32 luku

Kätkemis- ja rahanpesurikoksista

12 §

Menettämisseuraamus

Omaisuus, joka on ollut 6, 7 tai 9 §:ssä tarkoitetun rikoksen kohteena, on tuomittava valtiolle menetetyksi. Menettämisseuraamukseen sovelletaan, mitä 10 luvussa ja sakon täytäntöönpanosta annetussa laissa säädetään menettämisseuraamuksesta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

3.

Laki

ulosottokaaren 4 luvun 8 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään ulosottokaaren (705/2007) 4 luvun 8 §:ään uusi 3 momentti seuraavasti:

4 luku

Ulosmittaus

8 §

Ulosmittauksen kohde

Esinettä ei voida ulosmitata, jos se on tuomittu menetetyksi valtiolle rikoslain 10 luvun nojalla. Jos menetetyksi tuomittu esine on ulosmitattu, ulosmittaus raukeaa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

4.

Laki

tullilain 80 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan tullilain (304/2016) 80 §:n 1 momentti ja
lisätään lain 80 §:ään uusi 4 momentti, seuraavasti:

80 §

Tullihuutokaupalla tai muulla tavoin myytävät tavarat

Tulli myy julkisella tullihuutokaupalla tavarat, jotka ovat:

- 1) luovutettu valtiolle;
- 2) väliaikaisesti varastoitu ja jota ei ole asetettu tullimenettelyyn tai jälleenviety koodeksin 149 artiklassa säädettyssä määräajassa;
- 3) tullivalvonnassa ja jota ei voida luovuttaa koodeksin 198 artiklan 1 kohdan b alakohdassa mainitusta syystä;
- 4) jätetty noutamatta kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun Tulli on tehnyt päätöksen tavarat luovutuksesta vapaaseen liikkeeseen;
- 5) jäänyt lainvoimaisen päätöksen nojalla Tullin haltuun.

Menettämisseuraamuksen täytäntöönpanosta säädetään sakon täytäntöönpanosta annetussa laissa (672/2002). Menetetyksi tuomitun esineen täytäntöönpanossa sovelletaan lisäksi tämän pykälän 2 momenttia ja tämän lain 84 §:ää.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

5.

Laki

rikostorjunnasta Tullissa annetun lain 2 luvun 11 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rikostorjunnasta Tullissa annetun lain (623/2015) 2 luvun 11 §:n 1 momentti seuraavasti:

2 luku

Tullin toimivaltuudet tullirikostorjunnassa

11 §

Täytäntöönpano

Menettämisseuraamuksen täytäntöönpanosta säädetään sakon täytäntöönpanosta annetussa laissa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

6.

Laki

puutavaran ja puutuotteiden markkinoille saattamisesta annetun lain 13 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan puutavaran ja puutuotteiden markkinoille saattamisesta annetun lain (897/2013)
13 § seuraavasti:

13 §

Menettämisseuraamus ja takavarikoinnin kustannukset

Menettämisseuraamuksesta säädetään rikoslain 10 luvussa. Menettämisseuraamuksen täytäntöönpanosta säädetään sakon täytäntöönpanosta annetussa laissa (672/2002).

Toimijan on suoritettava valtiolle ne kustannukset, jotka aiheutuvat puutavaran tai puutuotteiden varastoinnista takavarikoinnin aikana.

Edellä 2 momentissa tarkoitetut kustannukset saadaan vähentää myydyn puutavaran tai puutuotteiden hinnasta. Toimijan on kuitenkin suoritettava valtiolle ne kustannukset, joita ei saada katetuiksi myynnistä saatavilla varoilla.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

7.

Laki

autokiinnityslain 15 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan autokiinnityslain (810/1972) 15 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 1156/2013, seuraavasti:

15 §

Jos rekisteriin merkitty auto ulosmitataan, pannaan takavarikkoon tai vakuustakavarikkoon, tuomitaan menetetyksi valtiolle taikka jos omistajan omaisuus luovutetaan konkurssiin, on siitä sekä päivästä, jona ulosmittaus tai takavarikko on toimitettu, vakuustakavarikko määrätty, menettämisseuraamus tuomittu tai konkurssi alkanut, tehtävä merkintä rekisteriin.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

8.

Laki

alusrekisterilain 9 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan alusrekisterilain (512/1993) 9 §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on laissa 545/2021, seuraavasti:

9 §

Rekisteriin tehtävät merkinnät

Rekisteriin merkitään myös alukseen vahvistetut kiinnitykset sekä siihen kohdistuva ulosmittaus, menettämisseuraamus, takavarikko ja vakuustakavarikko sekä omistajan konkurssiin asettaminen samoin kuin näitä tietoja koskevat muutokset. Jos kyseessä on 2 momentin 6 kohdassa tarkoitettu alus, rekisteriin ei kuitenkaan merkitä alukseen vahvistettuja kiinnityksiä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

9.

Laki

huoneistotietojärjestelmästä annetun lain 7 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan huoneistotietojärjestelmästä annetun lain (1328/2018) 7 §:n 1 momentti seuraavasti:

7 §

Ulosmittaus, turvaamistoimenpide, konkurssi ja yrityksen saneeraus

Osakkeeseen kohdistuva ulosmittaus, menettämisseuraamus ja turvaamistoimenpide merkitään osakehuoneistorekisteriin asianomaisen viranomaisen ilmoituksesta. Merkinnässä on yksilöitävä peruste, jonka nojalla merkintä on tehty.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

10.

Laki

liikenteen palveluista annetun lain 219 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan liikenteen palveluista annetun lain (320/2017) 219 §:n 3 momentin 4 kohta, sellaisena kuin se on laissa 301/2018, seuraavasti:

219 §

Yleiset liikenneasioiden rekisteriin tallennettavat tiedot

Rekisteriin saa tallentaa lisäksi rekisterin käyttötarkoituksen kannalta välttämättömät tiedot luonnollisten henkilöiden, oikeushenkilöiden tai liikennevälineiden:

4) konkurssista, velkajärjestelystä, yrityssaneerauksesta, ulosotosta, takavarikosta, vakuustakavarikosta ja menettämisseuraamuksesta;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

11.

Laki

tuomioistuimen velvollisuudesta ilmoittaa eräistä ratkaisuksista annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään tuomioistuimen velvollisuudesta ilmoittaa eräistä ratkaisuksista annettuun lakiin (373/2010) uusi 1 a § seuraavasti:

1 a §

Velvollisuus ilmoittaa menettämisseuraamusta koskevasta ratkaisusta

Tuomioistuimen tulee heti ilmoittaa:

- 1) kiinteistön ja kirjatun erityisen oikeuden sekä muun kiinnityskelpoisen omaisuuden menetetyksi tuomitsemisesta asianomaiselle rekisteriviranomaiselle;
- 2) huoneistotietojärjestelmästä annetussa laissa (1328/2018) tarkoitettuun osakehuoneistorekisteriin kuuluvan osakkeen menetetyksi tuomitsemisesta Maanmittauslaitokselle;
- 3) patentin ja muun rekisteröidyn aineettoman oikeuden menetetyksi tuomitsemisesta asianomaiselle rekisteriviranomaiselle;
- 4) arvo-osuuden ja arvo-osuuteen kohdistuvan oikeuden menetetyksi tuomitsemisesta asianomaiselle arvo-osuusrekisterin pitäjälle;
- 5) vakioidun option ja terminin menetetyksi tuomitsemisesta kyseistä johdannaistiliä hoitavalle välittäjälle ja muussa tapauksessa asianomaiselle optioyhteisölle;
- 6) muun kuin 1–5 kohdassa tarkoitetun omaisuuden menetetyksi tuomitsemisesta muuhunkin julkiseen rekisteriin, jos tällaiseen rekisteriin voidaan tallettaa tieto menetetyksi tuomitsemisesta.

Ilmoitus on tehtävä myös menetetyksi tuomitsemista koskevan ratkaisun kumoamisesta, kun ratkaisu on tullut lainvoimaiseksi.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 19.3.2026

Pääministeri

Petteri Orpo

Oikeusministeri Leena Meri

1.

Laki

sakon täytäntöönpanosta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan sakon täytäntöönpanosta annetun lain (672/2002) 18, 27, 30 a, 37 ja 53 §, sellaisina kuin niistä ovat 30 a § laeissa 985/2005 ja 462/2011 sekä 37 § laissa 604/2019, *muutetaan* 1 §:n 3 momentin 8 kohta, 3 §:n 2 momentti, 4 §:n 3 ja 4 momentti, 5 §:n 1 momentti, 8, 9, 14–17, 21 ja 22 §, 23 §:n 2 momentti, 3 luvun otsikko, 24–26, 28–32, 34–36, 4 luvun otsikko, 38, 39–45, 45 a, 45 b ja 54 §,

sellaisina kuin niistä ovat 1 §:n 3 momentin 8 kohta, 4 §:n 3 ja 4 momentti, 5 §:n 1 momentti, 8 ja 9 §, 23 §:n 2 momentti sekä 54 § laissa 416/2025, 25 § osaksi laissa 462/2011, 28 § laeissa 462/2011 ja 604/2019, 30 § osaksi laeissa 462/2011 ja 889/2024, 31 ja 36 § laissa 425/2018, 38 § osaksi laeissa 816/2011 ja 756/2014, 41 § laissa 816/2011, 42 § laeissa 1407/2009 ja 756/2014, 44 § osaksi laissa 816/2011 sekä 45 a ja 45 b § laissa 348/2013, sekä

lisätään lakiin uusi 23 b, 38 a, 43 a–43d ja 45 c §, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 §

1 §

Lain soveltamisala

Lain soveltamisala

Tässä laissa säädetään seuraavien muiden rahamääräisten seuraamusten, maksujen ja korvausten täytäntöönpanosta:

Tässä laissa säädetään seuraavien muiden rahamääräisten seuraamusten, maksujen ja korvausten täytäntöönpanosta:

8) rikosvahinkolain (1204/2005) 31 §:n mukaiseen valtion takautumisoikeuteen perustuva saatava vahingosta vastuussa olevalta ja mainitun lain 42 §:n 2 momentissa tarkoitettuun takaisinperintää koskevaan päätökseen perustuva saatava korvauksen saajalta.

8) rikosvahinkolain (1204/2005) 31 §:n mukaiseen valtion takautumisoikeuteen perustuva saatava vahingosta vastuussa olevalta ja mainitun lain 42 §:ssä tarkoitettuun takaisinperintää koskevaan päätökseen perustuva saatava korvauksen saajalta.

3 §

3 §

Täytäntöönpanosta vastaavat viranomaiset

Täytäntöönpanosta vastaavat viranomaiset

Valtion viranomainen, jonka tehtävänä on valvoa valtion etua asiassa, voi kuitenkin ottaa huolehtiakseen valtiolle tai mainitulle viranomaiselle tuomittavan rikokseen perustuvan vahingonkorvauksen ja oikeudenkäyntikulujen korvauksen perimisestä tässä laissa säädettyssä järjestyksessä (itseperintä). Viranomaisesta on tuolloin etsintäkuuluttamista lukuun ottamatta voimassa, mitä Oikeusrekisterikeskuksesta 2 luvussa säädetään.

Tulli ja Verohallinto huolehtivat 1 momentissa säädetystä poiketen valtiolle tai mainitulle viranomaiselle tuomitun rikokseen perustuvan vahingonkorvauksen ja oikeudenkäyntikulujen korvauksen perimisestä, jos niiden tehtävänä on valvoa valtion etua asiassa. Tulliin ja Verohallintoon sovelletaan tuolloin, mitä Oikeusrekisterikeskuksesta 6–9, 21–23 ja 23 a §:ssä säädetään.

4 §

4 §

Täytäntöönpanoilmoitukset

Täytäntöönpanoilmoitukset

Muu kuin oikeushallinnon viranomainen ilmoittaa ratkaisustaan toimittamalla Oikeusrekisterikeskukselle seuraamuksen täytäntöönpanoa varten tarvittavat tiedot.

Muu kuin oikeushallinnon viranomainen ilmoittaa ratkaisustaan tallentamalla sitä koskevat tiedot Oikeusrekisterikeskuksen täytäntöönpanotietojärjestelmään. Tietojärjestelmään tallennetaan täytäntöönpanoa varten tarpeelliset tiedot.

Edellä 3 §:n 2 momentissa tarkoitetuissa asioissa tuomioistuimen on tämän pykälän 1 ja 2 momentissa säädetystä poiketen ilmoitettava ratkaisustaan Oikeusrekisterikeskuksen sijasta itseperinnästä vastaavalle viranomaiselle.

Edellä 3 §:n 2 momentissa tarkoitetuissa asioissa tuomioistuimen on tämän pykälän 1 ja 2 momentissa säädetystä poiketen ilmoitettava ratkaisustaan Oikeusrekisterikeskuksen sijasta Tullille tai Verohallinnolle.

2 luku

2 luku

Saatavan täytäntöönpano

Saatavan täytäntöönpano

5 §

5 §

Maksutilaisuuden varaaminen

Maksutilaisuuden varaaminen

Saatavan ensimmäisenä asteena maksettavaksi määränneen tuomioistuimen tai viranomaisen on varattava maksuvelvolliselle tilaisuus saatavan

Saatavan ensimmäisenä asteena maksettavaksi määränneen tuomioistuimen tai viranomaisen on varattava maksuvelvolliselle tilaisuus saatavan

maksamiseen. Maksutilaisuuden varaa kuitenkin Oikeusrekisterikeskus 1 §:n 3 momentin 8 kohdassa tarkoitettua saatavaa täytäntöön pantaessa, *itseperinnästä vastaava viranomaisen* 3 §:n 2 momentissa tarkoitettua saatavaa täytäntöön pantaessa ja sakkovaatimuksen antava virkamies sakkovaatimuksen käyttämisen yhteydessä.

maksamiseen. Maksutilaisuuden varaa kuitenkin Oikeusrekisterikeskus 1 §:n 3 momentin 8 kohdassa tarkoitettua saatavaa täytäntöön pantaessa, *Tulli tai Verohallinto* 3 §:n 2 momentissa tarkoitettua saatavaa täytäntöön pantaessa ja sakkovaatimuksen antava virkamies sakkovaatimuksen käyttämisen yhteydessä.

8 §

Ulosoton hakeminen

Oikeusrekisterikeskuksen on haettava ulosottoa, jos maksukehotusta ei lähetetä tai jos saatavaa ei ole maksettu 6 §:ssä tarkoitettussa määräajassa taikka 14 §:ssä tarkoitettussa maksuajassa.

9 §

Ulosottokaaren soveltaminen

Saatavan ulosottotoimin tapahtuvaan täytäntöönpanoon sovelletaan *ulosottokaarta*, jollei tässä laissa toisin säädetä.

Ulosottokaaren 3 luvun 33 §:ssä tarkoitettussa vireilletuloilmoituksessa on ulosottokaarella säädetyn lisäksi ilmoitettava, että jollei vankeudeksi muunnettavissa olevaa sakkoa tai uhkasakkoa saada ulosottotoiminkaan perityksi, maksuvelvollinen haastetaan muuntorangaistuksen määräämistä koskevaan oikeudenkäyntiin.

14 §

Maksuajan myöntäminen

8 §

Ulosoton hakeminen

Oikeusrekisterikeskuksen on haettava ulosottoa, jos maksukehotusta ei lähetetä tai jos saatavaa ei ole maksettu 6 tai 14 §:ssä tarkoitettussa määräajassa taikka 15 §:ssä tarkoitettussa maksuajassa.

9 §

Ulosottokaaren soveltaminen

Saatavan ulosottotoimin tapahtuvaan täytäntöönpanoon sovelletaan, *mitä ulosottokaarella säädetään*. Saatavan täytäntöönpanokelpoisuuteen ja raukeamiseen sovelletaan kuitenkin tämän lain ja rikoslain 8 luvun säännöksiä.

Ulosottokaaren 3 luvun 33 §:n mukaisessa vireilletuloilmoituksessa on ulosottokaarella säädetyn lisäksi ilmoitettava, että jollei vankeudeksi muunnettavissa olevaa sakkoa tai uhkasakkoa saada ulosottotoiminkaan perityksi, maksuvelvollinen tullaan haastamaan muuntorangaistuksen määräämistä koskevaan oikeudenkäyntiin. *Ulosottokaaren 4 luvun 6 §:ssä tarkoitetun maksuajan myöntäminen ei edellytä hakijan suostumusta.*

14 §

Määräajan antaminen saatavan maksamiseen

Voimassa oleva laki

Kun maksuvelvollinen ei sairauden, työttömyyden, asevelvollisuuden suorittamisen tai muun vastaavan syyn vuoksi kykene ilman kohtuutonta haittaa heti suorittamaan tässä laissa tarkoitettua saatavaa, voidaan hänelle myöntää maksuaikaa koko rahamäärälle tai sen osalle enintään vuodeksi. Erittäin painavista syistä maksuaikaa voidaan myöntää pitemmäksikin aikaa.

Maksuaikaa ei saa myöntää, jos on aiheutta olettaa, ettei maksuvelvollinen maksuajan myöntämisestä huolimatta täytä suoritusvelvollisuuttaan täysimääräisesti.

Maksuaikaa myönnettäessä voidaan asettaa suoritusvelvollisuutta koskevia ehtoja.

15 §

Maksuajan myöntämismenettely

Maksuajan myöntää pyynnöstä ulosottoperinnässä olevissa asioissa ulosottomies ja muissa asioissa Oikeusrekisterikeskus. Maksuvelvollisen on maksuaikaa pyytäessään annettava asian ratkaisemista varten tarvittavat tiedot ja selvitykset. Ulosottomiehen on pyynnöstä annettava Oikeusrekisterikeskukselle sen päätöksentekoa varten tarvitsemat tiedot.

16 §

Maksusuunnitelma

Ehdotus

Oikeusrekisterikeskus voi maksuvelvollisen hakemuksesta antaa saatavan maksamiseksi enintään kolmen kuukauden määräajan, jos maksuvelvollinen todennäköisesti maksaa saatavan määräajan kuluessa.

Määräaikaa ei kuitenkaan saa antaa, jos täytäntöön pantavana on uhkasakkolain nojalla tuomittu uhkasakko. Määräaikaa annettaessa on huolehdittava siitä, ettei saatava raukea tai vanhene.

15 §

Maksuajan myöntäminen

Oikeusrekisterikeskus voi maksuvelvollisen hakemuksesta myöntää saatavalle maksuaikaa enintään vuoden, jos maksuvelvollinen ei henkilökohtaisten olosuhteidensa tai terveydentilansa vuoksi kykene ilman maksuaikaa maksamaan saatavaa ja jos maksuvelvollinen todennäköisesti maksaa saatavan maksuajan kuluessa. Erittäin painavista syistä maksuaikaa voidaan myöntää pitemmäksikin aikaa.

Maksuaikaa ei kuitenkaan saa myöntää, jos täytäntöön pantavana on uhkasakkolain nojalla tuomittu uhkasakko. Maksuaikaa myönnettäessä on huolehdittava siitä, ettei saatava raukea tai vanhene.

Maksuaikaa myönnettäessä maksuvelvolliselle laaditaan maksusuunnitelma. Maksuvelvollisen on noudatettava maksusuunnitelmaa. Jos maksuvelvollinen ei noudata maksusuunnitelmaa, maksuaika raukeaa.

16 §

Hakemuksen vaikutus täytäntöönpanoon

Voimassa oleva laki

Vuotta pitemmän maksuajan ehdoksi on maksuaikaa koskevassa päätöksessä asetettava suorituksen tapahtuminen maksusuunnitelman mukaan.

Jos maksuvelvollisella jo muuten on ulosottoasioita varten maksusuunnitelma, tämän lain mukainen maksusuunnitelma voidaan sisällyttää siihen.

17 §

Maksuaikaa koskevan päätöksen muuttaminen ja peruuttaminen

Maksuaikaa koskevan päätöksen tehnyt viranomainen voi muuttaa maksuaikaa koskevaa päätöstä tai peruuttaa sen, jos maksuvelvollinen laiminlyö maksuajan myöntämistä koskevaan päätökseen sisältyvän ehdon täyttämisen, jos on käynyt ilmeiseksi, ettei maksuvelvollinen tule täyttämään ehtoa tai kykene täyttämään maksuvelvollisuuttaan, tai jos muuttamiseen tai peruuttamiseen on muu erityinen syy.

Maksuaikaa koskevan päätöksen muuttamista ja peruuttamista tarkoittavan asian käsittelyssä noudatetaan soveltuvin osin 15 §:ssä säädettyä menettelyä. Päätös voidaan peruuttaa maksuvelvollista kuulematta, jos sellaisesta mahdollisuudesta on ilmoitettu hänelle päätöksessä.

18 §

Muutoksenhakukielto ja maksuaikaa koskevan asian saattaminen uuteen käsittelyyn

Maksuaikaa koskevaan päätökseen ei saa hakea muutosta.

Maksuvelvollinen voi aikaisemman päätöksen estämättä pyytää uudelleen maksuaikaa. Sellaisen asian käsittelyssä noudatetaan 15 §:ssä säädettyä menettelyä.

Ehdotus

Maksamisen määräaikaa tai maksuaikaa koskevan hakemuksen vireilletulo ei keskeytä saatavan täytäntöönpanoa, ellei Oikeusrekisterikeskus päätä täytäntöönpanon keskeyttämisestä hakemuksen käsittelyn ajaksi.

17 §

Maksuaikaa koskevan päätöksen muuttaminen ja peruuttaminen

Oikeusrekisterikeskus voi muuttaa maksamisen määräaikaa tai maksuaikaa koskevaa päätöstä tai peruuttaa sen, jos maksamisen määräajan tai maksuajan myöntämisen edellytyksiä ei enää ole.

(pykälä kumotaan)

21 §

Täytäntöönpanosta luopuminen

Oikeusrekisterikeskus saa luopua tässä laissa säädettyssä järjestyksessä täytäntöön pantavan vähäisen saatavan, saatavan vähäisen maksamatta olevan osan taikka kauan tuloksettomassa perinnässä olleen saatavan tai sen osan täytäntöönpanosta siten kuin valtioneuvoston asetuksella tarkemmin säädetään.

22 §

Rahamäärän palauttaminen

Jos saatavan maksamiseksi suoritettu rahamäärä on kokonaan tai osaksi maksettava maksuvelvolliselle takaisin ylemmän tuomioistuimen lainvoimaiseksi tulleen ratkaisun johdosta tai muusta syystä, rahamäärän vastaanottaneen viranomaisen on palautettava rahamäärä ja maksettava sille korkoa kuusi prosenttia vuodessa suorituspäivästä takaisinmaksupäivään. Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää, että palautusta tai korkoa ei makseta, jos se on säädettyä rahamäärää pienempi.

23 §

Kuittaaminen

Kuittaamiseen saadaan käyttää myös varoja, jotka olisi suoritettava maksuvelvolliselle 45 §:n taikka rikoslain 10 luvun 11 §:n 2 tai 3 momentin perusteella.

21 §

Täytäntöönpanotoimien lepäämään jättäminen

Oikeusrekisterikeskus saa jättää tässä luvussa tarkoitetut täytäntöönpanotoimet lepäämään, jos:

- 1) saatava on enintään 10 euroa tai
- 2) saatava on enintään 500 euroa ja on kulunut yli viisi vuotta saatavan täytäntöönpanokelpoiseksi tulemisesta.

22 §

Rahamäärän palauttaminen

Jos saatavan maksamiseksi suoritettu rahamäärä on kokonaan tai osaksi maksettava maksuvelvolliselle takaisin ylemmän tuomioistuimen lainvoimaiseksi tulleen ratkaisun takia tai muusta syystä, Oikeusrekisterikeskuksen on palautettava rahamäärä ja maksettava palautetulle rahamäärälle korkoa, joka on kutakin kalenterivuotta edeltävänä puolivuotiskautena voimassa oleva korkolain (633/1982) 12 §:ssä tarkoitettu viitekorko korotettuna kahdella prosenttiyksiköllä vuodessa suorituspäivästä takaisinmaksupäivään. Palautusta tai korkoa ei makseta, jos se on enintään 10 euroa. Rahamäärän vastaanottaneen viranomaisen on viipymättä tilitettävä palautettava rahamäärä Oikeusrekisterikeskukselle.

23 §

Kuittaaminen

Kuittaamiseen saadaan käyttää myös varoja, jotka olisi suoritettava maksuvelvolliselle tämän lain 42 §:n ja 45 a §:n tai rikoslain 10 luvun 11 §:n 2 momentin perusteella.

23 b §

Muutoksenhaku

Tässä luvussa tarkoitettuun Oikeusrekisterikeskuksen päätökseen saa vaatia oikaisua. Oikaisuvaatimuksesta säädetään hallintolaissa (434/2003).

Muutoksenhausta hallintotuomioistuimeen säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa..

Oikaisuvaatimus tai valitus maksamisen määräajan antamista koskevaan päätökseen tai maksuaikaa koskevaan päätökseen taikka päätökseen näiden päätösten peruuttamisesta tai muuttamisesta ei keskeytä saatavan täytäntöönpanoa.

3 luku

3 luku

Muuntorangaistus

Sakon muuntorangaistuksen määrääminen

24 §

24 §

Muuntorangaistusmenettelyyn ryhtyminen

Muuntorangaistusmenettelyyn ryhtyminen

Maksuvelvollinen on haastettava muuntorangaistuksen määräämistä koskevaan oikeudenkäyntiin, jos vankeudeksi muunnettavissa olevaa täytäntöönpanokelpoista sakkoa ei saada täysimääräisesti häneltä perittyä eikä ilmene syytä jatkaa kysymyksessä olevan seuraamuksen perintää.

Haastamista ei saa suorittaa, jos maksuvelvollinen on suorittamassa asevelvollisuutta, on reservin kertausharjoituksessa tai palvelemissa aseettomana tai siviilipalvelusmiehenä taikka jos hänelle on myönnetty yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain (57/1993) mukainen velkajärjestely.

Maksuvelvollinen on haastettava muuntorangaistuksen määräämistä koskevaan oikeudenkäyntiin, jos täytäntöönpanokelpoinen sakko tai uhkasakko voidaan rikoslain 2 a luvun 4 §:n nojalla muuntaa vankeudeksi.

Muuntorangaistuksen määräämisestä ja täytäntöönpanosta yksityishenkilön velkajärjestelyn aikana säädetään yksityishenkilön velkajärjestelystä annetussa laissa (57/1993).

Muuntorangaistusmenettelyssä noudatetaan oikeudenkäynnistä rikosasioissa annettua lakia jäljempänä 25 ja 26 §:ssä, 27 §:n 1 momentissa sekä 28 ja 29 §:ssä säädetyin poikkeuksin.

25 §

Haastaminen muuntorangaistuksen määräämistä koskevaan oikeudenkäyntiin

Maksuvelvollisen kutsuu muuntorangaistuksen määräämistä koskevaan oikeudenkäyntiin haastemieslain (505/1986) 1 tai 6 §:ssä mainittu virkamies antamallaan haasteella.

Haasteessa maksuvelvollinen kutsutaan saapumaan tuomioistuimeen vastaamaan syyttäjän vaatimukseen muuntorangaistuksen määräämisestä ja ilmoitetaan käsittelyajankohta ja -paikka. Haastetulle on haastamisen yhteydessä ilmoitettava, että asia voidaan ratkaista hänen poissaolostaan huolimatta ja että hän voi toimittaa kirjallisen vastineensa tuomioistuimelle ennen asian käsittelyä.

Haastamisesta on maksuvelvolliselle annettava vahvistetun kaavan mukaiselle lomakkeelle laadittu haastetodistus, joka sisältää myös tiedot maksamatta olevista sakoista.

26 §

Käsittelypäivän määrääminen

Asian käsittelypäivä on määrättävä siten, että maksuvelvolliselle jää ennen oikeudenkäyntiä vähintään kuukausi aikaa maksaa muunnettavana oleva sakko.

Jos maksuvelvollinen on jo haastettu muuntorangaistuksen määräämistä koskevaan oikeudenkäyntiin, hänet saadaan muusta

25 §

Haastaminen muuntorangaistuksen määräämistä koskevaan oikeudenkäyntiin

Maksuvelvollisen kutsuu muuntorangaistuksen määräämistä koskevaan oikeudenkäyntiin haastemieslain (505/1986) 1 tai 6 §:ssä *tarkoitettu* virkamies antamallaan haasteella.

Haasteessa maksuvelvolliselle ilmoitetaan tiedot:

1) siitä, että hänet kutsutaan saapumaan tuomioistuimeen vastaamaan syyttäjän vaatimukseen muuntorangaistuksen määräämisestä;

2) muuntorangaistusvaatimuksen perusteena olevista maksamattomista sakoista ja uhkasakoista;

3) käsittelyajankohdasta- ja paikasta;

4) siitä, että asia voidaan ratkaista hänen poissaolostaan huolimatta;

5) siitä, että hän voi toimittaa kirjallisen vastineen tuomioistuimelle ennen asian käsittelyä;

6) mahdollisuudesta maksaa sakko tai uhkasakko ennen oikeudenkäyntiä;

7) sakon tai uhkasakon maksamista ja maksusuorituksen oikeaa kohdentamista varten tarvittavat tilitiedot ja muut tiedot.

3 momentti kumotaan

26 §

Käsittelypäivän määrääminen

Asian käsittelypäivä on määrättävä siten, että maksuvelvolliselle jää ennen oikeudenkäyntiä vähintään kuukausi aikaa maksaa muunnettavana oleva sakko *tai uhkasakko*.

Jos maksuvelvollinen on jo haastettu muuntorangaistuksen määräämistä koskevaan

Voimassa oleva laki

sakosta haastaa samaan oikeudenkäyntiin 1 momentissa mainittua lyhyemmälläkin ajalla. Oikeudenkäynnissä läsnä olevaan maksuvelvolliseen voidaan ilman haastamistakin kohdistaa vaatimus muuntorangaistuksen määräämisestä.

Ehdotus

oikeudenkäyntiin, hänet saadaan muusta sakosta haastaa samaan oikeudenkäyntiin 1 momentissa mainittua lyhyemmälläkin ajalla. Oikeudenkäynnissä läsnä olevaan maksuvelvolliseen voidaan ilman haastamistakin kohdistaa vaatimus muuntorangaistuksen määräämisestä.

27 §

Maksuvelvollisuuden varaaminen

Maksuvelvolliselle on haastettaessa ilmoitettava mahdollisuudesta maksamalla suorittaa se sakko, josta hänet haastetaan muuntorangaistuksen määräämistä koskevaan oikeudenkäyntiin. Hänelle on tilisiirtolomakkeella tai muulla vastaavalla tavalla annettava sakon maksamista ja maksusuorituksen oikeaa kohdentamista varten tarvittavat tiedot siten kuin valtioneuvoston asetuksella tarkemmin säädetään. Tiedot on annettava myös siinä tapauksessa, että haastamiselle on laissa säädetty este.

(pykälä kumotaan)

28 §

Muuntorangaistusvaatimuksesta luopuminen

Syyttäjä saa jättää vaatimatta muuntorangaistuksen määräämistä maksamattoman sakon sijaan, jos muuntorangaistusta on pidettävä kohtuuttomana tai tarkoituksettomana ottaen huomioon:

- 1) sakotetun henkilökohtaiset olosuhteet tai terveydentila;
- 2) sakotetun osallistuminen sosiaali- ja terveydenhuollon toimenpiteisiin; tai
- 3) sakotetulle muusta rikoksesta tuomittu vankeusrangaistus tai yhdyskuntaseuraamus.

Syyttäjä voi rikoslain 2 a luvun 7 §:ssä tai lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta annetun lain (619/1996) 26 §:ssä mainituilla perusteilla jättää vaatimatta muuntorangaistuksen

28 §

Syyttäjän muuntorangaistusvaatimus

Syyttäjä esittää käräjäoikeudelle vaatimuksen maksamattoman sakon tai uhkasakon muuntamisesta vankeudeksi, kun maksuvelvollinen on haastettu muuntorangaistuksen määräämistä koskevaan oikeudenkäyntiin.

Syyttäjä voi jättää vaatimatta muuntorangaistuksen määräämistä maksamattoman sakon sijaan, jos muuntorangaistusta on pidettävä kohtuuttomana tai tarkoituksettomana ottaen huomioon:

- 1) sakotetun henkilökohtaiset olosuhteet tai terveydentila;
- 2) sakotetun osallistuminen sosiaali- ja terveydenhuollon toimenpiteisiin; tai
- 3) sakotetulle muusta rikoksesta tuomittu vankeusrangaistus tai yhdyskuntaseuraamus.

Voimassa oleva laki

määräämistä maksamattoman uhkasakon sijaan, jollei tärkeä yleinen etu muuta vaadi.

Jos syyttäjä on päättänyt jättää vaatimatta muuntorangaistusta, hän saa peruuttaa päätöksensä vain, jos asiassa ilmenneen uuden selvityksen mukaan päätös on perustunut olennaisesti puutteellisiin tai virheellisiin tietoihin.

Valtakunnansyyttäjällä on oikeus ottaa asia uudelleen ratkaistavaksi siten kuin siitä erikseen säädetään.

29 §

Alueellisesti toimivaltainen tuomioistuin ja sen kokoonpano

Muuntorangaistuksen määräämistä koskeva asia käsitellään maksuvelvollisen asumis- tai tapaamispaikan käräjäoikeudessa.

Muuntorangaistuksen määräämistä koskevassa asiassa käräjäoikeus on päätösvaltainen myös, kun siinä on yksin puheenjohtaja.

30 §

Asian käsittely tuomioistuimessa

Muuntorangaistuksen määräämistä koskeva asia käsitellään rikosasioiden oikeudenkäynnistä voimassa olevassa järjestyksessä, jollei jäljempänä toisin säädetä.

Ehdotus

Syyttäjä voi jättää vaatimatta muuntorangaistuksen määräämistä maksamattoman uhkasakon sijaan, jos muuntorangaistusta on pidettävä kohtuuttomana tai tarkoituksettomana ottaen huomioon:

1) sakotetun henkilökohtaiset olosuhteet tai terveydentila;

2) sakotetulle tuomittu rangaistus samassa oikeudenkäynnissä, jossa uhkasakko on tuomittu.

29 §

Alueellisesti toimivaltainen käräjäoikeus ja sen kokoonpano

Muuntorangaistuksen määräämistä koskeva asia käsitellään maksuvelvollisen asumis- tai tapaamispaikan käräjäoikeudessa.

Muuntorangaistuksen määräämistä koskevassa asiassa käräjäoikeus on päätösvaltainen, kun siinä on yksin puheenjohtaja.

30 §

Asian käsittely tuomioistuimessa

Muuntorangaistuksen määräämistä koskeva asia käsitellään käräjäoikeudessa suullisessa pääkäsittelyssä. Maksuvelvollisen on saavuttava käräjäoikeuden suulliseen pääkäsittelyyn, jos hän haluaa tulla kuulluksi. Jos maksuvelvollinen on laillista estettä ilmoittamatta poissa, asia voidaan ratkaista hänen poissaolostaan huolimatta.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Muuntorangaistusvaatimuksen esittää syyttäjä. Sakon tuomitsemiseen johtaneen rikosasian asianomistaja ei ole asianosainen muuntorangaistuksen määräämistä koskevassa oikeudenkäynnissä. Muuntorangaistuksen määräämisessä tarvittavien tietojen toimittamisesta syyttäjälle ja syyttäjältä edelleen käräjäoikeudelle säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Maksuvelvollisen on osallistuttava tuomioistuimen käsittelyyn, jos hän haluaa tulla kuulluksi. Jos maksuvelvollinen on laillista estettä ilmoittamatta poissa, asia voidaan ratkaista hänen poissaolostaan huolimatta. Maksuvelvollinen voi ennen asian käsittelyä toimittaa kirjallisen vastineen tuomioistuimen kansliaan.

30 a §

Ulosottomieheltä hankittava selvitys

Syyttäjän on aiheen ilmetessä omasta aloitteestaan tai tuomioistuimen pyynnöstä hankittava ulosottomieheltä selvitys maksuvelvollisen taloudellisesta asemasta.

Ulosottomiehen on toimitettava syyttäjälle ulosottolain 1 luvun 33 §:n 1 momentissa tarkoitettut asianhallintatiedot sekä 3 luvun 69 §:n ja 70 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaisesti ne maksuvelvollisen taloudellista asemaa koskevat tiedot, jotka lain mukaan saadaan luovuttaa syyttäjälle sakon muuntorangaistuksen määräämistä varten.

31 §

Tuomioistuinkäsittelyn lykkääminen

Tuomioistuim voi lykätä muuntorangaistuksen määräämistä koskevan asian:

1) sakon maksutilanteen selvittämistä varten; tai

Maksuvelvollinen voi ennen asian käsittelyä toimittaa kirjallisen vastineen käräjäoikeudelle.

Sakon tuomitsemiseen johtaneen rikosasian asianomistaja ei ole asianosainen muuntorangaistuksen määräämistä koskevassa oikeudenkäynnissä. Muuntorangaistuksen määräämisessä tarvittavien tietojen toimittamisesta syyttäjälle ja syyttäjältä edelleen käräjäoikeudelle säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

(pykälä kumotaan)

31 §

Tuomioistuinkäsittelyn lykkääminen

Tuomioistuim voi lykätä muuntorangaistuksen määräämistä koskevan asian:

1) sakon maksutilanteen selvittämistä varten; tai

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2) maksuvelvollisen heikon taloudellisen aseman ja siihen johtaneiden syiden taikka muiden rikoslain 2 a luvun 6 §:n 1 momentin 3 kohdassa tai 7 §:n 2 kohdassa tarkoitettujen seikkojen selvittämistä varten.

Käsittelyn tultua lykätyksi 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetun syyn vuoksi tuomioistuimen on ilmoitettava maksuvelvolliselle uusi käsittelyajankohta ja uhka poissaolon varalta. Ilmoittamista käsittelystä poissa olleelle maksuvelvolliselle ei tarvitse tehdä, jos asiaa lykätään maksutilanteen selvittämistä varten.

2) rikoslain 2 a luvun 6 tai 7 §:ssä tarkoitettujen seikkojen selvittämistä varten.

Käsittelyn tultua lykätyksi 1 momentin nojalla tuomioistuimen on ilmoitettava maksuvelvolliselle uusi käsittelyajankohta ja uhka poissaolon varalta. Ilmoittamista käsittelystä poissa olleelle maksuvelvolliselle ei tarvitse tehdä, jos asiaa lykätään maksutilanteen selvittämistä varten.

32 §

Tuomioistuimen ratkaisu

Käräjäoikeuden ratkaisu muuntorangaistuksen määräämistä koskevassa asiassa on päätös, jonka tulee sisältää myös tarpeelliset tiedot käsittelystä, asianosaisista, vaatimuksista, vastauksista, todistelusta ja tuomioistuimen toimenpiteistä. Päätöksessä voidaan selostus muunnettavana olevista sakoista korvata luettelolla.

Tuomioistuimen on ilmoitettava muuntorangaistuksen määräämistä koskevasta ratkaisustaan Oikeusrekisterikeskukselle siten kuin valtioneuvoston asetuksella tarkemmin säädetään.

34 §

Tuomioistuimen ratkaisun vaikutus perintään

Muuntorangaistuksen määräämisen jälkeen vankeudeksi muunnetun sakon perimistä ulosottoimin ei saa jatkaa. Jos muuntorangaistusta ei ole määrätty, perimistä jatketaan.

32 §

Tuomioistuimen ratkaisu

Tuomioistuimen ratkaisu muuntorangaistuksen määräämistä koskevassa asiassa on päätös.

Tuomioistuimen velvollisuudesta ilmoittaa ratkaisustaan Oikeusrekisterikeskukselle säädetään 4 §:ssä.

34 §

Tuomioistuimen tai syyttäjän ratkaisun vaikutus täytäntöönpanoon

Muuntorangaistuksen määräämisen jälkeen vankeudeksi muunnetun sakon tai uhkasakon täytäntöönpanoa ei saa jatkaa ulosottomenettelyssä.

Jos syyttäjä jättää vaatimatta muuntorangaistuksen määräämistä 27 §:n 2 tai 3 momentin nojalla tai tuomioistuin jättää sakon tai uhkasakon muuntamatta rikoslain 2 a luvun 6 tai 7 §:n nojalla, täytäntöönpanoa jatketaan 2 luvussa säädettyssä menettelyssä.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Tällaiseen sakkoon tai uhkasakkoon tuomittua ei saa haastaa uudelleen muuntorangaistusmenettelyyn.

35 §

35 §

Vankeudeksi muunnetun sakon maksaminen

Vankeudeksi muunnetun sakon maksaminen

Muuntorangaistus raukeaa, jos muuntorangaistukseen tuomittu ennen muuntorangaistuksen suorittamisen aloittamista maksaa muunnetuista sakoista suorittamatta olevan rahamäärän kokonaan. Jos täytäntöön pantavana on useita muuntorangaistuksia, tuomitulla on oikeus maksaa sakkonsa kokonaan yhdenkin muuntorangaistuksen osalta, jolloin se muuntorangaistus raukeaa.

Muuntorangaistus raukeaa, jos muuntorangaistukseen tuomittu ennen muuntorangaistuksen suorittamisen aloittamista maksaa muunnetuista sakoista suorittamatta olevan rahamäärän kokonaan. Jos täytäntöön pantavana on useita muuntorangaistuksia, tuomitulla on oikeus maksaa sakkonsa kokonaan yhdenkin muuntorangaistuksen osalta, jolloin se muuntorangaistus raukeaa.

Muunnetun sakon tai uhkasakon maksamisesta vankilassa säädetään vankeuslain (767/2005) 2 luvun 7 §:ssä.

36 §

36 §

Muuntorangaistuksen täytäntöönpanoon ryhtyminen

Muuntorangaistuksen täytäntöönpanoon ryhtyminen

Kun muuntorangaistuksen määräämistä koskeva ratkaisu on tullut lainvoimaiseksi tai pantavissa täytäntöön kuten lainvoimainen tuomio, Oikeusrekisterikeskuksen on lähetettävä maksuvelvolliselle 7 §:ssä tarkoitettu maksukehotus. Ennen muuntorangaistuksen täytäntöönpanoon ryhtymistä Oikeusrekisterikeskus voi myöntää maksuvelvolliselle maksuaikaa enintään kuusi kuukautta noudattaen, mitä 14–18 §:ssä säädetään.

Kun muuntorangaistuksen määräämistä koskeva ratkaisu on tullut lainvoimaiseksi tai on pantavissa täytäntöön kuten lainvoimainen tuomio, Oikeusrekisterikeskuksen on lähetettävä maksuvelvolliselle ilmoitus muuntorangaistuksesta noudattaen, mitä 7 §:ssä säädetään maksukehotuksesta. Ennen jäljempänä 2 momentissa tarkoitettua muuntorangaistuksen täytäntöönpanoon ryhtymistä Oikeusrekisterikeskus voi myöntää maksuvelvolliselle maksuaikaa enintään kuusi kuukautta noudattaen, mitä 15–17 §:ssä säädetään.

Jos maksuvelvollinen ei täytä maksuvelvollisuutta kokonaisuudessaan 1 momentissa tarkoitettussa maksukehotuksessa asetetussa määräajassa tai 1 momentin nojalla myönnetyn maksuajan kuluessa, Oikeusrekisterikeskuksen on haettava muuntorangaistuksen täytäntöönpanoa sen paikkakunnan ulosottomieheltä, jossa

Oikeusrekisterikeskuksen on ilman aiheetonta viivästystä haettava Rikosseuraamuslaitokselta muuntorangaistuksen täytäntöönpanoa, jos maksuvelvollinen ei täytä maksuvelvollisuutta kokonaisuudessaan 1 momentissa tarkoitettussa ilmoituksessa asetetussa määräajassa tai mainitun momentin nojalla

muuntorangaistukseen tuomittu asuu tai oleskelee. Ulosottomiehen on huolehdittava siitä, että tuomittu toimitetaan rangaistuslaitokseen.

Oikeusrekisterikeskuksen on palautettava osittain suoritettu maksu maksuvelvolliselle siten kuin 22 §:ssä säädetään.

Etsintäkuuluttamisesta sekä etsintäkuulutuksen peruuttamisesta ja oikaisemisesta on soveltuvin osin voimassa, mitä 19 ja 20 §:ssä säädetään.

myönnetyn maksuajan kuluessa. Oikeusrekisterikeskuksen on kehotettava maksuvelvollista ottamaan yhteyttä Rikosseuraamuslaitokseen

muuntorangaistuksen täytäntöönpanemiseksi. Rikosseuraamuslaitoksen on ryhdyttävä muuntorangaistuksen täytäntöönpanoon noudattaen, mitä vankeuslain 2 luvussa säädetään.

Jos Oikeusrekisterikeskus on hakenut muuntorangaistuksen täytäntöönpanoa Rikosseuraamuslaitokselta, sen on palautettava osittain suoritettu maksu maksuvelvolliselle. Palauttamisesta säädetään 22 §:ssä. Palautettavalle rahamäärälle ei kuitenkaan makseta mainitussa pykälässä tarkoitettua korkoa.

37 §

Muuntorangaistuksen täytäntöönpanon lykkääminen

Ulosottomiehen on ennen täytäntöönpanoa tiedusteltava muuntorangaistukseen tuomitulta, onko hän suorittamassa asevelvollisuutta, reservin kertausharjoituksessa tai palvelemissa aseettomana tai siviilipalvelusmiehenä taikka onko hänelle myönnetty yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain mukainen velkajärjestely. Sama tiedusteluvelvollisuus on poliisimiehellä, joka tapaa sakon muuntorangaistuksen täytäntöönpanoa varten etsintäkuulutetun henkilön.

Jos etsintäkuulutuksen perusteella tavattu tuomittu ilmoittaa pyytävänsä lykkäystä tai on hoidettavana päihdehuollon laitoksessa, poliisimiehen on otettava viivytyksettä yhteyttä ulosottomieheen.

Muuntorangaistuksen täytäntöönpanon lykkäämisestä muissa tapauksissa säädetään erikseen.

(pykälä kumotaan)

38 §

Menettämisseuraamuksen täytäntöönpano

Kun omaisuuden valtiolle menetetyksi tuomitsemista koskeva ratkaisu on tullut täytäntöönpanokelpoiseksi, omaisuus on asianomaisen valtion viranomaisen määräyksen mukaisesti otettava valtion käyttöön, myytävä tai hävitettävä (täytäntöönpanotoimi).

Menettämisseuraamuksen panee täytäntöön poliisilaitos. Täytäntöönpanoa varten tapahtuvasta omaisuuden haltuun ottamisesta on laadittava pöytäkirja noudattaen soveltuvin osin pakkokeinolain (806/2011) 7 luvun 12 §:ää.

Rahamääräisen menettämisseuraamuksen täytäntöönpanoon sovelletaan 2 luvun säännöksiä saatavan täytäntöönpanosta siltä osin kuin menetetyksi tuomittu rahamäärä ei ole poliisiviranomaisen hallussa ja tässä luvussa ei toisin säädetä.

Tullirikosasiassa ja rajavartiolaitoksen tutkimassa rikosasiassa määrätyn menettämisseuraamuksen täytäntöönpanosta on lisäksi voimassa, mitä niistä erikseen säädetään.

38 §

Rahamäärään kohdistuvan
menettämisseuraamuksen täytäntöönpano

Rahamäärään kohdistuvan menettämisseuraamuksen täytäntöönpanoon sovelletaan tämän lain 2 luvun säännöksiä. Takavarikoituun rahamäärään kohdistuvan menettämisseuraamuksen täytäntöönpanoon sovelletaan kuitenkin tämän luvun esineeseen kohdistuvaa menettämisseuraamusta koskevia säännöksiä.

38 a §

Muun menettämisseuraamuksen täytäntöönpano

Oikeusrekisterikeskuksen on haettava esineeseen kohdistuvan menettämisseuraamuksen, verkkoviestin hävittämismääräyksen ja eläimen tappamismääräyksen täytäntöönpanoa 2 momentissa tarkoitetulta täytäntöönpanotoimista huolehtivalta viranomaiselta, kun seuraamus on tullut täytäntöönpanokelpoiseksi.

Ulosottolaitos huolehtii kiinteään omaisuuteen, kiinnityskelpoiseen alukseen, kiinnityskelpoiseen ilma-alukseen, kiinnityskelpoiseen autoon tai huoneiston tai rakennuksen hallintaan oikeuttavaan osakeyhtiön osakkeeseen taikka muuhun

arvopaperiin kohdistuvan menettämisseuraamuksen sekä verkkoviestin hävittämismääräyksen täytäntöönpanosta. Poliisi, Tulli, Rajavartiolaitos tai Puolustusvoimat huolehtivat muun esineeseen kohdistuvan menettämisseuraamuksen ja eläimen tappamismääräyksen täytäntöönpanosta kunkin viranomaisen tutkimissa rikosasioissa. Puolustusvoimilla on oikeus saada poliisilta virka-apua menettämisseuraamuksen täytäntöönpanossa sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta Puolustusvoimissa annetun lain (89/2025) 186 §:ssä säädetyillä edellytyksillä.

Tässä pykälässä tarkoitettua menettämisseuraamuksen täytäntöönpanoon sovelletaan 39–43, 43 a–43 d, 44, 45 ja 45 a–45 c §:ää. Ulosottolaitoksen täytäntöönpanemissa asioissa sovelletaan lisäksi ulosottokaaren säännöksiä. Menetetyksi tuomitun esineen tullaukseen sovelletaan lisäksi tullilain (304/2016) 80 §:n 2 momenttia, 82 §:n 3 momenttia ja 84 §:ää.

39 §

39 §

*Kiireelliset toimenpiteet****Esineeseen kohdistuvan menettämisseuraamuksen täytäntöönpano ennen tuomion täytäntöönpanokelpoisuutta***

Jos menetetyksi tuomittu omaisuus on helposti pilaantuvaa, arvoltaan nopeasti alenevaa tai huomattavia hoitokustannuksia aiheuttavaa tai jos muut vastaavat syyt edellyttävät kiireellisiä toimenpiteitä, voidaan täytäntöönpanotoimesta määrätä, vaikka menettämisseuraamusta koskeva ratkaisu ei olekaan täytäntöönpanokelpoinen.

Menetetyksi tuomittua esinettä hallussaan pitävä viranomainen voi ryhtyä menettämisseuraamuksen täytäntöönpanoon, vaikka menettämisseuraamusta koskeva ratkaisu ei ole täytäntöönpanokelpoinen, jos esine on helposti pilaantuva, pian häviävä tai arvoltaan nopeasti aleneva taikka siitä aiheutuu huomattavia säilytys- tai hoitokustannuksia.

40 §

40 §

*Myöhemmän ratkaisun vaikutus menettämisseuraamuksen täytäntöönpanoon**Myöhemmän ratkaisun vaikutus menettämisseuraamuksen täytäntöönpanoon*

Kun on pantu täytäntöön lainvoimaa vailla oleva ratkaisu omaisuuden tai rahamäärän

Jos esineeseen kohdistuva menettämisseuraamus on pantu täytäntöön

valtiolle menettämisestä, täytäntöönpano ei myöhemmin annetun ratkaisun vuoksi peräydy ennen sen lainvoimaiseksi tulemistä.

lainvoimaa vailla olevan ratkaisun perusteella, täytäntöönpano ei myöhemmin annetun ratkaisun vuoksi peräydy ennen sen lainvoimaiseksi tulemistä.

41 §

41 §

Menettämisseuraamuksen täytäntöönpanon hakeminen

Menetetyksi tuomitun omaisuuden arvioiminen

Oikeusrekisterikeskuksen tulee hakea menettämisseuraamuksen täytäntöönpanoa valtioneuvoston asetuksessa säädettävällä tavalla siltä poliisilaitokselta, jonka hallussa menetetyksi tuomittu omaisuus on tai jonka toimialueella omaisuus muuten on.

Valtiolle menetetyksi tuomittu esine, hävitettäväksi määrätty verkkoviesti tai tapettavaksi määrätty eläin on arvioitava ennen kuin täytäntöönpanotoimeen ryhdytään, jos asiaa koskeva ratkaisu ei ole tullut lainvoimaiseksi tai kysymys on kolmannen henkilön oikeudesta ja jos kummassakaan tapauksessa ei asianomaisen viranomaisen ja omaisuuden omistajan tai kolmannen henkilön kesken ole sovittu esineen, verkkoviestin tai eläimen arvosta. Arvioinnista on laadittava pöytäkirja.

42 §

42 §

Menetetyksi tuomitusta omaisuudesta määrääminen

Menettämisseuraamusta koskevan vaatimuksen hylkääminen

Menetetyksi tuomittua omaisuutta koskevista täytäntöönpanotoimista määrää Poliisihallitus, joka voi oikeuttaa poliisilaitoksen määräämään toimenpiteistä. Tulli määrää tullirikosasiassa ja rajavartiolaitoksen esikunta rajavartiolaitoksen tutkimassa rikosasiassa menetetyksi tuomitun omaisuuden täytäntöönpanotoimista.

Jos tuomioistuimella on lainvoimaisella tuomiolla hylännyt esineeseen kohdistuvaa menettämisseuraamusta tai eläimen tappamismääräystä koskevan vaatimuksen, esine tai tapettavaksi määrätty eläin on palautettava omistajalle tai sille, jolla siihen muuten on oikeus.

Täytäntöönpanotoimesta määrääminen käsittää mainittujen toimenpiteiden edellytyksistä ja menettelytavoista määräämisen siltä osin kuin lailla ei toisin säädetä.

Edellä 1 momentissa tarkoitettulla henkilöllä on oikeus saada esineestä tai tapettavaksi määrätystä eläimestä korvaus, jos sen palauttaminen ei täytäntöönpanotoimen suorittamisen tai muun syyn vuoksi ole enää mahdollista. Oikeusrekisterikeskus tekee päätöksen korvauksesta ja suorittaa valtion varoista korvauksen henkilölle. Korvausta koskevaan päätökseen tyytymättömällä on oikeus ajaa kannetta kotipaikkansa käräjäoikeudessa tai Helsingin käräjäoikeudessa. Kanne on saatettava vireille 30 päivän kuluessa siitä, kun asiaa

koskeva päätös on annettu henkilölle tiedoksi. Vastaajana asiassa on valtio, jota edustaa Oikeusrekisterikeskus.

43 §

Menetetyksi tuomitun omaisuuden arvioiminen

Valtiolle menetetyksi tuomittu omaisuus on arvioitava ennen kuin täytäntöönpanotoimeen ryhdytään, jos ratkaisu omaisuuden menettämisestä ei ole tullut lainvoimaiseksi tai kysymys on kolmannen henkilön oikeudesta ja jos kummassakaan tapauksessa ei asianomaisen viranomaisen ja omaisuuden omistajan tai kolmannen henkilön kesken ole sovittu omaisuuden arvosta.

Arvioimismenettelystä säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

43 §

Täytäntöönpanotoimet

Täytäntöönpanotoimista huolehtiva viranomainen voi myydä menetetyksi tuomitun esineen. Esine voidaan hävittää, jos sitä ei voida myydä sen käyttöä tai myyntiä rajoittavan lainsäädännön tai muun esineen laatuun liittyvän syyn vuoksi taikka jos sen myynti on epätarkoituksenmukaista. Esine voidaan myös ottaa valtion käyttöön, jos se on perusteltua koulutusta, tutkimusta tai museotoimintaa varten taikka muusta vastaavasta syystä.

Täytäntöönpanotoimista huolehtiva viranomainen voi myydä menetetyksi tuomitun eläimen. Eläin voidaan myös luovuttaa muutoin tai lopettaa, jos eläimen rahallinen arvo on vähäinen tai jos myyminen on muusta syystä epätarkoituksenmukaista. Tapettavaksi määrätty eläin on lopetettava. Eläimen lopettamisesta säädetään eläinten hyvinvoinnista annetussa laissa (693/2023). Kunnaneläinlääkäriin antamasta virka-avusta säädetään eläinten hyvinvoinnista annetun lain 90 §:n 2 momentissa.

Hävitettäväksi määrätty verkkoviesti on hävitettävä tuomioistuimen määräyksen mukaisesti.

Valtio ei vastaa tämän lain nojalla myydyn tai muutoin luovutetun esineen tai eläimen puutteista tai virheistä eikä muistakaan ominaisuuksista.

43 a §

Esineen haltuunotto ja säilyttäminen

Täytäntöönpanotoimista huolehtiva viranomainen ottaa menetettäväksi tuomitun esineen tai tapettavaksi määrätyn eläimen haltuunsa. Jollei siitä aiheudu tuomitulle

tuntuva haittaa, esine voidaan jättää lukittuun tilaan tai lukittuina tuomitun luokse. Jollei ilmeistä hukkaamis- tai rikoksen jatkamisvaaraa ole, esine tai tapettavaksi määrätty eläin voidaan myös jättää tuomitun haltuun.

Myös sivullisen hallussa oleva, menetettäväksi tuomittu esine tai tapettavaksi määrätty eläin tulee ottaa viranomaisen haltuun menettämisseuraamuksen täytäntöönpanoa varten. Viranomainen voi vaihtoehtoisesti kieltää sivullista luovuttamasta esinettä edelleen tai sopia sivullisen kanssa esineen tai tapettavaksi määrätyn eläimen säilyttämisestä.

Viranomaisen tulee ottaa haltuunsa myös tuomitulle kuuluvat asiakirjat, joista käy ilmi omistusoikeus menetettäväksi tuomittuun esineeseen tai tapettavaksi määrättyyn eläimeen, sekä kirjalliset panttikirjat ja muut vastaavat menetettäväksi tuomittua omaisuutta koskevat asiakirjat.

Täytäntöönpanoa varten tapahtuva haltuun ottaminen on kirjattava.

43 b §

Esineen etsiminen asunnosta tai muista tiloista

Täytäntöönpanotehtävää suorittava virkamies saa etsiä menetetyksi tuomittua esinettä tai tapettavaksi määrättyä eläintä tuomitulle kuuluvista tai hänen käytössään olevista tiloista 43 §:ssä tarkoitettua haltuun ottamista varten. Etsintä saadaan tehdä myös sivulliselle kuuluvissa tai hänen käytössään olevissa tiloissa, jos on aihetta olettaa, että menetetyksi tuomittu esine tai tapettavaksi määrätty eläin on siellä.

Tuomitulle kuuluvassa tai hänen käytössään olevassa pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävässä tilassa etsintä saadaan tehdä vain, jos on perusteltua aihetta olettaa, että menetetyksi tuomittu esine tai tapettavaksi määrätty eläin on siellä. Mitä tässä säädetään tuomitusta, koskee myös sivullista, jos on erittäin painava peruste olettaa, että sivullisen asunnossa on menetetyksi tuomittu

esine tai tapettavaksi määrätty eläin. Tuomitulle tai sivulliselle on ennen etsintää varattava tilaisuus luovuttaa esine tai tapettavaksi määrätty eläin, jollei välittömiä etsimistoimia voida pitää välttämättöminä.

43 c §

Esineen etsiminen henkilön hallusta

Täytäntöönpanotehtävää suorittava virkamies saa kehottaa tuomittua luovuttamaan yllään tai vaatteissaan olevan menetetyksi tuomitun esineen. Jollei kehotusta noudateta, virkamies saa ottaa esineen haltuunsa, jos hän tietää tai on perusteltua aihetta olettaa, että menetetyksi tuomittu esine on tuomitun yllä tai vaatteissa, ja haltuun ottaminen voi tapahtua puuttumatta loukkaavalla tavalla tuomitun henkilökohtaiseen koskemattomuuteen.

Mitä 1 momentissa säädetään, koskee myös menetetyksi tuomittua esinettä, jonka täytäntöönpanotehtävää suorittava virkamies tietää olevan sivullisen yllä tai vaatteissa.

43 d §

Voimakeinot

Täytäntöönpanotehtävää suorittavalla virkamiehellä on menetetyksi tuomitun esineen tai tapettavaksi määrätyn eläimen haltuun ottamiseksi tarvittaessa oikeus avata tai määrätä avaamaan lukkoja ja ovia sekä käyttää muita vastaavia voimakeinoja siinä määrin kuin niitä voidaan olosuhteet huomioon ottaen pitää perusteltuina. Voimakeinojen kohteena olevalle henkilölle on kuitenkin varattava tilaisuus toimia itse, jollei täytäntöönpano sen vuoksi vaarannu.

Täytäntöönpanotehtävää suorittavalla virkamiehellä on oikeus käyttää täytäntöönpanotehtävän suorittamiseksi voimakeinoja noudattaen, mitä kutakin viranomaista koskevassa lainsäädännössä säädetään.

44 §

Menettämisseuraamukseen tuomitun kuoleman vaikutus täytäntöönpanoon

Menettämisseuraamukseen tuomitun kuoltua täytäntöönpano on keskeytettävä sen jälkeen, kun *omaisuus* on otettu valtion haltuun. Täytäntöönpanoa on jatkettava, jos *asianomaiselle poliisilaitokselle* ei neljän kuukauden kuluessa haltuunottamisesta toimiteta todistusta siitä, että täytäntöönpanon raukeamista koskeva asia on rikoslain 8 luvun 15 §:n mukaisesti saatettu käräjäoikeuden ratkaistavaksi, tai jos raukeamista koskeva hakemus on lainvoimaisesti hylätty.

Jos haltuun otettu omaisuus on sellaista kuin 39 §:ssä säädetään, täytäntöönpanoa on 1 momentin estämättä jatkettava omaisuuden arvioimisen jälkeen.

45 §

Menettämisseuraamusta koskevan vaatimuksen hylkääminen

Jos tuomioistuimella on lainvoimaisella tuomiolla hylännyt omaisuuden menetetyksi tuomitsemista koskevan vaatimuksen, omaisuus on pyynnöstä palautettava omistajalle tai sille, jolla siihen muuten on oikeus. Asianomaisella on oikeus saada omaisuudesta korvaus, jos sen palauttaminen ei täytäntöönpanotoimen suorittamisen tai muun syyn vuoksi ole enää mahdollista. Oikeusrekisterikeskus vahvistaa 43 §:n mukaiseen arvioon perustuen kirjallisesta hakemuksesta korvauksen ja suorittaa sen asianomaiselle.

Korvausta koskevaan päätökseen tyytymättömällä on oikeus ajaa kannetta kantajan kotipaikan tai Helsingin käräjäoikeudessa. Kanne on puhevallan menettämisen uhalla saatettava vireille kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun Oikeusrekisterikeskuksen vahvistama korvaus on suoritettu asianomaiselle.

44 §

Menettämisseuraamukseen tuomitun kuoleman vaikutus täytäntöönpanoon

Menettämisseuraamukseen tuomitun kuoltua täytäntöönpano on keskeytettävä sen jälkeen, kun *esine* on otettu valtion haltuun. Täytäntöönpanoa on jatkettava, jos *täytäntöönpanotoimista huolehtivalle viranomaiselle* ei neljän kuukauden kuluessa haltuunottamisesta toimiteta todistusta siitä, että täytäntöönpanon raukeamista koskeva asia on rikoslain 8 luvun 16 §:n mukaisesti saatettu käräjäoikeuden ratkaistavaksi, tai jos raukeamista koskeva hakemus on lainvoimaisesti hylätty.

Täytäntöönpanoa on 1 momentin estämättä jatkettava esineen arvioimisen jälkeen, jos täytäntöönpanoon sovelletaan 39 §:ää,

45 §

Esineen myynti

Menetetyksi tuomittu esine voidaan myydä julkisella huutokaupalla, toimeksiannolla tai vähittäin taikka muulla tavalla.

Myynnissä tulee pyrkiä hyvään tulokseen. Myyntitavan valinnassa tulee ottaa huomioon saatavissa oleva kauppahinta, myynti- ja säilytyskustannukset ja myynnin vaatima aika.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Vastaajana asiassa on valtio, jota edustaa Oikeusrekisterikeskus.

Myynti tulee suorittaa ilman aiheetonta viivytystä.

45 a §

45 a §

*Eläimen tappamismääräyksen
täytäntöönpano*

Pantti- ja vakuusoikeudet

Poliisilaitos panee täytäntöön rikoslain 44 luvun 15 §:n 2 momentissa tarkoitetun eläimen tappamismääräyksen.

Ennen esineeseen kohdistuvan menettämisseuraamuksen täytäntöönpanoa huolehtivan viranomaisen tulee selvittää asianomaiseen rekisteriin kirjatut pantti- ja vakuusoikeudet ja erityiset oikeudet, jos myytävänä on esine, johon saattaa kohdistua kirjattu oikeus, sekä vastaavat rekisteriin kirjaamattomat oikeudet, jos on todennäköistä, että esineeseen kohdistuu tällainen oikeus.

Poliisin on pyydettävä eläinsuojelulain (247/1996) 36 §:ssä tarkoitetulta eläinlääkäriltä virka-apua eläimen tappamismääräyksen täytäntöönpanemiseksi, jollei asian kiireellisyydestä tai muusta painavasta syystä muuta johdu.

Panttioikeuden tai muun vakuusoikeuden rikoslain 10 luvun 4, 5 tai 5 a §:ssä tarkoitettuun, menetetyksi tuomittuun esineeseen saanut saa maksun sen arvosta saamisen erääntymisestä riippumatta. Maksun saamisesta säädetään jäljempänä 45 b §:ssä.

Täytäntöönpanossa noudatetaan lisäksi soveltuvien osin, mitä tässä laissa säädetään omaisuutta koskevan menettämisseuraamuksen täytäntöönpanosta.

Täytäntöönpanotoimista huolehtiva viranomainen tekee päätöksen pantti- tai muun vakuusoikeuden raukeamisesta eikä tee 2 momentissa tarkoitettua tilitystä, jos viranomainen katsoo, että pantti- tai vakuusoikeus perustuu sellaiseen varallisuustai muuhun järjestelyyn, jolle annettu oikeudellinen muoto ei vastaa asian varsinaista luonnetta tai tarkoitusta, ja että sellaista oikeudellista muotoa ilmeisesti käytetään menettämisseuraamuksen täytäntöönpanon välttämiseksi. Järjestelyn luonnetta arvioitaessa on otettava huomioon menettämisseuraamukseen tuomitun käytettävissä oleva omistajan määräysvaltaan verrattava valta, omistajan toimiin verrattavat toimet sekä menettämisseuraamukseen tuomitun järjestelystä saamat edut ja muut vastaavat seikat.

Raukeamispäätöstä koskeva asia voidaan kanteesta käsitellä riita-asiana Helsingin käräjäoikeudessa tai kantajan kotipaikan

käräjäoikeudessa. Vastaajana asiassa on valtio, jota edustaa täytäntöönpanotoimista huolehtiva viranomainen. Raukeamispäätöstä koskeva kanne on nostettava 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista, muutoin pantti- tai muu vakuusoikeus raukeaa. Täytäntöönpanotoimista huolehtiva viranomainen voi kirjallisesta hakemuksesta pidentää määräaikaa, jos siihen on hyväksyttävä syy. Määräajan pidentämistä koskevaan päätökseen ei saa hakea muutosta.

45 b §

Verkkoviestin poistamis- ja hävittämismääräyksen täytäntöönpano

Sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä annetun lain 22 §:n 3 momentissa tarkoitetun verkkoviestin poistamis- ja hävittämismääräyksen panee täytäntöön ulosottomies ulosottokaarella (705/2007) säädetyssä järjestyksessä.

45 b §

Varojen tilittäminen

Menettämisseuraamuksen täytäntöönpanosta vastaava viranomainen tilittää esineen mahdollisesta myynnistä saadut varat Oikeusrekisterikeskukselle.

Ennen varojen tilitystä Oikeusrekisterikeskukselle varoista saadaan vähentää esineen säilytyksestä ja myynnistä menettämisseuraamuksen täytäntöönpanon aikana aiheutuneet kustannukset.

Jos esineeseen on kohdistunut 45 a §:ssä tarkoitettu oikeus, täytäntöönpanoviranomainen tilittää maksun mainitun oikeuden haltijalle 2 momentissa tarkoitettujen vähennysten jälkeen.

45 c §

Menettämisseuraamuksen täytäntöönpanon päätyminen

Edellä 38 a §:ssä tarkoitetun menettämisseuraamuksen täytäntöönpano päättyy, kun:

- 1) täytäntöönpanotoimet on suoritettu loppuun, mahdollinen myyntitulo on tilitetty Oikeusrekisterikeskukselle ja menettämisseuraamuksen määräämistä koskeva ratkaisu on tullut lainvoimaiseksi;*
- 2) menettämisseuraamuksen täytäntöönpanokelpoisuus on rauennut; tai*

Voimassa oleva laki

Ehdotus

3) täytäntöönpanon päättymiseen on muu laissa säädetty peruste kuin 1 ja 2 kohdassa tarkoitettu peruste.

6 luku

6 luku

Erinäiset säännökset

Erinäiset säännökset

53 §

Itseperintään liittyvä tuomioistuinmenettely

(pykälä kumotaan)

Jos valtion viranomainen ottaa huolehtiakseen sille tuomittavan vahingonkorvauksen tai oikeudenkäyntikulujen korvauksen perimisestä, siitä on ennen oikeudenkäynnin päättymistä ilmoitettava asianmukaisella tavalla rikosasiaa ensimmäisenä oikeusasteena käsittelevälle tuomioistuimelle. Jos korvausvaatimus hylätään alemmassa tuomioistuimessa, ilmoitus voidaan tehdä muutoksenhakutuomioistuimelle. Ilmoitusta ei voida tehdä enää myöhemmin.

Tuomioistuimen on tarvittaessa otettava selvää, periikö oikeudenkäynnissä valtion puhevaltaa käyttävä viranomainen korvauksen itse, ja ratkaisussaan mainittava tuomioistuimelle tehdystä itseperintäilmoituksesta.

54 §

54 §

Tarkemmat säännökset

Tarkemmat säännökset

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset:

1) täytäntöönpanoilmoitukseen 4 §:n 3 momentin nojalla kirjattavista tiedoista ja muun kuin oikeushallinnon viranomaisen ilmoituksen antamismenettelystä;

2) maksuvelvolliselle 5 §:n 2 momentin ja 6 §:n 3 momentin nojalla annettavista tiedoista;

3) viranomaisten keskinäisestä ilmoitusvelvollisuudesta ja asioiden selvittämisestä;

4) täytäntöönpanotoimenpiteiden kirjaamisesta ja niistä ilmoittamisesta.

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset:

1) täytäntöönpanoilmoitukseen 4 §:n 3 momentin nojalla kirjattavista tiedoista;

2) maksuvelvolliselle 5 §:n 2 momentin ja 6 §:n 3 momentin nojalla annettavista tiedoista;

3) viranomaisten keskinäisestä ilmoitusvelvollisuudesta ja asioiden selvittämisestä;

4) muuntorangaistuksen määrittämisessä tarvittavien tietojen toimittamisesta

Voimassa oleva laki

Ehdotus

syyttäjälle ja syyttäjältä edelleen
käräjäoikeudelle;

5) täytäntöönpanotoimenpiteiden
kirjaamisesta ja niistä ilmoittamisesta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20
. Tämän lain 39 ja 43 a–43 d § tulevat
kuitenkin voimaan jo 23 päivänä marraskuuta
2026.

Ennen tämän lain voimaantuloa
myönnettyyn maksuaikaan sovelletaan ennen
tämän lain voimaantuloa voimassa olleita
säännöksiä. Ennen tämän lain voimaantuloa
vireille tulleeeseen sakon
muuntorangaistuksen täytäntöönpanoasiaan
sovelletaan ennen tämän lain voimaantuloa
voimassa olleita säännöksiä, jos tuomitun
vankilaan toimittaminen on ollut
ulosottomiehen käsiteltävänä tämän lain
voimaan tullessa tai jos
muuntorangaistukseen tuomitulle on jo
määrätty ilmoittautumisaika vankilaan tämän
lain voimaan tullessa. Ennen tämän lain
voimaantuloa vireille tulleen
menettämisseuraamuksen
täytäntöönpanotoimista huolehtii se
viranomainen, jonka täytäntöönpantavana
menettämisseuraamus oli ennen tämän lain
voimaantuloa.

2.

Laki

rikoslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan rikoslain (39/1889) 10 luvun 11 §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on laissa 356/2016,
muutetaan 2 a luvun 7 §, 10 luvun 7 §, 17 luvun 23 a §:n 3 momentti ja 32 luvun 12 §:n 1 momentti,
sellaisina kuin ne ovat 2 a luvun 7 § laissa 550/1999, 10 luvun 7 § laissa 875/2001, 17 luvun 23 a §:n 3 momentti laissa 14/2011 ja 32 luvun 12 §:n 1 momentti laissa 187/2012, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2 a luku

2 a luku

**Sakosta, muuntorangaistuksesta ja
rikesakosta**

**Sakosta, muuntorangaistuksesta ja
rikesakosta**

7 §

7 §

Uhkasakon muuntamatta jättäminen

Uhkasakon muuntamatta jättäminen

Tuomioistuimien voi jättää maksamattoman uhkasakon sijasta tuomittavan muuntorangaistuksen määräämättä, jos

Tuomioistuimien voi jättää maksamattoman uhkasakon sijasta tuomittavan muuntorangaistuksen määräämättä, jos muuntorangaistusta on pidettävä kohtuuttomana tai tarkoituksettomana ottaen huomioon:

1) päävelvoitetta on kokonaan tai osaksi noudatettu tai

1) sakotetun henkilökohtaiset olosuhteet tai terveydentila;

2) muuntorangaistusta on pidettävä kohtuuttomana tai tarkoituksettomana ottaen huomioon velvoitetun henkilökohtaiset olosuhteet, päävelvoitteen noudattamatta jättämisestä hänelle aiheutuneet muut seuraukset tai muut seikat.

2) sakotetulle tuomittu rangaistus samassa oikeudenkäynnissä, jossa uhkasakko on tuomittu.

10 luku

10 luku

Menettämisseuraamuksista

Menettämisseuraamuksista

7 §

7 §

Menettämisseuraamuksen raukeaminen

Menettämisseuraamuksen raukeaminen

Tuomioistuिन voi menettämisvaatimuksen ratkaistessaan vastaajan suostumuksella määrätä, että menettämisseuraamus raukeaa, jos 4 tai 5 §:ssä tarkoitettuun esineeseen tai omaisuuteen tehdään määräajassa tuomiossa mainittavat muutokset tai sen suhteen muuten menetellään tuomiossa mainitulla tavalla, joka tekee menettämisseuraamuksen tarpeettomaksi.

Ulosottomies valvoo tuomiossa mainittujen velvoitteiden noudattamista ja päättää menettämisen raukeamisesta. Menettämisseuraamukseen tuomittu voi valittaa päätöksestä siinä järjestyksessä kuin ulosottovalituksesta säädetään. Ulosottomies voi erityisestä syystä jatkaa 1 momentissa tarkoitettua määräaikaan. Menettämisseuraamuksen raukeamisesta on ilmoitettava Oikeusrekisterikeskukselle.

Menettämisseuraamukseen tuomittu vastaa kustannuksista, jotka aiheutuvat muutostöistä ja muutoin tuomion täytäntöönpanosta.

11 §

Erinäisiä säännöksiä

Vilpittömässä mielessä panttioikeuden tai muun vakuusoikeuden 4 tai 5 §:ssä tarkoitettuun, menetetyksi tuomittuun esineeseen tai omaisuuteen saanut voi saada maksun sen arvosta saamisen eräntymisestä riippumatta. Kanne siitä on nostettava kantajan kotipaikan tai Helsingin kärjäoikeudessa viiden vuoden kuluessa siitä päivästä, jona menettämisseuraamusta koskeva tuomio sai lainvoiman. Muussa tapauksessa vakuusoikeus raukeaa.

17 luku

Tuomioistuिन voi menettämisvaatimuksen ratkaistessaan vastaajan suostumuksella määrätä, että menettämisseuraamus raukeaa, jos 4 tai 5 §:ssä tarkoitettuun esineeseen tai omaisuuteen tehdään määräajassa tuomiossa mainittavat muutokset, joilla omaisuus tehdään lain mukaiseksi joko merkitsemällä se väärennytyksi, poistamalla tai korjaamalla väärä alkuperämerkintä tai muu merkintä tai tekemällä se käyttökelvottomaksi.

Sakon täytäntöönpanosta annetun lain (672/2002) 38 §:n 2 momentissa tarkoitettu viranomainen valvoo tuomiossa mainittujen velvoitteiden noudattamista ja päättää menettämisseuraamukseen raukeamisesta. Menettämisseuraamukseen tuomittu voi valittaa päätöksestä nostamalla asiasta kanteen Helsingin kärjäoikeudessa tai kantajan kotipaikan kärjäoikeudessa. Kanne on nostettava 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Vastaajana asiassa on valtio, jota edustaa täytäntöönpanotoimista huolehtiva viranomainen. Täytäntöönpanotoimista huolehtiva viranomainen voi erityisestä syystä jatkaa 1 momentissa tarkoitettua määräaikaan. Menettämisseuraamuksen raukeamisesta on ilmoitettava Oikeusrekisterikeskukselle.

Menettämisseuraamukseen tuomittu vastaa kustannuksista, jotka aiheutuvat muutostöistä ja muutoin tuomion täytäntöönpanosta.

11 §

Erinäisiä säännöksiä

(kumotaan 3 momentti)

17 luku

Rikoksista yleistä järjestystä vastaan

23 a §

*Eläinsuojelurikokseen liittyvä
menettämisseuraamus*

Tuomioistuिन voi määrätä, että asianosaiselle varataan tilaisuus itse myydä tai muuten luovuttaa omistamansa kiellossa tarkoitetut eläimet. Jos menettämisseuraamus kohdistuu eläimiin, jotka omistaa kokonaan tai osaksi muu kuin eläintenpitokieltoon määrätty, tälle voidaan varata tilaisuus noutaa eläimet korvauksetta itselleen. Tuomiossa on asetettava määräaika, jonka kuluessa eläimet on luovutettava tai noudettava. Jos eläimet noudetaan tai luovutetaan tuomion mukaisesti, menettämisseuraamus raukeaa.

32 luku

Kätkemis- ja rahanpesurikoksista

12 §

Menettämisseuraamus

Omaisuus, joka on ollut 6, 7 tai 9 §:ssä tarkoitetun rikoksen kohteena, on tuomittava valtiolle menetetyksi. Menettämisseuraamukseen sovelletaan, mitä 10 luvun 11 §:n 3 momentissa säädetään.

Rikoksista yleistä järjestystä vastaan

23 a §

*Eläinsuojelurikokseen liittyvä
menettämisseuraamus*

Tuomioistuिन voi määrätä, että asianosaiselle varataan tilaisuus itse myydä tai muuten luovuttaa omistamansa kiellossa tarkoitetut eläimet. Jos menettämisseuraamus kohdistuu eläimiin, jotka omistaa kokonaan tai osaksi muu kuin eläintenpitokieltoon määrätty, tälle voidaan varata tilaisuus noutaa eläimet korvauksetta itselleen. Tuomiossa on asetettava määräaika, jonka kuluessa eläimet on luovutettava tai noudettava. Jos eläimet noudetaan tai luovutetaan tuomion mukaisesti, menettämisseuraamus raukeaa. *Menettämisseuraamuksen raukeamiseen sovelletaan lisäksi 10 luvun 7 §:n 2 ja 3 momenttia.*

32 luku

Kätkemis- ja rahanpesurikoksista

12 §

Menettämisseuraamus

Omaisuus, joka on ollut 6, 7 tai 9 §:ssä tarkoitetun rikoksen kohteena, on tuomittava valtiolle menetetyksi. Menettämisseuraamukseen sovelletaan, *mitä 10 luvussa ja sakon täytäntöönpanosta annetussa laissa säädetään menettämisseuraamuksesta.*

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20
..

3.

Laki

ulosottokaaren muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään ulosottokaaren (705/2007) 4 luvun 8 §:ään uusi 3 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

4 luku

Ulosmittaus

8 §

Ulosmittauksen kohde

Ehdotus

4 luku

Ulosmittaus

8 §

Ulosmittauksen kohde

uusi 3 momentti

*Esinettä ei voida ulosmitata, jos se on
tuomittu menetetyksi valtiolle rikoslain 10
luvun nojalla. Jos menetetyksi tuomittu esine
on ulosmitattu, ulosmittaus raukeaa.*

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20
..

4.

Laki

tullilain 80 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan tullilain (304/2016) 80 §:n 1 momentti ja
lisätään lain 80 §:ään uusi 4 momentti, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

80 §

*Tulli huutokaupalla tai muulla tavoin
myytävät tavarat*

Tulli myy julkisella tulli huutokaupalla
tavarat, jotka on:

- 1) tuomittu lainvoimaisella päätöksellä
menetetyksi valtiolle;
- 2) luovutettu valtiolle;

3) väliaikaisesti varastoitu eikä sitä ole
asetettu tullimenettelyyn tai jälleenviety
koodeksin 149 artiklassa säädettyssä
määräajassa;

4) tullivalvonnassa ja jota ei voida
luovuttaa koodeksin 198 artiklan 1 kohdan b
alakohdassa mainitusta syystä;

5) jätetty noutamatta kuuden kuukauden
kuluessa siitä, kun Tulli on tehnyt päätöksen
tavarat luovutuksesta vapaaseen liikkeeseen;

6) jäänyt lainvoimaisen päätöksen nojalla
Tullin haltuun.

80 §

*Tulli huutokaupalla tai muulla tavoin
myytävät tavarat*

Tulli myy julkisella tulli huutokaupalla
tavarat, jotka on:

- 1) luovutettu valtiolle;
- 2) väliaikaisesti varastoitu ja jota ei ole
asetettu tullimenettelyyn tai jälleenviety
koodeksin 149 artiklassa säädettyssä
määräajassa;
- 3) tullivalvonnassa ja jota ei voida
luovuttaa koodeksin 198 artiklan 1 kohdan b
alakohdassa mainitusta syystä;
- 4) jätetty noutamatta kuuden kuukauden
kuluessa siitä, kun Tulli on tehnyt päätöksen
tavarat luovutuksesta vapaaseen liikkeeseen;
- 5) jäänyt lainvoimaisen päätöksen nojalla
Tullin haltuun.

Menettämisseuraamuksen
täytäntöönpanosta säädetään sakon
täytäntöönpanosta annetussa laissa
(672/2002). Menetetyksi tuomitun esineen
täytäntöönpanossa sovelletaan lisäksi tämän
pykälän 2 momenttia ja tämän lain 84 §:ää.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

5.

Laki

rikostorjunnasta Tullissa annetun lain 2 luvun 11 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rikostorjunnasta Tullissa annetun lain (623/2015) 2 luvun 11 §:n 1 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2 luku

2 luku

**Tullin toimivaltuudet
tullirikostorjunnassa**

**Tullin toimivaltuudet
tullirikostorjunnassa**

11 §

11 §

Täytäntöönpano

Täytäntöönpano

Tulli panee täytäntöön Tullin tutkimassa tullirikosasiassa menetetyksi tuomittua omaisuutta koskevan päätöksen.

*Menettämisseuraamuksen
täytäntöönpanosta säädetään sakon
täytäntöönpanosta annetussa laissa
(672/2002).*

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

6.

Laki

puutavaran ja puutuotteiden markkinoille saattamisesta annetun lain 13 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan puutavaran ja puutuotteiden markkinoille saattamisesta annetun lain (897/2013)
13 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

13 §

*Menettämisseuraamus ja takavarikoinnin
kustannukset*

Menettämisseuraamuksesta säädetään rikoslain 10 luvussa. *Laiton puutavara tai puutuote, joka tuomitaan valtiolle menetetyksi, voidaan myydä julkisella huutokaupalla.*

Toimijan on suoritettava valtiolle ne kustannukset, jotka aiheutuvat puutavaran tai puutuotteiden varastoinnista takavarikoinnin aikana.

Edellä 2 momentissa tarkoitetut kustannukset saadaan vähentää *julkisella huutokaupalla* myydyn puutavaran tai puutuotteiden hinnasta. Toimijan on kuitenkin suoritettava valtiolle ne kustannukset, joita ei saada katetuiksi myytäessä puutavara tai puutuotteet julkisella huutokaupalla.

13 §

*Menettämisseuraamus ja takavarikoinnin
kustannukset*

Menettämisseuraamuksesta säädetään rikoslain 10 luvussa. *Menettämisseuraamuksen täytäntöönpanosta säädetään sakon täytäntöönpanosta annetussa laissa (672/2002).*

Toimijan on suoritettava valtiolle ne kustannukset, jotka aiheutuvat puutavaran tai puutuotteiden varastoinnista takavarikoinnin aikana.

Edellä 2 momentissa tarkoitetut kustannukset saadaan vähentää myydyn puutavaran tai puutuotteiden hinnasta. Toimijan on kuitenkin suoritettava valtiolle ne kustannukset, joita ei saada katetuiksi *myynnistä saatavilla varoilla.*

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

..

7.

Laki

autokiinnityslain 15 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan autokiinnityslain 15 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 1156/2013,
seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

15 §

Jos rekisteriin merkitty auto ulosmitataan,
pannaan takavarikkoon tai
vakuustakavarikkoon, taikka jos omistajan
omaisuus luovutetaan konkurssiin, on siitä
sekä päivästä, jona ulosmittaus tai takavarikko
on toimitettu taikka vakuustakavarikko
määrätty tai konkurssi alkanut, tehtävä
merkintä rekisteriin.

15 §

Jos rekisteriin merkitty auto ulosmitataan,
pannaan takavarikkoon tai
vakuustakavarikkoon, *tuomitaan menetetyksi*
valtiolle taikka jos omistajan omaisuus
luovutetaan konkurssiin, on siitä sekä
päivästä, jona ulosmittaus tai takavarikko on
toimitettu, vakuustakavarikko määrätty,
menettämisseuraamus tuomittu tai konkurssi
alkanut, tehtävä merkintä rekisteriin.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

..

8.

Laki

alusrekisterilain 9 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan alusrekisterilain (512/1993) 9 §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on laissa 545/2021, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

9 §

9 §

Rekisteriin tehtävät merkinnät

Rekisteriin tehtävät merkinnät

Rekisteriin merkitään myös alukseen vahvistetut kiinnitykset sekä siihen kohdistuva ulosmittaus, takavarikko ja vakuustakavarikko sekä omistajan konkurssiin asettaminen samoin kuin näitä tietoja koskevat muutokset. Jos kyseessä on 2 momentin 6 kohdassa tarkoitettu alus, rekisteriin ei kuitenkaan merkitä alukseen vahvistettuja kiinnityksiä.

Rekisteriin merkitään myös alukseen vahvistetut kiinnitykset sekä siihen kohdistuva ulosmittaus, *menettämisseuraamus*, takavarikko ja vakuustakavarikko sekä omistajan konkurssiin asettaminen samoin kuin näitä tietoja koskevat muutokset. Jos kyseessä on 2 momentin 6 kohdassa tarkoitettu alus, rekisteriin ei kuitenkaan merkitä alukseen vahvistettuja kiinnityksiä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

9.

Laki

huoneistotietojärjestelmästä annetun lain 7 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan huoneistotietojärjestelmästä annetun lain (1328/2018) 7 §:n 1 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

7 §

7 §

*Ulosmittaus, turvaamistoimenpide, konkurssi
ja yrityksen saneeraus*

*Ulosmittaus, turvaamistoimenpide, konkurssi
ja yrityksen saneeraus*

Osakkeeseen kohdistuva ulosmittaus ja turvaamistoimenpide merkitään osakehuoneistorekisteriin asianomaisen viranomaisen ilmoituksesta. Merkinnässä on yksilöitävä peruste, jonka nojalla merkintä on tehty.

Osakkeeseen kohdistuva ulosmittaus, *menettämisseuraamus* ja turvaamistoimenpide merkitään osakehuoneistorekisteriin asianomaisen viranomaisen ilmoituksesta. Merkinnässä on yksilöitävä peruste, jonka nojalla merkintä on tehty.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

10.

Laki

liikenteen palveluista annetun lain 219 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan liikenteen palveluista annetun lain (320/2017) 219 §:n 3 momentin 4 kohta, sellaisena kuin se on laissa 301/2018, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

219 §

*Yleiset liikenneasioiden rekisteriin
tallennettavat tiedot*

Rekisteriin saa tallentaa lisäksi rekisterin
käyttötarkoituksen kannalta välttämättömät
tiedot luonnollisten henkilöiden,
oikeushenkilöiden tai liikennevälineiden:

4) konkurssista, velkajärjestelystä,
yriyssaneerauksesta, ulosotosta,
takavarikosta *ja* vakuustakavarikosta;

219 §

*Yleiset liikenneasioiden rekisteriin
tallennettavat tiedot*

Rekisteriin saa tallentaa lisäksi rekisterin
käyttötarkoituksen kannalta välttämättömät
tiedot luonnollisten henkilöiden,
oikeushenkilöiden tai liikennevälineiden:

4) konkurssista, velkajärjestelystä,
yriyssaneerauksesta, ulosotosta,
takavarikosta, vakuustakavarikosta *ja*
menettämisseuraamuksesta;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

11.

Laki

tuomioistuimen velvollisuudesta ilmoittaa eräistä ratkaisuksista annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään tuomioistuimen velvollisuudesta ilmoittaa eräistä ratkaisuksista annettuun lakiin (373/2010) uusi 1 a § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 a §

*Velvollisuus ilmoittaa
menettämisseuraamusta koskevasta
ratkaisusta*

Tuomioistuimen tulee heti ilmoittaa:

1) kiinteistön ja kirjatun erityisen oikeuden sekä muun kiinnityskelpoisen omaisuuden menetetyksi tuomitsemisesta asianomaiselle rekisteriviranomaiselle;

2) huoneistotietojärjestelmästä annetussa laissa (1328/2018) tarkoitettuun osakehuoneistorekisteriin kuuluvan osakkeen menetetyksi tuomitsemisesta Maanmittauslaitokselle;

3) patentin ja muun rekisteröidyn aineettoman oikeuden menetetyksi tuomitsemisesta asianomaiselle rekisteriviranomaiselle;

4) arvo-osuuden ja arvo-osuuteen kohdistuvan oikeuden menetetyksi tuomitsemisesta asianomaiselle arvo-osuusrekisterin pitäjälle;

5) vakioidun option ja termiinin menetetyksi tuomitsemisesta kyseistä johdannaistiliä hoitavalle välittäjälle ja muussa tapauksessa asianomaiselle optioyhteisölle;

6) muun kuin 1–5 kohdassa tarkoitetun omaisuuden menetetyksi tuomitsemisesta muuhunkin julkiseen rekisteriin, jos tällaiseen rekisteriin voidaan tallettaa tieto menetetyksi tuomitsemisesta.

Ilmoitus on tehtävä myös menetetyksi tuomitsemista koskevan ratkaisun kumoamisesta, kun ratkaisu on tullut lainvoimaiseksi.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .